

Ex Libris,
Emilius van der Vekene

272 (091) "17" (093)

85.737

Juguisi - E. V. - 6

IN VERITATE
LIBERABIMUR

MD

UNIVERSIDAD SAN PABLO CEJ
BIBLIOTECA
EMILE v.d. VEKENE

N.A. 345426

OMNIA QUE

Tribunal de Harefun B. D.

EPISCOPIS

JOANNA ALEXANDRI

IN

NONIA

DE

Ex Libris

Reading under letters

B. D.

MANUALE
QUALIFICATORUM
SANCTÆ
INQUISITIONIS,

IN QUO,

OMNIA QUÆ AD ILLUD

Tribunal ac Hæresum censuram perti-
nent, brevi methodo adducuntur;

EPISCOPIB, INQUISITORIBUS,

*eorum Ministris, Theologis, Consultoribus,
Confessariis, & Jurisconsultis perutile
& necessarium.*

Auctore R. P. F. JOANNE ALBERGHINI

Panormitano, Tertii Ordinis Sancti Francisci
Regularis Observantiæ S. T. Doctore ac
S. Officii Regni Siciliae Qualificatore.

CUM DUPLICI INDICE, UNO CAPITUM,
altero rerum & verborum copiosissimo.

COLONIAE,

Sumpt. FRATRUM DETOURNES.

M. DCCXL.

Collection
Emile van der Vekene
Luxembourg

REVER. ADM. P. M.

*Fr. EMANUELI ELIÆ DONGUILLEN,
Navarro, Pampilonensi, S.
Theologiæ Doctori, & S. Offi-
cii apud Tribunal Cæsaraugustanum, & Lucronense, Di-
gnissimo Qualificatori, olim
Carmeli Regalis Pampilonen-
sis Conventus, & postea Cæsar-
augustani Celeberrimi, Priori,
Provinciaeque Aragoniæ me-
ritissimo Definitori.*

Anuale hoc Qualificatorum,
propter te, & propter me
naturali ductu ad tuas con-
fugit aras. Propter te, quia

Qualificatorum. Tu enim secutus

* ij

Pro-

Provinciae tuae Recentissimos , mihi omnibusque notissimos Aragoniae Qualificatores ; Michaëlem Ripolum , Primarium Universitatis Cathedrarum emeritum , Hieronymum Sobrino , heroicæ virtutis virum , sæpè à Pro-Regibus Aragoniae ad insulas Pontificias Regi propositum , Dionysium Jubero Cathedrarium Cæsaraugustæ , Cæsareum Concionatorem , & Episcopum Bacensem electum ; Martinum Nagore Ex-Provincialem , gubernii suavitate , gratiaque linguarum donatum , Gerardum de Irurita Pampilonæ eximia virtute , literisque notissimum Lucronensem Qualificatorum , Raymundum Lumbier , & Dionysium Blasco , Novitiatu , Studiis , Lecturis , & Primaria Cathedra (ille Cæsaraugustana , iste Oscensi) coætaneos atque gemellos ejusdem Magistri filios , (R. scilicet P. M. Fr. Antonii Gabella S. Theologiæ Doctoris, Concionaria-

cionatoris eruditi & in Theologia Morali summè versati, qui obiit primus Provinciae Definitor, & Prior Cæsaraugustanus, cujus aliqua scripta fortè lucem videbunt,) inter eximios hos, meritò non inferior computaris. Propter te insuper, quia liber est eruditione plenus suum sapiens auctorem. Tu autem virtute atque litteris, insignium Jurisprudentiæ decorum; in supremoque Navarrae Consilio Judicum integerrimorum Don Joannis Donguillen & alterius Don Joannis Baptista Donguillen, profapia, & moribus nobilium, filius & frater respectivè, verè dignosceris, & es. Propter me: quia dotes quibus maximè decoraris, humanitasque illa tua, qua dùm Prioris Cæsaraugustani munus, sapienter solertèrque obires, mihi favere dignatus fuisti, me ad istud gratitudinis aliquale obsequium impulerunt. Accipe librum, lege, frueri, honora, & vive;

& Mei semper recordare. Cæsaraugu-
stæ duodecimo quinto Maii , Anno
Domini millesimo sexcentesimo sep-
tuagesimo primo.

Tuus humilis servus

Augustinus Verges.

EX Commissione per - Illustris Domini
D. Lazari Romeo, Vicarii Generalis,
Librum hunc libenter evolvi, & dignissi-
mus est undequaue, quòd Typis mande-
tur. Sic sentio in Carmelo Cæsaraugusta-
no, die decimo quinto Aprilis, Anno Do-
mini millesimo sexcentesimo septuagesimo
primo.

*Fr. Raymundus Lumbier Sacræ Theolo-
giæ D. & Magister, Primariæ Ca-
thedræ Moderator, Regius Concio-
nator, Supremi & Aragoniæ Se-
natus S. Inquisitionis Qualificator,
Examinator Synodalis, & Provin-
ciæ Aragoniæ Provincialis.*

IMPRIMATUR.

*Doctor Lazarus Romeo Offic.
& Reg. Vic. G.*

Liber

Liber hic Panormi olim summo cum Studiosorum profectu impressus, & nunc mihi commissus à per - Illustri Domino D. Don Gregorio Xulve, Regente Aragoniæ, utilissimus sanè est, dignusque ut luce potiatur publica. Sic sentio in Carmelo Cæsaraugustano, die decimo sexto Aprilis, Anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo primo.

Fr. Ludovicus Abadia, S. Theologiae Doctor, & in Universitate Philosophiæ Cathedraticus.

IMPRIMATUR.

V. Gregorius Xulve Reg.
Cancellariæ.

IN-

INDEX CAPITUM, SECTIONUM, ET §§.

Quæ in hoc Opere continentur.

CAP. I.	D E hæresi.	Pag. 1
II.	Quotuplex hæreticus.	5
III.	De Apostatis.	9
IV.	De hæresiarchis, & Dogmatistis.	12
V.	De Dubio in fide.	14
VI.	De pœnis hæreticorum.	17
VII.	An hæretici sint de Ecclesia vel pars Eccles.	29
VIII.	An protestatio excuset ab hæresi & illius sus- picionem protestantem.	31
IX.	De Infidelitate.	34
X.	An ignorantia excuset ab hæresi.	38
XI.	An infideles cogi possint ad suscipiendam fi- dem, & contra eam delinquentes ab Inqui- sitoribus puniri queant.	42
XII.	De variis propositionum censuris, seu quali- ficationibus.	49
XIII.	De variis modis, & gradibus hæreticæ pro- positionis.	57
XIV.	An ad Qualificatores Theologos pertineat Ju- dicium, & censura propositionum hæretica- lium, ac de fide suspectarum.	63
XV.	De suspectis de hæresi.	64
XVI.	De Blasphemis, & hæreticaliter blasphemantibus.	66
XVII.	De utentibus verbis Sacræ Scripturæ ad res turpes.	72
XVIII.	De superstitiosis, & Sortilegis.	73
Sectio I.	De Idololatria.	74

* *

Sectio

INDEX CAPITUM,

Sectio II.	<i>De Divinatione.</i>	77
§. I.	<i>De variis Sortilegiis, & divinationibus Hæreticalibus.</i>	79
§. II.	<i>De pacto sortilegi cum Dæmone expresso, vel tacito.</i>	83
§. III.	<i>De variis divinationum speciebus.</i>	88
§. IV.	<i>De Necromantia.</i>	94
§. V.	<i>De Divinatione per astra, seu Astrologia Judiciaria.</i>	96
§. VI.	<i>De Physionomia, & Chiromantia.</i>	99
Sectio III.	<i>De vana observantia, seu Magia.</i>	101
§. I.	<i>De arte notoria.</i>	102
§. II.	<i>De observantia sanitatum.</i>	104
§. III.	<i>De observantia Reliquiarum, & Brevibus superstitionis.</i>	106
§. IV.	<i>De Magia propriè dicta.</i>	110
§. V.	<i>Quænam facere Dæmon, vel non facere queat secundum ejus virtutem.</i>	113
§. VI.	<i>De Magia Cabalistica.</i>	116
§. VII.	<i>De Maleficio.</i>	118
§. VIII.	<i>De Philtris, & poculis amatoriis.</i>	122
§. IX.	<i>De Lamiis, & Strigibus.</i>	124
XIX.	<i>De Contemptoribus Censurarum Ecclesiasticarum.</i>	130
XX.	<i>De InforDESCENTE per annum in excoMMUN.</i>	132
XXI.	<i>De Contemptoribus rituum, & ceremoniarum Ecclesiasticarum, ac personarum.</i>	135
XXII.	<i>De Comedentibus carnem in diebus prohibitis.</i>	136
XXIII.	<i>De Celebrantibus, vel Sanctissimam Eucharistiam Sumentibus non jejunis.</i>	139
XXIV.	<i>De Sacerdote celebrante, & non consecrante, & sumente hostiam non consecratam.</i>	142
XXV.	<i>De Celebrantibus Missam, & Sacramentum pœnitentiæ administrantibus in Presbyterat-</i>	

INDEX CAPITUM,

tus ordine non constitutis.

- XXVI. *De Religiosis, vel Clericis in Sacris constitutis matrimonium contrahentibus.* 144
- XXVII. *De Polygamis, seu contrahentibus binas nuptias.* 149
- XXVIII. *De Frangentibus, & conspurcantibus, seu inhonorantibus sacras Imagines.* 153
- XXIX. *De Cultu debito, qui Sacris Imaginibus est exhibendus.* 160
- XXX. *De Venerantibus homines mortuos ante illorum canonizationem.* 164
- XXXI. *De Confessariis Solicitantibus ad Actus Impudicos.* 166
- §. I. *Explicantur varii casus, in quibus interueniat sollicitatio in Bullis comprehensa.* 175
- §. II. *Qua ratione Confessarius sollicitans sit de hæresi suspectus, & qualis sit talis suspicio.* 176
- §. III. *An Confessarius sollicitans ad alia crimina extra venerem sit de hæresi suspectus, & an incurrat in pœnas Bullæ Gregorii XV.* 181
- §. IV. *An qui pœnitentem ad venerea sollicitaverit ante bullarum promulgationem, pœnis contra sollicitantes subjaceat.* 187
- XXXII. *De Legentibus, ac retinentibus libros prohibitos.* 191
- XXXIII. *De pœnitentibus non adimplentibus pœnitentias ab Inquisitoribus impositas.* 194
- XXXIV. *An teneantur fideles omnes hæreticos Judicibus fidei denuntiare.* 205
- XXXV. *An personæ conjunctissimæ teneantur hæreticum occultum Judicibus fidei denunciare.* 210
- XXXVI. *An obligatio denunciandi reos Judicibus fidei morte delinquentis extinguatur.* 214
- XXXVII. *An in casu hæresis, præmittenda sit corre-* 218

INDEX CAPITUM.

- Etio fraterna ante denunciationem.* 222
- XXXVIII.** *De Superioribus ordinum Regularium procedentibus contra suos Religiosos in causis hæresis, vel eos non denunciantibus.* 234
- XXXIX.** *An confessio extrajudiciaria in crimine hæresis faciat plenam probationem.* 240
- XL.** *De spontè Comparentibus, & tempore gratiæ.* 245
- XLI.** *De Revelationibus veris à falsis discernendis.* 254

CAPUT PRIMUM.

De Hæresi.

I

ÆRESIS, græcè ab electione dicitur, ut Auctor est Hieronymus *in cap. s. epist. ad Galat. & in c. 3. epist. ad Titum*, Isidorus, *lib. 8. Etymolog. c. 3.* D. Thom. 2. 2. *quæst. 11. art. 1. & in cap. 3. epist. ad Titum*, Alphonsus de Castro *de justa hæreticorum punnit. lib. 1. cap. 1.* Canus *de locis Theologicis lib. 12. c. 8.* Repertor. Inquisit. Verbo *Hæresis*; & hanc ob causam Philosophorum opiniones, aut placita, hæreses interdum dicta sunt: quia eam quæ sibi magis placebant, eorum quisque sententiam eligebat. Sic enim Cicero *in paradoxis* ait; *Cato in ea est hæresi, quæ nullum sequitur orationis florem*, hæresim usurpavit pro electione; quandoquidem talem dicendi stylum sibi Cato elegerat. Vide Farinacium *de hæresi quæst. 178. n. 41.*

2 Nomen etiam Hæresis interdum in sectam vertitur, ut colligitur ex quibusdam locis Novi Testamenti *ad Galat. s.* ubi Apostolus de operibus carnis loquens inter alia, recenset sectas disensiones sectæ. Græca editio, habet hæreses, teste Cano, & Theophylactus in eum locum Pauli, ait: *Ponit & sectas, id est hæreses.* Et *Actorum 28.* Judæi cum Paulo in-

A

quiunt:

quiunt : Nam de secta hac , notum nobis est , quod ubique ei contradicitur : Hæresim autem vertit Græcus Codex , ut dicunt Canus *loc. cit.* & Joannes Lorinus in *Acta Apostolorum* , cap. 28. Secta igitur , & hæresis idem sunt , sed quemadmodum secta à sectando , sic hæresis ab eligendo dicitur. Hic est quod usitato Ecclesiæ vocabulo , Hæresis , & secta semper in malam partem accipitur pro errore in fide , cum quis à communi Ecclesiæ fide se sejungit , privatamque opinionem eligens à Catholica Institutione discedit.

3 Sed quoniam hæresis & secta , electionem & privatam disciplinam significat , ideò Christianorum fides , & Evangelica doctrina propriè neque Hæresis neque secta , unquam est appellanda ; siquidem eam non sequimur ex electione nostra : nec enim commentum , aut inventum nostrum est : sed Deo inspirante , & revelante ex traditione divina accepimus , dicente Paulo *prima ad Corint. 2.* *Sermo meus , & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis , sed in ostensione spiritus , & virtutis Dei.* Fides ergo Catholica , nec Hæresis , nec secta vocanda est. Quod si aliquando , eam initio nascentis Ecclesiæ invenimus sectam fuisse appellatam , hoc à Judæis fidei Catholicæ odio stimulatis , opprobrii causa dictum fuit.

4 Hæresis igitur in malam partem sic accepta , communiter definitur : Error voluntarius & pertinax contra doctrinam , & veritatem fidei Catholicæ in eo , qui fidem suscepit. Ita Canus *ib. 12. de locis Theolog. cap. 8.* Thomas Sanchez *lib. 2. Operis moralis cap. 7. num. 1.* Suarez *disp. 19. de fide , sect. 1. num. 5. & sect. 3. num. 8.* Bonacina *de censuris in particulari , tom. 3. disp. 1. q. 2. punct. 1. num. 1.* Becanus *in summa par. 3. tract. 1. de fide , cap. 14. quest. 1. num. 2.*

Cap. I. De Hæresi.

3

Farinacius *de Hæresi. quæst.* 178. §. 1. Antonius Sousa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 8. nu. 1.* Ferdinandus de Castro Palao, *tom. 1. Operis moralis, tract. 4. disp. 3. punct. 2. num. 1.* Stephanus Fagundez, *in præcepta Decalogi, præcepto 1. lib. 1. cap. 10. num. 2.*

5 Singulas definitionis partes expendamus. Prima pars, quæ loco generis ponitur, est error Intellectus, quia Hæresis est assensus falsus intellectus: patet, quia cum Hæresis fidei opponatur, ergo sicut assensus fidei consummatur in aliquo iudicio intellectus, ita Hæresis in intellectu, item & in aliquo illius iudicio completur.

6 Dicitur, secundò, Voluntarius, quia de ratione Hæresis est, ut voluntariè fiat, quod in confesso est apud omnes Scholasticos; & ratio est, quia de ratione fidei est, ut sit voluntaria, ita Hæresis ei opposita, etiam ex voluntatis electione perficitur.

7 Tertiò, dicitur pertinax, per quod significatur: Hæresim debere esse errorem pertinacem; quando quidem, nemo est verè Hæreticus nisi in suo errore sit pertinax, ut est communis Theologorum sententia: probat Coninch. *de fide disp. 18. dub. 7. num. 76.* ex multis locis D. Augustini. Traditur etiam expressè in Clementina *de Summa Trinitate. §. Porro. Ibi, quisquis defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, & Clementina unica de usuris §. ultimo: Ibi pertinaciter affirmare.*

8 Ut autem pleniùs intelligamus, in quo hæc pertinacia consistat, Animadvertendum est, quod huiusmodi pertinacia, non consistit in temporis diuturnitate, quo quis diù suæ adhæret opinioni, quia temporis momento potest Hæresis crimen consummari ad instar aliorum peccatorum; quare de pertinacia fori externi loqui videtur Sylvester *verbo Hæresis, quæst. 1. nu. 5.* cum Archidiacono, in quo, si quis subitò ab

errore resipiscat, non censetur pertinax: pertinacia enim non ita facile deponitur. Vide Sanchez *loc. cit.* & Fagundez *loc. item cit. n. 17.*

9 Dicendum verò est, ad pertinaciam, de qua loquimur, duo requiri, Unum ex parte voluntatis, & est voluntas resistendi, seu non subdendi suum Judicium authoritati Ecclesiæ, & in tali voluntate formaliter ipsa pertinacia consistit. Alterum requisitum est ex parte intellectus, & est aliqualis notitia tum Ecclesiæ, tum definitionis Ecclesiæ, quandoquidem si quis invincibiliter ignoraret vel Ecclesiam vel ejus definitionem, nequaquam Hæreticus esset, etiam si contra talem Ecclesiæ definitionem erraret, ita Fagundez *loc. cit. num. 18. & 19.* Et probari potest ex D. August. *lib. 4. de Baptismo*, contra Donatistas *cap. 16.* docet enim ex errore credentem, idem cum Fotino, tum primum esse Hæreticum, cum manifestata sibi doctrina Catholicæ fidei, maluerit resistere, & illud, quod tenebat, elegerit. Requirit ergo S. August. cognitionem Catholicæ fidei ex parte intellectus, & pravum affectum resistendi, ex parte voluntatis.

10 Quartò dicitur, contra doctrinam & veritatem fidei Catholicæ: ad ostendendum, quomodò hæresis ab aliis erroribus distinguatur; puta in materia Physica, seu Metaphysica, &c. Sanchez, & Fagundez *loc. cit.*

11 Ultimò tandem dicitur: in eo, qui fidem suscepit: ad differentiam Infidelis, qui Hæreticus dici nequit, quamvis pertinax esset in materia fidei. Sanch. *loco cit. num. 1.* Requiritur ergo quod quis professus fuerit Catholicam fidem, ut Hæreticus censeatur. An verò sit necessarium fidem per Baptismum suscipere, infra dicemus, quod ad Hæresim punibilem in foro externo Baptismi susceptio requiritur, sed in foro interno Hæreticus etiam est censendus, qui in fidem
Christi

Cap. II. De Hæreticis.

5

Christi credidit, & Christianam Religionem suscepit, & postea contra aliquem articulum fidei culpabiliter erret. Coninch. *disp. 18. citata, dub. 7. n. 77.* Filliuccius *tom. 2. tract. 22. cap. 6. quæst. 2. n. 137.* & Fagundez *loc. cit. n. 27. & 28.*

C A P U T II.

Quotuplex sit Hæreticus?

1 **H**æreticus, definiri potest: credens in Christum, & pertinaciter errans in aliquo fidei articulo. Plures alias definitiones vide apud Alnaldum Albertinum *in rubrica de Hæreticis in 6. quæst. 13. n. 48.* Farinacium *de Hæresi, quæst. 178. §. 1. num. 10.* qui plures Doctores affert, & multas hæresis descriptiones recenset, quæ quasi in idem quo ad rem, coincidunt.

2 Communiter autem Hæreticus alius est internus, & mentalis, alius externus: Hæreticus internus, & mentalis est, qui hæresim nulla externa voce, vel actione sufficienter significante exprimit. Filliuccius *tract. 22. citat. cap. 6. num. 180.* Externus Hæreticus est, qui hæresim animo conceptam externa voce, aliave actione, mortaliter mala, asserit, aut profiteretur. Circa quam divisionem, tres conditiones requiruntur, ex Filliuccio *num. 184.* & Fagundez *in præcepta decalogi, lib. 1. citat. cap. 11. n. 8.* ut Hæreticus sit externus. Primò ut signum externum sufficienter Hæresim manifestet internam, ita quod, si aliquis adesset, cognosceret eum qui talia signa edidit, in tali hæresi esse; secùs autem si per actus indifferentes, manifestet hæresim; undè non potest dici hæreticus, si quis dum mente assentitur huic hæresi:

6 Cap. II. De Hæreticis.

Deus non est Trinus : exteriùs verba proferret, dicendo : non est : quia malitia est solùm interna : Bañes, Ledesma, Vazquez, Sanchez, & alii apud Filliucium *num.* 186.

3 Secundum requisitum est, ut talis actus externus sit manifestatio internæ hæresis præsentis ; hinc non est hæreticus externus, qui per ignorantiam, vel per locum fingit, vel dicit, se aliquando credidisse contra fidem. Ita Azorius *tom.* 1. *lib.* 8. *institutionis moralis cap.* 10. Sanchez, & Vazquez, apud Fagundez *num.* 15. Paulus Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. *n.* 2. quia adhuc ea verba non significant hæresim præsentem ; limitant aliqui, nisi fiat animo confitendi eandem hæresim, seu in ea complacendi.

4 Tertiò requiritur, ut actus externus sit ex se malus, & mortalis ; ex quo infertur, quod si expressio hæresis oriatur ex bono affectu, ut consilii capiendi à Doctore, vel Confessario, vel illam in confessione aperiendi, non dicetur hæreticus externus. Filliuc. *n.* 193. Fagund. *n.* 18. & alii apud ipsos.

5 Item Hæretici alii occulti & secreti per accidens, alii sunt manifesti, sic Canonistæ in caput super quibusdam extra de verborum significatione, Albertinus de agnoscendis assertionibus Catholicis *quæst.* 29. Locatus *in Jud.* Verb. *Hæreticus num.* 24. Franciscus Pegna *ad Directorium comm.* 8. *parte* 2. Farinacius *de Hæresi, quæst.* 185. *num.* 76. & sequentibus, Barbosa *de potestate Episcopi, parte* 1. *Alleg.* 40. *n.* 1. Manifesti hæretici dicuntur, qui publicè contra fidem Catholicam prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errores, vel qui coram Prælatiis suis convicti, vel confessi, vel ab eis judicialiter condemnati super hæretica pravitate. Sic ad litteram respondit Summus Pontifex INNOCENTIUS III. *cap.* *Ecclesiæ Tholosanæ, in cap. super quibusdam de verborum signifi-*
catio-

catione & docuerunt, Albertinus, Locatus, Pegna, & Farinacius loc. cit. Hæretici occulti, & Secreti per accidens, dicuntur ii qui hæresim ita occultè commiserunt, ut Nullus hominum, ejus testis esse potuerit. Fagundez in primum præceptum Decalogi lib. I. cap. II. num. 5. vers. 2. quæstio est.

6 Insuper hæreticus alius est affirmativus, alius negativus. Hæreticus affirmativus ille est, qui errorem, quem habet in mente, verbo, aut opere ostendit, & fatetur. Repertorium Inquisitorum *in verbo hæreticus, nu. 35. & versiculo Hæreticus negativus, Farin. plures referens de hæresi quæst. 178. §. 1. num. 19.* Negativus verò hæreticus dicitur ille qui legitimis testibus convictus de hæresi, constanter in negativa persistit, verboque fidem Catholicam profitetur, protestans se credere quod tenet, & credit Sancta Romana Ecclesia. Et hic hæreticus negativus tamquam impoenitens, & verus hæreticus pertinax Curiaæ sæculari tradendus est: cum ad Misericordiam non admittatur, qui in sua negativa persistit. Extat decisio Rotæ Roma. *decis. 875. quam refert Simanchas tit. 48. num. 25. de Catholicis Institutionibus, & Pegna comm. 48. in 3. parte Directorii num. 207. ubi testatur, hanc veram & communem Doctorum sententiam, definitam etiam in Concilio Bitterensi cap. 7. & 9. & in Concilio Narbonensi, cap. 26. nec non etiam in instructione Hispalensi Anno Domini 1484. cap. 14. quidquid in contrarium sentiat Julius Clarus in præct. criminal. §. hæresis num. 9. vers. Et nota in hoc proposito: ubi dixit hanc opinionem semper sibi visam fuisse rigorosam, & ante eum Boerius decis. 341. num. 4. in fine. Vide Suarium de fide disputatione 23. sect. 2. num. 5. & 6. Fagundez in primum præceptum Decalogi lib. I. cap. 25. num. 4.*

7 Verum tamen est, quod ut aliquis dicatur verè

hæreticus negativus, & ut tamquam hæreticus condemnari possit plura requiruntur, ex Joanne Rojas *de hæresi par. 1. num. 84.* Primò, quòd quis sit accusatus, & convictus de vera, & formali hæresi, non autem de assertione scandalosa, temeraria, aut blasphema.

Secundò, quòd verba, vel facta hæreticalia, sint clara, & certa, & non dubia, vel ambigua.

Tertiò, quòd crimen hæresis per testes contestes, & omni exceptione majores, & non singulares vincatur.

Quartò, quòd accusatus neget illud factum, vel verba hæreticalia gessisse, aut dixisse, cum protestatione generali supra dicta.

Quintò, quòd verba seu facta hæreticalia fuerint prolata, & gesta de recenti, non autem de antiquo tempore, ita ut reus verisimiliter credatur, se non esse oblitum, illa hæreticalia dixisse & credidisse. Vide Pegnam *in Additionibus ad Eymericum in directorio, par. 2. quæst. 34. comm. 59. vers. Sed in hac quæstione:* ubi declarat quanto tempore præsumatur oblivio.

8 Et hæc dispositio locum etiam habet non solum in negativo, qui negat omnes errores, quos commisit, sed etiam in illo qui diminutus est, quosdam confitendo, & aliquos tacendo dummodò de illis convictus sit. Imò etiam in eo locum habet, qui licet omnes, & singulos proprios errores confiteatur, negat tamen, & non vult suos complices detegere, ita expressè Suarez *de fide disp. 23. sect. 5. num. 6.* Fagundez *loc. cit. num. 6.*

9 Ad hoc caput trahi potest illa difficultas, an censendus sit hæreticus, qui negaret propositionem sibi à Deo privatim ita revelatam, ut non possit prudenter dubitare, quin ea revelatio sit à Deo. Et responde-

pondetur affirmativè; ita Joannes Azorius *to. I. lib. 8. cap. 9. qu. 4.* Suarez *de fide disp. 19. sect. 5. n. 11.* Coninch. *disp. 18. dub. 7. n. 118.* Sanch. *lib. 2. c. 7. n. 32.* alios referens. Sanctarellus *de hæresi, cap. 1. dub. 2. num. 9. & sequentibus*, contra Lorcam, qui contendit, hunc fore temerarium, non hæreticum, quandoquidem requiritur ad hoc, ut aliquis dicatur hæreticus, quod erret contra articulum fidei, quem Ecclesia docet si-ve credit. Sed esse illum hæreticum, ratio est, quia sic discredens, primam veritatem contemnit, & mendacem Deum facit. Verum tamen est, quod talis in foro tantum interno hæreticus est, ut concludunt Suarez *loc. cit. num. 10.* Sanctarellus *loc. cit.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 13. num. 6.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 3. punct. 2. n. 14. vers.* Cæterum credo: sed in externo non est ab Ecclesia punibilis, nec incidit in excommunicationem, quamvis Bonacina de censuris in particulari, *tom. 3. disp. 1. quæst. 2. punct. 1. num. 4.* ex doctrina Sanchez opinetur hunc affici poenis hæreticorum.

10 Denique hîc animadvertendum est, quod in decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem, quando ponuntur hæc verba: Anathema sit, important hæreticum esse, contra eam determinationem sentire. Ita Sanchez *lib. 2. cap. 38. num. 91.* Multa exempla habes in Concilio Trid. maximè *ses. 6. de justificatione.*

C A P U T III.

De Apostatis.

I **Q**Uoniam hæresis universim accepta ulterius dividitur in Apostasiam, & hæresim magis presse

pressè sumptam , ideò de Apostasia , & Apostatis erit hìc agendum. Apostata enim vox Græca est, latinè verò sonat : defectio. Rojas *de hæreticis*, part. I. num. 484. undè Apostasia prout præcisè fidei opponitur, de qua solum hìc agimus, & ut ab hæresi distinguitur, definitur ab eodem Rojas *loco cit.* & Sousa *in Aphorif. Inquis. lib. I. c. 8. num. II.* Temerarius à statu fidei Catholicæ recessus, taliter quod à fide Orthodoxa in totum recedat, & à Toletò *in Summa lib. 4. cap. 6.* Est error hominis baptizati sive Christiani, fidei Catholicæ ex toto contrarius.

2 Hinc est quòd omnes Apostatæ sunt hæretici, non autem omnes hæretici sunt Apostatæ; Prætereà gravius est crimen Apostasiæ, quàm hæresis, quia qui plures articulos negat in fide, graviùs peccat, quàm qui pauciores & qui omnes, cujusmodi est Apostata, gravissimè peccabit, & plusquam hæreticus pressè sumptus, qui aliquos tantum articulos negat. Quamobrem Apostata à fide ille dicitur, qui à tota fide Christiana recedens, ad Aliam sectam puta Turcarum, vel Hebræorum, &c. se transfert, & in hoc differt ab hæretico, qui licet neget aliquos articulos, tamen in reliquis, & fidem retinet, & Christiani nomen. Farinacius *de hæresi quæst. 183. nu. 16.*

3 Apostata dicendus est sacrificans Dæmoni, vel Idolis, & se tradens Dæmoni. Ita S. Thomas 2. 2. *quæstione 12. art. 1.* quantum ad Ecclesiam. Apostata dicitur etiam Christianus adorans sepulchrum Mahumeti. Farinacius *de hæresi loco cit. num. 17.* Carena Consultor, & Auditor Fiscalis Sancti Officii Cremonæ, *de modo procedendi in causis Sancti Officii tit. 3. §. 1. num. 6.* Ricciullus *lib. 6. cap. 2. num. 3.* & alii quo ad forum externum.

4. Apostata censendus præterea est, qui se tradit Dæmoni, vel cum eo paciscitur sciens illum esse Diabolum,

bolum, Dei inimicissimum, prout sunt Necromantici, vel Malefici, Incantatores, ex D. Thom. & Farinacio relato.

5. Apostata judicatur reiterans baptismum, quoniam ut Abbas ait *in rubrica de Apostatis*, videtur à priore baptismo recedere, ita Doctores Canonistæ in rubrica de Apostatis & reiterantibus baptismum, & Juristæ *in leg. 1. C. Ne Sanctum Baptisma iteretur. Pegna 1. par. Direct. comm. 12. & 13. Farinacius quæst. 183. it. nu. 18.* qui alios laudat.

6 Apostata item dicitur proficiscens ad Sarracenos, seu Turcas, ex desperatione, vel libidine, & ibi servans ritus Sarracenorum, quantum ad Ecclesiam, & in foro externo, etiam quòd in animo haberet fidem Catholicam, & non esset verè hæreticus. Sylvester *verb. Apostata num. 4. Farinacius loco citato num. 22.*

7 Si quis verò captus à Sarracenis, metu mortis, vel tormentorum, fidem Christianam compellatur abnegare, & ad eorum ritus transire, sed corde, & animo fidem catholicam tenet, talis neque est hæreticus, neque reconciliandus: sed in loco religioso per aliquod tempus reponendus, & in fide orthodoxa instruendus; præsertim si illo tempore, minor erat ætate quando captus à Sarracenis fuit.

8. Apostata tandem existimatur, atque ut Apostata puniendus, persuadens aliquem ad Apostatandum à fide *L. Eum, qui C. de apostatis*, & idem dicendum est de eo, qui impediatur Judæum volentem se baptizari. Farinacius loco citato, *num. 21.*

CAPUT IV.

De Hæresiarchis, & Dogmatistis.

1 **H**ÆRESIARCHA quisnam dicatur, & in quo ab hæretico differat, tradit Repertorium Inquisit. in verb. *Hæresiarcha*, per totum, & quo ad nominis Etymologiam, Hæresiarcha dicitur ab Hæresi, & Archi, quod est verbum Græcum, significans principem, sive principium; & sicut Patriarcha dicitur princeps Patrum; sic hæresiarcha dicitur princeps hæreticorum. Undè Hæresiarcha dicitur ille, qui gignit errorem. Item, qui docet errorem, quem ipse gignit, vel sequitur. Item, qui publicè errorem defendit. Farinacius *de hæresi quæst.* 178. §. 1. n. 15. alios referens. Eymericus *in direct. Inquisit. p. 2. quæst.* 39. & ibi. Pagna *in Addit. Com.* 64. & docet, quod Hæresiarcha dicitur, non solum qui errores adinvenit, & confinxit, sed etiam, qui ab aliis jam inventos, & confictos, alios docet, & sequitur Ludovicus à Paramo *de Origine Sanctæ Inquisit. lib. 3. qu. 9. n.* 134. & Carena *de modo procedendi in causis S. Officii tit. 1. §.* 25. n. 128. & alii apud ipsum.

2 Inter Hæresiarcham autem, & Dogmatistam est aliqua differentia; videlicet, quod hæresiarcha ille propriè dicitur, qui, & errores invenit, & alios docet. Dogmatista verò, seu Dogmatizans ille est, qui hæreses, & errores ab aliis inventos prædicat, & docet; quamquam Dogmatista dicatur etiam hæresiarcha, & eodem ferè modo cum utroque procedendum est, tamen hæresiarcha in primo gradu hæreticorum. Dogmatista verò in 2. collocatur. Ita Soufa *in Aphoris. lib. 1. c. 9. n.* 1. 2. & 3. *ex cap. qui aliorum.* 24. quæst. 3.

3 Ad Hæresiarcham & Dogmatistam tamen, requiritur ut quasi ex officio, & consuetudine, publicè, vel occultè proprios, vel alienos errores doceat, plures sive simul, sive unumquemque in particulari. Ita Suarez *de fide disp. 23. sect. 2. n. 11.* apud Soufa, *loc. cit. n. 4.*

4 Hinc est quod hæresiarcha, vel Dogmatista censendus est, qui quasi ex officio, & consuetudine hæreticos in suis erroribus confirmat, quamvis non doceat eos, quod antea ignorabant; sive verbis id faciat, sive scriptis, aut libris traditis, in quibus prædicti errores defenduntur. Et item, qui hæreticorum doctrinam defendit *Cap. qui aliorum. 24. quæst. 3.*

5 Hæresiarcha, & Dogmatista ille quoque censendus est, qui similiter quasi ex officio, & consuetudine, errores sive à se confictos, sive ab aliis inventos per alios prædicat, & disseminat, verbis, vel scriptis: & etiam, qui libros hæreticos componit, & divulgat; quia hæc ad Magistrum spectare videntur *cap. qui aliorum. cit. plura apud eundem Soufam loc. item cit.*

6 Circa hos Hæresiarchas magna est inter Doctores dissensio, an scilicet absque misericordia, etiam si converti velint, pro prima vice, tradendi sint Curiaæ Sæculari, quandoquidem, tradendos latissimè probavit Simanchas *de Catholicis Institutionibus tit. 47. rubrica de pœnitentibus & conversis nu. 50. & pluribus seqq.* & in *Enchiridion violatæ Religionis tit. 59. rubrica de Dogmatistis nu. 1. & seqq.* Rojas *in tractatu de hæreticis par. 2. nu. 339. & seqq. assertione 43.* At non esse Sæculari Curiaæ tradendos contendit Pagna in *Additionibus ad Eymericum in Directorio Inquisit. par. 2. quæst. 30. Com. 64.* Ubi nonnullorum Conciliorum veterum loca ad hoc adducit. Sed pro utraque sententia concilianda plures distinctiones affert

feri Farinacius de hæresi, quæst. 193. §. 1. n. 7. 8. 9. & 10. & sequitur Carena tit. 1. de hæresi, §. 25. n. 129.

7 Et primò si Dogmatista vel Hæresiarcha ab Inquisitoribus deprehensus statim pœnitens resipiscere & abjurare consentiat, utique recipiendus est ad misericordiam. Si verò pertinaciter ab errore resilire noluerit & tandem fortassis plus metu mortis, quàm veritatis amore convertatur, non facile est recipiendus, Eymericus in Directorio par. 3. rubrica de 8. modo terminandi processum fidei num. 9. 196. Farinac. num. 8. cit. Soula loco cit. num. 14. P. Antonius Diana meus Concivis & Consultor nostræ Siculæ Inquisitionis 4. par. tract. 7. Resolut. 23.

8 Secundò, illi Hæresiarchæ & Dogmatistæ, qui Regibus, Principibus, Reginis, aut eorum filiis filiabusve, hæreses persuaserint, aut persuadere conati sunt, nullo pacto ad misericordiam sunt recipiendi. Pegna in Additionibus ad Eymericum in Direct. Inquisit. par. 2. quæst. 39. Comm. 64. vers. postremo id mihi maxime probatur. Farinacius dicto num. 9. Soula num. 15. Diana loco cit. Carena loco item cit.

9 Tertiò si Hæresiarchæ & Dogmatistæ eorum doctrinis nulli nocuerunt; & veræ pœnitentiæ signa ediderint, reconciliari possunt: secùs verò si alios seduxerunt, Simanchas loco citat. num. 71. Pegna loco citat. vers. Neque illis. Farinacius num. 10. Soula num. 16. & Carena loco cit.

C A P U T V.

De Dubio in fide.

1 **D**Ubius in fide ille est, qui circa res fidei per actum rationis in utramque partem contradictionis

ditionis anxius existit. Dubitans autem in fide hæreticus reputatur, dummodò dubitet deliberatè & positivè de illis credibilibus, quæ directè ad fidem spectant & quæ quis explicitè scire tenetur: secùs autem si dubitet de credibilibus indirectè ad finem pertinentibus & quæ explicitè credenda omnibus minimè proponuntur. *Pegna in Addit. ad Eymericum in Direct. Inquisitorum par. 2. ad cap. 1. extra de hæreticis, apud Farinacium de hæresi quæst. 178. §. 4. num. 105. nisi admonitus in dubitatione pertinax fuerit.*

2 Dubium in fide dicendum est, esse hæreticum; si positivè & deliberatè dubitet de rebus fidei sibi sufficienter propositis: est decisio *Textus in cap. 1. de hæreticis*, ubi ad literam dicitur dubius in fide infidelis est. Neque intelligi potest de Infidelitate negativa, quia hæc solùm est in eo, qui fidem non recepit: qui autem baptizatus est infidelitatem negativam habere non potest, sed positivam; quia non potest amitti fides, nisi per actum fidei contrarium. Idem probari potest ex Concilio Viennensi relato in *Clementina 1. de summa Trinitate & fide Catholica*, §. porro, ubi vertens in dubium, an Anima rationalis sit forma humani corporis & in eo pertinaciter hærens, hæreticus censetur ejusque doctrina inimica Catholicæ Religioni. Idemque traditur in *Concilio Lateranensi à Leone X. sess. 8.*

3 Neque valet dicere, hæc decreta loqui de præsumptione fori externi, quia non solùm de dubitante, sed etiam de ipsa doctrina loquuntur suprà dicta decreta, & dicunt esse contrariam Catholicæ fidei: At in doctrina non potest admitti præsumptio, sed veritas, ergo &c. sic *Suarez de fide, disp. 19. sect. 4. num. 10. Coninch. de fide disp. 19. dub. 7. Concl. 6. num. 102. Farinac. de hæresi, quæst. 178. §. 4. num. 90. innumeros referens, Barbosa de potestate Episc. par. 2. Alleg.*

40. num. 16. Layman lib. 2. tract. 1. cap. 13. nu. 4.
 Castrus Palaus tom. 1. operis Moralis tract. 4. disp. 3.
 punct. 2. nu. 9.

4 Probatur etiam ratione, quia dubitans de fide, fidem destruit: hoc n. necessariò in homine fideli firmitatem in credendo supponit, juxta illud Athanasii in symbolo: Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non potest, sed fides non destruitur, nisi per infidelitatem positivam, ergo talis dubitatio hæresim continet. Ita Castrus Palaus loco cit.

5 Hanc verò assertionem, quòd dubius in fide sit hæreticus, limitat Sanchez lib. 2. cap. 7. num. 12. dicens, quod vera non est quando intellectus talis dubitantis perpenfis rationibus utriusque partis verè dubius & pendulus sit, nullumque judicium formet: Quod si intellectus reflectat supra suum actum dubitandi, judicans illam rem fidei, esse dubiam, aut esse sub opinione, tunc erit perfectè hæreticus, quia tunc ultra dubium jam datur consensus & judicium intellectus, affirmantis rem fidei non esse certam, quod judicium erroneum est, ac proindè hæresis aperta. Portel in Dubiis Regularium verb. Hæresis nu. 5. undè iste dicitur dubius voluntaria hæsitatione, ut notat Soufa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 11. nu. 8.

6 Dubius in fide ad hoc ut hæreticus censeatur, requiritur pertinacia, nec sit corrigi paratus, alias hæreticus non est. Farinac. de hæresi dicta quæf. 178. num. 99. præterea ut dubius in fide hæreticus reputandus sit, non solum si dubitet de tota fide (tunc enim non solum hæreticus censendus est, sed & verus Apostata, judicandus) verum etiam si dubitet in uno fidei articulo, ut puta, de Christi Divinitate, de Sacramento Eucharistiæ, &c. quandoquidem tunc hæreticus reputari debet, quoniam discredens unum articulum

articulum fidei, non habet fidem supernaturalem ex D. Thom. 2. 2. qu. 5. art. 3. Ita Farinacius *loco cit. n. 94.*

7 Dubitans voluntariè de aliquo articulo fidei, sufficienter ad credendum proposito, est verus hæreticus. Coninch. *disp. 18. cit. dub. 7. nu. 102.* probat ex variis juribus.

8 Hinc est, quod contra hujusmodi de rebus fidei dubitantes procedit supremum Tribunal S. Romanæ Inquisition. ut testatur Pegna *in Comm. 26. ad cap. 1. de hæreticis par. 2. in Directorio vers. Cum itaque*: ubi ait, quod tales dubitantes abjurant, ut hæretici formales, idem refert Farinacius *loco cit. num. 107. Carena tit. 1. §. 3. num. 17.*

9 Excipiendi tamen hîc sunt, qui inter hæreticos nati & educati, orthodoxam Religionem ignorant, his enim dubitare interim licet, donec instruantur & argumenta, sive credibilitatem nostræ fidei rectè apprehendant & colligitur ex D. August. *Epist. 162. relato in cap. dixit Dominus 24. quæs. 3. & docet Valentia tom. 3. disput. 1. quæs. 10. part. 4. Sanchez lib. 2. cap. 1. num. 8. Layman lib. 2. tract. 1. cap. 13. num. 5.* Ratio est, quia dubitatio & virtuale iudicium de incertitudine in talibus cum pertinacia junctum non est.

C A P U T VI.

De Pœnis contra hæreticos in jure statutis.

HÆreticorum pœnæ sunt in duplici differentia, quædam sunt spirituales, & sunt sex. Prima, Excommunicatio. Secunda irregularitas. Tertia privatio dignitatum & Beneficiorum. Quarta privatio omnis jurisdictionis. Quinta privatio dignitatum in personis Ecclesiasticis; quæ ad
B
preces

preces Hæreticorum receperunt beneficia. Sexta privatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Aliæ sunt poenæ civiles & quatuor numerantur. Prima, confiscatio omnium bonorum. Secunda, liberatio subditorum à Juramento fidelitatis. Tertia, infamia. Quarta, supplicium capitis. Filiucius *tom. 2. tract. 22. cap. 7. quæst.* de his poenis fuisse agit & ex multis juribus probat à *num. 190. usque ad 242.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 4. disput. 4. & 5.* Fagundez novissimè *tom. 1. in præcepta Decalogi, in 1. præceptum lib. 1. à cap. 12. usque ad 26.* Carena *tit. 1. §. 21. à num. 95. usque ad 119.* Nos hic tantum de duabus primis poenis spiritualibus, nempe de excommunicatione & irregularitate, summarie aliqua consideravimus.

1 Prima igitur poena spiritualis, qua hæretici puniuntur, est excommunicatio ipso facto, quæ comprehendit omnes hæreticos externos, etiam per accidens, quantumvis occultos, patet ex *cap. cum Christianus in princ. cap. ad abolendam, cap. excommunicamus 1. & 2. de hæreticis, cap. noverit de sent. excommunicationis.* Excommunicatio autem lata in illis capitibus, non erat Pontifici reservata, quæ tamen in præfenti ex constitutione Bullæ Coenæ, clausula prima, reservata est.

2 Debet autem hæresis esse signo aliquo externo manifestata, non purè mentalis. Ita communiter Doctores. Farinacius *de hæresi quæst. 192. num. 6.* Sanctarellus *de hæresi, cap. 3. dub. 1. num. 5.* & alii quos in magna serie laudat & sequitur Fagundez *loco cit. cap. 11. nu.* contra Glossam & multos Canonistas, quos latè refert Sanctarellus *num. 6.* Hæc tamen excommunicatio non jure divino, sed Ecclesiastico, hæreticis est inflictæ, Castrus Palaus *loco cit. disp. 4. punct. 1. nu. 1.* Fagundez *loco cit. cap. 12. nu. 1.* Sanctarellus *loco cit. nu. 3.* contra aliquos, quos

quos ibidem recenset. Sed circa hanc pœnam aliqua controversantur difficultates. Prima difficultas an fictè & tantum exterius negans rem fidei, verbo vel factò, interius retinens assensum, ut si Idola vel Mahumetum adoret metu mortis, aut cruciatum integram fidem tamen in corde retinens, in excommunicationem, contra hæreticos latam, incidat & hæresim punibilem ab Ecclesia committat. Affirmant aliqui, quia Ecclesia non judicat de occulta intentione, sed exteriori actù, sic Cajetanus 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 2. *in fine.*

3 Sed communis & probabilior sententia amplectenda est, negans hunc esse hæreticum, pœnasque incurere. Quod autem hæresim non committat, patet, quia hæresis est peccatum fidei oppositum: fides autem consistit in voluntario assensu intellectus divinæ revelationi; ergo hæresis debet necessariò consistere in voluntario dissensu illius: ergo cessante dissensu intellectus, cessat peccatum hæresis formaliter. Quod autem cessare etiam debeant pœnæ hæreticis impositæ, manifestum est, quia pœnæ non sunt extendendæ ad alia delicta, præter ea quibus impositæ sunt, ideò neque verè est excommunicatus, qui tantum fictè negat fidem. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 8. pluribus relatis. Barbofa *de potestate Episc.* *par.* 2. *allegat.* 40. *nu.* 32. Suarez *de fide disp.* 14. *sect.* *ult.* *nu.* 3. Filiuccius *loco cit.* *cap.* 6. *nu.* 162. & 163. Castrus Palaus *loco cit.* *disp.* 3. *punct.* 2. *nu.* 16.

4 Verum tamen est, quod si quis exterius negaret fidem, ut hæreticis faveret, etiam si non incureret excommunicationem latam contra hæreticos: incidere tamen in latam contra fautores hæreticorum. Filiuccius *dicto num.* 162. alios referens.

5 Animadvertendum præterea est in foro externo, talem sic negantem verbo vel factò fidem præsumi

tanquam hæreticum, Apostatam vel excommunicatum & puniri posse pœnis hæretici & à censuris, in quas putat Ecclesia incurrisse absolvi. Ratio est, quia ex prolatione externa vel alio facto exteriori præsumi potest interior consensus; & sic non creditur in hoc casu alleganti se dixisse vel fecisse illa dicta vel facta hæreticalia, absque intentione: Alias, si excusatio hæc hæreticis prodesset, omnes impuniti evaderent, quandoquidem facillimè hanc possent excusationem adducere. *Filliuccius num. 162. Barbosa num. 33. Castrus Palaus nu. 17. alios referens.*

6 Secunda difficultas est, an Episcopi hodie ab hæresi occulta absolvere possint virtute Concilii Tridentini, *sess. 24. cap. 6. de reformatione*, ubi Concilium concedit Episcopis facultatem absolvendi in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ. Item ab hæresis crimine in eodem foro conscientiæ; eis tamen, non eorum Vicariis sit permissum.

7 Controversia autem maxima est inter Doctores, an hæc facultas Episcopis concessa per Tridentinum absolvendi, sit revocata per Bullam Coenæ in illa ultima clausula. *Cæterum à prædictis sententiis, nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem nisi in mortis articulo constitutus absolvi potest, ex prætextu quarumvis facultatum & Indultorum quibuscumque personis Ecclesiasticis, Episcopali vel alia majori dignitate præditis.* Sic Gregorius XV. & Urbanus VIII. in suis Bullis.

8 In qua re quamvis non desint plures Doctores, non minoris nominis, qui affirmant, ex vi hujus clausulæ non revocari Episcopis facultatem absolvendi in Tridentino concessam. *Bañes 2. 2. quæst. 11. art. 4. dub.*

dub. 2. post 2. conclusionem argum. 3. Fagundez de præceptis Ecclesiæ tract. 2. lib. 8. cap. 8. nu. 32. & 33. & novissimè in præcepta Decalogi tom. 1. præcepto 1. lib. 1. cap. 15. nu. 7. alios etiam plurimos referens. Et licet probabilem hanc sententiam existiment Suarez de censuris disp. 21. sect. 3. num. 5. Sanchez lib. 2. Decalogi cap. 11.

9 Nihilo minùs amplectenda est ut longè probabilior contraria sententia ; nempè facultatem illam absolvendi ab hæresi per clausulam Bullæ Coenæ, Episcopis fuisse sublatam ; sic Suarez de fide disp. 21. sect. 4. nu. 12. Sanchez loco cit. Pegna in Direct. 3. par. comm. 141. post quæst. 92. vers. penult. Ubi testatur juxta hanc opinionem in Supremo Generalis Inquisitionis Prætorio sæpè pronuntiatum esse, Marcus Antonius Genuensis in praxi Archiepiscopi Neapol. cap. 67. num. 10. in prima editione, ubi testatur Gregorium XIII. & Clementem VIII. sic declarasse. Azorius tom. 1. lib. 8. cap. 19. & cap. 10. quæst. 10. affirmans se audivisse è Religioso docto & fide digno, sic declarasse Clementem VIII. Pro hac etiam sententia, extant duæ authenticæ declarationes Cardinalium, testatur Nicolaus Garcias 11. par. de beneficiis cap. 10. nu. 122. Barbosa de potestate Episcopi, par. 2. alleg. 40. nu. 25. & in remissione Concilii verbo: & in hæresis crimine. Sanctarellus de hæresi, cap. 5. dub. 1. nu. 1. cum aliis multis, quos ibi laudat, qui numero plusquam quinquaginta excedunt. Castrus Palaus loc. cit. tract. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. n. 22. Diana par. 1. tract. 5. resolut. 2. & par. 4. tract. 4. resol. 239. & alii ferè innumeri, quorum autoritas in re morali, magni æstimanda est.

10 Deindè suaderi etiam potest ratione : eo quod negari non potest privilegium Episcopis à Concilio concessum, posse à Pontifice derogari, sed ex Bullæ

Coenæ verbis colligitur apertè fuisse hodie derogatum, ergo &c. Minor probatur, eo quod Pontifex prohibet ne detur absolutio hæresis & reliquorum casuum in Bulla contentorum prætextu privilegiorum, quæ Episcopis, Religiosis, Conventibus, &c. concessa sunt à Sede Apostolica, etiam decreto alicujus Concilii; sed nullum Concilium, nisi Tridentinum hanc facultatem absolvendi ab hæresi, reliquisque casibus reservatis concessit, ergo hanc facultatem, quæ in hoc Concilio conceditur, intendit Pontifex revocare, aliàs superflua essent verba illa: *Alicujus Concilii decreto*, Castrus Palaus *loco citat. dicto num. 22.*

11 Neque dici potest Bullam revocare facultatem absolvendi ab hæresi & casibus publicis & pro foro externo, prout responder Fagundez *dicto cap. 15. nu. 7.* Tùm, quia hæc non est à Concilio concessa; tùm, quia non tam pro foro externo, quàm pro foro conscientiae facta est reservatio, quandoquidem solum permittitur in mortis articulo absolutionem impendi, ut rectè Castrus Palaus *dicto nu. 22.*

12 Adde quod Episcopi in sua Diœcesi possunt in foro exteriori hæreticos pœnitentes absolvere & Ecclesiae reconciliare, illisque pœnitentiam injungere, quæ absolutio illis proderit in foro interno quoad excommunicationem. Probatur expressè ex textu in *cap. ut officium in principio*, vers. *Si verò de hæreticis* in 6. illis verbis: Absolutionis beneficium impendatis & injungatis eisdem, quod injungi talibus consuevit: & ita tradit Archidiaconus *ibi, nu. 1. verb. Impendatis.* Vide Farinacium *de hæresi*, qu. 192. §. 4. nu. 52. ubi advertit, quod licet Lælius Zecchius in *summa 1. par. tit. de fide, rubrica de hæresi cap. 11. nu. 18. versu 4.* dicat, quod hodie vigore Bullæ Coenæ Domini, non Episcopis, sed tantum Inquisitoribus licet in foro exteriori pœnitentes & abjurantes absolvere:

absolvere : & quod ita sæpè in Senatu Supremo Inquisitionis pronuntiatum est ; non tamen à proposita doctrina recedendum est , quia est à Doctõribus communiter recepta & juri consona. Consentunt & iis Bonacina *de censuris disp. 1. qu. 3. punct. 2. num. 11.* Ricciullus *de jure personarum extra Ecclesie gremium existentium lib. 5. c. 14. nu. 3. & 4.* Carena *tit. 1. §. 11. nu. 97.* Verùm animadvertit Castrus Palaus *dicto nu. 23.* in fine , quod in Hispania prædicta facultas est illis revocata ; quandoquidem nec Episcopi sine Inquisitore , nec Inquisitor sine Episcopo saltem requisito , absolvere possunt hæreticum & Ecclesie reconciliare ut constat ex praxi.

13 Tertia difficultas est , an Domini Inquisitores facultatem habeant absolvendi hæreticos ab hæresi occulta in foro conscientie : Nam de absolute juridica & in foro externo , constat iis commissam esse jurisdictionem ad illos absolvendos , ex textu in cap. *ut officium de hæreticis in 6.* & ex pluribus decretis Pontificum. Dubium igitur est , an illis liceat in foro conscientie ?

14 Non desunt auctores , qui volunt Inquisitores posse in foro conscientie hæreticos absolvere ob constitutionem quandam CLEMENTIS VII. edita anno 1530. quæ incipit ; *sicut , §. vobis* , & ad hoc allegari solet. Tum etiam ob congruentiam : quia ad Ecclesiam pertinet providere fidelibus delinquentibus remedium facile , & suave , ut à peccatis liberentur ; si autem penes Inquisitores non resideret hujusmodi facultas , hæretici occulti carent remedio facili , & suavi , ut à peccato liberentur. Ita Navarrus *lib. 5. Concil. tit. de privileg. Concil. 11. Bañes 2.2.q. 11. art. 4. dub. 2. post 3. arg. contra 2. conclus.* Diana *1. par. tract. 5. resol. 3. & par. 4. tract. 8. resol. 35.* plures alios referens.

24 Cap. VI. De Pœnis Hæreticorum.

15 Alia sententia negat Inquisitoribus aut Tribunali, datam esse facultatem absolvendi ab hæresi in foro conscientiaë. Sanchez *lib. 2. decalogi cap. 12. n. 3.* Farinac. *de hæresi q. 192. nu. 54.* Suarez *de fide disp. 21. sect. 4. nu. 15.* Garcia *de benefic. 11. part. cap. 10. n. 121.* Barbosa *de potestate Episcopi allegat. 40. n. 28.* Castrus Palaus *tract. 4. disp. 4. punct. 3. §. 3. num. 3.* Carena *tit. 1. §. 21. n. 103.* qui alios referunt.

16 Probant quia Domini Inquisitores, neque ex vi muneris, neque ex aliquo privilegio, neque ex consuetudine habent potestatem pro solo conscientiaë foro, absolvendi, ergo, &c. Antecedens pater, quia munus Inquisitionis, non est institutum pro foro conscientiaë, sed pro foro externo, ut rectè docet Eymericus *3. par. nu. 59.* Unde inquit non pertinere ad Inquisitores absolvere in foro sacramentali. Ex privilegio autem non videtur illam facultatem habere: nullum etiam aliud refertur, nisi contentum in supra dicta Bulla CLEMENTIS VII. sed illud, nec loquitur de omnibus Inquisitoribus, sed solum de Inquisitoribus Ord. Prædicatorum residentibus in Lombardia, & illo tempore præsentibus, & concessio, etiam ad omnes extendi, non loquitur de absolutione fori conscientiaë, sed externi: Tum, quia non committit facultatem absolvendi, nisi præstito juramento, & abjurata hæresi, quæ conditiones pro foro interiori non videbantur necessariae.

17 Deinde ibi eis tantum conceditur ut extrajudicialiter absolvere possint hæreticos occultos, sed ut testatur Barbosa *n. 27.* sæpè declaratum est in Supremo Inquisitionis Romanæ Tribunali, Verbum illud, *extrajudicialiter*, non tollere formam judicii, scilicet depositionem coram Notario & testibus vel saltem coram Notario tantum, sed tollere solemnitatem, & integram formam judicii. Denique ex consuetudine

contrarium omnino constare videtur : Nunquam enim Inquisitores , nisi coram Secretario pœnitentem hæreticum audire volunt , ut ipsemet Bañes fatetur , & consulit Eymericus 3. p. *Directorii nu.* 59.

18 Sed in hac re placet mihi sententia Fagund. *in* 1. *præceptum decalogi lib.* 1. *c.* 17. qui præcitas sententias conciliat pluribus conclusionibus ; aitque non posse Inquisitores ab hæresi occulta pro foro tantum pœnitentiæ Sacramentali absolvere , ex ratione allata in secunda sententia. Possunt tamen Domini Inquisitores audire , & absolvere in foro conscientiæ hæreticos sibi confiteri volentes. Ita *num.* 20. & affert pro hac re , Suarez *loc. cit. n.* 16. Sed in eo casu inquit , non absolvunt per aliam jurisdictionem , nisi per eam , quam in foro externo , ac judiciali habent , sic *nu.* 21. Præmittendam etiam esse in tali casu abjurationem formalem , & juridicam ante talem absolutionem , ut in Bulla Clementis VII. perscribitur. Denique asserit quod hujusmodi absolutio talis est , ut non tantum in foro conscientiæ , sed etiam externo valeat , cum à jurisdictione in illo foro procedat , ac proinde non ita secretò accipienda est , quin de illa juridicè possit constare , ita ut saltem Notarius adsit qui fidem de illa dare possit , ut postea de eadem constare possit in foro externo , & judiciali atque in illo valere.

19 Denique concludit , facultatem hanc per se primò residere in toto Senatu , & Tribunali S. Inquisitionis , quandoquidem illi data est jurisdictio illius muneris ; posse tamen exerceri per unum tantum Dominum Inquisitorem ex consensu alterius , vel aliorum. Hæc Fagundez à *num.* 20. usque ad 24. refert pro sua sententia etiam Suarez , quæ omnia probat ex rationibus pro utraque sententia superius relata.

26 Cap. VI. De Pœnis Hæreticorum.

20 Secunda poena Spiritualis, quam incurrunt hæretici, est irregularitas, quæ est hæresi annexa, & ideo hæretici externi, & Apostatæ, quantumvis per accidens occulti per hæresim irregulares fiunt: ita communior Doctorum sententia. Navarrus in *summa* cap. 27. num. 205. Pegna in 3. p. *directorii* comm. 162. Azorius tom. 1. lib. 8. cap. 11. q. 13. Suarez tom. 5. de *Censuris* disp. 43. sect. 1. num. 4. & de *fide* disp. 21. sect. 5. nu. 1. Filliuccius tom. 2. tract. 22. cap. 7. nu. 209. Castrus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 4. punct. 4. nu. 2. Fagundez in *præcepta decalogi præcept. 1. lib. 1. cap. 17. nu. 2.* multos alios referens. Probat ex cap. *Saluberrimum 1. quæst. 4.* & cap. *Convenientibus 1. q. 7.*

21. Hæc autem irregularitas quoniam in duabus partibus consistit: Prima est inhabilitas, quæ impedit hæreticum à susceptione ordinum. 2. est inhabilitas ad ministrandum in ordine jam suscepto: quam ob rem quoad ordines suscipiendos cum tali hæretico solus Papa dispensare potest. Sanchez lib. 2. cap. 25. num. 13. Farinacius de *hæresi* q. 192. n. 75. Sanctarellus de *hæresi* cap. 25. nu. 5. & 6. qui alios referunt. Quo verò ad dispensationem ut possint hæretici poenitentes in susceptis ordinibus ministrare, ex communi sententia docet Sanchez num. 14. posse ab Episcopo concedi. Sanctarellus num. 6. & Farinac. n. 74.

22 Limitat autem hoc Suarez tom. 5. in 3. par. disp. 43. sect. 1. nu. 6. nisi quo ad usum Sacerdotii in sacrificio Altaris, quippe cum hoc sit res gravissima, videtur Pontifici reservari: eo vel maximè, quod Pegna in *Directorio Inquisitorum* 3. p. q. 126. n. 175. refert Pium V. anno 1567. Inhibuisse Generali Inquisitori Hispaniæ, ne posset habiles reddere hæreticos presbyteros ut in Altaris ministerio deservirent. Sanchez *loc. cit.* Farinacius *loc. cit.* num. 78.

23 Dubitari autem solet an fictè negans fidem, sive

sive spontè, sive metu, & timore id faciat, irregularitatem incurrat? Et resp. eum fieri irregularem sive spontè, sive metu gravi fictè fidem neget, vel apostatet. Sed talis non fit irregularis irregularitate contracta ex hæresis crimine: quia verè sit hæreticus. At incurritur alia specialis, & propria hujus criminis, ex cap. *Presbyteros dist. 50.* Ita docet Sanchez *loc. cit. nu. 6.* Suarez *disp. 43. de censuris sect. 2. nu. 2.* Filliuccius *num. 210. loc. cit.* Fagundez *loc. cit. cap. 17. n. 5.* alios etiam laudans.

24 Irregularitas autem contra hæreticos lata extenditur quoque ad Receptatores, Fautores, & Defensores hæreticorum, eodem modo etiam si occulti *cap. 2. §. hæretici, de hæreticis in 6.* ubi tam hæretici, quàm eorum receptatores, &c. inhabiles dicuntur ad omne beneficium & officium publicum: quo non ine etiam ordines veniunt. Ita Navarrus, Ledesma, Majolus, Suarius & alii, cum Sanchez *loco cit. n. 10.* Filliuccio *nu. 211.* & Fagundez *n. 6.*

25 Quæres, An illi, qui tanquam suspecti de hæresi coguntur per Inquisitores abjurare de vehemènti irregularitatem incurrant? Et respondeo nequaquam esse Irregulares, ratione vehemèntis suspicionis, nec eorum beneficia vacare, virtute motus proprii Pii V. & ratio est, quia hi non sunt hæretici; Et licet suspecti de hæresi notorii ratione infamiæ incurrant Irregularitatem, tamen per abjurationem eam purgant. Sanchez *loco cit. num. 129.* Farinacius *de hæresi quæst. 193. §. 5. num. 80.* Filliuccius *nu. 212.* Garcia *de beneficiis par. 11. cap. 11. nu. 88.* ubi citat pro hac re Decisionem Rotæ, Diana 4. *par. tract. 2. resolut. 47.* Fagundez *loco cit. nu. 7. & 8.*

26 Excipitur tamen hoc quoad administrationem Sacramenti poenitentiae; quandoquidem qui de vehemènti compulsi sunt abjurare, non amplius admit-

28 Cap. VI. *De Pœnis Hæreticorum.*

tuntur ad audiendas Christi fidelium Confessiones, ut testatur Riccius *in decis. Curiae Archiepiscopalis Neapolit. part. 2. decis. 217.* ubi refert, hac de re decis. Supremi Tribunalis Sancti Officii de Urbe emanatam, die 6. Martii 1596. Vide etiam *Diana 4. par. in fine* in Decretis & Constitutionibus spectantibus ad Tribunal Sancti Officii fol. mihi 497. Ubi ad hoc refert aliud decretum sub die 15. Novembris 1565.

27 Quæres secundo, An in irregularitate contracta per hæresim occultam possit Episcopus virtute Concilii Tridentini dispensare? Et affirmativè dicendum est. Castrus Palaus *tract. 4. disp. 4. punct. 4. nu. 3.* Carena *tit. 1. §. 21. n. 15.* alios referens. Farinac. *de hæresi qu. 192. & §. 5. n. 79.* Ratio est, quia Concilium non limitavit in irregularitatibus potestatem, sed absolutè dixit; In omnibus licere Episcopis, dispensare; unicam solùm excipiens quæ ex homicidio voluntario nascitur, quæ exceptio firmat concessionem aliarum. Neque ex negatione facultatis absolvendi ab hæresi arguitur negata facultas dispensandi in Irregularitate, quia sunt res omninò diversæ & à separatis non fit illatio, ex *L. Papinian. exul. ff. de minorib.* Castrus Palaus *loco cit.* Fagundez *loco cit. cap. 17. nu. 3.* Franciscus Bordonus *meæ Relig. & Prov. Bononiensis Provincialis & Consultor Sancti Officii Civit. Parmensis in variis Resolut. Regular. resolut. 11. quæst. 10.* Ubi id etiam probat de Prælatibus Regularibus erga suos subditos.

28 Sed dubitari ulterius potest de Dominis Inquisitoribus an habeant facultatem dispensandi in hac Irregularitate hæresis occultæ ex Bulla CLEMENTIS VII. quæ incipit, *cum sicut, §. vobis etiam,* quæ videtur id expressè illis concedere pro solo conscientiaæ foro. Undè tenent affirmativè, Umbertus Locatus *in praxi Inquisitorum. Verb. Irregularitas nu. 2. &*

Lælius Zecchius *in summa tract. de fide cap. 11. in 12. pœna hæreticorum.* Enriquez *lib. 14. de Irregularitate cap. 18. nu. 2.* Sed probabilior est sententia negativa quæ est. Pegna *in directorio 3. par. quæst. 126. comm. 175.* Suarez *tom. 5. in 3. par. disp. 43. sect. 1. num. 5.* Sanchez *loco cit. nu. 19.* Diana *4. par. tract. 8. resolut. 85.* Quia vel ea constitutio est revocata, quo ad hoc, ut ait Pegna ibi, vel quòd sit personalis & non perpetua, nec usu recepta.

C A P U T VII.

An Hæretici sint de Ecclesia, vel pars Ecclesiæ.

HÆc quæstio est potiùs de nomine, quàm quo ad rem: & ideò hæreticos esse intra Ecclesiam affirmat Alphonsus de Castro *lib. 2. de justa hæreticorum punitione cap. 24. in fine.*

Probat primò, quia hæreticus ab Ecclesia punitur & variis ab illa pœnis affligitur. Hoc autem ipsa non faceret, nisi intelligeret hæreticum esse intra illius gremium. Quandoquidem D. Paulus *1. Corint. 5.* ait. *Quid mihi de iis, qui foris sunt judicare.*

2 Secundò, quia hæreticus habet characterem baptismi, per quem primò factus est membrum Ecclesiæ, quo durante, semper membrum illius erit.

3 Tertiò probatur, quia Apostolus Paulus *2. ad Timotheum 2.* ait. *In magna autem domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quedam quidem in honorem, quedam autem in contumeliam.* Circa quæ verba D. Augustinus *lib. 4. de Baptismo, contra Donatistas cap. 12.* inquit, vasa aurea & argentea esse fideles, lignea verò & fictilia esse hæreticos, ergo D. Augustinus sentit hæreticos esse in domo, id est in Ecclesia.

4 Sed communior sententia est hæreticos partes Ecclesiæ non esse, ita Canus *lib. 4. de loc. Theolog. c. 2.* qui testatur esse communem Opinionem, tum veterum, tum recentiorum Theologorum; & sic etiam sensisse Cyprianum, Augustinum, duoque Concilia Lateranense & Florentinum; Undè Nicolaus Papa rectè definivit Ecclesiam esse Catholicorum Collectionem, ergo Hæretici sunt extra Ecclesiam. Pro eadem sententia est etiam, D. Hieronymus *in Epist. ad Oceanum*, ut refert Simanchas *tit. 24. de Ecclesia num. 42.* qui etiam recenset loca & authoritates Cypriani, & Augustini; Et quod Patres in Quarto Concilio Carthaginensi definierunt dicentes: hæreticorum coetus, non Ecclesia, sed Conciliabulum est. Eandem sententiam sequuntur Bellarminus *tom. 3. controvers. disp. 4. lib. 3. cap. 4. Valentia 2. 2. punct. 7. §. 14.* Turrianus *de fide disp. 14. dub. 1. diffic. 2.*

Probatur præterea à Simancha, quòd hæretici non sint partes Ecclesiæ, quia hæresis divisionem significat, & ideò dicuntur hæretici, quia divisi sunt ab Ecclesia. Secundò in Ecclesia ut Apostolus ait, ad Ephesios *cap. 4. Unus Dominus, una fides, unum Baptisma*, sed hæreticus non manet in unitate fidei, ergo non est in Ecclesia Dei.

5 Tertiò probatur, quia sicut Ecclesia & Christiana Respublica constituitur non solum Baptismi exteriori Sacramento, sed etiam interiori fide, ergo pari ratione interior infidelitas & externi iudicii divisio, ab Ecclesia separat.

6 Ad rationes in contrarium, ad primam respondeo, quod Ecclesia punit hæreticum, quia ante ad illam pertinebat & postea eum publico iudicio dejicit. Undè Cornelius à Lapide in eum locum Pauli I. *ad Corint.* asserit hæreticos esse extra Ecclesiam, quia bonis Ecclesiæ sunt privati, intus tamen sunt, quia
ejus

ejus jurisdictioni subsunt, hoc ipso, quod characterem baptismi retinent, undè sunt in Ecclesia, sicut mancipia in familia.

7 Ad secundam rationem respondet Canus, quod partes sunt Ecclesiæ, qui Christi characterem Baptismalem habent, nisi post hæresim exteriorem, publico Ecclesiæ Judicio, fuerint excisi.

8 Ad tertiam respondeo, S. Augustinum sentire eos esse in Ecclesia non propriè, sed secundum aliquid, scilicet, quia retinent characterem baptismi, veraque Ecclesiæ Sacramenta administrant & ab eadem Ecclesia, quasi aliquo modo subditi puniri possunt.

9 Deindè respondet Canus *loco cit.* quod Apostolus Paulus si ad Hymenæum & Phyletum, verba illa retulit, non ad id tempus spectavit, quo jam de domo fidelium communi per publicam separationem & obstinationem se segregaverant; sed ad illud potius, quo per susceptam fidem ac baptismum in magna domo continebantur. Vide Cornelium à Lapide ad eundem Pauli locum.

C A P U T VIII.

An Protestatio excuset ab hæresi, & illius suspicione protestantem.

Protestatio, quæ in rebus fidei fieri consuevit & de qua hìc agimus, est professio, seu confessio fidei exterius facta ad ostendendum quid interius de fide sentiat protestans. Sic Arnal. Albert. *de agnoscendis cathol. assert. quæst. 12. nu. 2.* Alias etiam aliorum definitiones affert Farinac. *de hæresi quæst. 178. §. 7. n. 148.* quæ ut advertit Pegna *in par. 1. Directorii Comm. 26.* licet verbis solum differant, re tamen ipsa cum hac conveniunt.

veniunt. Casus autem est cum quis aliquid hæreticale assereret dubitans in fide errare, si protestatur, quod non intendit à fide recedere, sed quod corrigere se paratum exhibet & iudicio S. Matris Ecclesiæ submittit; tunc talis protestatio ipsum excusat. sic Farinacius *loco cit.* Pro solutione verò difficultatis

2 Animadvertendum est, credibilia esse in triplici genere; alia enim ad fidem directè pertinent, ut sunt omnes articuli fidei, qui in symbolo Apostolorum continentur, & huiusmodi credibilia quælibet Christianus scire explicitè & credere debet ex necessitate præcepti, saltem quo ad eorum substantiam, ut probant Theologi in materia de fide. Coninch. *disp.* 14. *dub.* 10. *conclus.* 2. *num.* 188. Castus Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 10. *num.* 3. plures alios referens. Alia sunt credibilia, quæ indirectè ad fidem spectant, quia scilicet principaliter credenda, sicut superiora non proponuntur; ad eorum tamen negationem sequitur hæresis. Hujus generis sunt, quòd Abraham duos habuerit filios, &c. & hæc credibilia, non tenetur quilibet explicitè credere, sed sufficit si implicitè credantur; credendo scil. verum esse, quidquid in Sacra Scriptura continetur. Nisi sit Episcopus, quandoquidem ex Carthaginensi 4. *cap.* 1. Ordinandus Episcopus jubetur examinari, an sit litteratus, in lege Domini instructus, in scripturarum sensibus, cautus, &c. Et in Consecratione interrogatur Episcopus, an sciat utrumque testamentum. Turrianus *de Justitia & Jure*, *disp.* 22. *dub.* 4. *num.* 10.

3 Alia denique sunt credibilia, quæ expressè in Sacra Scriptura non habentur: sunt autem per Ecclesiam Catholicam definita tanquam credenda, ut E. G. quòd Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio; hæc autem nullo modo communi, populo necessarium est explicitè credere: quandoquidem hæc ipsi

capere

capere non possunt, sed sufficit ut implicite credantur. Coninch. *loco cit. num. 189.* Vide Eymericum in *Directorio par. 1. quæst. 12. nu. 1. & seqq.* His animadversis

4 Dicendum est protestationem regulariter excusare protestantem si postea hæresim committat, ne præsumatur commississe scientem & cum pertinacia *ex tex. in cap. dixit Apostolus 24. quæst. 3. & ibi: Glossa verbo pertinaci & tradit Albertinus loco cit. n. 6.* Simanchas *de Catholicis Institutionibus, tit. 55. rubrica de protestat. num. 4.* Farinac. *loco cit. num. 150. & alii ab eisdem relati.* Sed hoc intelligendum est, ut protestatio excuset in his, quæ quis explicitè credere non tenetur, ut sunt credibilia 2. & 3. generis. Arnald. Albert. *num. 4.* ubi ponit exemplum de laico rustico idiota & ignorante. Eymericus *num. 13. & Pegna loco cit. vers. 2. & Farinac. num. 145.* Secus autem statuendum est in his, quæ quis explicitè scire tenetur, ut sunt credibilia primi generis, ut puta in eo qui negaret Incarnationem & Passionem Christi. Albertin. *num. 9.* Eymericus *num. 12.* Pegna *ibi vers. Prima est.* Farinacius *num. 155.*

5 Considerandum etiam est, quod neque protestatio protestantem juvat, quando facit contrarium ejus, quod protestatur. *Glossa & communiter Doctores in cap. cum Magist. Ferrariensis extra de constitut. Pegna loco cit. vers. Hactenus explicui,* ubi ponit exemplum in eo, qui protestatur generaliter se credere Messiam jam venisse & tamen juxta ritum Judæorum, paschalem agnum occidat & manducet, Sabbathum colat, vel similia. Farinacius *num. 153.*

6 Secundò item protestatio non excusat, quando à Judice vel Inquisitore monitus & informatus, quod hæresim dicit, ab ea tamen recedere nequit. Pegna *dict. Commen. 26. & alii relati à Farinac. num. 53.*

7 Considerandum denique est, quod protestatio, non solum prodest aliquid hæreticale asserenti, cum verba sunt dubia & materia, circa quam erratur, obscura; sed etiam illi, qui erroneum librum conscripsit: licet enim liber damnandus sit, non tamen damnandus auctor libri, prout est: juxta *Glossam penult. in cap. damnamus de summa Trinit. & fide Catholica*, ubi scripta Abbatis Joachim, tanquam hæretica fuerunt damnata; ipse tamen non damnatur propter protestationem, quam fecit confitendo illam fidem, quam S. Romana Ecclesia tenet & credit. *Farinac. loco cit. nu. 151.*

C A P U T IX.

De Infidelitate.

1 **I**Nfidelitas contraria fidei virtuti Theologicæ dupliciter contingere potest, primò si ex errore vel malitia, aliquis dissentit vel negat veritatem nostræ fidei, quando ad id tenetur. Secundò si propositæ sufficienter veritati non assentiatur; & primum peccatum dicitur Commissionis, secundum Omissionis.

2 Hæc autem infidelitas triplex est, Paganismus, Judaismus & Hæresis, sic S. Thom. 2. 2. *quæst. 10. art. 5. & ibi Bañes, Valent. disp. 1. quæst. 10. punct. 3. Bonacina disp. 3. quæst. 2. punct. 6. Suarez de fide disp. 16. sect. 4. disp. 18. dub. 6. ut refert & sequitur Castrus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 1. num. 2. & novissimè Fagundez in præcepta decalogi præcepto 1. lib. 1. cap. 9. n. 9.*

3 Paganismus est quando nullius mysterii revelati fides habetur. Judaismus quando creditur veteri testamen-

stamen-

stamento, non autem novo; hæresis, quando alicui veritati, sive ex novo, sive ex veteri testamento fides negatur. Vel aliter dici potest Paganum esse, qui integrè à fide Christiana recedit, Judæum, qui recedit à veritate, quam figuræ ab ipso creditæ denotabant. Hæreticum qui fidem profitetur, at aliquos articulos illius negat. Ita Castrus Palaus *loco cit.* qui ait ex objecto desumi debere hanc distinctionem, ita ut integra negatio fidei sit Paganismus. Judaismus negatio Christi. Hæresis negatio alicujus veritatis à Christo revelatæ. Turcismus & Atheismus sub Paganismo comprehenduntur.

4 Animadvertendum est autem divisionem præfatam infidelitatis in Paganismum, Judaismum & hæresim per ordinem ad Christum Dominum & novum & verus testamentum, intelligi de infidelitatibus, quæ in præsentis statu occurrere possunt, non de aliis, quæ in lege naturæ & scriptæ contingere poterant.

5 Præterea hæc species Infidelitatis non essentialiter, sed accidentaliter distinguuntur, penes magis & minùs: ratio est, quia omnes illæ sectæ privant eadem fide, habentque cum illa eandem oppositionem. Suarez *de fide disp. 16. dub. 6. num. 64.* Castrus Palaus *loco cit. nu. 4.* Turrianus *disp. 50. de fide, dub. 6.* contra Cajetanum, Bañes, & Aragonium.

6 Dubitatio in fide non pertinet ad certam speciem Infidelitatis, sed potius ad instar generis, respectu omnium; nam si quis dubitat de tota nostra fide, an sit falsa, fit Paganus. Si dubitat, an Judaismus verior sit, Judæus efficitur. Qui verò de aliquibus articulis dubitat, fit hæreticus. Coninch. *loc. cit. n. 54.*

7 De Catechumeno fidem negante quamvis Sanchez *lib. 2. operis moralis cap. 7. num. 34.* existimet non esse propriè hæreticum, attamen Suarez *disp. 19.*

sect. 5. nu. 3. & in defensione catholicæ fidei adversus Anglicanæ sectæ errores *lib. 1. cap. 24.* Sanctarellus *de hæresi cap. 1. dub. 2. nu. 3.* Fagundez *præcepto 1. decalogi lib. 1. cap. 10. n. 27.* & alii, asserunt, Catechumenum, sic fidei articulum negantem, esse hæreticum. Probatur ex Concilio Niceno, *Can. 19.* ubi statuitur eos, qui ab hæresi Pauli Samosatani redirent ad Ecclesiam, baptizandos esse. Ex quo colligitur dari hæreticos ante baptismum & solum Catechumenos.

8 Ratione etiam patet, quia iste Catechumenus ex quo jam in Christum credidit, infidelis est recedendo; at non est Judæus, nec Paganus, ergo est hæreticus, cum tres tantum sint Infidelitatis species. Quæ sententia in foro interiori verissima est, sed in foro externo hujusmodi Catechumenus hæreticus non judicatur, nec subditur Ecclesiæ Judicio, neque ab ea punitur. Suarez, Sanctarellus, Fagundez *loc. cit.* Patet ex eo, quia Janua, per quam intratur in Ecclesiam visibilem, est baptismus: & character in eo impressus signum est subjectionis ad Ecclesiam.

9 De baptizatis tandem baptismo invalido & nullo, ob aliquem essentialium defectum in materia vel forma, dicendum etiam videtur, quoad forum interius, si à fide catholica deficient, hæreticos esse. Patet ex ratione pari de Catechumeno dicta. Tum etiam ex eo quod D. August. *lib. unico de Baptismo contra Petilianum Donatistam cap. 3.* & in præfatione *ad lib. de Hæres.* dixit, nonnullos hæreticos esse denuo in Ecclesia recipiendos sine novo baptismo, nonnullos verò denuo baptizandos & utrosque veros esse hæreticos.

10 Quoad forum autem externum Suarez *de fide loc. cit. nu. 8.* & Sanctarellus *num. 6.* alios referentes contra Simanch. *tit. 31. num. 5.* asserunt hosce fictè bapti-

baptizatos, à fide recedentes, nullo modo posse ab Ecclesia puniri, nisi Ecclesia fictionem ignoraret. Equidem tunc ab Ecclesia punirentur, ut animadvertit Sanchez *lib. 2. cap. 7. nu. 35.* Undè observat Castrus Palaus *loc. cit. tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 6. n. 3.* quod Cæsaraugustæ anno 1619. quidam Maurus communiter reputatus pro baptizato, qui adversus nostram fidem deliquit ob injuriam huic in communi existimatione illatam reconciliatus est, etiam si allegaverit baptizatum non esse, in cujus confirmationem in lib. suæ Parochiæ non fuit inventus scriptus.

11 Sed quæri potest, an saltem possit Ecclesia hæreticum nulliter baptizatum cogere ad suscipiendum verum baptismum. Affirmant Sanch. *lib. 2. cap. 7. num. 36. ad finem*, Enriquez *lib. 2. de baptismo cap. 25. num. 6.* & id probabile esse docent Sayrus *Thesauro Casuum tom. 1. lib. 3. cap. 4. n. 11.* & Filliuccius *tract. 22. cap. 6. nu. 158.*

12 Sed Fagund. *in 1. præceptum decalogi lib. 1. cap. 10. num. 31.* distinctionem adhibet; vel enim inquit Baptismus ita fuit nullus, ut præsumptio sit pro validitate ipsius, ut accidit E. G. quando defectus fuit ex intentione baptizantis vel suscipientis baptismum. Vide Suarez *tom. 3. in 3. par. disp. 24. sect. 1. & disp. 14. sect. 2. ad finem.* Vel talis fuit defectus, ut constet de illius nullitate, nimirum quando constat non fuisse adhibita verba necessaria, vel aquam naturalem, aut quid simile; & in hoc secundo casu, certum esse videtur, non posse Ecclesiam cogere hujusmodi nulliter baptizatos ad suscipiendum verum baptismum: non enim apparet, ex quo capite id possit Ecclesia, etiam si habuerit animum, tunc verè suscipiendi baptismum: quod enim ait Filliuc. *loc. cit.* quia jam ex parte sua recepit, ac proindè coram Deo esset hæreticus; hoc enim solum urget in foro interno,

sed in externo non ob hoc poterit cogi ad suscipiendum verum baptismum.

In primo autem casu, benè poterit Ecclesia cogere nulliter baptizatos ad suscipiendum verum baptismum, vel saltem ut se gerant, ac verè baptizatos: id tamen est per accidens, quatenùs non constat de veritate & statur ex præsumptione.

C A P U T X.

An ignorantia excuset ab Hæresi?

I **Q**Uoniam ex S. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 1. Infidelitas generaliter duplex est, una materialis & secundum puram negationem, quæ peccatum non est, sed magis poena peccati, & hæc Infidelitas materialis est invincibilis & ex ignorantia invincibili oritur; quandoquidem omni adhibita diligentia morali vinci, aut tolli non potest, vel certè non debet; aut quia nimirum de fide Christiana nihil unquam aliquis audierit; aut etiam si audierit, tamen post diligentem considerationem non deprehenderit sufficientia argumenta, quibus ad fidei acceptionem & assensum, prudenter moveatur. Est igitur hæc materialis infidelitas poena peccati ex S. Thom. quia talis ignorantia divinorum ex peccato primi parentis consecuta est: Undè qui sic sunt Infideles, damnantur quidem, sed propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt; non autem damnantur propter infidelitatis peccatum.

Altera est infidelitas formalis & secundum contrarietatem, ideoque peccatum formaliter, ac contrariè fidei divinæ oppositum, cujus tres sunt species suprà dictæ, nempe Paganismus, Judaismus & Hæresis.

2 Præterea inter infidelitatem merè negativam, ac omninò inculpabilem & infidelitatem formalem, ac propriè dictam, potest dari media quædam infidelitas, quæ dicatur privativè fidei opposita, ut philosophatur Paulus Layman *tom. 1. lib. 2. tract. 1. cap. 12. nu. 3.* quæ infidelitas non est aliud, quàm ignorantia vel error in rebus fidei culpabilis quidem, sed sine pertinacia: puta si Catholicus quidam ex vincibili ignorantia opinionem aliquam rectæ fidei contrariam teneat, paratus tamen eam mutare, si contra Ecclesiæ sensum, aut definitionem esse sciret. His ita animadversis, quæri potest an ignorantia, seu infidelitas purè negativa, vel privativa excuset ab hæresi.

3 Dicendum est primò, ignorantiam invincibilem, quæ est infidelitas negativa & materialis, excusare ab hæresi, ita S. Thom. 2. 2. *quæst. 10. art. 1.* Durandus *in 3. distinct. 25. quæst. 1. ad 1.* Vegh. 6. *in Tridentinum cap. 18.* Simanchas *de Catholicis Institut. tit. 26. rubrica de errore & ignorantia nu. 6.* Pegna *in Additionibus ad Directorium par. 1. quæst. 7. comm. 22. fol. mihi 64. in 5. regula.* Farinac. *de hæresi quæst. 179. §. 3. num. 26.* & alii communiter.

4 Hinc sequitur, posse haberi ignorantiam invincibilem mysteriorum supernaturalium, Incarnationis Trinitatis, &c. ac fidei supernaturalis circa quodlibet mysterium lumine naturæ notum. Item circa Deum, ejusque omnipotentiam, Justitiam & bonitatem, quatenus sunt à Deo revelata. Ratio est, quia hæc mysteria esse à Deo revelata, est objectum supernaturale; sed objectum hoc supernaturale viribus naturæ cognosci non potest. Ergo opus est aliquo qui per divinam fidem hoc proponat, propositio autem sæpè deficere potest, ergo potest aliquis invincibiliter carere cognitione Dei & mysteriorum supernaturalium; quatenus per fidem supernaturalem revelata sunt. Ita

Suarez *de fide disp.* 17. *sect.* 2. à *nu.* 3. Coninch. *disp.* 18. *de fide. dub.* 2. *conclus.* 3. *nu.* 19. Filliuccius *tract.* 22. *cap.* 4. *num.* 109. Castrus Palaus *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 2. *nu.* 1. & 2.

5 Neque dicas nemini negari à Deo media ad salutem necessaria : quia hoc verum est si divinæ gratiæ obex non opponatur. At potest infidelis impedimentum præstare , multiplicando peccata , & quia non bene fungitur auxilio gratiæ : ipsa tamen ignorantia non est culpa , quia rerum nostræ fidei homo ille non habuit cognitionem vel notitiam aliquam , neque cognoscit hujusmodi ignorans , quod suis peccatis impedimento est , quod illam ignorantiam non expellat.

6 Sed si quæramus quid de facto in præsentī accidere possit , quamvis Pegna *loco cit.* asserat , quod hodie post tam apertam Christianæ Religionis notitiam , & tam latè patentem Evangelii promulgationem & tot Conciliorum & Sacrorum Doctorem lucem , vix in his , quæ fidei sunt , dari ignorantia invincibilis possit.

7 Nihilo minùs contingere potest , ut fidelis in infantia baptizatus postea inter infideles vel hæreticos nutriatur , apud quos de fide & Religione Romana Catholica , vel omninò nihil vel non nisi obscura quædam vel nefaria & abominanda audiet : in tali casu fieri potest & interdum solet , ut talis infidelis hanc ignorantiam invincibilem fidei supernaturalis habeat : & insuper poterit inculpabiliter pluribus erroribus adversus Deum involvi. Non tamen obinde fit infusum fidei habitum in baptismo amittere , si ignorat invincibiliter illos errores fidei divinæ contrariari. Ita Suarez , Coninch. *locis cit.* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 8. Layman & Castrus Palaus *loc. item cit.* & ratio est , quia fides supernaturalis amitti non potest , nisi per peccatum infidelitatis , ut definit Concilium Tri-

den-

dentinum *sess. 6. Can. 2.* sed ille fidelis erroribus illis assentiens non peccat peccato infidelitatis formaliter ; quandoquidem infidelitas est dissensus à prima veritate revelante. At ille infidelis ignorat invincibiliter primam veritatem tale mysterium, cui ille dissentit revelasse ; ergo non amittit fidem illo peccato. Undè concludit etiam Layman, talem hominem salvari nihil prohibet, cum fidei veritates, quas nobis cum communes retinet, E.G. de S. Trinitate, verbi Incarnatione, fide divina & supernaturali credere possit, ex Dei auxilio & extrinsecorum motivorum adminiculo.

8 Dicendum secundò. Ignorantiam crassam & vincibilem excusare ab hæresi eum, qui falsum opinatur, credens sic teneri ab Ecclesia ; sic Azorius *tom. 1. lib. 1. cap. 14. quæst. 9. & lib. 8. cap. 9. quæst. 7.* Turrianus *2. 2. de fide disp. 25. dub. 2.* Fagund. *in 1. præceptum decalogi lib. 1. cap. 10. num. 20.* & ratio est, quia qui contradicit veritati, quam tradit Ecclesia, si ipse ignorat quid sentiat Ecclesia, non infert injuriam authoritati Ecclesiæ, neque potest dici, rectè non credere Ecclesiæ, & licet propter ignorantiam vincibilem peccet ; tamen non peccat peccato hæresis : hoc n. peccatum non est peccatum ignorantia, sed requirit scientiam Ecclesiæ proponentis & docentis contrarium.

Præterea dum paratus est corrigi vincibiliter ignorans, non potest dici habere pertinaciam, quæ ad hæresim necessaria est, utpotè si quis quadam ratione naturali motus, dixerit, quòd Pater sit major vel prior Filio : vel quod tres personæ sunt tres re, substantia, aut essentia : dummodò hunc suum errorem non defendat, suamque opinionem fidei Ecclesiæ supponat. Sic Farinac. *de hæresi q. 179. §. 1. nu. 4.* Ubi ex summa Angelica *verb. Fides nu. 6.* ponit

exemplum de quadam vetula credente, Trinitatem esse unam foeminam, sic credens ab Ecclesia teneri.

9 Hinc est è contra, quod si quis veram opinionem tenens, falsò putans esse contra Ecclesiam Catholicam, est verus hæreticus formalis. Argumento est, quia tunc formaliter à fidei ratione recedit, credens non in universum esse vera ea, quæ ab ecclesia definita sunt, ut docet Sanchez *lib. 2. cap. 7. nu. 30.* Farinac. *quæst. cit. num. 2.* Ludovic. à Paramo *de Origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 3.* ubi ait, quod tenens aliquam opinionem veram, credens eam esse contra Ecclesiam Catholicam & orthodoxam veritatem, ille esset formaliter hæreticus, licet non materialiter.

10 Non punit autem Ecclesia hos hæreticos, nec excommunicationis gladio ferit, nisi fortè id ipsum explicent, nimirum se existimare talem propositionem esse definitam, & nihilo minùs oppositum sentire. Ratio est, quia hi hæretici nisi se explicent sunt purè mentales & per se occulti, de quibus Ecclesia non judicat. Tùm etiam, quia Ecclesia solùm punire intendit eos hæreticos, qui aliquid à se verè definitum negant, quales hi non sunt; quando quidem solùm negant, quod existimant definitum, cum re vera tale non sit.

C A P U T X I.

An Infideles cogi possint ad suscipiendam fidem, & contra eam delinquentes ab Inquisitoribus puniri queant?

I **Q**Uoad primum dicendum est, Paganos, & Infideles subditos Principibus Christianis, qui bapti-

baptizati non sunt, cogi non posse ad fidem sibi sufficienter propositam suscipiendam. Constat ex *cap. sicut Judæi de Judæis, & Sarracenis. Cap. qui sincera, Cap. de Judæis, dist. 45.* & est communis sententia Doctorum cum *S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. Turriani disp. 51. dub. 1. Suarez disp. 18. sect. 3. n. 4. Filliucci tract. 22. cap. 4. num. 14.* Ratio est, quia actus credendi debet esse liber, unde nec suscipi debet aliquo metu suppliciorum, aut mortis; multò magis Infideles non subjecti compelli non possunt ad fidem, imò nec in eos animadverti, aut bellum suscipi, ex eo quòd Infideles sint. *Azorius lib. 8. cap. 24. q. 1. Filliuccius num. 116. Castrus Palaus tract. 4. disp. 2. punct. 6. nu. 3.*

2 Dicendum secundò, Infideles cogi posse à Prælati Ecclesiasticis ad retinendam fidem, quam semel susceperunt, etiam si primo, & à principio vi coacti, & necessitate compulsi, illam susceperunt, quando coactio fuit conditionata, id est non susciperent baptismum, nec consensum præberent in illius susceptionem, nisi cogerentur; modo tamen in actu suscipiendi voluntariè baptismum susceperint. Secùs autem si coactio fuit absoluta, & nunquam hujusmodi consensus fuit adhibitus; in tali enim casu, character non imprimitur, ut docet *Suarez tom. 3. in 3. par. disp. 24. sect. 1. concl. 1.* & alii. Pater expressè conclusio, ex *cap. de Judæis dist. 45.* & deductum fuit hoc caput ex Concilio Toletano *4. cap. 56.* & habetur eodem *cap. de Judæis eadem dist. 45.* ibi: *Qui autem jam pridem ad Christianitatem coacti sunt venire, oportet, ut fidem quam etiam, vi, vel necessitate, susceperunt, tenere cogantur; ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis, & contemptibilis habeatur.* Ita *Fagundez l. 1. in primum præceptum decalog. cap. 33. num. 10.*

3 Dicendum tertio, Infideles, si subiecti sint Principi Christiano, probabile est compelli posse ad audiendam fidem. Sic Bañes 2. 2. q. 10. art. 10. dub. 4. concl. 4. Suarez disp. 18. sect. 2. nu. 3. Filliuccius loc. cit. n. 117. Castrus Palaus loc. cit. punct. 5. nu. 4. Ratio est, quia ex hac obligatione solum compelluntur Infideles audire prædicationem, non tamen eam sequi, ac proinde non est compellere ad fidem.

Confirmatur exemplo Judæorum Romæ, qui certo die compelluntur audire Evangelium per Doctorem Christianum, ut iussit Gregorius XIII. *Sancta Mater Ecclesia.*

4 Nihilominus Castrus Palaus, & alii cum Bañes, putant probabilius, non posse subditos Infideles cogi à Christiano Principe ad audiendam fidem. Et ad consuetudinem Romanam respondent, quod multa imposita Judæis nolentibus audire Evangelium non est poena, sed quoddam tributum, quod Romanus Pontifex ab illis exigere potest.

5 Certum tamen est, posse Ecclesiam per se, vel mediis Christianis Principibus, compellere quoscunque Infideles, ne prædicationem legis Evangelicæ, & propagationem fidei impediant. Quare si Infidelis aliquis Princeps, blasphemias, & irrisione in fidem, iniqua persuasionem, vel persecutionem prædicationem impedit, potest Ecclesia cum vi, & armis comprimere hujusmodi Infideles, & bello punire; sic communiter Doctores, quos citat Filliuccius num. 118. & constat ex pluribus decretis relatis 23. qu. 8. Ratio est manifesta, quia jure naturæ cuilibet est concessum jura sua defendere, & ea, quæ sibi contraria sunt propulsare; Sed Christiana Respublica habet jus à Christo Domino, Marci ultimo *prædicandi Evangelium omni creaturæ*, ergo habet jus defendendi hanc prædicationem, & propulsandi sibi contraria. Vide Fagun-

Fagundez in primum præceptum decalogi lib. 1. c. 33. num. 20.

6 Quoad secundum dicendum est, Infideles subiectos temporaliter Christiano Principi, vel Ecclesiæ, cogi posse, ut deponant errores rationi naturali contrarios & removeri à falso cultu & superstitione Deorum, & nihil audeant perpetrare in contemptum vel injuriam Christianæ Religionis. Sic S. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 10. & 11. & ibi Expositores, Bañes *lib. 2. Suar. disp. 18. sect. 4. nu. 9.* Coninch. *disp. 18. dub. 12. concl. 2.* Filliucc. *loc. cit. nu. 19.* Castrus Palaus *loco cit. punct. 7. num. 1.* sic etiam EymERIC. in *Direct. Inquisi. par. 2. q. 46.* per totam & ibi Pegna *Comm. 71.* qui multos alios refert.

7 Et ad majorem declarationem Sanctissimus Dominus Greg. XIII. in quadam Bulla, quæ incipit. *Antiqua Judæorum improbitas*, relata per Pegnam in fine Directorii pag. mihi 139. aliquos casus particulares explicat, in quibus fidei Inquisitores procedere possunt contra Judæos & infideles non baptizatos.

8 Primus casus in Bulla est. *Si quis Judæus, aut Infidelis, ex iis, quæ circa fidem cum illis nobis sunt communia, veluti Deum Unum & Æternum, Omnipotentem, Creatorem omnium visibilium & invisibilium & similia, non esse asseruerit, prædicaverit, vel privatim alicui insinuaverit.* Et hic casus juri communi etiam innititur. Vide Pegnam & EymERICUM loco cit. quæst. 46. num. 4. & Comm. 71.

9 Secundus casus: *Si Dæmones invocaverit, consulueritvè, aut eorum responsa acceperit, ad illos vel sacrificia, aut preces ob divinationem, aliamvè causam direxerit, aut quid eis immolaverit vel thuris, alteriusque rei fumigationes obtulerit, aut alia quævis impietatis obsequia præstiterit.* Et de hac re affert casum

sum decisum Eymmer. loco cit. per Greg. XI. contra quemdam Judæum, qui Dæmonem invocaverat, quod per Episcopum Barchinonensem & Inquisitorem in Aragonia puniretur.

10 Tertius casus: Si Christianos verbo factò vel exemplo, aut quovis alio modo nefaria hujusmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit vel perducere attentaverit.

11 Quartus casus: Si Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum purum hominem vel etiam peccatorem fuisse, Matremvè Dei non esse Virginem & alias hujusmodi blasphemias, quæ per se hæreticæ dici solent, in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerint.

12 Quintus casus: Si cujusvis eorum opera, auxilio, consilio vel favore aliquis Christianus à fide desciverit, quamquè semel susceperat abnegaverit vel ad Judæorum, seu aliorum infidelium ritus, cæremonias, superstitiones vel impias sectas transierit vel redierit, seu in hæresim aliquam incidat, aut Christi fidem abneget, seu in hæresim incidat, opem, consilium, favoremvè, quomodocumque præstiterit.

13 Sextus casus: Si quis Catechumenum vel quemcumque ex Judæis, aut infidelibus, Deo inspirante, ad fidem Christi venire volentem, post declaratam nutu, verbo, factò, aut quocumque alio modo à fide vel fidei instructione, aut sacri baptismi susceptione retrahere, avertere, vel dehortari, aut nè ad fidem veniat, nevè regenerationis lavacro abluatur, quovis modo impedierit.

14 Septimus casus: Si quis apostatas, seu hæreticos scienter domi acceptaverit, aluerit, occultaverit, comeatu juverit, aut de loco ad locum eos deduxerit, vel associaverit. Vel eis quomodolibet opem, auxilium vel favorem præstiterit.

15 Octavus casus : *Si libros hæreticos vel Thalmudicos , aut alios Judaicos damnatos , vel aliàs prohibitos retinuerit , divulgaverit , vel in quæcumque loca detulerit , aut ad eam rem opem suam accommodaverit.*

16 De duplici Thalmud Hebræorum Hierosolymitano & Babylonico , ubi Rabini Scripturas Sacras corruperunt , extat decretum Cardinalium Generalium Inquisitorum tempore Julii Tertii Pontificis Maximi , relatum à Pegna *in fine Directorii , fol. mihi 119.* quòd comburendi sint omnes libri Thalmudici , & Innocentius 4. *in Bulla : Impia Judæorum perfidia* , relata per Pegnam *loco cit. pag. mihi 4.* & Gregorius IX. jusserunt Thalmudicos libros igne comburi.

17 Nonus casus : *Si Christianos deriserit , Redemptionisque nostræ hostiam salutarem in Ara Crucis immolatam Christum Dominum , ludibrio habens quomodocumque , maxime verò in Sacro Parasceves die , Agnum , seu Ovem , vel quid aliud Cruci affixerit , aut appenderit , in eamvè conspuerit , seu quomodocumque contra eam fecerit.* Et circa hunc casum *in cap. quia super his de Judæis* , generaliter Judæi inter Christianos habitantes prohibentur ostia & fenestras in die Parasceves apertas habere ; imò tota die claufas tenere coguntur , ne eodem die in contumeliam Christi Domini , & Redemptoris nostri Christianos derideant , & *in cap. verò in nonnullis de Judæis* , præcipitur Judæis ne in diebus lamentationis , & Dominicæ Passionis in publicum prodeant : solebant enim in contemptum , & odium Christianorum , hisce diebus cultiores in publicum prodire , & lætiores , ac hilariores procedere. Vide Azorium *tom. 1. lib. 8. cap. 22. q. 10.*

18 Decimus casus : *Si nutrices Christianas contra Sacrorum Canonum statuta , diversorumque Romano-*

rum Pontificum Sanctiones adhuc retinuerit, aut eas retinens, die qua Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, lac uno vel pluribus diebus, in Latrinas, Cloacas, & alia loca effundere coegerit. Vide Carenam de modo procedendi in causis Sancti Officii tit. 14. de Judæis per totum, qui fusè de his casibus tractat.

19 Tandem quæri hoc loco solet, num Judæus ad Sarracenorum Sectam transiens, possit ab Inquisitoribus puniri. Et negativè existimat Oldradus *cons. 51. Si Judæus*, Albertinus in rubrica, *Cod. de Judæis col. 1. vers. Quæro circa hanc*, Joannes Andreas in *Addit. ad speculum in rubrica de Judæis circa finem*, Joannes de Anania in *cap. ex speciali in fine de Judæis*, & Romanus in *singular. 687. Sousa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 37. nu. 27.*

20 Sed probabilior sententia est amplectenda, quod talis Judæus ab Inquisitoribus puniri possit, & coercendus sit. Sic docuerunt Campegius *ad Zachin. de hæreticis cap. 36. lit. B. in fine*, & Decianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 12. nu. 34.* & sequuti sunt Diana *p. 4. tract. 7. resol. 2.* & Carena *loc. cit. §. 5. nu. 13.* & hæc sententia nullam habere videtur dubitationem post Bullam Gregorii XIII. cum enim Secta Sarracenorum multa contineat discrepantia à rebus, quas communiter credunt Judæi nobiscum, ut videre est ex Eymerico in *Directorio p. 2. q. 46. num. 12. vers. Respondetur quod Judæi: Si Judæi ad Sarracenorum Sectam transeunt, per consequens necessariò in aliquibus communibus Judæis cum Christianis discrepant, & ita formaliter sub verbis Bullæ in primo casu comprehenduntur.*

21 Animadvertendum est autem pro hac materia, quod hodie in Urbe, atque in aliquibus Italiae partibus, quemadmodum olim etiam in Hispania ante
prohi-

prohibitionem Religiosissimi Principis Ferdinandi, Judæi habitare, & suos ritus festivitatesque celebrare permittuntur; secus autem Sarraceni, vel alii Infideles, *ut in cap. Judæi de Civit. & cap. consuluit de Judæis*; præbant enim veteres Synagogas Judæos posse habere, & *cap. sicut Judæi eo titulo*, quòd Judæi in festivitatum suarum celebratione a Christianis minimè molestantur, & alia jura quæ refert Rojas *de hæretic. p. 1. n. 568.*

22 Non sic est de Sarracenis & aliis Infidelibus; *l. 2. cod. de Paganis, l. 2. cod. de summa Trinitate & fide Catholica, l. Conventicula, cod. de Episcopis & Clericis. Clementina unica de Judæis*, ubi Cardinalis *nu. 3.* & Joannes de Imola referunt rationem discriminis; quia Judæi colunt Deum unum & verum; Sarraceni verò Mahometum hominem facinorosum & nefandum. Et Joannes Ananias, & Abbas *in dict. cap. consuluit de Judæis*, asserunt, quod ex eo Judæi sustinentur, quia est spes de eorum conversione, atque, ut facilius ad fidem trahantur. Bald. denique *in dict. l. 2. cod. de summa Trinitate nu. 4.* Inquit quod Judæi non sunt adeo detestabiles sicut hæretici; fides enim Judæorum habuit principium veritatis. Latè Petrus de Carcasona *in l. quoniam in fine, Cod. de hæreticis.*

C A P U T XII.

De variis propositionum Censuris, seu qualificationibus.

DE hac materia disputant Theologi in tractatu de fide, Alphons. de Castro *lib. 1. de justa hæreticorum punitione cap. 3.* Canus *lib. 12. de locis Theologicis*

logicis cap. 18. & Interpretes D. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 2. & alii quam plures. Sciendum verò est assignari à Doctõribus varios gradus propositionum, quos ipsi desumpsisse videntur ex *Concilio Constantiensi sess. 8. & 15.* Ubi damnantur propositiones Joannis Wicleff, & Joannis Hus, & dicit Concilium quasdam propositiones esse hæreticas, quasdam erroneas, quasdam piarum aurium offensivas, alias scandalosas, alias temerarias.

2 Propositio hæretica est illa, quæ habet omnimodam contrarietatem cum objecto fidei: illa autem dici debet habere omnimodam contrarietatem, quæ negat, quod in se & expressè est à Deo revelatum; sic *Castr. Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 3. punct. 1. num. 3.* Vel propositio hæretica dicitur, quæ apertè alicui Catholicæ veritati de fide definitæ, contraria est, *Simanchas de Catholicis Institutionibus tit. 54. num. 3.* *Albertinus de agnoscendis assertionibus, quæst. 6. nu. 1.* *Suar. de fide disp. 19. sect. 2. nu. 2.*

3 Quidam autem putant non sufficere hanc directam contradictionem fidei, aut Catholicæ veritati, ut propositio hæretica dicatur, nisi accedat pertinacia in proferente, seu ab hæretico prolata sit; quod si ab alio dicta fuerit, dicetur propositio contraria fidei, sed hæretica propriè non erit: eo quod contradicere quis potest objecto fidei ignoranter, sic *Cajetanus 2. 2. quæst. 11. art. 1. & ibi Bañes art. 2.*

4 Sed melior & communior sententia est, quod omnis propositio contraria fidei, hæretica propriè est. Neque enim pendet ex proferente, an hæretica dici debeat, nec ne, sic *Alphons. de Castro loco cit. lib. 1. cap. 1. Simanch. loco cit. nu. 4. Castr. Palaus loco cit. num. 1.* Undè distinguendum potius est: quod aliud est loqui de propositione hæretica formali; aliud de objectiva & materiali; concedimus enim ad propositionem

Cap. XII. *De proposit. Censura.* 51

tionem hæreticam formalem, quæ idem est, ac hæresis, requiri pertinaciam; At ad propositionem hæreticam objectivam, seu ad objectum hæresis, pertinacia non requiritur, quia hoc objectum in sola contradictione cum objecto fidei consistit.

5 De erronea propositione, in quo ab hæretica differat, quamvis certent Theologi, ut inquit Simanch. *in Enchiridion tit. 24. nu. 5.* apud Rojas *de hæreticis par. 1. num. 476.* nihilominus magis communiter propositio erronea dicenda est illa, quæ contradicit objecto fidei non immediatè, sed mediatè; quia non negat objectum, quod est in se revelatum, negat tamen objectum, quod est revelatum in sua causa, ut si negetur: Christum esse risibilem, sic Castr. Palaus *loco cit.* vel ut alii dicunt: Erronea propositio dicitur, quæ directè contradicit non ipsi fidei, sed conclusioni evidenter ex principiis fidei deductæ, sic Malderus 2. 2. *quæst. 11. art. 2. membr. 5. ad 3.* Turrianus *de fide disp. 55. dub. 3.*

6 Sed valdè etiam probabiliter multi alii asserunt; propositionem erroneam eam esse, quæ est contra veritatem aliquam ab Ecclesia non definitam, vel non omnibus manifestam: exemplum dat Suar. *de fide disp. 19. sect. 2. nu. 13.* hujusmodi propositionis erroneæ, videlicet: Beata Virgo peccavit venialiter aliquando. Ante Concilium Tridentinum hæc propositio fuit erronea tantùm, quia non erat tunc definita; licet contraria assertio semper fuerit Catholica, Simanch. *tit. 54. cit. num. 8.* Albert. *q. 6. n. 8.* Ludovic. à Paramo *de origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. q. 3. n. 105.* Bariola *in floribus directorii tit. de variis propositio-num gradibus, Carena loco cit. nu. 5.*

7 Neque admittendum puto, quod ait Rojas *de hæreticis par. 1. nu. 475.* quod erronea propositio est assertio contraria aliquibus, quæ in Sacra pagina

proponuntur credenda non principaliter propter se, sed propter aliud & de re non gravi & ponderosa; veluti si quis errore etiam cum credulitate ductus, dixisset Isaac non fuisse filium Abrahamæ; vel quod Tobias non habuerit Canem; vel Aaron quod Barbam non habuerit. Sed contra: communiter DD. existimant qualemcumque assertionem contra Sacram Scripturam esse hæreticam, Ricciull. *de jure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium lib. 5. cap. 8. num. 4.* Albert. q. 30. nu. 15. *de Agnoscendis assertionibus*, Carena *loco cit. §. 1. n. 4.*

8 Propositio hæresim sapiens, quatenus ab hæretica & erronea distinguitur, dicitur ea, quæ non per evidentem consequentiam, sed per consequentias probabilissimas & moraliter certas, objecto fidei contradicit; sic Lorca 2. 2. *disp. 40. num. 10.* Coninch. *de fide disp. 18. nu. 131.* Suarez *de fide disp. 19. cit. sect. 2. nu. 15.* & ratio est, quia proferens propositionem sic objecto fidei contradicentem, suspectus redditur hæresis & efficitur sanè hæresim lapere.

9 Hæc item propositio hæresim sapiens à Bariola *in floribus directorii tit. de variis propositionum gradibus*, §. *quid propositio hæresim sapiens*, ea dicitur, ex qua cum notorio vero, quod negari non potest, sequitur hæresis; ut si quis diceret; omnis homo existens Romæ est in peccato mortali: nam ex hac propositione, juncta alia notoriè vera, Infantes Romæ existentes sunt homines; sequitur hæresis, nimirum Infantes noviter baptizatos esse in peccato mortali. Et hic modus explicandi hujus propositiones, placet etiam Suario *disp. cit. sect. 2. nu. 17.*

10 Propositio malè sonans, ut distinguitur à supra dictis, dicitur ea quæ duplicem sensum proprium habet, alium Catholicum, alium hæreticum; sed quia frequentius secundum sensum hæreticum accipitur, abso-

absolutè prolata, malè sonat; sic Lorca, Coninch. *nu.* 133. Suar. *cit. num.* 18. qui benè advertit aliquando propositionem esse malè sonantem non ex se, sed ex conditione personæ proferentis, eo quod proferens suspectus sit, E. G. fides justificat; nam nunc, attentis hæresibus recentioribus, dicitur malè sonare, ita Ludovic. à Paramo *de origine Sanctæ Inquisitionis lib.* 3. *quæst.* 3. *nu.* 107.

11 Temeraria propositio est illa, quæ in rebus ad fidem vel bonos mores pertinentibus sine regula rationis procedit & omni prorsus caret autoritate; sicut est propositio asserens, quod Mundus finietur infra centum annos; Christus mansit per quadraginta dies à Resurrectione usque ad Ascensionem in Arca fœderis. Discipuli Joannis Baptistæ fuerunt illi, qui in Passione Christi clamaverunt: tolle, tolle crucifige eum. Ita Alphonfus de Castro *loc. cit.* & Albertinus *de Agnoscendis assertionibus Catholicis quæst.* 6.

12 Scandalosa, aut Piarum Aurium offensiva dicitur quælibet ex suprâ dictis, aut alia, si occasio sit alteri errandi vel malè de fide sentiendi, E. G. Hæretici sunt tolerandi & non occidendi. Jejunare imperinens est perfectioni Christianæ. Majoris meriti est Eleemosynam pauperi elargiri, quàm pro Missæ Sacrificio offerre. Ineptum est pro oratione offerre salutationem Virginis, ita Alphonf. de Castro *loc. cit.*

13 Propositio Schismatica, sive Seditiosa est, quæ unionem membrorum Ecclesiæ, aut universaliter, aut particulariter quomodolibet tollit, E. G. possunt dari in Ecclesia duo Pontifices. Episcopus non est simplici Sacerdoti Superior. Papa non est Superior cæteris Episcopis. Malo Prælato non est obediendum. Sic Alphonf. de Castro, & Albertin. *cit.* Simanch. *de Catholicis Institut. tit.* 54. *nu.* 14.

14 Propositio impia ea est, quæ contra pietatem

54 Cap. XII. *De proposit. Censura.*

Catholicam asseritur, ut si quis negaret esse orandum pro animabus existentibus in Purgatorio, vel Indulgentias Papæ pro illis concessas prodesse; Idem est dicendum si assertio esset contra præcepta Dei, Albert. *cit. n. 12.*

15 Propositio injuriosa est ea, quæ alicui fidelium statui, vel alicui illustri personæ detrahit. Hujusmodi sunt, multæ assertiones Wiclef, & Joannis Hus, quæ in Concilio Constantiensi damnatæ sunt, *sess. 8. & 15.* ut asserere quod, qui religionem ingreditur inepior redditur ad observantiam mandatorum Dei: Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana. Ecclesia Romana est Satanæ Synagoga. Ita Alphons. de Castro *loc. cit.*

16 Propositio, quæ dicitur Blaphema à Blasphemia denominatur, quæ propriè, est irrogatio injuriæ Deo factæ; cum illi attribuitur, quod ei non convenit; quod est contra misericordiam, aut cum ab eo removetur, quod ei convenit; quod est contra Justitiam. Aut cum creaturæ tribuitur, quod est proprium Dei, quod est contra majestatem. Ita Albertinus *loco citat. n. 13. & 14.*

17 Animadvertendum est autem circa hujusmodi propositionum censuras, ex Alphons. de Castro *lib. 1. de justa hæreticorum punitione cap. 3.* quod hujusmodi propositionum gradus non sunt ita ad invicem distincti & separati, ut uni & eidem assertioni convenire non possint; imò sæpè advenire solet, ut uni soli propositioni plures notæ & censuræ ex supra dictis conveniant. Sic etiam Simanch. *tit. 54. num. 19.* Albert. *q. 6. num. 27.* Suar. *de fide disp. 19. sect. 2. nu. 2.* Probat Alphonsus de Castro; quia una ex pestiferis propositionibus Wiclef hæc est: Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana; Est simul hæretica, scanda-

scandalosa, temeraria, schismatica, & injuriola. Hæretica est, quia contra universalis Ecclesiæ definitionem seu tit. Scandalosa, quia homines ab ingressu Religionum avertit; & professis, ut vota, quæ Domino voverunt non reddant, suadet. Temeraria dicitur; quia nulla prorsus ratione, aut autoritate fulcitur: sed omnium Sanctorum virorum turbæ contradicit. Schismatica ideò meritò censenda est, quia Ecclesiæ unitatem dividit, cum Religiosos ab illa separat. Injuriola denique, quia omnibus Religiosis est injuriola, ut patet.

18 Animadvertendum secundò cum Suario *loco cit. n. 21.* quod non solùm quis potest errare circa propositionem, sed etiam circa illius censuram: quare si propositionem de fide vel Theologicam vel à Doctoribus receptam, dicat esse erroneam, vel falsam, vel scandalosam, vel temerariam; errorem committit, vel hæresim sapit, vel temerarius existit, ac si de facto propositionem negaret, quia virtualitèr illam negat; & insuper contra rationem nota Infamiæ illam inurit, *Castr. Palaus loc. cit. nu. 9.*

19 Sed quæres an Ecclesia errare possit in assignandis propositionum censuris?

Certum est autem de fide, Ecclesiam errare non posse in qualificatione harum propositionum & in assignandis earum censuris. Docet Bañes 2. 2. *quest. 11. art. 2. in fine*, esse errorem vel errori proximum asserere Ecclesiam posse errare in his censuris assignandis, Turrian. *disp. 55. dub. 3.* dicit esse valdè certum eam non posse in ea definitione errare. Sed statuendum est cum Maldero 2. 2. *quest. 1. art. 2. membr. 5. in fine* & Coninch. *disp. 18. dub. 8. n. 134.* esse de fide eam non posse errare. Ratio est, quia Ecclesia 1. *ad Timotheum 3.* dicitur columna & firmamentum veritatis. Et Joannis 14. & 16. promittitur ei Spiritus veritatis,

sive perpetua assistentia Spiritus sancti, qui doceat eam omnem veritatem: quod videtur intelligendum non solum in definiendis fidei veritatibus; sed etiam de his, quæ aliquo modo ad fidem pertinent, quales sunt harum propositionum qualificationes. Et explicatur, quia cum Ecclesia declarat aliquam propositionem esse erroneam, planè definitio pertinet proximè ad fidei veritates; quia propositio erronea est contraria conclusioni deductæ evidenter ex principiis fidei, ergo non potest Ecclesia in hac censura errare, nisi errans aliquo modo circa fidei veritates.

20 Præterea nec potest Pontifex errare cum iudicat aliquam propositionem esse probabilem ut olim definivit Clemens in *Clementina unica de summa Trinitate*; in qua approbat ut probabiliorem opinionem asserentium in baptismo infundi parvulis habitus virtutum Theologicarum; si enim in hoc Pontifex errare posset, vergeret in detrimentum fidei, quia opinionem, quam Pontifex approbat, ut probabilem vel probabiliorem, tota Ecclesia debet, ut talem, amplecti & ex illa ad alia discurrere. Undè posset contingere circa res fidei gravis error, Turrianus *loc. cit.*

21 Quæres 2. an Inquisitores possint procedere contra proferentes propositiones scandalosas, temerarias & similes, Catholicæ fidei minimè conformes.

Et respondeo, quod Concionatores & quicumque exempti asserentes propositiones susceptas, scandalosas, periculosas, errores continentes & alias Catholicæ fidei minùs consonas, Christianæque pietati, ac bonis moribus minimè conformes, ex constitutione Pauli Tertii, quæ incipit: in *Apostolici culminis specula*, quæ habetur inter *Bullas Apostolicas post Directorium Inquisitorum*, fol. mihi 109. ab Inquisitoribus puniuntur, & etiam ab Episcopis tamquam

quam Sedis Apostolicæ delegatis vigore *Concilii Tridentini sess. 5. cap. 2.* Unde Episcopus & Inquisitor cum contra Concionatores tales propositiones in publicis concionibus asserentes procedunt, sunt æqualis authoritatis, cum ambo, ut Sedis Apostolicæ delegati, procedant: secus verò cum contra laicos, easdem propositiones privatim asserentes procedunt; quandoquidem tunc Inquisitor procedit uti Sedis Apostolicæ delegatus; Episcopus verò ut ordinarius ordinaria facultate sibi de jure communi comperente. Vide *Carenam de modo procedendi in causis Sancti Officii tit. 16. §. 4. n. 15. 16. & 17.*

C A P U T XIII.

De Variis modis, & gradibus hæreticæ propositionis.

HÆretica propositio, quia ea est, quæ alicui Catholicæ veritati opponitur, & quoniam ex pluribus capitibus oriri solet juxta varios modos, quibus Catholicæ veritati opponitur, hinc difficillimum est in hac materia hæreticas cognoscere propositiones, ideò considerandi sunt gradus, seu genera Catholicarum veritatum, ut hæreticæ propositiones eis adversantes dignoscantur. De hac re agit *Eymeric. in Directorio par. 2. quæst. 2.* & ex *Doctrina Sancti Thomæ 1. par. quæst. 32. art. 4. & 22. quæst. 11. art. 2.* ait, quod propositio aliqua, seu articulus hæresis est & hæreticalis habendus est ex triplici capite; vel quia est primò contra aliquem fidei articulum in Symbolo fidei contentum, ut quod Dei filius non fuit Incarnatus. Vel secundò, quia est contra Ecclesiæ determinationem. Vel tertio, quia est contra sacram Scripturam per Ecclesiam approbatam.

batam. Et ut animadvertit Pegna *ibid. Comm. 27.* ex hoc non negat Eymericus, quin & aliis quibusdam modis propositiones hæreticæ esse possint: quamobrem varii gradus à Doctoribus numerantur, quibus propositio dicatur, aut fiat hæretica, ut videre est, ex Joanne Gersone, & Turrecremata, apud Albertin. *de Agnoscendis assertionibus quæst. 5.* & eundem Pegnam. Qui tamen ex Melchior. Cano *lib. 12. cap. 6.* ad octo regulas & gradus redigit omnem catholicam veritatem, ut indè hæretica dogmata dignoscantur.

2 Primus gradus Catholicarum veritatum est earum, quæ in Canone Sacræ Scripturæ veteris, aut novi testamenti in propria verborum forma continentur, ut est ista: in principio creavit Deus Cœlum, & terram; In hominem inspiravit animam viventem. Albertinus *de Agnoscendis Catholicis assertionibus dicta qu. 5. n. 3.* Pegna *loc. cit. vers.* Sit ergo prima regula. Hinc est quòd assertio, quæ huic veritati contrairer, esset hæretica.

3 Secundus gradus Catholicæ veritatis est, quidquid ab Ecclesia universali in Concilio Generali legitimè congregato tamquam ad fidem Christianæ Religionis pertinens definitum est, id pro catholica veritate accipiendum est. Et ratio est manifesta; quandoquidem de fide est Concilium Generale à Pontifice confirmatum errare non posse in his, quæ fidei sunt, ut benè scribit Cardinalis de Turrecremata *de potestate Ecclesiæ lib. 3. c. 58.* Traditur *in c. Significasti de electione*; quia quod fit à Concilio videtur factum revelatione divina *Cap. frustra 8. dist.* & optimè probat Cardinalis Bellarminus *tom. 1. lib. 2. de Conciliorum autoritate c. 2. 3. & 4.* Vide Turrianum *disp. 18. dub. 3.* & Castrum Palaum *tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 7. n. 3.* Hinc Sanctus Gregorius *in c. sicut, dist. 15.* ait: Sicut Sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia susci-

fufcipere, & venerari me fateor: Undè fecunda species hærefis est, veritati hujus fecundi gradus Catholicæ veritatis, quæ contradiceret; ut si diceretur; Spiritum Sanctum non procedere à Patre, & Filio, ut est decisum in Concilio Lugdunensi, & habetur in c. de Spiritu Sancto de consecrat. dict. ult. & in c. 4. de summa Trinitate lib. 6. Albertinus n. 7. 8. & 9. Pegna loc. cit. ver. 2. regula.

4 Tertius gradus Catholicæ veritatis est, si Sedes Apostolica, Summusque Pontifex, maturo consilio, quippiam tamquam ad fidem spectans definiat, id pro catholica veritate censendum est. Ratio est, quia de fide est Romanum Pontificem errare non posse in rebus fidei proponendis: ut communiter probant omnes Catholici Doctores: Waldensis lib. 2. de doctrina antiquæ fidei c. 47. & 48. Turrecremata lib. 2. Summæ à c. 107. usque ad cap. 112. Turrianus disp. 16. dub. 1. Castrus Palaus loc. cit. punct. 5. §. 2. num. 6. alios referens. Patet ex cap. omnes dist. 19. ubi sic dicitur. Omnes Apostolicæ Sedis sanctiones, sic accipiendæ sunt, tamquam ipsa divina voce firmatæ. Hinc tertia Species hærefis est ea, quæ veritati determinatæ, & definitæ ab Apostolica Sede, contrariatur; ut cum Benedictus XII. definiit, Animas corpore exutas si nihil purgandum habuerint, visione divinæ essentiæ frui. Albertinus num. 12. Pegna vers. Sit 3. regula.

5 Quartus gradus catholicæ veritatis est, consentiens Sanctorum omnium sententiæ, aut Scripturarum Interpretatio sive intelligentia, in docendo aliquid ad rectam fidem spectare pro catholica veritate, id est accipiendum, & observandum; & contraria interpretatio hæretica est censenda. Undè Sanctus Hieronymus ad Galatas 5. Quicumque aliter scripturam intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti efflagitat, à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hære-

60 Cap. XIII. De Gradib. Hæret. propos.
hæreticus appellari potest. Et ob hanc rationem Ori-
geniani sunt in 6. Synodo generali damnati, quòd no-
vas scripturarum expositiones contra Majorum Tra-
ditiones invenerint; ait enim Sofronius de Origenia-
nis loquens: multa alia extra Apostolicam, atque pa-
ternam traditionem asseruerunt, Paradisi plantatio-
nem projicientes, in carne Adam formatum fuisse no-
lentes, ex eo Evam formatam fuisse vituperantes, ser-
pentis sonitum vituperantes. Pegna loc. cit. vers. Sit
4. regula.

6 Quintus gradus catholicarum veritatum est, si
ex Apostolorum traditione, communis Ecclesiæ usus
aliquam scripturæ Interpretationem acceperit, aut
aliud quippiam circa Sacramentorum ritus, aut res
alias Ecclesiasticas ad cultum divinum spectantes ad
fideles devenerit. Sanè cum Christus viveret in carne
mortali, & Apostolos multa docuerit & fecerit, quæ
in Sacro Canone non habentur secundùm illud *Joan-*
nis ult. multa alia fecit Jesus, quæ non sunt scripta in
libro hoc. multasque alias veritates catholicas Christus
Apostolis præcepit docendas, quæ in scriptura non
habentur. Hinc 2. ad Theffalonicen. 2. *Tenete Tra-*
ditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per
Epistolam. Vide Bellarminum tom. 1. de verb. Dei
non scripto c. 3. undè Augustinus in c. Eccles. 11. dist.
& dicit textus, in cap. *Cum Martha de celebrat. mis-*
sarum, ait: *Sanè multa tam de verbis, quàm de fac-*
tis Dominicis, inveniuntur ab Evangelistis omissa, quæ
etiam Apostoli, vel supplevisse verbo, vel factò expo-
suisse, leguntur, ut est, quòd usus signi Crucis sit in
Ecclesia, & quòd fideles tali signo debeant insigniri.
Undè esset hæretica assertio, quæ opponeretur hujus
quinti generis Catholicæ veritati, quam Ecclesia ex
Apostolica traditione credit. Albertinus loc. cit. n. 6.
Pegna loc. cit. vers. Sit 5. regula.

Cap. XIII. De Gradib. Hæret. propos. 61

7 Sextus gradus, Quodcumque fidei dogma, quod vel Ecclesia habuerit, vel Concilium autoritate Papæ roboratum ediderit, vel Summus Pontifex Romanus fidelibus præscripserit, proindè nobis id pro catholica Veritate habendum est, ut contraria Sententia hæretica censeatur. Hic gradus apertissimè ex superioribus patet. *Pegna vers. Sit 6. regula.*

8 Septimus gradus Catholicæ veritatis: Si Ecclesia, Concilium, aut sedes Apostolica vel etiam Sancti Patres una voce, & consensu aliquam Theologiæ conclusionem confecerint & fidelibus præscripserint, hæc veritas Catholica putanda est; & qui ei adversatur hæreticus censendus est: Vocatur autem Theologiæ conclusio ea, quæ ex principiis scientiæ Theologicæ certa & firma consequutione deducitur E. G. 6. *Generalis Synodus actione 4. & actione 16.* duas in Christo voluntates statuit, item duas operationes, Divinam unam, humanam alteram, ex eo, quod Christus Deus est & homo perfectus. Eodem quoque modo, Innocentius Tertius in *Concilio Lateranensi cap. 1. & refertur in C. firmiter extra de summa Trinitate & fide Catholica.* Syllogismo Theologico, conclusit adversus Abbatem Joachimum, Essentiam divinam nec genitam esse, nec generare. Ergo quidquid ratione Theologica ex principiis Theologiæ bona consequutione collectum fuerit, eo modo, quo dictum est, id pro Catholica veritate habendum & contrarium hæreticum existimandum est. *Pegna vers. Sit 7. regula.*

9 Octavum alium gradum addit Canus *loco cit.* nempe si Scholastici Theologi aliquam itidem conclusionem firmam, & stabilem uno ore statuerint, atque ut certum Theologiæ decretum, fidelibus amplectendum, constanter & perpetuò docuerint, illam ut Catholicam veritatem fideles sanè amplectuntur.

Sed

Sed revera non videntur Theologi Scholastici tantam habere auctoritatem, ut communis eorum sententia ita statuatur Catholicas veritates, quod sint infallibilis veritatis. Ratio est, quia communis Doctorum consensus ante approbationem Pontificis non est regula infallibilis veritatis. Docet Castrus Palaus *tract. 4. disp. 1. punct. 6. §. 8. n. 1.* Vide Pegnam *dict. Comm. 27. vers. Sit jam tandem.*

C A P U T XIV.

An ad qualificatores theologos pertineat Judicium, & Censura propositionum Hæreticalium, ac de fide suspectarum.

AD ferendum Judicium de qualitate vel censura propositionum necessaria est maxima notitia non solum propositionis, de qua agitur, sed etiam authorum, qui de ea vel cursim vel ex instituto disputationem susceperunt, ut benè animadvertit Turrianus *de fide disputat. 55. dub. 3.* Ideò ad Theologorum seu Qualificatorum munus pertinet suo jure in Sacro fidei Tribunali de qualitate propositionum, quæ ab hæreticis vel de hæresi suspectis prolatae sunt, cognoscere & judicare. Simanch. *tit. 54. rubrica de proposit. qualit. nu. 1.* Hinc est, quod qualificatorum nomine Theologi vocantur in Sanctæ Inquisitionis Officio, à qualitate propositionum, de quibus judicare debent, seu ex qualificandis hujusmodi propositionibus.

1 Horum qualificatorum responsa, quibus propositionum qualitates continentur, actis judiciariis processus, ab eisdem subscripta inferenda sunt, perindè, ac dicta,

dicta, testimoniaque aliarum rerum peritorum. Si-
manch. *ibid.* nu. 2. & Rojas de *Hæreticis par.* 1. nu.
402. qui affert Instructionem Madriticam dicens :
Cujusvis propositionis declaratio ad Theologos attinet
& spectat, & ab eorum assertionibus in causis fidei ju-
dicandis, minimè est recedendum, ut Instructione de
Madrid anno 1561. cap. 1. Quod etiam per pruden-
tissimos Consiliarios Supremi Concilii Generalis Inqui-
sitionis plenius decretum est. Idem refert Diana par.
4. tract. 8. resolut. 84. & Martinus del Rio lib. 5. dis-
quisitionum magicarum sect. 15. in fine 1. axiomatis,
ubi ostendit, quod quando dubium est, sintne forti-
legia hæresim sapientia vel non, hoc judicare vel co-
gnoscere, non ad Inquisitores pertinere, sed ad Theo-
logos Qualificatores.

2 Hinc est, quod Albertinus de *Agnosendis Ca-*
tholicis assertionibus qu. 10. nu. 8. 9. & seqq. asserit,
quod in qualificandis propositionibus & factis hære-
ticalibus Theologi sunt consulendi, exemplo illius,
quod agebat Scævola Juris civilis oraculum, qui quo-
ties de Jure prætorio consulebatur, ad Furnium, &
Caselium, qui huic scientiæ dediti erant Consultores
remittebat. Et Plato Philosophiæ decus Consultores
Sacræ Aræ, ad Euclidem ire jussit, ejus sententiæ &
professionis.

3 Et ratio est, quia cuilibet experto & perito in
arte sua credendum est. Bartol. *in proæm. ff. vet. §.*
1. nu. 8. planè. Angi. in l. si Vacantia, C. de bon. va-
cant. lib. 10. Jas. in rep. l. admonendi n. 195. cum seqq.
ff. de jure jurando.

4 Et confirmatur per illud, quod voluit Ostiensis
in cap. 1. de consang. & affinit. quem Abbas post
alios sequitur, quod si eligendus sit Episcopus in loco
ubi plures sunt hæretici, debet præferri Theologus ;
si vero causarum ventilatio ibi frequens sit, Cano-
nista

64 Cap. XV. De suspectis de hæresi.
nista præferendus erit; & in electione Pontificis præferendus est Theologus Juristæ. Sic Albertinus loco citat. num. 14. & sequentibus.

5 Ex hoc colligitur, Votum Qualificatorum in Sacro fidei Tribunali esse decisivum & non consultivum. Sic expressè Rojas loco cit. num. 384. his verbis: *In exponendis verò Verbis dubiis, agnoscendisque factis vel Catholicis dictis, aut suspectis vel hæreticis, periti Sacræ Theologiæ professores sunt vocandi, qui vulgo Qualificatores nuncupantur, quorum assertionibus omnimodam Inquisitores adhibeant fidem, l. 7. mense, ubi Bald. ff. de stat homi. l. 1. in princ. ff. de vent. insp. l. semel, C. de re milit. lib. 12. cap. causam Matrim. cap. proposuisti, de probat. cap. fraternitatis cap. fin. de frigidis & malefic. cap. significasti, 2. de hom. Secus verò est de voto Consultorum, eorum enim Votum est solum consultivum, & non decisivum, ac proindè hujusmodi Consilium Domini Inquisitores sequi non tenentur. Rojas loco cit. n. 409. 423. Diana Consultor. Sancti Officii 4. part. tract. 7. resolut. 38. qui ad hoc affert dictam Instructionem Toletanam anno 1561. num. 66. multos alios Doctores referens.*

C A P U T XV.

De suspectis de Hæresi.

Suspicio est opinio mali alicujus ex signis, ex quibus ad præsumptionem venit. Pegna 2. par. Directorii Comm. 80. Sousa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 10. Suspicio autem de hæresi triplex est, videlicet, Levis, Vehemens & Violenta, sive Modica, Magna, & Maxima. Farinac. de Indiciis & Tortura q. 36.

n. 110. Soufa in *Aphorif. lib. 1. cap. 10. Eymmer. 2. p. Direct. q. 55. nu. 1.*

1 Suspicio levis, seu præsumptio provenit ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus capitur conjectura, qua concludi potest, non quidem frequenter, sed rarò, seu casu, quòd talia dicens vel faciens, hæreticus sit. Ita *Directorium Inquisitorum par. 2. quæst. 55. Comm. 80.* Vel dici potest, quod levis Suspicio est, quæ ex levibus indiciis & conjecturis oritur. Sic *Castus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 7. punct. 1. nu. 1.*

2 Vehemens suspicio hæresis, sive magna, est illa, quæ ex verbis, vel factis efficaciter frequenterque hæresim concludentibus desumitur. Hæc autem suspicio dicitur præsumptio Juristantum. Soufa *loco cit. nu. 6.* Castus Palaus *loco cit. num. 2.* Quæ autem sint facta vel verba, ex quibus vehemens suspicio desumitur, videri possunt apud Eymericum 2. p. *Director. q. 56. & ibi Pegna Comm. 81.*

3 Suspicio violenta seu maxima hæresis, est, quæ ex verbis, aut factis oritur, ex quibus ferè semper colligitur, sic facientem vel dicentem hæreticum esse, ut si hæreticos adoraverit, vel more suo reverentiam exhibuerit, consolationem vel communionem ab eis receperit. *C. accusatus de hæreticis in 6. &c. quicumque eodem tit. & lib. Castus Palaus num. 3. Soufa num. 7. Farinac. q. 187. de hæresi, §. 4. n. 45.*

4 Dicitur hæc suspicio juris & de jure, in contrarium probationem directam non admittens; & constat ex *C. contra Christianos cap. quicumque cap. cum contumacia*, tradunt ferè omnes DD. ut videre est apud Eymmer. *loco cit. num. 10. & ibi Pegna Comm. 80. vers. Violenta Suspicio. Farinacius num. 46. Castus Palaus num. 12.*

5 Suspectus leviter de hæresi abjurat etiam de levi,

reticalis, quæ non continet; ut cum aliquid vituperabile non fidei contrarium, optando etiam, aut imprecando contra Deum & Sanctos dicitur.

1 Hæreticalis Blasphemia, de qua hîc est sermo, illa est, quæ est enunciativa sive affirmando, sive negando aliquid de Deo, quod fides docet, vel etiam tribuendo creaturæ, quod secundum fidem soli Deo convenit, vel de his etiam dubitationem ostendendo. Suarez tom. 1. *de Religione tract. 3. de Irreligiositate lib. 1. cap. 5.*

2 Ad Blasphemiam hæreticalem pertinent nomina quædam convitii Deo attributa, ut si quis eum nominat, Impium, Injustum, Crudelem, Ignorantem, Invidum, Mendacem vel quid simile: nam licet expressè id non affirmetur enunciando, nihilo minùs virtute satis affirmatur, quod ita profertur, Suarez *loco cit.*

3 Ad Blasphemiam item hæreticalem spectat, quando creaturæ tribuitur quod est proprium Dei, ut dictum est; ut si voces Omnipotentem, summè Sapientem, summè Pulchram, qualiter solent lascivi, vocare Amasias suas & Idololatræ Idolum adoratum: ex quo etiam fit blasphemiam hæreticalem esse, *Renego Deum, Christum*; quia denegas Deo existentiam, ipsumque de medio tollis.

4 Item Blasphemia hæreticalis est: denego Crucem, Sacramenta, Chrisma, Evangelia vel aliam fidei veritatem, quia denegas Deo veritatem infallibilem, quæ in his, qualiter ab Ecclesia proposita sunt, relucet: Et idem est, si per falsos Deos, aut per creaturas, sistendo in ipsis jures; quia infallibilem veritatem Dei propriam creaturæ tribuis, ac consequenter hæreticalem Blasphemiam committis. Ita Castus Palaus tom. 3. *Operis Moralis tract. 17. disp. 2. punct. 2. §. 3. nu. 2.*

68 Cap. XVI. De Blasph. Hæretic.

5 Blasphemia hæreticalis item est, dicere : *Nec Deus ipse, si descenderet de Cælo, amoveret frumentum de area hac.* Vivius decis. 275. n. 18. Lazar. de blasphem. apud Carenam de modo procedendi in causis Sancti Officii, §. 8. num. 43. tit. 7.

6 Item pro hæreticali blasphemia qualificatur, dicere. *Puttana di Dio* ; quandoquidem hæc verba sunt contra puritatem Dei. Ita Homobonus de bonis de casibus reservatis, part. 2. casu 1. vers. Contra verò colligitur. Belochius de casibus reservatis par. 2. quæst. 1. nu. 241. & Carena loco cit. §. 2. num. 9. qui testatur in Sancto Officio Cremonæ adesse consuetudinem, eam blasphemiam puniendi tamquam hæreticalem.

7 Blasphemiam hæreticalem non esse, asserere : *Al Dispetto di Dio*, ait Suarius de Religione lib. 1. cit. cap. 5. nu. 8. ita etiam Sanchez, & Castrus Palaus tract. 17. cit. disp. 2. punct. 2. §. 3. num. 6. & alii apud Dianam par. 4. tract. 7. resolut. 8. Sed Floronus, Naldus, & Filliuccius ab eodem Diana cit. esse hæreticalem blasphemiam contendunt ; idque probant, quia sensus talis blasphemiam est, quod omninò debeat fieri, quod blasphemus imprecatur, etiam si Deus sua omnipotentia id nolit. Vide etiam Carenam loco cit. n. 8. alios referentem.

8 Blasphemia hæreticalis sub conditione prolata, videlicet : *Non credo in Deum, nisi te percutiam, aut veritatem dico*, ab Inquisitoribus fidei punienda est ; quia sub hac forma, non allegat Deum in testem, sed potius ejus nomen blasphematur ; vel quia hæc blasphemia conditionalis habet in se puram implicitatem affirmativam, videlicet, quod si ad occidendum illum, opus fuerit in Deum non credere, paratus est, id libenter facere. Ita Rojas par. 2. de hæreticis, assertione 12. num. 173.

9 Blasphemiam hæreticalem non esse quando de
Sanctis

Sanctis renegatur, ut *renego divum Petrum*, neque de illo cognoscere fidei Inquisitores; quia non negatur de illis aliqua veritas pertinens ad fidem, sed tantum esse verbum quoddam contumeliosum in Sanctos, inquit Sanchez *lib. 2. operis Moralis, cap. 32. num. 36.*

Sed Castrus Palaus *loco cit. num. 5.* è contra asserit esse hæreticalem blasphemiam, maximè si negatio esset de D. Petro, aliisque Apostolis, & Sanctis, de quibus per Sacram Scripturam constat Sanctos esse, & cum Christo regnare; & ratio, quam adducit est, quia hos denegans, denegat esse, esseque Beatos, quod est negare quamdam fidei veritatem: cum de fide sit D. Petrum existere, esseque Beatum. Sed si hæc ratio convincit, idem dici proportionaliter potest de aliis Sanctis: quia de fide est secundum ipsummet Castrum Palaum, alios Sanctos esse in Cœlis Beatos, ut affirmat, *tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 4.*

10 Blasphemia hæreticalis est ex se, Sanctum appellare Diabolum, tamen in Regno Siciliae, propter communem usum, illud proferre ex iracundia non tenetur pro blasphemia hæreticali; sed habet tantum rationem simplicis blasphemiae. Sic servatur in praxi nostrae Siculae Inquisitionis & docet etiam P. Joseph. de Augustino *vir planè Doctissimus, meus Concivilis & Sancti Officii Qualificator & Consultor, in brevi notitia in 1. præceptum decalogi tit. de blasphemia, fol. mihi 185. num. 14.* Sicut etiam, Albert. de Agnoscendis catholicis assertionibus *quæst. 6. num. 2.* excusat à specie hæresis Perusinos jurantes per pudibunda Christi, quia non animo indurato, sed per lasciviam id faciunt, ut scribit Bald. *in l. 2. C. ad L. Juliae Majestatis.* Verum tamen est, quod quando à Maleficis in suis Maleficiis Dæmon Sanctus appellatur, qualificatur pro blasphemia hæreticali, quia verè malefici san-

Etitatem Dæmoni tribuere intendunt.

Blasphemia hæreticalis est dicere : *Potta di Dio*, vel pudibunda Deo tribuere. *Vivi. decis. 388.* apud *Campanil. in divers. jur. canon. rubrica I. cap. 16. num. 88.* & *Carena loco cit. tit. 7. §. 2. nu. 9.*

11 Blasphemia item hæreticalis est : afferere ex fervore iracundiæ, etiam absque errore intellectus : *Non est Deus, quod si Deus esset, talia non pateretur* : quia denegatur Deo existentia, ipsèque de medio auferitur.

12 Jocosè dicere hæreticalia & contra fidem Catholicam ab Inquisitoribus puniendum est ; non enim licet cum Deo, aut Sanctis, seu rebus divinis joculari. Ita *Cardinalis in Clementina, §. Hos igitur in fine de summa Trinitate*, dicens, quod si aliquis dixerit : *Si non habeo uxorem in hoc mundo, habebo in alio*, etiam si jocosè dicat, ab Inquisitoribus puniendus est. Verum tamen, talis ut hæreticus non est mulctandus, nisi in dicto persistat, sed potest imponi multa pecuniaria. Ita *Rojas singular. 103.* Undè est quidam versus ex *Gersone, non patitur Jocum, fama, fides, ocul s.*

13 Blasphemiæ hæreticales ad judicium Inquisitorum spectant privativè, quia ex eis magna hæresis suspicio oritur ; aliæ verò non hæreticales ad Judicem Ordinarium pertinent. *Albertin. quæst. 22. nu. 63.* *Simanch. tit. 8. nu. 6.* *Rojas de hæreticis par. 2. assertio- ne 12. n. 168. & 179.* ubi affert, *Institutionem de Madrid. 1561. cap. 65.*

14 Qualiter autem blasphemus hæreticalis sit suspectus de hæresi statuendum est, quod blasphemans pluries & ex consuetudine tam in ludo & ira, quam extra, ad omnemque animi motum, in hoc casu blasphemus est de hæresi vehementer suspectus. *EymERIC. in Directorio Inquisitorum qu. 41. nu. 5. p. 2. &*
ibi

ibi Pegna *Comm. Locatus in Judicial. verbo blasphemiam nu. 5. Zanardus in summa divinatorum p. 2. cap. 64. vers. Si verò id faciat, Genuensis in praxi Archiepiscopali Neapolitana cap. 18. num. 11. Carena loco cit. tit. 7. §. 4. num. 19. Si verò blasphemus non pejeret, ex habitu, sed rarò, & in ludo tantum, vel in ira solum: tunc redditur tantummodò de levi suspectus de hæresi. Ita Eymeric. Pegna, Locatus & alii locis sup. cit.*

15 Hinc est, quod blasphemi, qui inveniuntur frequenter & quasi per consuetudinem in ludo, vel extra ludum ad levem turbationis motum in hæreticales blasphemias prorupisse, abjurare debent vehementem hæresis suspicionem attenta vita & conditione personæ. Eymeric. *in Directorio det. quæst. 41. n. 3. & 4. Albertin. de Agnoscendis catholicis assertionibus q. 27. nu. 6. & 18. Genuensis in praxi Archiepiscopali Neapolitana cap. 68. nu. 8. vers. Si verò aliquis: Ut quis verò dicatur habere in consuetudine blasphemare, requiruntur plures reiterationes, quàm tres, Albert. quæst. 6. nu. 20.*

16 An autem gaudeant immunitate Ecclesiæ blasphemi hæreticaliter, Respondetur negativè; quandoquidem tales sunt de fide suspecti: de fide verò suspecti immunitate Ecclesiæ nequaquam gaudent. Sic Ricciull. *variarum resolutionum tom. 2. resolutione 9. Peregrin. de Immunitate Ecclesiæ cap. 12. n. 12. Diana p. p. resolut. 38. tract. 1. alios referens. Farinac. de Immunitate Ecclesiæ cap. 13. nu. 175.*

CAPUT XVII.

De Utentibus verbis Sacrae Scripturae ad res turpes.

1 **S**cripturam Sacram pervertere ad confirmandos errores, gravissimum Sacrilegium est; imò etiam illa abuti ad res turpes & obscœnas, gravissimum peccatum est. Suarez *lib. 3. de Sacr legio cap. 7. nu. 1.*

Qui Sacram Scripturam malè & erroneè intelligit, seu interpretatur, scilicet aliter, quàm Spiritus sancti sensus flagitat, impropriè & largo modo, seu in lata significatione hæreticus dicitur. 24. *quæst. 1. hæreticus*, ut ait Eymericus *in Directorio Inquisitorum p. 2. quæst. 31. n. 4.*

2 Hinc est, quod qui Scripturae Sacrae verba profanis & obscœnis immiscent, & applicant, aut ex his paschinos componunt, *ex Decreto Concilii Tridentini sessione 4. Juris, & arbitrii poenis per Dominos Episcopos, coerceri jubentur; sic etiam Inquisitores procedere possunt contra hujusmodi Reos. Pegna 3. p. Directorii. Com. 17. vers. postremo.* Undè Umberto Locatus *post suas quæstiones, concil. 1. testatur, quod quidam Rocchus Religiosus professus, quia fecerat turpi ludo hymnum: Jam lucis orto sydere &c. & immiscuisse nonnulla verba impudica, & actus inhonestos addidisset; decisum fuit, quòd fustigatus in palatio S. Officii omnibus actibus legitimis, ac voce activa & passiva, per decennium privaretur, ac per triennium omni sexta feria Jejunio affligeretur.* Id etiam refert Farinacius *de hæresi qu. 178. n. 52.*

3 Non rarò etiam visum est divinum Judicium con-

contra usurpantes Sacrae Scripturae verba in profanos sensus, ut refert Simanchas *de catholicis Institutionibus. tit. 59. rubrica de scripturis divinis, n. 17.* ut de Theodoto Poeta; qui cum in quadam tragoedia vellet aliquid ex sacris libris admiscere, ei oculos glaucomate suffusos caligasse; & cum erratum cognovisset, exorato Deo, redditam aciem. Similiter de Garcia Santio Pacensi, Idiomate Hispano celeberrimo, qui dum furori poetico nimium indulgeret, ac sacras Jobi lectiones profanis amoribus accommodare tentaret, justissimo Dei Judicio, mente lapsus est.

C A P U T XVIII.

De Superstitiosis, & sortilegis.

Sortilegii nomen apud Juristas generale est, sub quo continentur Divinatores, Incantatores, Sortilegi, Idololatrae, Magi, Arioli, Aruspices, & alii. Ita Farinacius *de haeresi qu. 181. n. 3.* Sousa *in Aphorif. Inquisitorum, lib. 1. c. 18.* Cum autem Sortilegium, & Divinatio Species sint Superstitionis ex D. Thom. 2.2. qu. 91. art. 2. Ideo Theologi superstitionem considerant tamquam genus plures sub se species continens.

1 Superstitio dicta est secundum Ciceronem *lib. 2. de natura Deorum*, vel eo, quod homines assidui erant in immolando diis, & precando, ut liberos relinquerent sibi superstites; vel quod relictis veteribus Diis, colerent loco illorum Superstitem memoriam suorum Majorum. Vide Castrum Palaum *tom. 3. tract. 17. disput. 1. punct. 1. n. 1.* Filliuccium *tract. 24. cap. 1. n. 1.* Fagundez *in primum Praeceptum Decalogi cap. 34. lib. n. 1.*

2 Definitur autem superstitio *Indebitus cultus, seu Vana Religio, qua nimirum exhibetur cultus Divinus*

74 Cap. XVIII. Sect. I. De Idololatria.
*falso numini, seu Creaturæ, cui non debetur, vel Deo
vero, cui debetur; at modo indebito, quo exhiberi non
debet. Ita deducitur ex S. Thom. 2. 2. qu. 92. art. 1.
& docet Lessius lib. 2. de Justitia. c. 43. dub. 1. n. 2.
Sanchez tom. 1. operis moralis. lib. 2. c. 37. num. 1.
Sed ex eodem S. Thom. dicta qu. 92. art. 2. tres nu-
merantur Superstitionis species, videlicet, Idololatria,
Divinatio, & Vana observantia, de quibus sigillatim
est considerandum.*

S E C T I O I.

De Idololatria.

1 **I**dololatria propriè dicta, ex *Idolo & Latria*,
nomen sortitur, id est *Idolorum Latria*, & defi-
nitur; *Divinus Cultus ergà falsum Deum exhibitus.*
Sic Toletus *lib. 4. summæ c. 14. nu. 2.* Azorius *to. 1.
lib. 9. c. 11.* ex Sanc. Thoma 2. 2. *qu. 94. art. 2. & 3.*
undè cum *Latria* propriè loquendo sit cultus vero
Deo debitus; *Idololatria* nihil aliud erit, quàm cul-
tus Dei *Idolo* attributus; Est autem *Idololatria* pri-
ma, & præcipua species superstitionis; & generali-
ter, quilibet honor divinus creaturæ attributus *Ido-
latria* est.

2 Tripliciter autem hic cultus creaturæ tribui po-
test ex Suario *de Religione lib. 2. de Superstitione c. 6.*
Primò, quando ex infidelitate mentis procedit, &
est error circa Deorum multitudinem, credendo in
creatura divinitatem residere, ob quam Divino ho-
nore digna sit; & *Idololatria* hæreticalis tunc est seu
mixta hæresi, vel cum hæresi.

3 Secundò *Idololatria* potest esse sine propria
mentis Infidelitate, eum affectu tamen, & voluntate
tri-

tribuendi creaturæ honorem Deo debitum ; ut si quis , credens Dæmonem non esse Deum , velit illi exhibere Sacrificium , aut aliquid simile , animo ipsum honorandi , ut eum sibi propitium habeat ; & hic cultus reddit operantem vehementer de hæresi suspectum.

4 Tertiò Idololatria committi potest sine errore Intellectus , & sine affectu colendi creaturam ; sed solum exhibetur signum externum adorationis Deo debitæ cum exteriori significatione adorandi creaturam sine intentione cultus , & hoc accidere solet , cum ad vitandam mortem , adoratur Idolum , quod gravissimum est peccatum , nequè ullo metu , vel timore excusari potest ; quia est res intrinsecè mala , & in his omnes conveniunt ; quandoquidem non sola fides est de necessitate salutis , sed etiam fidei confessio , concurrentibus circumstantiis. Undè fuit hæresis Hellesitarum , qui asseriebant nullam contrahi culpam Christi fidem negando solum ore , si corde non negatur. Contrà quam hæresim Fabianus Papa Concilium coegit 40. Episcoporum , & totidem Presbyterorum , ubi ea hæresis damnata est. Platina in *Fabianum* , & Gregorius Turonensis , *lib. 5. historie* , c. 43. eam etiam damnat.

5 Præterea ex eodem Suario *loc. cit. n. 17.* causaliter , seu cooperando aliquo modo ad Idololatriam , potest etiam ejus malitia participari ex illo principio , quod exhibens causam , vel cooperationem alicui peccato , particeps est illius malitiæ. Sic ergo Tyrannus , qui se ipsum , ut Deum adorare facit , quia alios ad Idololatriam inducit , & quia Divinos honores affectat , Idololatriæ maculam contrahit. Item qui alteri consulit Idololatriam , etiam si ipse Idolum non colat. Idemque est de quocumque cooperante ad Idololatriam ; atque de hoc genere peccati loquitur S. Tho-

mas 2.2. qu. 169. art. 2. ad 4. cum ait, peccare artificem fabricantem Idola, vel aliqua ad cultum Idololatriæ pertinentia.

6 Item Hostiam non consecratam adorandam exponere, vel præbere sumendam, qui talia exhibet reus est Idololatriæ ex Sancto Thoma 3. p. qu. 80. art. 6. ad 3. Item Sacerdos qui Missam celebrando hostiam non consecrat, sed illam non consecratam sumit, de quo est casus in cap. de homine, de celebratione Missarum, & est de hæresi suspectus, possetque ab Inquisitoribus interrogari, quid sentiat de Sacramento Altaris, & etiam puniri. Ita *Lucerna Inquisitorum, Verbo Sacerdos celebrans. Ubi Pegna in Annotationibus. Decianus in tract. crimin. lib. 5. c. 16. n. 43. Locatus in Judiciali, verbo Sacerdos, & alii. Et Ratio potest esse, quia talis Sacerdos abutitur Sacramento Altaris, sacratissimoque Missæ Sacrificio, estque etiam in causa, ut Christi fideles Hostiam non consecratam adorantes in Idololatriam saltem materialiter incidant. Graffius in suis aureis decisionibus p. 2. lib. 3. c. is. de celebrat. Missarum n. 6. 7. & sequentibus, Carena tit. 17. §. 4. nu. 17.*

7 Quæres, an sit actus Idololatriæ, si quis Diabolum per Crucifixum alloquentem, putans esse Christum, adoret. Respondeo negativè cum Fagundez in 1. præceptum Decalogi lib. 1. c. 33. nu. 3. quia in tali casu ille cultus, quo Crucifixus adoraretur, reverà non solum ex intentione sua, sed etiam ex natura sua esset actus licitus: tenderet enim in Christum Redemptorem Crucifixum, & in personam increatam, qualis est Christus, non in Diabolum ibi latentem, atque loquentem.

8 An autem Idololatria maximum sit peccatum? Et dicendum est cum Suario loc. cit. c. 6. n. 15. & Castro Palao tom. 3. tract. 17. disp. 1. punc. 2. n. 2. & aliis, quod

Cap. XVIII. Sect. II. *De Divinatione.* 77
quod est peccatum maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur; At est inferius vitiis, quæ Theologicis virtutibus adversantur.

S E C T I O II.

De Divinatione.

1 **S**Ecunda species superstitionis est Divinatio: Divinatio verò dæmoniaca, quæ sortilegium dicitur, & de qua hîc agimus est: *Prænunciatio futurorum, seu occultorum eventuum indebitis modis minime à Divina providentia constitutis.* Ita definit D. Thomas 2. 2. qu. 95. art. 1. & Sanchez tom. I. decalogi, lib. 2. cap. 38. num. 1. Sousa in Aphorif. Inquisitorum lib. 1. c. 38. n. 6.

Divinationum autem, seu Sortilegiorum præcipua & receptissima distinctio est, quod alia sunt hæreticalia, alia autem non hæreticalia. Ita Pegna in Directorio p. 2. Commen. 67. Farinacius de hæresi, quæst. 181. §. 1. num. 2. Scaccia de Judic. Civil. Criminal. & Hæretical. lib. 1. c. 12. Delrius disquisit. magicarum lib. 5. sect. 15. per totam. Carena de modo procedendi in causis S. Officii p. 2. tit. 12. §. 4. num. 25. & alii communiter.

2 Primò, Sortilegium hæreticale est, quod exercetur cum abusu Sacramentorum, vel Sacramentalium, vel cum in eo adhibetur Evangelium, symbolum, Pater noster, vel aliquis Psalmus David, seu aliæ orationes, vel verba Scripturæ Sacræ. Ita Doctores citati.

3 Sortilegium hæreticale, vel Divinatio hæreticalis committi dicitur secundò, quotiescumque Dæmon invocatur ad revelandum, vel faciendum ea, quæ ipse
facere,

facere, & scire non potest; sed soli Deo sunt reservata. Farinacius *loco cit. n. 5.* Delrius *loc. item cit.*

4 Divinatio seu sortilegium hæreticale tertio committitur, quando fit à sortilegis & Maleficis habentibus pactum expressum cum Dæmone; quia respectu operantis est hæreticale, etiam si tale non esset, ratione operis, ut quia a Dæmone peteretur res suam facultatem naturalem non excedens. Ita Delrius *loc. cit. sect. 15. axioma 2.*

5 Sortilegium non hæreticale est, in quo nulla ex supra dictis interveniunt. In praxi autem à Doctorebus plura assignantur exempla sortilegiorum hæreticalium ut infra.

6 Sortilegiorum item hæreticalium, alia sapiunt manifestam hæresim; alia autem non. Eymericus 2. *p. Directorii qu. 43. & ibi Pegna Commen. 67.* Delrius *loc. cit.* Azorius *in Summa to. 1. lib. 6. c. 26. quæst. 4.* Farinacius *de hæresi quæst. 81. cit. §. 1. n. 2.* Raphael de la Torre *de Religione. tom. 2. qu. 96. art. 4. disp. 2. tit. de Qualificat. superstit.* quos refert Sousa *in Aphorif. lib. 1. c. 57.* Vide etiam Simancham *de Catholicis Institutionibus tit. 62. rubrica de sortilegis n. 3.* ubi dicit Sortilegia illa sapere manifestam hæresim, quæ sine aliqua hæresi exerceri nequeunt. Item illa, quæ prima fronte præ se ferunt odorem & saporem hæresis, plura exempla videri possunt apud cit. Doctores, ex quibus colligi potest quod illæ Divinationes, & Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, quæ fiunt primo & secundo modo superius annotatis.

§. I.

De Variis sortilegiis , & Divinationibus
Hæreticalibus.

1 **H**Æreticale sortilegium primò est , ubicumque à dæmone perquiruntur futura , & manifestam sapit hæresim. Farinacius *dicta qu. 181. n. 6.* Secùs si futura, quæ à Dæmone scire quis cupit , sint talia, quæ illius notioni subduntur , ut eclipsis, fertilitas, aut sterilitas terræ, quæ in causis naturalibus continentur. Farinacius *n. 8.* Et ratio horum potest esse, quia etsi Dæmones non possint certò cognoscere futura , quæ ex libero alterius arbitrio pendent, ut est certa Theologia , & docet D. Augustinus *de divinat. Dæmon. c. 5. & 6. & lib. 2. de Genesi ad litteram c. 17.* tamen cognoscunt causas naturales, & vim earum exactè.

2 Secundò inquirere à dæmonibus prorsus occulta æquiparatur , ac perquireretur scire futura , secundum Zachinum *in tract. de hæreticis. c. 22. n. 4.* Apud eundem Farinacium *n. 9.* Undè Sanchez *lib. 2. c. 38. n. 36.* ait , Res occultas , sive præteritas , sive præsentis , ut Thesaurum, Virginitatem &c. Investigans, est Superstitiosa observatio , & omni Jure interdicta , quia absquè dæmonis auxilio , & pacto sciri nequeunt.

3 Tertiò Sortilegia facta pro inveniendis furtis cum invocatione , seu interrogatione dæmonum hæreticalia sunt ; sunt secùs si sine tali dæmonum invocatione ; quandoquidem dæmon interrogatus non respondet interrogantibus , nisi per quædam pacta , venerationes , adjurationes , aut illicitas invocationes ex Umberto Locato *in Judiciali Inquisitorum* apud Farinacium *n. 111.* quæ ratio est maximè advertenda.

Adden-

4 Addendum verò est, sortilegia & Divinationes pro furtis inveniendis, etiam sine Sacrificiis, & sine dæmonum invocatione, & sine eorum responsis, esse illicita & prohibita; undè Martinus Delrio *loco cit. axioma* I. ait dubitandum non esse, quòd scilicet Inquisitores habeant hujus criminis cognitionem & subdit, deficiente dæmonum invocatione expressa non sapere hoc sortilegium manifestam hæresim, sed bene sapere hæresim non manifestam, juncta autem invocatione dæmonum, hæreticum esse sentire videtur.

5 Quartò Sortilegium hæreticale dicitur illud, quod est factum pariter ad invenienda furta vel scienda alia occulta, quando accipitur Phiala plena aqua & ante eam ponitur puer, vel puella Virgo cum candela, seu Cereo accenso respiciens dictam aquam, dicendo ista Verba, videlicet: *Angelo Santo, per la tua Santità, per la mia verginità, mostrami chi.* Hoc inquam Sortilegium sic formatum sapit hæresim manifestam, ut plures contendunt apud Farinacium *qu. 181. n. 15.* & advertit hoc esse intelligendum, quando aqua, & candela erunt benedictæ, secùs si res sacræ non immisceantur.

6 Sed dicendum est, ex alio capite hoc Sortilegium esse hæreticale ex illis verbis, *Angelo Santo* cum in eo Diabolus vocetur Sanctus, illique Sanctitas tribuatur, atque ipsum deprecando per suam Sanctitatem. Post hæc scripta inveni Carenam idem prorsus asserentem *tit. 22. §. 4. n. 27.* Idem etiam existimandum est de usu speculi ad scienda futura cum accensione candelæ, quæ adorationem significat, Riccius *in decisionibus Curie Archiepiscopalis Neapolitane decis. 243. volumin. 2.*

7 Quintò, superstitio hæreticalis est, si quis abutitur Vasis, aut vestibus sacris, V. G. Altaris, Palla, Calice, Patena, Purificatorio, Tabernaculo Eucharistiæ,

fiæ, aut reliquiarum, lapide Sacrato, vel ejus frusto, Corporali, manipulo, Stola, Alba, Velis Sanctuarii, &c. Martinus Delrius *lib. 5. disquisu. Magicarum, sect. 16. vers. Sacerdos celebrans.*

8 Sextò, si ad res, quas potest dæmon facere, vel cognoscere, sciendas, vel efficiendas misceantur res non sacræ. V. G. Hostia non consecrata, etiam si super eam Sacerdos missam dicat, probabile existimat *Delrius loc. cit. sect. 15. vers. Dico.* non esse Sortilegium Hæreticale, quando fit à non habente pactum, & illam hostiam accessoriè tantum super Altare ad Magicos effectus posuit, erit tantum suspectus de hæresi, sed si revera non credidit ista vim aliquam ad effectum Magicum habere, non erit suspectus de hæresi, sed extra ordinem puniendus, si constet de ejus intentione; quia si non constaret de intentione, de hæresi maxime suspectus esset, ita *Delrius loco citato.*

9 Sed tamen probabilius *Sousa in Aphoris. Inquisit. lib. 1. cap. 57. nu. 11.* tenet, hoc Sortilegium sapere hæresim manifestè, tum ex parte operis, tum ex parte operantis; quia Sacrificium Missæ ordinat ad Sacrilegium, licet mediatè; tum etiam, quia præsumitur hoc faciens, quod credit illud vim habere ad maleficium operandum.

10 Septimò, si quis baptizet Imagines ex qualibet materia, vel rebaptizet pueros, hoc ipso, vel hæreticus est, si putat formam, vel materiam baptismi aliam esse posse ab ea, quam Christus instituit: vel est vehementer suspectus, etiam si neget se hoc credere. Ratio est, quia tales actus natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta; ac proindè Sortilegium hæreticale illud erit. Idem dicendum de consecratione & Baptismo librorum; Nam Magi libros suos, ut vim Energiticam accipiant (ut

falsò credunt) curant benedici per Sacerdotem aliquem cum Stola , aqua benedicta & aspergillo ex herba hypericonis eos aspergentem. Sic Delrius *dict. sect. 15. vers. Dico quarto.*

11 Octavò Sacerdotes , qui causa vindictæ seu doloris Aras spoliant , aut luminaria consueta extinguunt , vel quid simile faciunt nocendi gratia iis , quorum quasi in funus hoc impendunt , Sortilegium committunt hæreticale. Item si ex inimicitia Missas defunctorum pro viventibus celebrarent , ut is , pro quo Sacrificium offertur celerius moriatur vel incurrat Mortis periculum , Sortilegium operatur sapiens hæresim ; quia est hæresis putare hæc habere effectum huiusmodi , & ideò ad hæreticalia pertinent. Ita Delrius *loco cit. sect. 16. vers. Sacerdos.* Item qui celebrat super rebus profanis , ut sunt hostia non consecrata , circumscripta certis notis & literis sanguineis. Item Cuticula , qua infantis caput nascentis est involutum , panis incoctus , sive Massa cruda vel lapis vulgo dictus , Calamita. Item si sit abusus vestibus Sacris ; hæc omnia , ut supra hæreticalia sunt. Argumento est , quia hæreticum est putare hæc ex sacrificio Missæ vel benedictione habere effectum ad turpia & nefanda opera perpetranda. Delrius *dict. sect. 16. vers. Sacerdos celebrans super rebus.*

12 Nonò , hæreticale est dæmonem , ut Sortilegi credunt , tenere ligatum in Annulo , aut in alia re & ab illo responsa petere : cum hoc fieri non possit , nisi ex foedere cum dæmone inito , sic enim inter Magicas & hæreticales superstitiones hoc Sortilegium numeratur in *extravaganti Joannis 22. Farinac. de hæresi quæst. 181. n. 28.*

§. II.

*De pacto Sortilegi cum Dæmone expresso,
vel tacito.*

CUm omnes magicæ Superstitiones & Sortilegia innitantur pacto per Magos cum dæmone inito, id circo quid sit hoc pactum, hoc loco est considerandum.

1 Duplex autem pacti genus inter sortilegum & dæmonem intervenire solet, alterum expressum, tacitum alterum. Ita Sanch. *lib. 2. Operis Moralis cap. 38. num. 3.* Delrius *lib. 2. disquisitionum Magicarum quest. 4. concl. 3.* Suarez *de Religione to. 1. lib. 2. de Superstitione cap. 8. & 9.* Farin. *de hæresi quest. 181. n. 34.* Fagund. *in 1. præceptum Decalogi lib. 1. cap. 35. n. 4.*

2 Expressum cum dæmone pactum est, quod expressis verbis à Sortilego fit cum dæmone, exempli gratia: *facies, ut faciam id est invocabis me & dabis cultum & ego auxiliabor tibi; Item pones talia vel talia signa; aut hoc vel illud facies & ego ad positionem illorum, aut cum hoc, vel illud feceris, favebo tibi & hoc vel illud pro te efficiam.* Expressè item invocatur dæmon virtute hujus pacti non solum quando expressis verbis auxilium ab illo requiritur, ipsèque interpellatur: Sed etiam quando ille, qui sciens dæmonem per aliqua signa invocari & occulta docere, ea signa usurpat & facit, ut rem aliquam ab illo edoceatur. Ita Sanchez, Fagundez & alii locis cit. Vide etiam Delrium *quest. 4. cit. vers. Primò sciendum est*, ubi declarat omnes modos, quibus hoc pactum fieri solet.

3 Tacitè autem & implicite Dæmon invocatur,

cum quis cognitionem aut effectum alicujus rei soli Deo reservatam mediis vanis & indebitis procurat; Nam quamvis præter illius intentionem sit dæmonem tunc invocare, tamen eo ipso, quod hæc media vana tentat, quibus libentissimè Dæmon se permiscet, vult à dæmone vanorum Inventore edoceri & ab ipso consequi, quod sperat, præsertim vigore pacti expressi habiti cum primo instituyente. Ita communiter Doctores, Sanchez *loco cit. nu. 3.* Cajetanus 2. 2. *quæst. 95. art. 2.* Suarez *loco cit. cap. 9. usque ad finem.* Delrius *loco citat. quæst. 5.*

4 Pactum expressum iniens cum dæmone quodammodo apostatare videtur à Deo, iniendo foedus cum ejus inimico; contra illud, quod in baptismo professus est. Simanch. *ex Gersone tit. 63. rubrica de superstitione nu. 11.* Farinac. *de hæresi quæst. 181. n. 34.* Delrius *disquisit. Magicarum lib. 2. quæst. 4.* Soufa *lib. 1. cap. 57. nu. 21.* Carena *tit. 12. §. 10. nu. 52.* Quod tamen est intelligendum, quando pactum expressum fit abnegando fidem & Christianismum; Dei obedientiæ se subtrahendo, Beatæ Virginis Mariæ patrociniū renunciando, quod in pacto expresso fieri sæpissimè supponunt Doctores citati; nam si hæc non interveniant, non videtur crimen Apostasiæ committi: undè Suarez *lib. 2. de Superstitione cap. 8. nu. 18.* solum dicit, qui dæmonem consulit, Societatem vel pactum cum illo contrahit, in magno periculo versatur incidendi in baratrum apostatandi à Deo. Vide Martinum Delrio *lib. 2. disquisit. Magicarum quæst. 4.* ubi ponit modos, quibus pactum expressum fieri solet cum dæmone à Maleficis; Ubi inter alia docet hæc videlicet; Quod paciscentes cum dæmone jusjurandum illi præstant super circulo in terra sculpto. An quia circulus expers principii & finis symbolum Divinitatis & terra scabellum Dei? sic certè

certè vellet eos credere eum esse Dominum Cœli & Terræ: vel quia circulus, eo quod omni caret angulo, contrariam habet figuram Crucis, quæ valdè angulosa; certè hanc odit vehementer, in qua se victum meminit & moeret, & ideò amat figuram contrariam. Invenitur etiam inter Magica figilla aliquando Crux in medio circuli locata, quasi captiva. Sic Delrius *loco cit. vers. His pactis omnibus*; in quibus actionibus videtur committi crimen Apostasiæ.

5 Iniendo item expressum pactum cum dæmone aliquando intervenit Idololatria. Simanchas *loc. cit. Et in articulis Scholæ Parisiensis*, sic habetur; Quod inire pactum cum dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit Idololatria, vel species Idololatriæ est Error. Denique pactum expressum inientes cum dæmone ordinariè sunt vehementer suspecti de hæresi, & Apostasia. Ita Zanardus *ex Sancto Thoma 2. sent. dist. & Genuensi in praxi Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ cap. 18. n. 11. vers. Item vehementer suspecti.*

6 Quoad pactum tacitum, tunc intervenire præsumitur, cum imploratur auxilium dæmonis ab eo, qui rem soli Deo reservatam mediis vanis, & indebitis procurat, quibus dæmon libenter se permiscet; undè consequenter vult dæmonis implorare auxilium Delrius *4. lib. Disquisit. Magicarum. cap. 2. qu. 5. Suarez lib. 2. de superstitione cap. 9. n. 9.*

Ad pactum tacitum non exigitur, quòd aliquis prius cum dæmone pactum inierit se immiscendi, cum his vanis, & indebitis mediis à quocumque adhibitis; sed satis est, quòd utatur illis ad effectum aliquem adipiscendum. Sic Victoria *relectione de Magia qu. 6. n. 28.*

7 Non excludit pactum tacitum, qui utitur illis vanis, & inutilibus mediis, quamvis dicat explicitè inire se nolle pactum cum dæmone, si adhuc vult

vanorum mediorum experire effectus, Suarius *dicto cap. 9. n. 171.*

Pactum item tacitum cum dæmone etiam tunc in aliquo facto dari præsumitur, quando non est proportio rei cognoscendæ, vel faciendæ ad medium, quod cognosci, aut fieri procuratur, ut quando Unum ex alio sufficienter non infertur; si verò proportio detur & unum ex alio sequatur, non præsumitur. Delrius *loc. cit. qu. 3.* Suarius *loco cit.*

8 Pactum etiam præsumitur ex parte modi cognoscendi, quando scilicet quæritur cognitio omninò certa, aut certior, quam haberi potest, pensata natura causæ, videlicet liberi arbitrii, & defectibilium causarum concurrentium, secùs verò si sola conjecturalis cognitio quærat.

9 Superstitiosum est etiam, & pactum saltem tacitum cum Dæmone includit, uti verbis, orationibus, aut certis quibusdam rebus capiti suppositis, ut per somnia, quid in aliquo negotio eventurum sit, cognoscatur. Sousa *in Aphorismis Inquisitorum lib. 1. cap. 51. n. 10.*

10 Suspectus est de pacto cum Dæmone, qui cum exorcista non sit, munus exorcizandi sibi assumit quasi ex officio & speciali Dei privilegio; aut si Exorcista peculiariter sibi vendicet virtutem expellendi Dæmones; aut si aliis formis & ritibus utatur, quam ordinatis ab Ecclesia. Delrius *post lib. 6. disquisit. Magicarum monit. 11.* Sousa *loco cit. cap. 55. nu. 12.*

11 Superstitiosi & suspecti item de pacto cum dæmone sunt, qui jactant se habere virtutem, ac potestatem nubes & reliqua frugibus contraria ex certo loco expellendi. Delrius *loco cit. monit. 11.* Sanchez *lib. 2. cap. 42. num. 40.* Sousa *loco cit. nu. 15.*

12 Suspectus est de pacto cum dæmone, qui abjurat dæmonem superiorem etiam imperativè, ut inferior-

feriorem à corpore pellat, vel ut ab alio nocumento inferendo cesset: hoc enim includit pactum & societatem cum ipso Dæmone; omnis autem societas cum illa nobis est interdicta, ut contraria fidelitati & Religioni Deo debitæ. Suarez *de Religione tom. 1. lib. 2. de superstitione cap. 18. nu. 8.* Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 42. nu. 21. 22.* Sotus *lib. 8. de Justitia quest. 3. art. 3.*

13 Pactum denique tacitum cum dæmone iniens, alio actu hæreticali non interveniente, hæreticale factum non committit. Suarius *lib. 2. cit. cap. 12.* Farinac. *de hæresi quest. 181. nu. 34.* Zanardus *in summa, par. 2. cap. 64. vers. Moveor ad hoc tenendum.* Licet de levi sit suspectus de hæresi.

14 Quod si dicatur, quod paciscens tacitè cum dæmone jam init foedus & amicitiam cum hoste Dei & per consequens videtur apostatare ad similitudinem subditi Regis Hispaniarum, ineuntis foedus cum hoste Regis nostri. Respondet Zanardus *loco cit.* quod duplex est foedus & amicitia; alia communis & quo ad commercia, ut si subditus unius Principis commercium habeat cum Principe, hoste proprii Principis, tantum in rebus emendis & quo ad mercaturam: & hujusmodi amicitia, licet sit prohibenda, attamen non inducit suspicionem saltem vehementer rebellionis. Alia est amicitia ad effectum prodendi, vel occidendi proprium Principem, & hæc signum est rebellionis & Apostasiæ, Priorem amicitiam & societatem cum dæmone contrahit iniens pactum implicitum, posteriorem vero paciscens explicitè cum dæmone, ac sortilegia hæreticalia exercens.

§. III.

De variis Divinationum Speciebus.

Divinatio multis, variisque modis & veluti mediis fieri solet: hinc mediolorum diversitate varia etiam sortita est nomina, prout Dæmon variis modis colitur, aut consultus variis mediis respondet.

1 Prima Species Divinationis est, *Præstigium*, cum dæmon præstigiolis quibusdam apparitionibus se sensibus hominum ingerit ad occulta pronuntianda. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. Et definiri potest: *Præstigium; Divinatio, quæ promanet ex præstigiolis Dæmonum apparitionibus occulta homines docentium.* Sic Torre de Religione tom. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. *disp. unicatit. de præstigio.*

Dupliciter autem dæmones apparere solent ad occulta revelanda. Primò, in corpore assumpto, sive corpus illud ante assumptionem præexistat, sive ab ipsis producto, applicando activa passivis, sive efformando illud ex aère, sive immutando sensus, ac si ab objectis moverentur. Secundò efformando voces nullo efformato corpore. Raphael de la Torre *loco cit.* & Sousa in *Aphorif. lib.* 1. *cap.* 39. *n.* 2.

2 Procurare verò, ut dæmones nobis appareant, aut nobiscum loquantur, nullo modo licet, sive hoc procuratur, ut efficiant vel revelent ea, quæ eorum virtutem excedunt, sive quæ in ipsorum naturali potentia continentur. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 4. ubi Torre *disp.* 1. *Delrius disquisit. Magicarum lib.* 2. *qu.* 28. *sect.* 3. Et ratio potest esse; quia apparitiones & responsa dæmonum regulariter habentur præcedentibus sacrificiis, oblationibus, orationibus, aut alio cultu

tu & honore eis exhibito, in quibus intervenire solet aliquando Idololatria, aliquando Idolodulia cum pacto expresse, &c. Soufa *loco citat. n. 3. & 4.*

3 Secunda Divinatio est per somnia & dicitur *Divinatio somniorum* & est illa, quæ provenit à dæmonibus occulta in somniis homines edocentibus. Soufa *lib. 1. cap. 40. nu. 1.*

Hæc Somnia à dæmonibus procedunt invocatis per sacrificia, orationes & cultum, ut contingit aliquando in Lamiis, seu Strigibus, quæ non semper realiter feruntur de loco ad locum, sed media unctiōe sopore correptæ in eodem loco manentes, per somnia ea omnia eis repræsentantur, quæ postea se vidisse narrant. Delrius *disquisit. Magicarum lib. 5. sect. 16. num. 4. & 5.* Pegna *2. par. Directorii 68.* Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de Superstitione cap. 16. num. 23. & sequentibus*, Soufa *lib. 1. cit. cap. 40. n. 2.* alios referens.

Ex somniis à dæmone procuratis sciri non possunt futura contingentia, aut libera, vel præsentia, vel præterita occulta & hujusmodi divinatio suspicionem societatis cum dæmonibus includit & pactum. Raphael de la Torre *tom. 2. disp. 5. qu. 6.* apud Soufa *loco cit. cap. 50. nu. 9.*

4 Tertia Species divinationis est per fictas mortuorum suscitationes, vel locutiones, & dicitur *Necromantia*, de qua infra.

Quarta divinatio est *per Phytones* quando per homines vivos, sicut in Areptitiis patet. S. Tho. *2. 2. qu. 95. art. 3.* & ea est, qua dæmon occulta prædicat per homines vivos.

5 Ad hoc divinationis genus pertinet divinatio Oraculorum, nimirum responsiones datæ à dæmone certis in locis ministerio hominum vivorum. Delrius *lib. 4. disquisit. Magicarum c. 2. qu. 6. sect. 1.* Soufa

lib. I. citato capit. 42. numer. 3.

Et considerandum est ex eodem Soufa *num. 5.* quod in Arreptitiis rarò intervenit pactum : in Oraculis verò datur pactum expressum, & communicatio cum dæmonibus.

6 Quinta divinatio est *Geomantia*, & dicitur divinatio ex terra, & est Superstitio divinatoria, qua dæmonum industria occulta manifestantur ex signis factis in corpore terrestri. Delrius *lib. 4. disquisit. Magicarum c. 2. qu. 7. sect. 3. vers. Quinta species.*

Ad Geomantiam spectat ut notat Ciruelus de superstitione *p. I. cap. 4.* cum Divinatores à dæmone edocti certa signa, puncta, & figuras vel in terra, vel in pulvere, vel in papyro, vel in quocumque alio corpore è terrena substantia compacto inscribunt, & post illorum inscriptionem, mutationemque, & transpositionem prædivinant id, quod animo intendunt.

Ad eandem Geomantiam spectat Divinatio, quæ fit per specula, per Ensem levigatum, Cristallum, aut aliquem lapidem politum. Delrius *loc. cit. Soufa lib. I. cit. cap. 43. n. 2.*

Responsa quæ à dæmonibus dantur per Geomantiam ad occulta aliqua manifestanda, semper subsequuntur ad aliquem cultum dæmonibus exhibitum includentem pactum, vel illud supponentem. Soufa *dicto cap. 43. n. 4.*

7 Sexta divinatio dicitur, *Hydromantia* ab *Hydor*, quod est *Aqua*, quando divinatio fit per figuras apparentes in aquis, & est superstitio Divinatoria, qua dæmonum industria occulta manifestantur per aquam, vel in aqua. Delrius *Disquisit. Magicarum. lib. 4. cap. 2. quæst. 6. sect. 3.* Soufa *loc. cit. cap. 44. n. 1.*

Hydromantiæ usus contemplatur in aqua in motus illius, & in pelvium, vel quodcumque aliud Vas aqua plenum,

plenum, picem, ceram, vel resinam liquefactam infundit, & ex figuris, quæ inibi fiunt, & apparent cum prolatione certorum verborum, futura vaticinantur ex pacto dæmonis.

Fit etiam hydromantia utendo vase aquæ pleno, vel puella Virgine, injectis in aquam paleis, pronuntiatisque determinatis verbis, & tunc puero, vel puellæ in dicto vase repræsentantur figuræ, ex quibus cognoscitur, quod quisque scire vult, Delrius *dicta qu.6.sect.4.* Et hujusmodi Divinatio, sæpè cum cultu dæmonum, & pacto exerceri solet.

8 Varias etiam species recenset Delrius *lib. 4. cit. qu. 6. sect. 3. vers. Denique non sunt alieni.* Ubi ait Hydromantiæ divinationem committere, qui hodie adhuc in Italia ad furtorum authores detegendos, Trium suspectorum nomina totidem pillulis inscribunt, & eas in aquam conjiciunt.

9 Septima Species est *Aeromantia*, & est superstitio divinatoria, quæ arte dæmonum per Aërem occulta prædicit. Delrius *disquisit. Magicarum. lib.4. cap.2. quæstione 6. sectione 4. vers. septimo.*

Et per hanc Divinationem Vani, & Divinatores observant Aëris Mutationem, & sonitum arborum, flabellationem venti per angulos domorum, per portas, per Januas, & ex his futurum prænunciant. Fagund. *in 1. præcep. decal. lib.1. cap.39.n.2.*

10 Octava Divinationis species est *Pyromantia* à *Pyros* voce græca, quæ ignem significat, si per Ignem fiat Divinatio, vel dæmonis responsio, & definitur *Superstitio Divinativa arte dæmonum occulta Manifestans in Igne.* Delrius *lib. 4. disquisit. magicarum cap.2. qu.7. sect.1. vers. Tertia.* Souia *lib. 1. cit. cap.46.*

Plura exempla hujus divinationis vide apud eundem Delrium. Usus autem hujus divinationis est cum Divinatores hac arte utentes considerant ignem, flamas,

mas, fumum, an conglobatim flammæ ab igne emittantur, an splendide, an celeriter, an tenues, vel crassæ sint, quem colorem efficiant, quem sonitum edant, an in modum pyramidum. Fagund. *loc. cit.*

In hac Pyromantia item aliquando fiunt apparitiones in Igne, vel audiuntur voces; aliquando verò ex sola figura flammæ mododicto additis etiam certis characteribus, & verbis conjectatio fit. Et in primo modo semper, aut saltem regulariter datur expressa dæmonum Invocatio cum cultu; In secundo verò, ut plurimum invenitur pactum implicitum. Soufa *lib. cit. cap. 46. n. 3.*

11 In hoc genere Divinationis, ait Delrius *l. cit.* peccare Germanos, qui in succensione Pyrarum, quas piè in honore S. Joannis accendunt, ad crepitum, fumum, flammæ modum, & similia attendunt. Item dum definitis vicibus circuire, vel transilire debere putant, quia ista reliquiæ sunt veteris paganicæ lustrationis, ac traductionis per ignem, ut rectè censuit Conradus Wimpina, *lib. de divinat. cap. 2.*

12 Nona Species Divinationis est *Aruspicium*, & dicitur Divinatio superstitiosa, qua dæmonum arte ex animalibus in Aris dæmonum immolatis occulta cognoscuntur. S. Tho. 2. 2. *qu. 95. art. 3.* Delrius *disquisit. Magicarum lib. 4. cap. 2. qu. 7. sect. 1.*

13 Auguria & cognitionem futurorum eventuum, & prænotationem liberorum effectuum à voluntate hominum pendentium captare per mortuorum animalium exteriora, & interiora omninò est illicitum, & diabolicum pactum; quandoquidem cum hæc ex natura sua nihil significant; nulla ex illis cognitio de rebus futuris, aut præteritis, sumi potest, præterquam de aliquibus effectibus naturalibus pluviam, ventorum, &c. nam cum aër, & constellationes cœli in his animalibus imprimere possint; nihil obstat, quod ex illorum illis sic, vel

vel sic calidis, aut salientibus mutatio aliqua, aut varietas in tempore cognosci possit ab aliquibus curiosis observatoribus. Ita Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi cap. 39. num. 23.*

14 Considerandum autem est, quod in hujusmodi divinationibus regulariter solet intervenire pactum explicitum cum dæmone; ex S. Tho *loc. cit.* ex quo inquit Soufa *lib. 1. cit. cap. 47. n. 4.* quod circa has supra dictas novem species divinationis, quas Sanctus Doctor inquit fieri cum pacto expresso dæmonis, quod licet non semper in illis fiat pactum expressum ab eo, qui illas exercet, etiam si expressè dæmon ipse invocetur, aut ei Sacrificium offeratur: semper tamen, saltem alius, qui præcessit, iniit hujusmodi pactum saltem in illis, in quibus dantur apparitiones, & responsa.

15 Divinatio item quandoque habetur ex consideratione ipsarum rerum merè naturalium, ut cum quis scire vult ea, quæ ex talibus rebus non possunt sciri, undè in his etiam intervenit aliquod implicitum pactum cum dæmone.

Primò si aliquis ex situ, motu, & positione Astrorum, & Planetarum, aliquos effectus velit enuntiare, & dicitur *Astrologia Judiciaria*, in his, in quibus est prohibita.

Secundò ex vocibus & garritu avium, & animalium fit divinatio & dicitur *Augurium*.

Tertiò ex volatu item Avium, aut quorumvis animalium motu & dicitur *Auspicium*, ab aspectu avium.

Quartò ex hominum vocibus, casu & præter intentionem prolatis fit divinatio & dicitur *Omen*.

Quintò ex signis totius corporis humani præcipuè faciei & dicitur *Physiognomia*.

Sextò ex signis & lineis in manu & dicitur *Chiromantia*.

Septi-

Septimò, additur *Sortilegium* propriè dictum per divinatorias sortes ad divinandas scilicet res occultas. De his omnibus divinationibus latè agit Delrius *lib. 2. Disquisit. Magicarum cap. 2. quæst. 6. & 7. & Soufa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. à cap. 39. usque ad 57.*

Sed quoniam omnes hæ species divinationis solum materialiter differunt, sicut etiam omnes species superstitionis, ut rectè animadvertit Suarez *lib. 2. de Superstitione cap. 14. nu. 10.* quia in ratione malitiæ formaliter non distinguuntur, ideò non est opus de his omnibus divinationibus sigillatim considerare, sed aliqua solum hîc explicabimus, quæ majori indigent animadversione.

§. IV.

De Necromantia.

INECROMANTIA dicta est à *Necros* nomine græco, quod mortuum vel cadaver significat & ex *tex. Manteias*, quod dicitur *Divinatio*. Sic Turreblanca *lib. 1. de Magia cap. 16.* ex D. August. *lib. 10. de Civit. Dei cap. 9.* Hinc definitur à D. Thom. 2. 2. *qu. 95. art. 3.* quòd sit *Divinatio per mortuos.*

Et ut animadvertit Soufa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 41.* Tribus potissimum modis *Necromantia* exerceri solet. Primò, cum quis certa verborum forma, certis carminibus, descriptisque circulis, figuris, aut characteribus à dæmone immediatè, vel mediatè acceptis, ferèque semper adhibito sanguine, mortuos fuscitare conatur, ex eisque multa occultissima vel etiam futura cognoscere. Martinus Delrio *disquisit. Magicarum lib. 2. quæst. 26. sect. 1. & seqq.* Pererius *de Magia cap. 11.* Farinac. *de hæresi quæst. 18. num. 58.*

Raphael

Raphael de la Torre tom. 2. de vitiis oppositis Religioni quæst. 95. art. 3. disp. 3.

2 Secundò, Necromantia exercetur cum quis defunctorum animas & præcipuè eorum mortuorum, qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte obierunt, præfatis ceremoniis, evocare contendit, ut occulta manifestent. Torre *loc. cit.* & Soufa *nu. 3.*

3 Tertiò, cum quis ex descriptis figuris, lineis, & signis in mortuorum corporibus vel ex certo cadaverum contactu vult occulta indagare. Soufa *num. 4.* ex Torre *loc. cit.*

4 Evocationes autem animarum, quæ ministerio artis Necromanticæ fiunt, vanæ sunt & fallaces; quia dæmones circa animas separatas nihil possunt, neque eas de loco in locum transferre valent; quandoquidem si sunt in Cælo, alienum est à statu Beatifico, ut dæmonibus subjiciantur; Pari ratione, si sunt in Purgatorio, cum sint in via Beatitudinis. Si autem animæ in Inferno morantur, habitant ibi tamquam in carcere à Divina Justitia reclusæ, à quo exire nulatenus illis permittitur; nec dæmonibus permittitur, ut eas ducant quo velint, sed tantum, ut torqueant juxta delictorum qualitatem. Ita Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de Superstitione cap. 16. n. 14.* Lessius *lib. 2. de Justitia cap. 44. dub. 3. nu. 23.* Castus Palaus *tom. 3. tract. 17. disp. 1. punct. 9. nu. 4.* Quomobrem cum aliquæ animæ virtute maleficiorum apparere videntur, non censendæ sunt ipsæ apparere, sed eorum Imagines; & responsa, quæ dantur, à dæmone sunt.

§. V.

*De Divinatione per astra, seu Astrologia
Judiciaria.*

1 **S**Upponendum est duplicem esse Astrologiam, alteram naturalem, cujus munus est cognoscere naturam & proprietates stellarum ex effectibus; Et præterea ex ipsarum proprietatibus & motibus præcognoscere effectus in ipsis Coelis eventuros. Alteram Judiciariam.

2 Prædictio effectuum naturalium ex Astris non est per se mala vel prohibita. Probatur ex *Bulla Sixti V. Cæli, & Terræ*; ubi excipiuntur futuri eventus provenientes necessariò, vel frequenter ex naturalibus causis: & infra excipit prædictiones circa Agriculturam, navigationem & rem medicam. Ratio est, quia hi effectus non sunt per se occulti, sed per suas causas cognosci possunt. Ita docet Suarez *lib. 2. cit. de Superstit. cap. II. nu. 5.*

Considerandum tamen est hujusmodi effectus esse valdè incertos. Ratio est, quia cognitio certa pendet ex concursu & aspectu omnium Astrorum simul, hinc autem, cum quolibet momento varietur, incertissimus est. Præterea hi effectus non solum pendent à causis cœlestibus, sed etiam ab Inferioribus, nec tantum ab efficientibus, verum etiam à materialibus. Suarez *loc. cit. nu. II.* Filliuccius *tract. 24. cap. 4. nu. 79.*

3 Astrologia autem Judiciaria prædicens futura contingentia, quæ pendent ex libero arbitrio, per Astra, superstitiosa est & divinatur ex tacito pacto cum dæmone. Probatur, quia prædictio futurorum contingentium liberorum, vel fundatur in Astris tamquam in causis

&

& sic esset hæreticum ; Vel tanquam in puris signis & ita continet Superstitionem sicut aliæ divinationes. In altero autem horum fundari debet , si prædictio certa decernatur & ita existimabant gentiles omnia duci fato & necessitate quadam inevitabili. Quare utendo arte hac isto modo , tollitur humana libertas , quod est hæreticum.

4 Quòd autem sit Superstitio prædictio ex Astris , ut pura signa sunt , non autem ut sunt causæ ; patet , quia talia signa non sunt naturalia ; ergo erunt signa ex alicujus institutione & ad placitum significantia ; at non Dei , aut boni Angeli ; ergo dæmoniaca signa sunt & consequenter pactum saltem tacitum cum dæmone aderit. Suarius & Filliuccius *loc. cit.* Hinc est , quod cum occulti & fortuiti eventus prædicuntur vel denuntiantur V. G. Caium tale matrimonium contracturum , Titium liberos habiturum , aut Episcopum futurum , gladio , Aqua , Igne moriturum , est damnata superstitione per constitutionem Sixti V. supra citatam.

5 Prædicere autem ex Astris Inclinationem futuram nascentis pueri non est per se malum , nec universaliter prohibitum , ita Doctores communiter cum Suario *cap. 11. cit. nu. 8.* Quòd non sit per se malum patet ex eo , quia Inclinatione naturalis procedit à causis naturalibus : Cœlum enim & influentiæ magnam vim habent in corpora , ergo ex illis licebit conjicere futuram inclinationem. Quòd neque sit universaliter prohibitum , probatur , quia nullo jure positivo damnatum est , hoc ipso quod naturales tantum effectus ex causis naturalibus prædicuntur. Neque in Bulla Sixti V. videtur omninò esse prohibitum hujusmodi iudicium. Ratio est , quia & si solum excipiat iudicia pertinentia ad agriculturam , navigationem & rem medicam ; tamen quoad id , quod non

G est

est per se malum, non est prohibitum. Et confirmatur ex verbis Bullæ: Aut facientes judicia & natiuitates hominum quibus de futuris contingentibus, successibus, &c. aliquid affirmare audent, ergo restringit prædictionem natiuitatum ad futuros effectus contingentes. Qui igitur tantum coniectat temperamentum & inclinationem, non agit contra Bullam. Ita Suarez loco cit. num. 12. & cum eo Filliuccius num. 84.

6 Animadvertendum hîc est autem ex eodem Suarrio nu. 9. huiusmodi coniectationem etiam incertam esse ex Astris, observato puncto natiuitatis cuiusque hominis; Ratio est, quia temperamentum prolis non tantum ex Cœli influxu, sed multò magis ex materia conceptionis, ac nutritionis dependet. Tùm quia ut D. Augustinus adnotavit lib. 2. de doctrina Christiana cap. 22. Punctum illud, siue momentum natiuitatis, quod Mathematici exactissimè observandum esse asserunt, deprehendi certò nequit, ob rapidissimum Cœli motum, aliaque impedimenta.

7 Prædictio autem ex Astris futurorum quæ ex sola voluntate Dei pendent, erronea est & temeraria, exempli gratia, prædicere talem futurum Cardinalem, Pontificem, &c. vel de vita & morte Pontificis, quasi hæc non à solo Deo, sed ab Astris etiam dependeant; contra quos latè Pater Alexander de Angelis lib. 4. contra Astrologos cap. 47. per totum. Vide Constitutionem Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. quæ incipit: Inscrutabilis, &c. edita Kalendis Aprilis 1631. Carena de modo procedendi in causis Sancti Officii tit. 12. §. 9. n. 50.

8 Denum temeraria, erronea & hæretica est ea Astrologiæ species, quæ Mysteria nostræ fidei prædicere audet ex Astris, ut, quod Christus nasciturus erat ex Virgine, quia in puncto Sanctissimæ ipsius natiuitatis

tivitatis ascendebat in Horoscopo Signum Virginis, ut videre est ex figura Coeli ab Aliaco erecta apud Sixtum Senensem, *lib. 6. Bibliot. annotatione 10.* My-
steria enim nostræ fidei non ex Astris, sed ex solo Dei decreto pendent. Delrius, *lib. 4. disquisit. Magicarum cap. 3. qu. 1. concl. 3.* ubi ait: Peccasse Petrum Alia-
censem qui diluvium Noe, Nativitatem Christi, & alia hujusmodi Mysteria supernaturalia Astrorum dis-
ciplinæ subjecit.

§. VI.

De Physiognomia, & Chiromantia.

I EX physiognomia capitis, vel ex manuum lineis bonam vel malam fortunam conjectare, prof-
peros, vel adversos hominis eventus, videlicet, fu-
turum divitem, vel pauperem, Religiosum, vel sæ-
cularem, Sacerdotem, vel laicum, solutum, vel ma-
trimonio alligatum, ut faciunt physiognomia, & Chi-
romantia Astrologicæ, vanum, & superstitiosum est.
Probat; quia illa signa, causa esse non possunt il-
lorum effectuum, nequè in illis signis tales effectus præ-
dici possunt, nisi ex doctrina dæmonis includente
pactum implicitum: ideò Chiromantiam damnat
Sixtus Quintus *in Bulla contra Astrologos.* Et *in In-
dice librorum prohibitorum* interdicuntur omnes libri
hanc docentes. Stultum enim est, quod observant
Chiromantici, hanc Areolam esse Jovis, illam Mer-
curii, aliam Veneris; atque ita superaddunt tales
Areolas lineas hoc prænotare, alias illud, quæ om-
nia nulla ratione, vel autoritate confirmant, sed nu-
do suo delirio. Delrius *lib. 4. disquisit. Magicarum cap.
3. questione 5.*

2 Hinc diabolica divinatio, & vana superstitio est, ex figura, & delineatione manuum eventus futuros judicare; tum quia in hujusmodi lineis filii communiter referunt parentes; sicut, & in vultu plerumque, & in reliquis corporis partibus, & tamen videmus sæpè filios, qui habent easdem lineas cum parentibus, non eandem fortunam parentum habere. Tum etiam quia hujusmodi delineamenta manuum ad diversas ætates hominum, vel corporis macie, vel pinguedine, vel vario, & assiduo manuum labore demutantur, ut in fabris ferrariis, aut lignariis. Fagundes *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi cap. 39. n. 3.*

3 Unde non licet seriò de bona, vel mala fortuna Aegyptianam mulierem interrogare, nisi si joci causa, & ob curiositatem absque periculo ei fidem adhibendi, interrogaretur. Navarrus *in summa cap. 11. n. 31.* Sanchez *lib. 2. cap. 3. n. 43.* Filliuccius *tract. 24. cap. 5. qu. 11. n. 135.* Castrus Palaus *tract. 17. disp. 1. punct. 7. n. 4.* Quamobrem Domini Inquisitores punire possunt Aegyptianas mulieres, vulgò *Zingarae*, quæ annunciant bonam fortunam, ut docet Villadiego *in polit. cap. 50. §. 20. n. 50.* quem refert, & sequitur Diana *p. 4. tract. 8. resolut. 128.*

4 Non erit tamen superstitiosum ex hominis partibus, aut manuum quibusdam lineis præcipuis, & permanentibus conjicere probabiliter corporis dispositionem, & affectus animi, ut ingenium, complexionem, qualitates naturales, veluti faciunt ex physiognomia, & Chiromantia naturali Astrologi Sapientiores, non tamen certò illa prædici possunt. Undè Divus Gregorius Nazianzenus cum esset condiscipulus Juliani Apostatae, ex prava ipsius physiognomia probabiliter conjecit malos animi affectus Juliani. Ita idem Divus Gregorius *orat. 48. in Julianum 2. circa medium tom. 2. his verbis. Neque enim mihi boni*

boni quicquam significare atque ominari videbantur, cervix non elata, humeri subsultantes, & ad æquilibrium subindè agitati, oculus insolens, & vagus, vultus lineamenta ridicula, &c. Hæc Sanctus Nazianzenus.

S E C T I O III.

De Vana observantia, seu Magia.

I **T**ertia species superstitionis à Theologis numeratur *Vana observantia*, seu *Magia*, quæ interdum largè sumitur, interdum strictè, & strictissimè, largè *Magia* comprehendere solet divinationem Superstitiosam, omnesque species, & hoc modo in jure, tam canonico, quàm civili sæpè sumitur *magiæ* nomen, ut ait Suarez *lib. 2. de superstitione cap. 14. n. 3.* Alio modo accipitur *Magia* magis strictè, prout distinguitur à divinatione; quia hæc ars ordinatur ad aliquid faciendum ultra humanas vires, & non virtute Dei, sed dæmonis. At divinatio ad cognoscendum aliquem effectum occultum. Hæc autem *Magia* est eadem species cum *vana observantia* secundum Castrum Palaum *tract. 17. cit. disp. 1. de Superstitione punct. 8. n. 1.* Ratio est, quia *vana observantia* tendit ad opus, Exempli gratia, ad aliquod bonum sibi comparandum, vel alteri; quæque communi, & usitato vocabulo, *Magia* vocatur; si autem assumantur media ad inferendum alteri damnum, vocatur *Maleficium*, undè *vana observantia* definitur ex D. Thoma 2. 2. *quest. 96. art. 1. Vana observantia est Magia superstitiosa, qua commodum aliquod speratur ex re, quæ nec supernaturaliter eo pertinet, neque naturaliter id præstare potest.*

2 Communiter autem *vana observantia* ad plures

species extenditur. Prima est cum tibi, vel alteri intendis scientiam rerum naturalium, & dicitur *Ars Notoria*. Secunda quia tibi, vel alteri comparare intendis bona fortunæ, & honoris, corporis sanitatem, vitæ longitudinem, & dicitur *observantia sanitatum*. Addunt alii, apud Filliuccium *tract. 24. cap. 6. n. 135.* tamquam aliam speciem distinctam, *Observantiam Reliquiarum*, cum scilicet, quis gestat, aut vanas reliquias, aut veras: sed cum vana circumstantia, seu Brevia superstitiosa. Quarta species est Magia propriè, & strictissimè dicta, quæ si tendat ad opus mirum, dicitur absolutè *Magia*; si verò tendit ad malum alteri inferendum, dicitur *Maleficium*, vel *Beneficium*. Et de singulis his speciebus vanæ observantiæ, seu Magiæ, hîc singillatim est agendum pro clariori cognitione.

§. I.

De Arte Notoria.

Prima species vanæ observantiæ, seu Magiæ superstitutionis, est *Ars Notoria*, quæ pertinet ad scientiarum infusionem; Cur autem *Ars Notoria* vocetur? Authores non dicunt, ut ait Suarez *lib. 2. de Superstitione cap. 15. n. 4.* Appellatur etiam hæc *Ars Notoria Clavicula Salomonis* ad similitudinem scientiæ, quæ Salomoni indita est, & per hanc artem sine ullo labore, sine præceptore, aut studio, omnium divinarum, humanarumque rerum cognitio, brevissimo temporis spatio pollicetur. Vide Torreblancam *lib. 1. de Magia, cap. 14.* & Delrium *lib. 2. Magicarum disquisit. quæst. 24.* & *lib. 3. part. posteriori quæst. 1. 2. 3. & 4.*

Refert autem Petrus Cirvelus *in Apolog. Astrolog. Judic.*

Judic. apud Torreblancam ritus, qui servantur à Cultoribus hujus artis, hi enim per orationes, & Jejunia, mediisque vanis, & inefficacibus scientiæ consequutionem subito acquirere conantur, sed species est Magiæ, & pactum implicitum cum dæmone continet. Suarius *loc. cit. n. 5.* Et desumitur ex S. Thoma 2. 2. *quæst. 96. art. 1. in prima part. corporis*, ubi ait, artem illam uti ad scientiam obtinendam quibusdam vanis observantiis, non ut causis, sed ut signis supervacuis, & per consequens, (ait) sunt signa pertinentia ad pacta quædam significationum cum dæmonibus placita, atque foederata.

2 Unde de Anabaptistis refert Castrus Palaus *tom. 3. tract. 17. disp. 1. punct. 10. n. 4.* quod sumpto illo Execrando pane (quem ipsi Eucharistiam vocant) totam scripturam recitant, ac si illam memoriæ mandassent, cum tamen antea prorsus illam ignorassent. Hoc autem evenit, non quòd verè scientiam illam adepti sint, sed ex assistentia diaboli illorum linguam moventis, quod evidenter colligitur ex eo quod renunciata hæresi, & peccati pœnitentia peracta omninò ignorantes, ut antea redduntur. Hinc est, quod hæc ars notoria damnata fuit *Parisiis anno 1320.* Delrius *li. 3. cit. sect. 2.*

3 Differt autem hæc vana observantia, & Magica superstitio à divinatione in eo, quod in divinatione procuratur cognitio transiens alicujus occulti effectus, quæ tota nititur authoritati, & testimonio dæmonis revelantis. At per Magicam superstitionem hujus artis procuratur cognitio scientifica permanens. Ita Castrus Palaus *loco cit. n. 6.*

4 Ad hanc etiam Artis Notoriæ Magiam reducitur *Ars Paulina*, de qua Torreblanca *loco cit. n. 15.* quia fingunt à Deo traditam D. Paulo in extasi constituto, & Apostolum posteris tradidisse. Delrius

lib. 3. cit. sect. 2. versu. hujus vanitatis varii sunt rami.

5 Denique ad hanc speciem Magiæ spectat non solum Ars Notoria propria, sed etiam omnis ars addiscendi scientiam ope dæmonis, quocumque modo intendatur, ut si quis studendo, & faciendo quod in se est ad scientiam acquirendam, simul uteretur vanis observantiis, quibus speraret, vel vim memoriæ acquirere, vel facilitatem, & acumen ingenii, vel organa sensuum melius disposita, & similia, quæ virtute naturalium observantiarum fieri non possunt. Ita Suarez dicit. *lib. 2. de superstitione cap. 15. n. 7.*

§. II.

De Observantia Sanitatum.

1 **S**ECUNDA species vanæ observantiæ est Magia, quæ respicit bona corporis, fortunæ, honoris, sanitatis &c. & tunc est, quoties aliquis utitur mediis, quæ non sunt à Deo ad talem effectum præordinata in sanandis morbis, ut si quis faciat oblationem ex bonis eleemosyna impetratis, credens eam majoris efficaciam ad effectum consequendum. Vide Suarez *lib. 2. cap. 15. n. 8.* & Delrium *lib. 3. disquisi. Magicarum p. ultima quæst. 4. sect. 7.*

2 Hinc superstitiosus est abusus applicare verba consecrationis, rei, ad quam instituta non fuerint, & peti effectum sibi concedi per vim prædictorum verborum, quæ jus non ad vulnerum corporis solidationem, sed ad panis, & vini transubstantiationem ordinata sunt à Salvatore. Idem dicendum est de aliis verbis Sacræ Scripturæ, vel alterius orationis, quando applicantur ad res corporeas, ad quas à Deo, vel
ab

ab Ecclesia non sunt ordinata. V. G. ut est motus An-
nuli super filum, ad recitationem psalmi, vel alterius
orationis. Hæc enim omnia superstitiosa sunt, & in-
dicia pacti impliciti cum dæmone; undè refert Ca-
jetanus *in Summa, verbo, Incantatio §. quarto excel-*
lencia, se vidisse movere anulum super filum dictis
certis verbis ex psalmis deductis, & voluisse experiri
hujusmodi vanum effectum, & vincere homines de
diabolica fraude ad effectus vanos intenta, & accepto
filo, & annulo protestatum fuisse, se versum illum
Sacrum Deo vero, cui à Psalmista dirigitur, dicere,
& non tanquam institutum ad movendum anulum,
& sic dixisse versiculum illum, & anulum non fuisse
motum; ut hinc, inquit, cognoscant omnes, quod
tunc Diabolus movet anulum quando versus ille ei
dicitur ea intentione, qua ipse instituit. Idem docet
Fagundez *lib. in 1. præceptum Decalogi cap. 35.*
nu. 16.

3 Ad hanc vanam observantiam etiam reduci-
tur, si corporis sanitatem prætendas consequi preci-
bus, circumstantias vanas, & inutiles habentibus, ut
cum quibusdam orationibus sanatur dolor capitis, flu-
xus sanguinis, & alii morbi, &c.

Item ad hanc speciem vanæ observantiæ sanitatum
spectat usus imaginum Astronomicarum, quæ quia
sunt factæ sub quodam constellationis signo, & in tali
figura, reputantur proficere ad varios morbos præ-
cavendos, & curandos; talis enim usus superstitiosus
est, quando aiunt imaginem leonis insculptam au-
ro, sole existente in corde Leonis, & medium Coeli
obtinente, accipere vim contra calculum, & nephri-
ticos dolores, & similia; sunt enim hæc vana, & su-
perstitiosa: tum quia vel Astra talem vim non ha-
bent, vel si habent, nescitur, quænam sint ea, quæ
talem virtutem habent; tum etiam quia figura arte

impressa non est congrua dispositio ad recipiendam virtutem physicam. Plura apud Lessium, *lib. 2. de Justitia cap. 44. dub. 2. n. 12.* Filliuccium *tract. 24. cap. 7. n. 168.* & Castrum Palaum *tract. 17. tom. 3. disp. 1. punct. 10. n. 11.*

4 Quæres an licitum sit uti certis orationibus, quæ vulgo circumferuntur, & in sepulcro Hierosolymitano repertæ finguntur, aut aliis locis sanctis, in quibus promittitur recitanti, vel gestanti perpetua foelicitas; quod nunquam in bello vulnerabitur, nunquam percutietur, vel subita morte rapietur, aut quòd neque aqua, neque igne peribit, & quod erga principes omnia sint illi prosperè, ac foeliciter cessura.

Respondeo cum Suarez *lib. 2. de superstitione cap. 15. n. 9.* esse Magicam deceptionem, & dæmoniacam superstitionem hos effectus certò eventuros sperare, non minus quàm si esset ita à Deo promissum; posse tamen portantes, aut orationes hæc recitantes, non peccare quando eas portant, & recitant non expectando hos effectus tanquam certò eventuros; sed confidendo Sanctorum illorum meritis, & precibus fore, ut ab his malis præserventur. Ita etiam Sanchez, *tom. 1. decalogi lib. 2. cap. 40. num. 20.* Fagundez, *lib. 1. in primum præceptum decalogi cap. 35. num. 16.* alios referens.

§. III.

De Observantia Reliquiarum, & Brevibus Superstitiosis.

1 **V**Ana, & superstitiosa observantia est verba aliqua, vel signa Sacra usurpare, vel secum deferre cum vanis, & superstitiosis circumstantiis, aut

aut ligaturis, quas Ecclesiæ Catholicæ usus non commendat. Licitum tamen est, & pium Sanctorum Reliquias, cereas Agni Dei effigies, Evangelium S. Joannis, psalmum Davidis, & similia Sacræ Scripturæ testimonia, secum gestare collo appensa, modo nullam habeant vanam, & superstitionis circumstantiam. E. G. ut sic, vel sic sint scripta verba sacra in illis contenta, in charta pergaminea, non papyracea, à Virgine puella non ab alia persona, tali tempore, tali hora, tot filis affuta, vel talibus appensa, vel inclusa in theca talis formæ, &c. Ita Delrius *lib. 1. disquisit. Magicarum. cap. 4. quæst. 4.* Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 2. cap. 40. num. 26.* Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi, cap. 37. n. 12.* alios referens.

2 Hinc est quòd quatuor conditiones numerantur, ut gestatio Brevium licita sit, & pia, atque superstitionis expers, quas ex Doctrina S. Thomæ, 2. 2. *quæst. 96.* refert Pegna *in Comm. ad Ambrosium de Virginitate tract. de hæresi, quæst. 4. num. 49. versu, sed qui brevia portat.* Prima est, quod ibi descripta nomina sint cognita intelligibilia, & Sancta. Secunda conditio, quod in his Brevibus nullus adsit character, aut figura præter signum Crucis, vel aliud pium, nulla imago præter Christi, aut Sancti alicujus noti. Tertia conditio, in his nihil falsi, aut vani, aut ad invocationem dæmonum apponendum est. Quarta conditio, quòd nulla Spes constitui debet in modo scribendi, vel ligandi, neque in materia in qua describuntur.

3 Superstitiosum est, & pactum cum dæmone supponit, credere quod hujusmodi Brevia habeant virtutem, ut ea gestantes non possint interfici, summergi, suspendi, &c. & si hæc credant virtute propria illorum characterum, & nominum dæmonum,
con-

consequi posse, tunc non carent hæresis suspitione. *Pegna loco cit. vers. cæterum diligenter.*

Superstitio etiam hæreticalis est portare chartam appensam ad collum cum nominibus (*Gibeth*) & aliis incognitis, quia nomen illud, *Gibeth*, est nomen dæmonis, ut dixit Joannes Laurentius *de Anania lib. 2. de natura dæmonum. cap. 61.* & delatio illa ad collum signum est reverentiæ, & cujusdam adorationis dæmoni exhibitæ, sicuti signum reverentiæ, & devotionis est erga Sanctos, eorum reliquias ad collum gestare. Ita Carena *de modo procedendi in causis Sancti Officii, t. 12. §. 8. n. 40.*

4 Huc etiam pertinent formulæ omnes, quibus immiscentur nomina ignota Angelorum præter ea, quæ habentur in scripturis Sacris. Et ratio est, quia Angeli, & si propriè nomina habeant, tamen nobis sunt ignota, & ex canonicis scripturis, non habemus nisi nomina, *Michaëlis, Gabrielis, & Raphaelis.* Et *ex 4. lib. Esdræ cap. 4.* nomen *Urielis*; sed tamen Philo Judæus *de Antiquitatibus biblicis* ait, quòd Angelus, qui apparuit Matri Sansonis vocabatur *Phadael.* Et Fernelius Medicus *lib. 1. de abditis rerum causis, cap. 11. ait,* litteris se proditum accepisse, quod primi parentis Custos Angelus dictus sit *Raziel, Abrahæ Zakiel, Isaac Raphael, Jacob Peliel,* id est *Mirabilis Dei, Moysis Metraton.* Verùm hæc Cabalistarum sunt, vel conjecturæ, vel commenta, refert Cornelius à Lapide *in cap. 32. Genesis.* Indè est, quòd Concilium Romanum sub Zacharia Pontifice ad damnandos errores *Aldeberti, & Clementis* hæreticorum Germaniam turbantium, ubi inter cætera lecta una Oratione *Aldeberti,* in qua continebantur hæc verba; *supplico vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaot, Angelus Simiel;* quibus

bus lectis *Zacharias Papa* interrogavit *Episcopos*, ut sententiam de his suam proferrent: Illi damnandum *Aldebertum* pronuntiarunt, ut hæreticum, & Pontifex approbavit. *Delrius lib. 1. cit. cap. 4. quæstion. 4. versu posterior. pars conclusionis.*

6 Neque hoc mirum esse videtur, quia dæmoniaci aliquando nomina Angelorum dæmonibus tribuunt: imò etiam aliquando Dei nominibus abutuntur ex *Procopio in Leviticum apud Delrium loco cit.* Ubi ait: *Invocant Zabaoth; Quid tùm? Impiè hoc faciunt. Nam illam appellationem non Deo, sed dæmonibus tribuunt, & plerumque illi dæmoniaci usurpant nomina divina, dum ea imponunt dæmonibus, quorum ambitioni serviunt.*

7 Verùm hìc animadvertendum est ex *Cornelio à Lapide in Apocalypsim cap. 1.* Quod Beato *Amadæo* revelata fuerunt nomina septem præcipuorum Angelorum, qui adstant coram Deo inter alios, & approbat ex *Ecclesia septem Angelis hìc Panormi dicata tempore Heçtoris Pignatelli comitis Montis Leonis Proregis Regni, regnante Carolo V.* nomina autem in dicta *Ecclesia* sunt sculpta, & in hac etiam *Cathedrali, & Metropolitana Ecclesia Panormitana in Sacello Venerabilis Memorie D. Didaci de Hædo Archiepiscopi Panormitani prædecessoris Eminentissimi Domini D. Joannettini Doria S. R. E. Presbyteri Cardinalis, ejusdem Urbis Archiepiscopi,* nunc fœliciter regnantis, sunt verò nomina hæc septem Angelorum videlicet: *Michael Victoriosus, Gabriel Nuntius, Raphaël Medicus, Vriel fortis socius, Jehudiel Remunerator, Barachiel Adjutor, Sealtiel Orator.*

8 Denique animadvertendum est Superstitiosam omnino esse cartulam, quam nonnulli pro doloribus viscerum gestare solent, in qua est scriptum nomen, *Pater, & statim Balthasar, nomen Filius, & statim Gaspar,*

Gaspar, & Nomen Spiritus Sancti, & illicò, aliud nomen simile, & ob id prædicta cartula tanquam superstitiosa tollenda est, sub peccato mortali. Ita Hieronymus Llamas in *methodo curationis animi*. 3. p. cap. 3. §. 1. versu, quascunque autem cartulas, & Carrena tit. 12. §. 30. n. 110.

§. IV.

De Magia propriè dicta.

1 **A**Lia species vanæ observantiæ est *Magia* quæ duplex est. Altera naturalis; Superstitiosa, & dæmoniaca altera. Ita communiter Doctores, Pererius *de Magia*, c. 9. Delrius *disquisit. Magicar. lib. 1. c. 5.* Lessius, *lib. 2. c. 44. dub. 1.* Suarius, *lib. 2. c. 14. n. 10.* Farinacius *de hæresi*, quæst. 181. §. 1. n. 36. Filiuccius, *tract. 24. c. 7. nu. 162.* Magia naturalis est ratio operandi mira per causas naturales absque ope dæmonis, de quo Cardanus, *lib. de Varietate.* Joannes Baptista Porta multæ naturæ miracula, seu mira, quorum causæ ignorantur, ex Plinio, & aliis refert Torreblanca, *lib. 2. de Magia c. 1.* ut de Remora pisce, quòd si Navigio adhæreat, licèt incitatissimo feratur cursu, eum sistere cogit. Et de Magnete, quæ ferrum ad se trahit, &c. Hæc non est prohibita in Jure, non est tamen multum addiscenda, quæ docet nimias curiositates, in quibus Diabolus sæpè facile se potest permiscere, Farinacius *loco cit.* Fagundez, *lib. 1. in primum præceptum Decalogi*, c. 41. n. 1.

2 Magia autem superstitiosa, de qua nobis est sermo: Est ratio quædam, seu facultas efficiendi mira opera, ope, & ministerio dæmonis per signa ab ipso instituta, quæ semper habet saltem tacitum pactum cum

cum dæmone ; quia utitur mediis , quæ solùm ope dæmonis efficaciam habere possunt ; undè illa assumens , tacitè opem dæmonis implorat : aliquando verò cum expresso pacto cum dæmone hæc magia contingit. Suarez. *lib. 2. de superstitione , cap. 14. cit. n. 10.* Castus Palaus , *tom. 3. tractat. 17. disputatione 1. punct. 8. n. 2.*

3 Effectus autem Magici si non excedunt potestatem , & virtutem dæmonis , potest dæmon facere , Deo permittente ; si vero excedunt , tunc dæmon vel mentitur , vel decipit sensus humanos illudendo , ut constat ex cap. Non mirum 26. q. 5. & tradit S. Thomas , *1. par. quæst. 114. art. 4. ad 2.* Ut autem effectus aliquis superstitiosus sit , & arte Magica perpetratus , debet constare , ut animadvertit Castus Palaus *loc. cit. punct. 10. n. 1.* videlicèt , nequè à causa naturali esse productum , saltem eo modo , quo est productus : nequè à Deo provenire , quandoquidem si à causa naturali adæquatè provenit , non ad Magiam damnatam , sed ad naturalem Magiam pertinebit ; si autem à Deo est productus extra virtutem causarum naturalium , erit opus divinæ virtutis. Cognoscere autem , quando à causa naturali , quando à Deo , quando à dæmone effectus proveniat , difficile est , ut rectè expendit Valentia *2. 2. disput. 6. quæst. 13. punct. 2. ante medium* , Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 40. à num. 42.* Ut autem cognoscatur , an à Causa naturali , an à Superiori virtute effectus proveniat , comparanda est causa cum effectu , & effectus cum causa , & examinandum , an ex Sapientum doctrina , talis causa potens sit effectum producere , eo modo , quo est productus : Si enim Judicio prudentum firmatur causam illam impotentem esse ad talem effectum producendum necessario censetur , non provenire à causa naturali. Ita Castus Palaus *loc. cit.*

loc. cit. punct. 10. num. 1.

4 Magicam artem exercentes non solum fortilegi hæreticales reputantur, sed etiam ut hæretici habendi: *Repertorium Inquisitorum verbo hæresis, rubrica sapere hæresim manifestam, versu ex prædictis apparet. Umbertus Locatus in Judic. Inquisit. in verbo Apostat. n. 5. versu, & similiter etiam in aliis operibus Magicis. Farinacius de hæresi, quæst. 181. num. 36.* Alios referens ubi firmat, quòd Magia, quæ naturalis non est, hæresim in se contineat, cum non nisi dæmonum auxilio, & cum eis inito pacto exerceri valeat: Quæ doctrina est intelligenda non ratione magicæ superstitionis, sed circumstantiarum, ut rectè docet Doctissimus Suarez *loco cit. n. 11.* ut cum pactum habent expressum hujusmodi Magi, addi etiam solet expressa Idololatria per sacrificium, aut alium similem cultum dæmoni exhibitum; imò in hæresim frequenter incidunt, qui hoc modo dæmoni mancipantur; vel non credunt ipsum esse Deo subiectum, & ab ipso in suis operibus pendere, vel non credunt illum esse damnatum; vel certè nihil firmiter credunt, & tanquam Athei sunt. Sæpè etiam directam Apostasiam committunt à Religione Christiana, nam Christo renuntiant, & ejus Sacramentis, & in hoc sensu videtur etiam loqui *Repertorium Inquisit. loco cit. dicens: Sed dæmones invocantes, & eisdem sacrificantes Magicam artem in hoc supersectantes, & exercentes sunt, ut hæretici ab Ecclesia Dei habendi, & vitandi.*

5 Ut autem meliùs cognoscantur effectus, qui à Magis fiunt, sint ne à dæmone, aut ejus virtute effecti? Necessarium est, ut docet Suarez *dicto lib. 2. de superstitione, cap. 21. num. 2.* de potestate dæmonis ad operandum circa homines, & has res sublunares
aliqua

aliqua præcognoscere, & animadvertere. De hac re copiosè agit Delrius, *disquisit. Magicar. lib.2. à q.17. usque ad 23.* Suarez *loco cit.* Castrus Palaus *loc. cit. disp.1.punct.9.* Filliuccius *dicto tract. 24. c.7. quæst.6.7. & 8. à num. 171.* ex quibus pauca colligere fas est.

§. V.

Quænam facere Dæmon, vel non facere queat, secundùm ejus virtutem?

Certum esse debet maximam esse dæmonum potestatem ad nocendum hominibus, si Deus id permittat: quandoquidem per peccatum non fuit eis naturalis potestas, in hæc inferiora operandi, sublata, nec diminuta, ut tradit D. Thomas ab omnibus receptus, *1. par. quæst.64. art. 4.* Omnia autem ejusmodi opera, quæ fieri solent, circa tria versari possunt, videlicet circa elementa, circa hominum corpora, circa eorundem animas.

I Primò ergo possunt dæmones verè, & non tantùm apparenter efficere aliquos effectus, qui per celerem motum localem, & applicationem elementorum naturaliter agentium, & patientium consurgere possunt, ut sunt ranæ, mures, muscæ, & similia, ut Theologi docent, *in 2. dist.7. & D. Thomas apud Suarium, lib.2. de superstitione, c.16.* Habent etiam dæmones potestatem circa eadem elementa, possunt enim de uno in alium locum transferre nives, ventos, pluvias, grandines, & tonitrua. Item, possunt tempestates alibi exortas huc, vel illuc impellere, sistere, & mitigare. Item, valent efficere Inundationes, terræ motus, ruinas, ædificiorum incendia causare, segetes convellere, & de uno in alium locum in

ictu oculi transplantare, atque transferre arbores, & pomæria integra, *Filliuccius tract. 24. c. 7. n. 171. Castrus Palaus tract. 17. disp. 1. punct. 9. nu. 2.* Item, à fortiori possunt aurum terræ absconditum, vel mari inclusum extrahere; tametsi rarò Deus id permittat, ne hac occasione homines ad sui obsequium pertrahat. Unde ferè Magi omnes pauperes sunt, abjecti, & viles.

2 Secundò habent dæmones potestatem circa humana corpora, ut ea possint variis morbis afficere, applicando aliqua nociva, quibus humana industria occurri non possit, ut instillando venena ignota, eaque ita temperare, ut lentè operentur, & impedire vim medicamentorum; atque inferendo in stomachum villos pilorum, clavos, fragmenta vitrorum, & alia hujusmodi, quæ sæpè in maleficiatis cernuntur. Item, possunt impedire læsiones omnes, quæ ex igne, gladio, aliisque instrumentis irrogari homini possunt, vel se interponendo, vel impetum infringendo, vel media contraria applicando, vel impediendo sanguinem è venis effluere, &c. *Filliuccius loco cit. Castrus Palaus loco item cit.*

3 Tertiò dæmones nequeunt quantitatem corporum sic mutare, ut penetratio partium indè sequatur, nec valent unum corpus in duobus locis disiunctis, vel duo corpora in uno, & eodem loco penetrativè collocare. Prima pars hujus assertionis certa est ex vera Philosophia: ideò nequit dæmon sic mutare corporis quantitatem, ut homo instar Catti, aut mustellæ per tenuem rimam in cubiculum irrepat; multò minùs, ut per Januas clausas ingrediatur: solùm potest dæmon latenter præcedens, Januas aperire, ut Sagæ ingrediantur, *Delrius, lib. 2. disquisit. Magicarum, quæst. 17.* Secunda pars etiam patet, quia neque ipse dæmon potest loca distantia ab invicem, non occupato medio, simul implere, multò minùs,

nus, ergo poterit ibi corpus unum statuere, sed soli Deo hoc servatur. Et si contrarium aliquando visum sit, illusiones, & præstigia dæmonum fuerunt, Delrius *loco cit.*

4 Hinc sequitur, nec posse dæmonem quantitatem hominis sic mutare, & comprimere, ut corpus quantum, & coloratum reddatur invisibile illis, coram quibus existit. Oculis eorum fanis, & non præstigiatis, quamvis fieri queat, ut illud invisibile reddatur per accidens, corpore aliquo intermedio opposito, vel transportando in partem longinquam. Delrius *loc. cit.* Filliuccius, & Castrus Palaus *loc. item cit.*

5 Nequeunt item dæmones, & Magi corpora ex una in aliam speciem transformare verè, & intrinsecè; possunt tamen corpora transformare extrinsecè, mutando figuram, quæ transformatio delusoria est, multi tamen comitantes effectus sunt verissimi; v. g. strages hominibus, vel pecoribus illatæ per dæmonem in corpore aëreo, aut lupino, sive per homines lupina tectos effigie potest enim fieri, ut ex humorum vitio, & atræ bilis excessu effectus quidam lupini mentem occupent, Delrius, *lib. 2. cit. q. 18.* vel ut ait Filliuccius *loco cit. punct. 173.* in hac transformatione extrinsecè possunt dæmones figuram mutare circumponendo aliam ex vaporibus, & sic homines aliqui ope dæmonum in lupos convertuntur, vel substituendo bestiam veram lupi, hominem repente sublato, plura vide apud Delrium, à *quæst. 17. usque ad 23.*

6 Non repugnat item, ope dæmonum, senem juvenescere, virtutibus naturalibus à dæmonibus applicatis, per quas humidum radicale restauretur, nativa illa nimia senectutis ariditas temperetur, capillorum color mutetur, &c. Delrius *dicto lib. 2. quæst. 32.* ubi affert hac de re exempla, & experimenta.

7 Possunt item dæmones efficere, ut Virgo mente, & corpore permanens, non tamen absque virili femine, concipiat; quia potest Virgini dormienti, & ignaræ, aliundè sumptum verum, & foecundum semen, sine congressu carnali, claustris Virginitatis incorruptis, infundere. Ita Delrius, *lib.2. cit. quæst. 16.*

8 Quartò circa animas corporibus conjunctas, omnia possunt dæmones, quæ pendent ex dispositione corporis, & phantasia, ut excitare ad odium, ad amorem, ad libidinem aliasque similes affectiones: possunt item inferiores dæmones alligare, comprimere, coercere, in corpora humana introducere, introducta expellere, ac denique possunt se voluntati Magorum subicere in hujusmodi effectibus. Circa animas separatas communis est sententia, nihil posse; neque enim possunt eas de loco ad locum transferre, ut dictum est in paragrafo de Necromantia, *Filliucius, Castrus Palaus loco cit.*

§. VI.

De Magia Cabalistica.

1 **A**D genus Magicæ observantiæ reduci potest, *Magia Cabalistica*, à *Cabala* dicta *Hebræa voce*, quæ idem sonat, quod latinè *recipio*, eo quod Philosophi quidam Hebræorum affirmant scientiam esse, quæ Moyfi primùm à Deo in monte Syna tradita est: deindè non scripto, sed oretenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem posteris tradita, adhuc conservata est.

2 Hæc verò *Magia Cabalistica*, aiunt, quòd complectitur universam Philosophiam divinam, & humanam, nec non, & naturalem, omniumque rerum doctri-

doctrinam mysticè, & symbolicè, continet: sed differt ab aliis disciplinis hæc ars, quia tota innumeris figuris, & symbolis consistit, ita ut in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, ac spiritus, profundissimam quandam, & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habeant. Hinc est quod, qui hanc Magiam benè noverit, eum omnia valere, omniaque scire, præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire contendunt, & hac Magia somniant, Moysen prodigia illa in Ægypto, & in deserto perpetrasse. Nec non quod Jolue, Elias, Elyseus, Isaias, Daniel, & Samuel tot, tantaque opera mirifica fecerunt.

3 Denique Cabalisticæ artis sectatores autumant, ad hanc disciplinam plus linguam Hebræam prodesse, quàm aliam; quia fuit omnium prima: quare nomina, quæ Adam imposuit cunctis rebus, secundùm earum proprietates, fuisse hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates, & proprietates exprimebantur, quamobrem appellanti his nominibus res naturales, asserunt, quòd confestim res omnes se illi subjiciunt, & ejus obsequio se totas tradunt, & famulantur, ad omne bonum præstandum, etiam ad sanitatem restituendam; ita Pererius de Magia, *cap. 10.* qui ait in præsentì, hujus supersticiosæ & Magicæ artis reliquias remansisse in Exorcistis, & incantatoribus. Agunt etiam de hac Magia Torreblanca, *lib. 1. de Magia, cap. 13.* & Delrius, *lib. 1. cap. 4. quæst. 3.*

4 Sed quàm vana, & supersticiosa hæc Cabalisticarum observantia sit, ex eo patet; quia incredibile & ridiculum videtur Solem, Lunam, cætera Astra, ac Elementa, cùm ratione careant, divinam illam vim, quæ latet in vocibus hebraicis, sentire, eaque

fic affici, & cogi, ut homini pro ejus arbitrio pareant.

§ Probatur etiam ratione; quia verba nullam vim, neque artificialem, neque naturalem, neque supernaturalem habent ad hujusmodi effectus præstandos; de vi artificiali nemo unquam, vel suspicatus fuit. Si foret supernaturalis; gratiæ, aut miraculi esset: hoc autem nequaquam dici potest; quia Deus nihil tale promisit, nec Ecclesiæ revelavit; quale Magi jactant, nec juvat Deus Magicas Incantationes. Si supernaturalis ista vis non est: erit prodigiola, vel naturalis. Si prodigiola igitur non fit Ministerio bonorum Angelorum, quia hi se non immiscent Magicis operationibus; ergò ministerio malorum Angelorum fit. Denique nullam vim naturalem verba hæc habent: quia verba si scripta sunt, quid mortuum sunt, ore verò prolata verba vim tantum habent contactu aërem feriendi, ut animalium, reliquorumque inanimatorum soni: remanet igitur, quòd hæc ars est superstitiosa pertinens ad pactum, & foedus cum dæmone, ita Delrius *loc. cit. vers. ut autoritate.*

§. VII.

De Maleficio.

I **Q**Uoniam Magia, quæ alteri nociva est, *Maleficio* appellatur, ideò *Maleficio* est vis, ac potestas nocendi aliis ex pacto expresso, vel tacito cum dæmone. Dividi autem potest etiam Maleficio in duas alias species. Prima dicitur Maleficio amatorium, quo scilicet Malefici ad flectendos hominum animos ad carnalem amorem utuntur. Secunda est Beneficio, quo videlicet Malefici utuntur
ad

ad nocendum aliis, sive in propria eorum persona occidendo, vel immittendo ægri tudines, dolores, sterilitatem, & similia; sive in eorum rebus, destruendo vineas, occidendo animalia, &c. Huc etiam pertinet excitatio tempestatum, grandinum, ventorum, quibus Malefici damna prædiis, & domibus inferunt.

2 Hujusmodi autem effectus Malefici per se ipsos non faciunt, aut potestate eis inhærente, sed dæmones id agunt, qui dum Malefici, ex pacto inito, vocem quandam edunt, aut figmenta operantur, ipsi efficiunt verè ea damna hominibus, vel rebus ipsorum, Deo id permittente; Exempli gratia: Quando Malefici faciunt aliquas Imagines cereas, vel ex alia materia, & aliis nocent, pungentes membra acubus, vel paulatim liquefacientes ad ignem; tunc dæmones ipsi nocent personis, pungunt eorum membra, & paulatim consumunt. Cætera sunt communia Magis, & Maleficis.

3 Nequaquam licet Maleficium alio Maleficio dissolvere, ac proinde, nec licitum est à Malefico quantumcumque parato postulare, ut maleficia maleficiis solvat; qui enim sic peteret à Malefico maleficii dissolutionem, à dæmone peteret, cum ipse non nisi mediante dæmone, sic operari posset. Sed nunquam licet à dæmone Maleficii dissolutionem petere, quia eo ipso protestaret aliquis ejus auxilio indigere; ergo neque à Malefico, licet ex postulare. Ita Delrius, *lib. 6. disquisit. Magicarum, c. 2. sect. 1. quæst. 2. dict. 3.* Navarrus *in Summa, c. 11. n. 29.* Sanchez, *lib. 2. Decalogi, c. 41. nu. 5.* Lessius, *lib. 2. cap. 44. dub. 6. nu. 35.* Suarez, *lib. 2. de Superstitione, c. 18. nu. 3.* Filliuccius, *tract. 24. c. 8. num. 190.* Castrus Palaus, *tract. 17. disp. 1. punct. 12. num. 1.*

4 Neque licitum est Judicibus cogere maleficos

vi, & poenis, vel publicis, auctoritate Justitiæ, vel privatis à quolibet particulari homine inflictis, ut maleficia maleficiis tollant. Ita Sanchez, *lib. 7. de Matrimonio, disp. 95. n. 9.* Suarez, *tom. 1. de Religione, lib. 2. de Superstitione, c. 18. n. 7.* Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi, c. 42. n. 7.* alios referens. Ratio est, quia minæ & poenæ non possunt separare malitiam intrinsicam ab eo actu; quandoquidem intrinsicè malum est, quòd Malefici opem dæmonis postulent, illumque ad Maleficia tollenda invocent.

5 Licitum tamen est petere à Malefico, qui etiam scit media licita, quibus maleficio dissolvat, dissolutionem Maleficii absolutè. Et si quidem credat probabiliter petens, Maleficum mediis licitis, maleficio dissoluturum. Idem etiam dicendum, si petens dubius sit, an medio licito dissoluturus sit, an illicito? quia in tali dubio præsumendum est medio bono usurum. Quòd si certus moraliter sit, mediis illicitis maleficio dissolvendum, tamen si licitis possit solvere: quia utraque media licita, & illicita, optimè norit, etiam si aliqui negent, adhuc tamen probabilius sustineri potest, licere absolutè dissolutionem maleficii petere. Sic Sanchez, *lib. 2. operis moralis, cap. 41. num. 13.* ex Lessio, *lib. 2. de Justitia, c. 44. dub. 6. n. 46.* Suarez *lib. 2. de Superstitione, c. 18. n. 9.* Filliuccius *loc. cit. n. 192.* Castrus Palaus, *tract. 17. disp. 1. punct. 12. num. 4.* Fagundez *loc. cit. c. 42. num. 12.*

6 Præterea licitum est tum maleficiato, tum cuiunque alii, destruere Maleficii signum ad obtinendam sanitatem, sive unicum sit pactum nocendi, scilicèt tali signo posito, sive duplex, unum quidem nocendi, tali signo posito; alterum cessandi, cessante tale signo. Sic communior recentiorum opinio. Lessius citatus, qui fusè id probat. Suarez *loc. cit. c. 17. à n. 9.*

Sanchez *dict. c. 41. n. 19.* Filliuccius *loco cit. n. 194.* Castrus Palaus *loco cit. punct. 11. n. 8.* Et ratio est, quia nec pactum propterea, nec amicitia cum dæmone confirmatur, nec ullus adhibetur illi honor; quin potius solvitur pactum, & receditur ab ejus amicitia. Unum supponendum est, quòd destruens signum, debet habere intentionem destruendi pactum initum, non autem servandi, vel confirmandi. Castrus Palaus *loco cit.*

7 Quòd si quæras, quo pacto malefici sint de hæresi suspecti, an de vehemente, vel de levi?

Respondeo, quòd quando in Maleficiis expressè dæmon invocatur, sicut in omnibus fortilegiis hæreticalibus, regulariter loquendo parere solent vehementer hæresis suspicionem. Ita Alphonsus de Castro *de Justa hæreticorum punitione, lib. 1. c. 15. circa finem, vers. ut autem hoc apertius, fol. mihi 50.* Ubi quod adhibere res sacras in fortilegiis, apertam, & violentam præbet hæresis suspicionem; quia nullus illas res ad maleficia adhiberet, nisi crederet illa ad similia opera exercenda aliquam vim habere; talis autem credulitas apertè est hæresis. Pegna *ad directorium Inquisit. p. 2. com. 67. vers.* Item illa fortilegia, Genuensis *c. 18. n. 11. versu admiscentes Sacramenta.* Quoad Maleficia verò, & fortilegia non hæreticalia, talia committentes de levi sunt suspecti de hæresi. Ita Doctores suprà citati, & Zanardus *in summa divinorum præceptorum, tom. 2. c. 134. versu, de levi verò habentur suspecti, rubri. de abjuratone de levi, & de vehemente, Carena, tit. 12. §. 18. num. 85.*

§. VIII.

De Philtris, & poculis amatoriis.

1 **P**Ocula amatoria illicita esse, certum est omnino, quia arte dæmonis sunt inventa; & licet demus herbas, quibus in illis conficiendis utuntur Sagæ, & Maleficæ, naturalem habere virtutem ad alterandos humores, & conciliandum amorem; tamen hæ proprietates, & virtutes ope dæmonis fuerunt inventæ, & patefactæ. Fagundez, *lib. I. in I. præceptum Decalogi, cap. 41. n. 19.*

2 Sed si quæras, an pocula amatoria revera vim habeant, ut homines invitos etiam alliciant ad odium, vel amorem? Respondeo cum Filliuccio, *tract. 24. c. 8. n. 184.* quòd dæmones non possunt cogere ullius voluntatem ad amandum, vel odio habendum, sed tantùmmodo objectivè incitant, commovendo phantasmata, & hominis imaginationem incitant ad sensualitatem; & licet in nonnullis herbis, & lapidibus insit vis incendendi homines ad amorem, & concupiscentiam; non tamen est in iis vis ex sua natura excitans hominem ad amandum, vel odio habendum hominem certum determinatum; nulla enim apparet connexio inter hunc effectum, & illam causam: sic ergo philtum, seu poculum amatorium, tantùm potest generaliter incendere ad amorem. Deinde dæmon hominem jam inflammatum ad amorem commovet, immittendo imagines hujus, vel illius personæ, & sic allicitur illius animus ad personam determinatam, Filliuccius *loco cit. n. 185.*

3 Quando autem pocula amatoria propinantes manifestam hæresis suspicionem incurrant, colligi debet,
tùm

tum ex modo, quo dæmon invocatur, tum ex iis, quæ tali invocationi, & poculis, seu philtris conjunguntur. Sic Simanchas *de Catholicis Institutionibus*, tit. 30. n. 16.

Et si Malefici crederent his philtris cogi posse liberum arbitrium verè, ut hæretici sunt censendi, Alphonsus de Castro, *lib. 1. de justa hæreticorum punitione*, c. 15.

4 Philtra & invocationes dæmonum ad tentandam pudicitiam alicujus, licet non dicantur hæreticalia; tamen hujusmodi malefici, & invocantes sunt vehementer de hæresi suspecti; & propterea contra eos Inquisitores procedere poterunt, Simanchas *de Catholicis institutionibus*, tit. 31. *Rubrica de divinatione, & revelatione*, n. 13. Menochius *de præsumpt. lib. 5. præf. 7. n. 2.* ubi dixit, hos invocantes dæmones ad tentandam pudicitiam, esse de hæresi vehementer suspectos, aliosque in idem concordantes Doctores refert. Quæ omnia intelligenda sunt procedere, ut benè advertit Farinacius *de hæresi, quæst. 181. §. 3. n. 81.* quando ut præfertur in Philtro ad tentandam pudicitiam fabricato, invocatur dæmon, aut aliquid simile fit, quod hæresim sapit, aut aliquam hæresis suspicionem inducit: Secus si aliter, prout quandoque faciunt leves, & stultæ mulierculæ, quæ credunt hominum amorem provocare cum quibusdam insipidis actionibus, aut verbis, non tamen hæreticalibus, aut hæresim sapientibus Farinacius *loco cit.*

5 An verò Philtra, seu pocula amatoria, quando dæmon in iis invocatur per modum imperii, sint hæreticalia? Negant aliqui, Pegna *in Com. ad 2. p. directorii, quæst. 43. sub litera N. versu qui dedit pocula.* Petrus Binsfel. *de malefic. & mathe. quæst. 2.* & alii apud Farinacium *dict. quæst. n. 87.* Et ratio istorum est, quia tunc postulatur dæmonis auxilium ad tentandum

dum, quod est ipsius proprium.

6 Sed tamen hanc distinctionem de invocatione dæmonis per verba imperativa, & non deprecativa, alii non admittunt. Sic Farinacius *nu.* 88. Bartholomæus Spina *Apolog.* 4. Simanchas *de Catholicis Institut. tit.* 30. *rubr. de hæresi n.* 17. *ex D. Aug. per eum allegat. lib.* 10. *de Civit. cap.* 11. Diana 4. *p. tract.* 7. *resol.* 10. *vers.* *His tamen non obstantibus*, alios etiam referens, qui omnes asserunt, poculum amatorium cum invocatione dæmonis, etiam per modum imperii, seu per verba imperativa ad tentandam mulieris pudicitiam, sapere etiam hæresim; & ratio est, quia ridiculum est dicere, quòd dæmones invocentur per modum imperii, ex quo non est potestas aliqua super terram, quæ comparetur ei *Job.* 4. dæmonesque, ut fatuos irrideant, atque decipiant, fingunt se cogi, atque timere, unde in his philtis præsumendum est pactum expressum intervenire, per quod hæreticale maleficium censendum est, & si non ratione operis, saltem ratione operantis.

§. IX.

De Lamiis, & Strigibus.

INter Maleficos, & Maleficantes nefariæ quædam mulierculæ inveniuntur, quæ variis nominibus appellantur, nunc *Magæ*, nunc *Lamiæ*, quandoque *Striges*, *Maleficæ*, *Veneficæ*, *Sagæ* nominantur, Hispanicè *Bruxas*, & nostro vulgari vocabulo, *Donne di fuora*; *Striges*, sive *Strigon* denominationem sumpserunt ab animali hujus nominis; est enim Avis nocturna à sono vocis sic dicta; nam quando volat stridet, & Infantium corpora invadit noctu, suffocat, &

& illorum sanguinem exugit; unde, quia hujusmodi nefariæ mulieres noctu versantur, & in veneficiis suis clamant, & Infantium sanguinem sugunt; inde Striges appellantur, Albertinus *de agnoscendis Catholicis assertionibus*, quæst. 24. num. 2. Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi*, cap. 41. nu. 4. *Lamiæ*, quandoque etiam dicuntur ab animali sic dicto, & dicitur *Lamia* quasi *Lania* à laniando pueros, quia puerulos jugulat, rapit, perdit, & illorum sanguinem exugit; & quia hæ nefariæ mulieres, de quibus hîc agimus, noctu dicuntur domos ingredi, puerosque occidere, ideò *Lamiæ* appellantur, Albertinus *loco cit.*

Sagæ verò à *Sagacitate*, sive ut ait *Cicero lib. 2. de divinatione* à sagiendo vocitantur; propterea quòd multa scire velint, & ob id se dæmonum artibus immiscent. Fagundez *loco cit. n. 2.*

2 Professio autem harum Strigium secundum *Malleum Maleficarum in 2. p. c. 2.* duplex est; altera Solemnis; Privata altera, quæ seorsim dæmoni, quacumque hora fieri potest. Solemnis autem hoc ferè modo fieri solet. Maleficæ enim in certam quandam congregationem, statuto die proficiscuntur, & dæmonem in assumpta hominis effigie vident, qui dum super servanda sibi fidelitate, eas cum temporalium prosperitate, & longitudine vitæ hortatur, aliæ mulieres maleficæ, quæ adsunt, illam novitiam sibi commendant, & si dæmon viderit illam novitiam contentam esse fidem Catholicam, & Cultum divinum, Beatissimamquè Virginem Mariam, ac Sacramenta Ecclesiæ abnegare, tunc ipse cacodæmon manum extendit, & versa vice, illa novitia, stipulata manu, servare illa nefaria promittit, & inde Homagium petit; quod continet, ut in anima, & corpore illi æternaliter adhæreat, & totis viribus, alios quoscumque utriusque sexus sibi associare velit,

velit, hortatur. Vide Albertinum *loc. cit. numer. 3.*

3 Hinc est, quod Bernardus Comensis *tract. de Strigibus n. 12.* ait, quòd hujusmodi Striges veraciter iunt hæreticæ, & Idololatræ, ac Apostatæ, quomodocumque dicatur, seu quod realiter vadant ad ludum, seu quòd tantummodò in somniis, aut phantasticis illusionibus, quòd verissimum est, quando faciunt supra dictam professionem; sic etiam Umbertus Locatus *in Judic. Inquisit. verb. Lamiaë*, dixit; quòd Lamiaë, seu Striges, ut plurimum Apostatæ sunt à fide Catholica, & quod coram diabolo Christum abnegant, Ecclesiæ Sancta Sacramenta conculcant. Sic etiam Martinus Delrio *lib. 5. sect. 16. vers. Primò est Apostasia*, ubi inter crimina, in quæ incidit Lamia, primo loco ponit Apostasiam à Deo, & professione Christiana. Sequitur Soufa *in Aphorismis Inquisit. lib. 1. cap. 57. n. 16.* Farinacius *de hæresi quest. 181. n. 33.* Ubi ait, quòd hæc Maleficia Strigiarum Idololatriam sapiunt, & *num. 46.* asserit, quòd Lamiaë saltem sunt vehementer suspectæ de hæresi.

4 Conjecturæ harum Sagarum, seu præsumptiones sunt, aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines, & etiam circa terræ fructus; nec non circa animalia diversorum generum; vel etiam circa medicationes, & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum; quæ omnia fiunt virtute dæmonis, aut ipso cooperante, Bernardus Comensis *loc. cit. n. 14.* ubi etiam advertit, quod quando Sagæ infirmitates causatas à Maleficiis curant, & infirmos sanant, ope dæmonis id faciunt, quia talia curant prius dæmonem invocando, & consulendo; unde communiter taliter medicantes nolunt subito remedium præstare, sed aliquo temporis spatio expectato, ut interim consilium Diaboli requirant.

5 Dubitari hîc solet, an verè Lamiaë, seu striges à dæmo-

à dæmonibus ad loca distantissima ferantur? Et respondeo cum Suario *lib. 2. de Superstitione cap. 16. n. 8.* quòd dubium esse non debet, quin possit dæmon mulieres has verè, & realiter deferre in loca distantissima brevissimo tempore; quia hic effectus non excedit virtutem naturalem dæmonum, ut constat, posse dæmones has scæminas verè introducere in domos usquè ad interiores partes earum; & addit idem Suarez *nu. 24.* quòd verè striges aliquando per aëra deferuntur ad loca distantia, & ibi cum aliis congregantur ex variis, ac distantissimis locis, multaquè turpia, ac sacrilega in illis locis cum aliis similibus, & cum ipsis dæmonibus fortassè in forma, visibili, & humana, committunt, & est sententia communis Theologorum, & Juristarum. Vide Alphonsum de Castro *lib. 1. de justa hæreticorum punitione cap. 16.* ubi quosdam casus de hac re refert, & experimenta. Sic etiam sentiunt S. Bonaventura *lib. 3. sent. dist. 19.* Abulensis *Matth. 4. quæst. 47.* & alii, quos laudat. & sequitur Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi cap. 41. n. 9.* Vide etiam Delrium *lib. 2. Disquisitionum Magicarum quæst. 16. vers. 2.* ergo opinio, & in tota quæst. ubi ludos recenset, & crimina, quæ Sagæ in illis locis committunt, & quomodò unguenti unctiōne transferantur, & qua ratione, ostendit.

6 Advertit autem Delrius modo cit. quòd hoc unguentum est confectum ex variis rebus insulsissimis, maximè ex pinguedine infantium ante baptismum necatorum, & quod posset absque unguenti unctiōne eas dæmon transferre; sed hoc vult copiosum adhibere, ut quàm plurimos infantes interimant, opinantes sine hac pinguedine se ad Conventum deferri non posse. Indicio est, quòd prima vice, dicit sufficere unguentum ab aliis acceptum, & commodatum: postea necessarium esse, ut sibi illud ex Infanticidio præparent.

7 Sed dubitari præterea potest : an Lamiaë , & Striges , quæ Infantes occiderunt , tradendæ sint per Dominos Inquisitores Judicibus sæcularibus propter homicidia , seu Infanticidia , ab ipsis perpetrata , etiam si verè resipiscant , & convertantur ? Negativè respondet Simanchas *de Catholicis Institutionibus* tit. 37. n. 17. Albertinus *de agnoscendis Catholicis assertionibus* , quæst. 25. n. 66. Pegna *in Comm. ad Ambrosium de Virginitate* qu. 12. *de Strigibus* , art. 2. ubi affert sententiam *Petri Dufina* , Diana 4. p. tract. 8. *resolut.* 98. & novissimè Fagundez *lib. 1. in 1. præceptum Decalogi* , cap. 44. nu. 21. Probatur à Simancha. Primò , quia Inquisitores claudere gremium Ecclesiæ non possunt nisi hæreticis pertinacibus impœnitentibus , aut relapsis. Secundò , quia nullibi in Jure id statuitur , & ideò nullo modo ab Irregularitate excusari possent , si Maleficas verè pœnitentes Curiaë Sæculari relinquerent.

¶ 8 Sed pro affirmativa sententia est Delrius *lib. 5. disquisit. Magicarum* , sect. 15. *vers. Si Mors* ; & novissimè de Jure novo. Ita decrevit Gregorius XV. in sua constitutione , quæ incipit : *Omnipotentis Dei Salvatoris nostri* , quam refert Diana 4. p. *inter Bullas spectantes ad Tribunal S. Officii* , ubi Summus Pontifex præcipit , ut constituto , quòd Magus maleficiis unam , seu plures personas ita læserit , ut ex maleficio , vel sortilegio Mors secuta sit , etiam pro primo lapsu , Curiaë Sæculari tradatur , debitis pœnis puniendus ; Qui verò maleficium , seu sortilegium commiserit , ex quo infirmitas tantùm , Divortia , impotentia generandi , sive animalibus , frugibus , vel aliis damnum notabile provenerit , Muro claudi , sive perpetuis carceribus mancipari debet. Verùm in hujusmodi casibus constare debet de corpore delicti ; ut docet Albertinus *de agnoscendis Catholicis assertionibus*

bus quæst. 25. num. 24. & ut advertit *Carena tit. 12. §. 19. num. 99.* Si constet de Maleficio, & febre maligna subsequente, ac postmodum de morte, mors feбри uti causæ proximiori tribuenda est, non remotiori, nisi evidenter constet febrem ex Maleficio ortum habuisse; quod confirmat, ex variis legibus, Juribus, & Decisionibus Rotæ.

9 Hic denique animadvertendum est circa omnia maleficia, sortilegia, & divinationes, quod quamvis Domini Inquisitores de Jure novo per Bullam *Sixti V.* inquirent, & cognoscant de Sortilegiis, etiam non hæreticalibus, superstitionibus, & artem divinandi exercentibus, profitentibus, docentibus, &c. tamen hoc ad illos non pertinet privativè quoad Episcopos; nam per hoc non fuit sublata facultas Ordinariis locorum cognoscendi de hujusmodi causis, & illas decidendi, etiam sine interventu Inquisitorum, nisi Sortilegia, & Maleficia sapiant manifestè hæresim, quia in tali casu cognoscunt Domini Inquisitores, vocatis Episcopis: si verò hæresim non sapiant Maleficia, cognoscunt Episcopi, prout faciebant ante Constitutionem illam *Sixti V.* quoniam quamvis facultas cognoscendi de illis delictis committatur Inquisitoribus in dicta Constitutione; attamen facultas Episcopis concessa de Jure communi non est restricta. Ita Joan. Franciscus de Leone in *thesauro Ecclesiast. p. 3. c. 36. rubr. de Sortilegiis c. 22. & 23.* quem laudant, & sequuntur *Diana 4. p. tract. 8. resol. 919. & s. Carena de modo procedendi in causis S. Officii tit. 12. §. 11. num. 57.* Et ita censuit *Sacra Generalis Congregatio Romana, & Universalis Inquisitionis sub die 21. Dec. anni 1602.* & fundatur hoc ex communibus Doctorum traditionibus, quòd Jurisdictio alicui concessa, intelligitur cumulativè, non autem privativè, ut notatur in *lege prima, Cod. de Officio præfect. Urbis.*

Urbis. Latè Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 18.

C A P U T X I X.

De Contemptoribus Censurarum Ecclesiasticarum.

1 **C**ensuras Ecclesiasticas contemnunt *Wiclef*, *Joannes Hus*, & *Lutherus*: undè ait *Wiclef*, excommunicationem à Papa, aut quocumque alio Prælato inflictam non esse timendam, quia est censura Antichristi, *Joannes verò Hus* asserit Clerum suppeditare laicos per excommunicationem, & alias censuras. *Lutherus* denique astruit excommunicationem, & alias censuras, non solum non esse timendas, sed cum gaudio esse recipiendas & procurandas: quamobrem contemptores censurarum sunt de hæresi suspecti.

2 Animadvertendum est autem, quòd duplex est contemptus; alter Negativus: Positivus alter. Negativus contemptus est, cum quis de re aliqua nullam curam habet, ei tamen nullam infert injuriam: Sic censuras contemnere dicitur infordescens in eis. Positivus autem contemptus est, cum quis censuris infert aliquem actum irreverentiæ, & injuriæ, vel verbis, vilificando eas, vel facto, *Sylvester in summa verb. Contemptus nu. 1.* Et in proposito nostro *Menochius de arbitr. Jud. cen. 5. casu 416. n. 27.*

3 Censuras positivè contemnentibus sunt de hæresi suspecti, & Inquisitorum Judicio subduntur, sic *Marcus Antonius Columna*, relatus à *Pegna in 3. p. Direct. com. 24.* Et quòd debeat procedi contra nonnullos, qui deturpaverant Cedulones excommunicationis,

nis, & laceraverant, ratione contemptus censurarum, & Clavium Ecclesiæ refert ex Genuensi, Carena *de modo procedendi in causis Sanct. Officii tit. 17. nu. 5.* Et ita de facto fuisse decisum Romæ in casu contingenti in Curia Archiepiscopali Salernitana, & observat etiam Homobonus *in consultat. Moralibus p. 4. respons. 16. vol. 1. & Diana 4. p. tract. 8. resol. 103.* quòd contra hujusmodi frangentes cedulones, possunt Domini Inquisitores procedere.

4 Eodem modo proceditur contra illos qui afferunt; *Che scomunica? che scomunica? meglio esser scomunicato, che comunicato allegat Infretta.* Sic Carena: & *Illustriss. Dominus meus D. Didacus Garcia de Trasmera Apostolicus Inquisitor Regni Siciliae, in eruditissimo opere de Polygamia, lib. 3. quæst. 2. n. 55. fol. mihi 226.*

5 Similiter refert Carena, quod in Cremonensi Inquisitione fuit punitus quidam homo pessimæ vitæ, qui dixit: *Anceli scomunicati mangiano;* & quòd non obstante censura, missam audierit. Undè ex voto Congregationis illius Inquisitionis fuit habitus pro suspecto de vehementi de hæresi, quoad articulum Censurarum, & clavium.

6 Animadvertendum est etiam secundùm Geminianum *in c. dilecto n. 8. de sententia excommunicationis in 6.* quod quatuor modis dicitur positivè censura contemni. Primò cum excommunicatus accumulat culpam culpæ. Secundò cum ex certa scientia intrat Ecclesiam, etiam cum officia divina non persolvuntur *c. 1. dist. 21. c. Clericus 24. quæst. 3.* Tertò, cum non intrat Ecclesiam, sed ad valvas audit officium, quod est contra jura, *c. quòd in te de pœnitentia, & remissione, c. permittimus de sententia excommunicationis in 6.* Quartò, cum communioni Catholicorum quam potest evitare se ingerit, *c. illud de*

Clerico excommunic. Minist. quibus addi potest quintus modus, cum quis verbo vilipendit Censuras, ut supra.

7 Quoad contemptorem suspensionis à Divinis habetur decisio Inquisitionis Murciæ, de qua ejus Civitatis Inquisitor, *Cantera cap. 1. de hæret. num. 60. in fine*, ubi refert de quodam, qui fuit à Summo Pontifice, & Eminentissimis Cardinalibus suspensus, & quia hoc non obstante cum magno populi scandalo visus fuit Murciæ in Sacris ordinibus administrare, ad Triremes fuit damnatus. Ita Doctissimus Carena *in eruditissimo tractatu de Officio S. Inquisitionis par. 2. tit. 17. §. 2. num. 9. versu, & de contemptore.*

8 Negativè Censuras contemnens est, qui in excommunicatione per annum infordescit, estque de hæresi suspectus, ideò de hujusmodi contemptore hoc loco est agendum.

C A P U T XX.

De InforDESCENTE per annum in excommunicatione.

INforDESCENTEM in excommunicatione esse de hæresi suspectum, & contra eum posse Inquisitores procedere, manifestum est ex Concilio Triden. *sess. 25. cap. 3. de Reformatione*, ubi ait: *Sed si indurato animo, Censuris annexus in illis per annum inforde-rit, etiam contra eum, uti de hæresi suspectum, procedi possit.* Ex quibus verbis Concilii oritur difficultas inter Doctores, an hujusmodi suspicio de hæresi oriatur, quando inforDESCENS in excommunicatione fuit excommunicatus ex causa hæresis, an verò ex quacumque causa etiam civili.

2 Prima sententia est eorum, qui asserunt, quòd quilibet inforDESCENS per annum in excommunicatione est de hæresi suspectus, etiam pro causa civili; & ratio desumitur ex verbis Concilii Trident. Asserit enim hoc pacto: *Excommunicatus quicumque, si post legitimas monitiones, &c. Indurato animo censuris annexus, in illis inforDuerit, &c.* ergo Concilium comprehendit quemlibet excommunicatum, tam ex causa civili, quàm criminali. Pro hac sententia plures Doctores laudat, & sequitur Castus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 4. punct. 2. n. 5. Carena tit. 8. §. 4. n. 16. undè Campanili in diversorio Juris Canonici, rub. 11. c. 15. num. 31. ait quòd inforDESCENTES ex quacumque causa per Episcopos, seu Inquisitores, citari possunt, tanquam de fide leviter suspecti, ut veniant responsuri de fide.

3 Et ratio est, quia contemptus, & contumaciæ ratio in quocumque excommunicato in excommunicatione perseverante, eodem modo militat. Imò major videtur in causa civili, & major apparet clavium contemptus; cum hæc causa, utpotè levior minùs illum retardare debeat ad comparendum coram Judice, uti considerant Salzedo ad Diaz in pract. criminal. can. c. 11. 8. n. 12. vers. Primo quod non solum; Ricciullus de Jure personarum lib. 4. c. 7. n. 18. vers. Quinimo major, Castus Palaus loc. cit.

4 Altera sententia est eorum, qui aiunt inforDESCENTEM per annum in excommunicatione suspectum haberi de fide, quando esset excommunicatus pro crimine hæresis; secùs verò pro causa civili. Ita Barbosa in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. c. 6. & alii, quos sequitur, & laudat Diana p. 4. tract. 7. resolut. 18.

5 Dicendum tamen est de Jure certum esse, quemlibet inforDESCENTEM in excommunicatione esse de hæresi suspectum. Nihilominùs de consuetudine

contra infordeſcentes in excommunicatione lata ob aliam cauſam, quàm hæreſis, Sanctum Officium Inquiſitionis, non procedere, ita Pegna *ad directorium Inquiſit. p. 2. com. 72. verſu ex recepta.* Scaccia *de indiciis lib. 1. c. 98. nu. 36.* Lælius Zecchius *in ſumma p. 1. rubr. de fide, c. 11. le hæreſi n. 13.* Acunha *de Confessaribus ſollicitantibus, quæſt. 24. num. 65.* Souſa *in Aphoriſ Inquiſit. lib. 1. c. 27. num. 8.* Carena *tit. 8. §. 4. num. 18.*

6 Prima pars probatur rationibus primæ ſententiæ ſuprà adductis.

Secunda verò probatur ex eo, quod referunt reſati Doctores pro noſtra Concl. Quamobrem Laza-rius *de Monitoriis, ſect. 4. quæſt. 8. num. 20. & 21.* aſſerit quòd *Eminentiffimus Cardinalis Arigonius* literas dedit *Vicario Epifcopi Placentini de ord. Sanctæ Congregationis, ſub die 7. Septembris 1606.* quibus eidem *Vicario* mandavit, non eſſe procedendum ſub nomine Sancti Officii Inquiſit. contra aliquem ob infordeſcentiam, ex eo quòd non paruit excommunicationi, & cenſuris Rotæ Romanæ, & ſimilium, ſed tantùm ſuper infordeſcentia proveniente ex inobediencia excommunicationis, & cenſurarum ab ipſo Sanctæ Inquiſitionis Officio impositarum, *Borg. deciſ. 33. p. 2. num. 61. in fine,* ubi quòd ita Epifcopo Ferrarienſi fuit reſcriptum de anno 1585. Et ita etiam *Sacra Congregatio de anno 1627.* reſcripſit Reverendiſſimo Patri Inquiſitori Cremonæ, ut teſtatur *Carena loco cit.* Ne contra huiusmodi infordeſcentes procederet, niſi prius conſulto Supremo Urbis Romanæ Inquiſitionis Senatu, in omnibus caſibus particularibus, & ita etiam aſſerit *Gonzalez in regula 8. Cancellariæ, gloſſa 15. n. 106.* deciſum fuiſſe à Romana Rota in una Segobiienſi infordeſcente 5. Junii 1598.

CAPUT XXI.

De Contemptoribus rituum, & ceremoniarum Ecclesiasticarum, ac personarum Sacrarum.

Ritus omnes Ecclesiasticos exterminare conatur *Wiclef*. Undè damnat Catechismum, Cantum in Ecclesia & alios hujus generis Sacros ritus: hinc est quod ritus & ceremonias Sacras contemnens, ob hujus hæresis suspicionem, ab Inquisitoribus fidei punitur. Sic etiam sentiendum est de contemptoribus Indulgentiarum & Campanarum; Contemptus enim & despectio Campanarum est unus de Turcarum erroribus; quamobrem testatur *Zerola in praxi Episcopali verb. Casus in quibus vers. Campanarum*: quod hic casus sibi in facto accidit, de quodam, qui nocte Sabbati Sancti abstulit malleolos à quibusdam campanis, & illos appendit in arbore nucis, qui propterea post longam carcerationem abjuravit. Ita etiam *Riccus in praxi fori Ecclesiastici, tom. 1. resol. 423. verb. Campanarum, Carena tit. 17. §. 2. n. 9. & Diana p. 4. tract. 8. resol. 103.*

2 Eodem modo refert *Carena loc. cit.* quòd in Congregatione Sancti Officii Cremonæ fuit decisum, potuisse Sanctum Officium procedere contra quosdam Religiosos, qui joci causa induerunt quendam fratrem Idiotam vestibus Pontificalibus, ejus capiti mitram imponentes, & ei honorem uti Episcopo deferendo, atque eum imponendo super asinum, illeque sic sedens benedictionem per claustra Monasterii dabat aliis fratribus vario modo eum irridentibus.

3 Idem pari ratione puniri debet in Sancto Offi-

cio à fidei Inquisitoribus, qui per jocum confessiones alterius audit: quandoquidem negari non potest, quin iste magnam inferat confessionis Sacramento Injuriam, maxime stante hæresi Lutheri, qui voluit laicum posse Sacramentum poenitentiae administrare, de quo videri potest *Ruffensis contra Lutherum, art. 13.* Et ita in Inquisitione Sancti Officii Cremonæ observatum semper fuisse testatur *Doctus Carena ejusdem Inquisitionis Consultor, & Advocatus Fiscalis loco cit. n. 9. ver. Eodem modo.*

C A P U T XXII.

De Comedentibus carnem in Diebus prohibitis.

I Carnium abstinentiam, ciborum delectum, atque quadragesimale Jejunium è medio tollere nituntur *Calvinistæ, & Lutherani*, qui falsò Catholicam Ecclesiam tyrannidis insimulant; quasi ipsa impias leges conscientis exitiales tulerit, *Lutherus de Simulacris, & Delectu ciborum; item contra Ambrosium Catherinum, delectum ciborum, & Jejuniorum octavam faciem Antichristi appellant Erasmus Epist. ad Episcopum Basiliensem, Zwinglius lib. de delectu, & libero ciborum usu.* Et fuit etiam antiquorum hæreticorum Conatus jejunia auferre, *Aeriani, teste Epiphano de Aerianis* tempore Jejuniorum omni genere carniū delicatissimè vescebantur. Et *Manichæi apud Sanctum Augustinum lib. 30. cap. 3. & 4. contra Faustum Manichæum*, quadragesimale Jejunium, Vigilias, atque abstinentiam à cibis deridebant: *Concilium tamen Toletanum Octavum, c. 9. tom. 2. pag. 245.* esum carniū n̄ prohibet quadragesimali tempore: *Concilium Sale-*

Salegustadiense, cap. 1. tom. 2. pag. 799. Et novissimè definitum à *Sacro Concilio Trident. sess. 25. de Reformatione*, c. de delectu ciborum jejunii, &c. Vide *Zachariam Boverium in demonstrationibus verae, & falsae Religionis*, lib. 2. examine 2. art. 24. errore 6.

2 Hinc est, quòd carnes comedentes in diebus prohibitis ab Ecclesia, de hæresi sunt suspecti, & contra illos procedunt Inquisitores hæreticæ pravitatis; Et si asserunt, vel credunt non esse peccatum, ut hæretici sunt puniendi; secùs verò si tantum ex gulositate vel ad tuendam sanitatem, tamen de hæresi sunt suspecti, *Farinacius de hæresi quæst. 178. n. 80. & Pegna in additionibus ad Eymericum in Directorio*, p. 2. ad cap. 1. extra de hæreticis fol. mihi 84.

3 Quomodò autem carnes comedentes in diebus ab Ecclesia vetitis, sint de hæresi suspecti leviter, vel vehementer, *Genuensis in praxi Archiepisc. Neapol. c. 18. n. 11. vers. Comedentes carnes*, *Pegna in Directorio p. 2. com. 80. vers. Et ob hanc præsumptionem*, dicunt carnibus vescentem absque legitima licentia & necessitate, in diebus prohibitis, esse vehementer de hæresi suspectum, licèt hoc interdum ab ingluvie, & voracitate prodire possit.

4 Sed tamen *Dominus Carena tit. 15. §. 3. n. 8.* limitat hoc, ut procedat, dummodò ultra carentiam licentiæ, & defectum causæ, concurrant, quòd pluries carnes comederit, quòd reprehensus, vel dictam reprehensionem parvi fecerit, vel verba illa hæreticis familiaria (*Quod intrat per os, non coinquinat animam*) impiè protulerit; & quod taliter comedens sit malæ vitæ, & parum bonæ famæ, utpote, quòd Ecclesiæ Sacramentis non utatur, quòd Ecclesiam non frequenter, &c. Alias hisce non concurrentibus, levis tan-

tummodò suspicio oriretur, quod desumitur ex traditis per Pegnam p. 2. *direct. comment. 80. vers. Et ob hanc*, ubi ait, quòd vehemens suspicio hæresis oritur ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus capitur argumentum concludens frequenter, quod qui talia facit est hæreticus.

5 Non peccabit tamen Catholicus transiens per loca infidelium vel hæreticorum, vel ibi residens, die interdicto carnes comedens ob se occultandum, si cognita ejus Religione Catholica, timere potest grave damnum illi obventurum. Ita resolvunt Sanchez *lib. 2. Decalogi c. 4. nu. 25.* Azorius *tom. 1. lib. 7. Institut. Moralium c. 29. quæst. 3. in fine*, Becanus *c. 9. quæst. 5. dub. 5.* Coninch. *disp. 15. de fide dub. 3. concl. 4. nu. 50.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 11. n. 5.* Castus Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 18. n. 9. & 10.* Sousa *in Aphoris. Inquisit. lib. 1. cap. 18. n. 5.*

Quod limitandum est, nisi ex tali comestione scandalum grave sequatur Catholicis, credentibus à fide defecisse, vel etiam si autoritate publica, vel privata, quis provocetur carnes edere in contemptum Catholice Religionis. Ita DD. citati.

6 Non licebit item carnes comedere ad se occultandum ut supra, quando illos cibos respuere potest absque periculo gravi, allegando causam gravem extra Religionem E.G. debilitatem stomachi, quandoquidem in tali casu causa adest legitima restrictione utendi. Ita Sanchez *loc. cit. n. 24. cum Azorio lib. 8. c. 27. quæst. 3.*

7 Item rectè monet Becanus *loco cit.* si Catholicus sit apud Lutheranos, à quibus plerumque non grave periculum, sed solùm irrisio aliqua timeri potest, si quis inter eos à carnibus abstineat, tali casu abstinendum esse, legemque Ecclesiasticam observandam.

8 Dubitari hoc loco potest, an in esu carniū detur parvitas materiæ excufans à peccato, & confequenter à fufpicionē hæreſis? Et reſpondetur affirmativè. Sic Sanchez *loc. cit. c. 8. nu. 17.* quem ſequitur Merolla *tom. 1. diſp. 2. c. 4. dub. 7. num. 111.* Urtadus de Mendoza *de fide vol. 1. diſp. 83. ſect. 3. n. 21.* Bonacina *diſp. ult. de præceptis Eccleſiæ, quæſt. 1. punct. 2. n. 2.* Diana *p. 5. tract. 5. reſol. 32.* Undè ait Sanchez, deducitur, ſi quis motus hæreſi interna, qua putat licere eſum carniū diebus prohibitis, tantillum carniū tunc ederet, cujus quantitatis eſus, ratione parvitatē materiæ, eſt venialis, non eſſet hæreſis externa, ac proindè non incurreret in excommunicationem latam contra hæreſicos externos; ratio eſt, quia ad hoc, ut hæreſis ſit externa, & manifeſtata, requiritur inter alias conditiones, quas affert idem Sanchez *n. 7.* quòd actus exterior ſit de ſe malus & mortalis, non per ſolam relationem ad actum internum, ſed etiam ſecundùm operis externi quantitatem.

C A P U T XXIII.

De Celebrantibus, vel Sanctiſſimam Euchariſtiam ſumentibus non jejunis.

I **S**acroſanctam Euchariſtiam ſumere nequaquam debent non jejuni, niſi in caſu infirmitatis: eſt enim traditio Apoſtolica jejunos ſumere debere ob reverentiam tantæ Majeſtati debitam. Colligitur ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 13. ubi dicitur: *Nonnulli poſt cœnam, vel alias non jejunos, temerariè communicandum eſſe aſſerunt contra laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter approbatam.* Hinc eſt, quòd hoc generale Concilium declarat, decernit, & definit.

nit, contra hunc errorem, quòd hujusmodi Sacramentum non conficiatur post coenam; nec sumatur à non jejunis, nisi in casu infirmitatis. Hæc ibi Concilium; Vide Seraphinum Caponium *in appendice art. 8. quæst. 80. 3. p. Sanct. Tho. & Suarium in 3. p. tom. 3. disp. 66. sect. 3.*

2 Constat etiam hæc veritas ex *Cap. contulisti cap. sufficit de consecratione cap. te referent.* Undè Eucharistiam sumens non jejunus redditur suspectus de hæresi; eo quòd factò approbare videtur hæresim recentiorum hæreticorum; quandoquidem hoc fuit perversum Dogma, & Consilium Lutheri asserentis: Eucharistiam sumere post sumptum cibum consultius est, ut videre est in *Lutheri libello de abroganda Missa privata: prout refert Chlitoveus lib. 2. de Officio Missæ contra Lutherum cap. 20. & Thomas Waldensis tom. 2. de Sacramentis cap. 87.*

3 Hinc est, quòd Missam celebrans non jejunus, vel plures absque legitima, & approbata causa, ab Inquisitoribus fidei puniri potest, ob supra dictæ hæresis suspicionem. Ita Alphonsus de Leone *de Officio, & potestate Confessarii recollectione 22. & doctissime Illustrissimus Dominus Inquisitor de Trasmiera de Polygamia lib. 3. quæst. 2. n. 55. fol. mihi 226.*

4 Item si quis Eucharistiæ Sacramentum, quòd ad refectionem spiritualem est institutum, ad corporalem satietatem abhiberet, ex hoc factò suspicionem hæresis, à Dominis Inquisitoribus plectendam, exhiberet; ratio est, quia aliquid efficeret, quòd directè opponeretur primario fini hujus venerabilis Sacramenti, ut doctè animadvertit *Illustrissimus Dominus Trasmiera loc. cit. nu. 28.* primarius enim finis hujus Sacramenti est spiritualis nutritio, ut habetur in *Concil. Trid. sess. 13. c. 2.* his verbis: *Salvator noster sumi voluit Sacramentum hoc tanquam spiritualement*
ani-

*animarum cibum, quo alantur, & confortentur vi-
ventes vita illius, &c.* Et per hoc damnatur hæresis
Armenorum dicentium, quòd cibus Eucharistiæ soli
corporis saluti prodest: *Refert Caponius in apendice
art. 1. quæst. 79. 3. p. Sanct. Tho.*

5 Hinc est, quòd quidam juvenis hujus Regni
Siciliæ, qui in Civitate Leocatae Dicecesis Agrigen-
tinæ ex Sacra Pixide omnes formas consecratas sum-
pserat, & manducaverat pro corporali cibo, relatus
ad hoc Tribunal Sancti Officii; factum ut hæreti-
cale fuit qualificatum, & tandem in publico actu
fidei celebrato Panormi in Ecclesia Sancti Domini-
ci fratrum Prædicatorum die 30. Novembris 1638.
post abjurationem de levi, fuit damnatus ad fusti-
gationem, & triennem reclusionem in Monaste-
rio, vel loco huic Illustrissimo Tribunali benè viso.

6 Sed hìc dubitari potest an Inquisitores possint
punire sumentes in Communione majores aut plures
hostias, seu particulas, Fernandez de Heredia in
*disp. Theologica de Sacramentis, tit. de Eucharistia,
disp. 2. p. 9. dub. unico nu. 1.* Joannes de la Cruz in
*direct. conscient. p. 2. de Sacramento Eucharistiæ,
quæst. 4. concl. 2. Diana 4. p. tract. 8. resolut. 96.*
Dominus Trasmiera *loc. cit. num. 28.* affirmativè res-
pondent, & ratio est, quia hujusmodi communican-
tes, & sumentes plures hostias, videntur refectionem
animæ attendere penes quantitatem sensibilibum ac-
cidentium, non penes ipsum Divinissimum Sacra-
mentum, & Christum Dominum omnis satietatis
fontem in quolibet minimo fragmento consecratæ
hostiæ contentum, ut doctè animadvertit *Illustrissi-
mus Trasmiera.* Nec majorem gratiam conferunt
plures particulae, quàm minimum sensibile fragmen-
tum; nec etiam gratia confertur toto tempore, quo
species sunt in stomacho, sed in instanti, quando
Christus

Christus potest dici aliquo modo jam in stomachum receptus, ut docet Coninch. *quæst. 79. dub. 2. nu. 23.* Filliuccius *tract. 4. c. 6. n. 174.* quamvis probabile sit, quòd quamdiù durant species in stomacho, si crescat dispositio ex parte recipientis, augeri etiam Sacramentalem gratiam ex opere operato, ut docet Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 63. sect. 7.* Tamen probabilius est non augeri, nisi ex opere operantis, ut docet Filliuccius *loco cit. n. 175.*

C A P U T XXIV.

De Sacerdote celebrante, & non consecrante, & sumente hostiam non consecratam.

Sacerdos si non consecret panem, & vinum in Missæ Sacrificio, eo quòd sit in peccato mortali, & ideò habens ante se hostiam consecrandam, extrahit è Tabernaculo particulam consecratam, & verba consecrationis profert non super hostiam, quam elevando populo ostendit: sed super eandem particulam consecratam; contra hunc Sacerdotem possunt Domini Inquisitores procedere, & ita determinavit Congregatio Sancti Officii Mediolanensis 30. Aprilis 1627. ut docet, & testatur Aloysius Bariola in *Aphorif. lib. 5. vers. Sacerdos, §. 12.* apud Dianam 4. *par. tract. 7. resol. 12. vers. Notandum est tamen.*

Item Pegna in *Comment. ad Lucernam Inquisitorum, verb. Sacerdos*, de Sacerdote, qui oblitus portare hostiam, pro verecundia populi, scienter sacrificavit Corpus Christi, hostiam scilicèt jam Consecratam, ex Antonio Aug. Archiepiscopo Tarraconensi in *pœnitentiali Romano, cap. ultim.* ubi quòd Concilium Cardinalium plurium Episcoporum determinavit, ut abstineret omni

ni tempore à conficiendo corpore Domini.

2 Sed quid dicendum est de Sacerdote, qui oblitus consecrare hostiam exponendam. E. G. in orationibus quadraginta horarum, vel pro processione Corporis Domini, conficeret Corpus Christi, & hostiam consecraret sine Missæ celebratione: an scilicet talis Sacerdos tanquam de hæresi suspectus subdatur iudicio Dominorum Inquisitorum? Majolus *lib. 3. de Irregularitate cap. 16. n. 4.* ait, hujusmodi Sacerdotem fieri irregularem, quia cum tam apertè abutatur virtute Sacerdotali, indignus videtur omni potestate illi competenti.

3 Deindè videtur etiam de hæresi suspectus, maxime, quia hæretici nostri temporis rejiciunt Sacros Ritus, & præsertim damnant Canonem Missæ, quem erroribus refertum esse asserunt. Rejiciunt præterea ceremonias, vestes & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, undè *Concil. Trident. sess. 22. de Sacrificio Missæ Canon. 7.* Anathema dicit eis, qui ceremonias, vestes & externa signa Missæ rejiciunt. Hinc est, quòd qui sine Missæ celebratione hostiam consecraret, videtur factò approbare illum errorem. Præterea per Sacros Canones sancitum est, ne hoc venerabile Sacramentum conficiatur, absque Missæ Sacrificio, ut in *Decretis de Consecrat. distinct. 1.* Vide Seraphinum Capponium à Porrecta in *Appendice ad art. 3. quæst. 83. 3. p. D. Tho.* ac proindè dicendum videtur hujusmodi reum subjici iudicio Dominorum Inquisitorum, tanquam de hæresi suspectum.

4 Dubitari hìc etiam potest, quid sentiendum est de infirmo, qui petit & sumit ex conscientia, & ne scandalum aliis faciat, hostiam non consecratam, an videatur malè sentire de Sacramento Eucharistiæ? Arnaldus Albertinus in *Rubr. de hæreticis in 6. qu. 13. n. 66.*

n. 66. & sequentibus. affirmat hunc talem esse de hæresi vehementer suspectum, nisi constet, se hostiam non consecratam sumpsisse ob magnam reverentiam, quam habet erga Sacrosanctam Eucharistiam: *Repertorium Inquisitorum in verb. Hæresis, §. 4. rub. sapere hæresim manifestam sub vers. 1.* ubi quod hoc non sapit hæresim manifestè *Simanchas de Cathol. Institut. tit. 30. rub. de hæresi n. 19.* ubi sentire videtur hunc infirmum de hæresi valdè suspectum esse, cum non sit credendum Catholicum hominem decedere unquam velle, nisi accepto prius illo Divinissimo Viatico. *Farinacius de hæresi quæst. 178. §. 2. nu. 49. alios referens.*

C A P U T X X V .

De Celebrantibus missam, & sacramentum pœnitentiæ administrantibus, in Presbyteratus ordine non constitutis.

I **Q**ui in Sacro Presbyteratus ordine nequaquam constituti temerario ausu Sacrosanctum Missæ Sacrificium audent celebrare, vel pœnitentiæ Sacramentum administrare, certum est, quod sunt de hæresi suspecti, & Judicio Inquisitorum subijciuntur: committunt enim crimen falsi in re gravissima, usurpantes officium, & jurisdictionem à se prorsus alienam. Sic *Bernardus Diaz pract. criminal. c. 12. n. 3.* & ibi *Salzedo alios referens, Menochius de arbit. lib. 2. casu 320. num. 13. & 14. Castrus Palaus tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 9. nu. 1.* Et patet etiam ex *Constitutionibus Pauli IV. Greg. XIII. Sixti V. & Clementis VIII. relatis per Laertium in Bullario, tom. 2. pag. 387. & tom. 3. pag. 128.* Et ratio est, quia hoc enorme

enorme delictum committentes facto Catholicam veritatem impugnant, ut dicit in *Bulla Gregorius XV.* hiscè præsertim temporibus, quibus hæretici temerè audent proferre etiam seculares eorum Sacramentorum ministros esse; & refert etiã Bellarminus *cont. fidei, tom. 2. cont. gen. lib. 1. c. 24. & 25.* igitur non Sacerdos hujusmodi Sacramenta administrans erit de hæresi suspectus.

2 Sed qualiter hæc crimina perpetrantes sint de hæresi suspecti, & in quo gradu suspicionis, de levi scilicet, an de vehementi? Carena *p. 2. tit. 11. §. 1. n. 3.* ex stylo Inquisitionis Italicæ, ac etiam universalis Romanæ Inquisitionis ait, hos reos esse suspectos de hæresi de vehementi; Sed in Hispanica Inquisitione hujusmodi rei habentur tantùm de levi suspecti. Sic Soufa in *Aphorif. lib. 1. c. 32. n. 14.* Castrus Palaus *loco cit. n. 2.* & ita etiam servari in nostra Sicula Inquisitione, refert Diana *p. 4. tract. 7. resol. 91.* nisi ex qualitate personæ & circumstantiæ, suspicio de vehementi oriretur, ut si rei essent de Provincia infecta hæresi Lutheri.

3 Poena hiscè nefariis criminibus debita ex supra dictis Bullis Pontificiis est, ut qui illa perpetraverint Curia Sæculari, tanquam Ecclesiæ misericordia indigni tradantur debitis poenis plectendi, prius tamen ritè degradentur ab ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerint.

4 Sed tamen hæc poena de traditione Curia Sæculari in Inquisitione Hispanica non est usu recepta; ut refert Soufa in *Aphorif. Inquisit. loc. cit. n. 12.* Castrus Palaus *loco cit. nu. 2.* & Diana *p. 4. tract. 7. resol. 11. & 12.* Attamen observat Soufa, quòd prædicta poena nunc imponenda præcipitur à *Sanctissimo Domino nostro Urbano VIII.* non solùm per Bullam innovantem prædictas Constitutiones Pontificias die 23. Martii 1628. Sed etiam per *Epistolam Eminen-*
K *tissimi*

tissimi Cardinalis Mellini ad Inquisitorem Generalem Lusitaniæ 5. die Martii 1622. Hoc delictum autem ait idem Soufa non est commissum Inquisitoribus privativè, quoad Episcopos, & Locorum Ordinarios, sed cumulativè, ut patet ex *Bulla Clementis VIII.* citata.

5 Animadvertendum est autem circa pœnas impositas contra non Presbyteros celebrantes, eas incurrere, qui Missam incipit, quamvis verba Consecrationis non proferat. Quemadmodum in easdem non incidit non Sacerdos, qui vestibus Sacerdotalibus induitur, celebrare intendens, si non celebrat. Ita Soufa *loco cit. nu. 5. & 6.* Carena *loc. cit. §. 3. nu. 15.* Diana *loco cit. resol. 12. vers. Nota tamen.*

6 Sed circa munus confessorii usurpantes, duæ controvertuntur difficultates. Prima est an Bullæ Pontificiæ, & Constitutiones locum sibi vendicent in eo, qui non Sacerdos confessionem audit quidem, sed absolutionem non impendit? In qua re duæ sunt sententiæ.

Prima est Soufæ *in Opusc. de sollicitantibus, tract. 2. c. 9. n. 3. 4. & 7. & in Aphorif. Inquisit. lib. 1. c. 33. n. 3.* Freitas *de confessor. sollicitantibus quæst. 13. n. 36.* qui volunt præfatas Constitutiones locum habere in audiente confessiones, etiam si non absolvat. Sic etiam Trimarchius *de confessorio abutente Sacramento pœnitentiæ, disp. 7. sect. 2. nu. 11.*

7 Secunda sententia quæ mihi probabilior videtur est, Rodriguez *tom. 2. quæst. Regularium quæst. 28. art. 2. vers. Hæc constitutio habetur, Roderici à Cunha de confessor. sollicit. quæst. 13. n. 14.* quem laudat, & sequitur Sanctarellus *de hæresi c. 42. dub. unico n. 5. vers. Refert hanc Constitutionem, Barbos. c. 1. n. 7. in fine de Clerico non ordinato ministrant.* Joan. Sanchez *in selectis disputat. disp. 11. nu. 36.* Dianæ 4. p. tract. 7.

tract. 7. resolut. 11. vers. Sed difficultas oritur, Carenae *p. 2. tit. 11. §. 3. n. 14.* qui omnes asserunt Constitutiones Pontificias locum non habere in eo, qui cum Presbyter non sit, confessiones audit, nisi simul absolvat.

8 Colligitur hoc ex illis verbis *Gregorii XIII. in ejus Bulla. Et confessiones audire, & absolutionem impartiri*, copulativa. Et copulatorum requirit concursum, secundum vulgatas Juris Regulas Præterea ex Constitutione *Clementis VIII.* in qua fit mentio de alia Constitutione *Pauli IV.* & alia *Sixti V.* circa eandem materiam, in qua sic habetur: *Dum scilicet iniquè sibi assumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem absolvendi à peccatis*: ergo absolutio etiam requiritur ad poenas incurrendas.

9 Ratione etiam probari potest hæc sententia, quam affert Carena; quia ideò in dictis Constitutionibus Pontificiis illorum nefandorum criminum rei, Inquisitorum Judicio subjiciuntur, quia facto Catholicam veritatem impugnant, ingerendo se in administrationem Sacramentorum, cum Sacerdotes non sint: at qui non absolvit nullum administrat, nec administrare intendit Sacramentum. Igitur talis non erit obnoxius poenis dictarum Constitutionum. Et confirmatur, quia hujusmodi Constitutiones sunt maximè poenales; ergo potius sunt restringendæ, quo ad fieri potest.

10 Verùm existimo, quòd licèt non Sacerdos audiens confessiones, & non absolvens, non subjiciatur poenis latis in Pontificiis Constitutionibus, tamen ex alio capite ab Inquisitoribus poena extraordinaria puniri potest, & ab eis ejus causa recognosci, ex injuria, quam infert confessionis Sacramento. Sic Joannes Sanchez *loc. cit.* Undè observat Carena, *tit. 17. §. 2. num. 9. vers. Eodem modo*, quòd in Sancto Officio puniri debent, qui per Jocum con-

fessiones alterius audiunt, & nos etiam superius diximus.

11 Sed contra nostram sententiam arguit Trimarchius *loco cit. n. 1.* quia licet Pontifex in relata *Constitutione Gregorii XIII.* prius utatur illis verbis: *Confessiones audire, ac absolutionem impertiri*; tamen postea utitur his verbis: *Confessiones audiunt.* Sed priora verba, quibus connectit confessionem, & absolutionem, sunt in parte narrativa Bullæ, posteriora verò sunt in parte decisiva; ergò hæc ostendunt intentionem, & voluntatem Summi Pontificis, non illa.

Respondeo tamen ex communi sententia Doctorum in materia de legibus, quòd ex Procæmio colligitur animus, & intentio legislatoris, & intellectus totius decreti, illudque limitatur, ut benè docet Tiraquellus, *tract. cessante causa limitat. n. 65.* Alex. de Novo. *consil. 3. n. 3.* Hyppolit. *Riminal. consil. 540. n. 78.* Molina *lib. 1. de primogen. c. 5. n. 3. 4. & 5.* cum multis aliis, quos laudat, & sequitur Sanchez *lib. 2. de matrimonio, disp. 37. n. 3.* & Suarez *lib. 6. de legibus, cap. 1. numer. 11.* Bonacina *disput. 1. de legibus, quæst. 1. punct. 8. num. 21.* sed in narrativa suprâ dictæ Bullæ copulantur verba: *Confessiones audire, & absolutionem impertiri*; ergò ostendunt hanc esse intentionem, & voluntatem Summi Pontificis.

12 Ad rationem, qua utitur idem Trimarchius, quòd scilicet non Sacerdos audiens confessiones, & non absolvens, factò Catholicam veritatem impugnat, negatur, quia ut in nostra ratione diximus, quando absolutio non impenditur, nequaquam factò Catholica veritas impugnatur; quandoquidem hæretici, qui asserunt quemlibet hominem sæcularem esse hujus Sacramenti ministrum, loquuntur de confessione, & absolutione.

13 Secunda difficultas est, an poenæ prædictarum
Con-

Constitutionum extendantur ad illum, qui in Sacro Presbyteratus ordine constitutus, sine tamen actuali jurisdictione fidelium confessiones audit, eosque à peccatis mortalibus absolvit. Et respondendum est negativè: quòd quidem constitutiones illæ loquuntur expressè de iis, qui Sacerdotali caractere minimè insigniti, poenitentiae Sacramentum administrare audent. Ita in terminis dictarum Constitutionum docet Rodriguez, *quæst. Regularium, tom. 2. quæst. 28. art. 2. in fine, vers. Secundò est notandum*, Rodericus à Cunha *de confessariis sollicitantibus, quæst. 13. n. 15.* Santarellus *de hæresi, cap. 42. dub. unic. n. 5. vers. Quod antea.* Bellectus *disquisit. Cleric. p. 2. §. 30 num. 1.* Sousa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. c. 33. nu. 6.* Carena *loco cit. tit. 11. §. 3. n. 15.* Diana *4. p. tract. 7. resolut. 11. vers. Notandum est*, Trimarchius *loco cit. disp. 7. sect. 4. n. 26.* qui refert in praxi, quòd anno 1635. Episcopus Sarzanensis, nec non Inquisitor Dominiæ Reipublicæ Genuensis cognovit causam cujusdam Presbyteri, eo quòd audierit fidelium confessiones absquè actuali jurisdictione, & illum relegavit per Triennium in Regno Corsicæ.

C A P U T XXVI.

De Religiosis, vel clericis in Sacris constitutis matrimonium contrahentibus.

Religiosus professus, vel Clericus in Sacris Ordinibus constitutus contrahens matrimonium, excommunicatur in *Clementina unica de consanguineis*, fitque Irregularis ex Bigamia similitudinaria, si matrimonium consummaverit, ex *cap. Decernimus dist. 28.* Ita Sanchez *lib. 7. de matrimonio disp. 48.* Præterea sic contrahens matrimonium, malè videtur

sentire de Sacramentis Ecclesiæ ; estque de hæresi suspectus, suspicionemque Lutheranae hæresis præbet, Illustrissimus Dominus Trasmiera *lib. 3. de Polygamia, quæst. 22. n. 8. & sequentibus.*

2 Ratio verò suspicionis hæresis in Religioso, vel Clerico matrimonium contrahente, est quòd hodiernis temporibus ab omnibus ferè hæreticis improbantur vota Religiosorum, falsò docentes, Monachis quibuscumque licitum esse, uxores ducere, etiam eas, quæ Deo se perpetua virginitate devoverunt. Ita Simanchas *de Catholicis Institutionibus, tit. 40. rubr. de matrimonio num. 10.*

3 Improbant autem castitatis votum Lutherani, & Calvinistæ : Lutherus etiam *in lib. de abroganda Missa privata*, Calvinus *lib. 4. Institutionum cap. 12. §. 23. Magdeburgenses centur. 11. c. 7. col. 389. Melancthon in Confess. Augustana, art. 23. Pomeranus in lib. de conjugio Episcoporum. Kemnitius in 3. p. exam. Concil. Trid. Vide Boerium lib. 2. demonstrationum, veræ, & falsæ Religionis, exam. 2. art. 24. errore 5. Undè Lutherus, ut refert Simanchas *loc. cit.* publicas nuptias celebravit cum Catharina Torgoviae. Sic etiam Carostaldius Lutheri sectator, cum esset Clericus, publicas nuptias celebrare non erubuit. Et, ut refert Canisius *tom. 2. lib. 2. de Beata Virg. c. 13.* Franciscus Lamberti, Joannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Bernardinus Ochinus, Joannes Spangenbergius, è Sacerdotibus, & Monachis Apostatæ facti Sacrum Cælibatum, cui se perpetua Religione obstrinxerant, cum Sacrilegis Nuptiis commutarunt. Quam ob rem facere opera mala ex genere suo, ab omnibus ferè hæreticis laudata, suspicionem hæresis inducit, ut docet Sotus, *in tract. de hæresi*, & doctissimè explicat Dominus Trasmiera, *lib. 2. cit. quæst. 1. n. 22.**

4 Item Maritus laicus, qui uxore viva, sine ju-
ste

sto consensu, vel etiam de consensu illius, nisi in causa à Jure permisso, quod ipsa Monasterium ingrediatur spontè ibique professionem emittat, se ad Sacros Ordines promovere facit. Is est suspectus de fide, & tanquam de hæresi suspectus, potest à Dominis Inquisitoribus puniri, docet Simanchas *loc. cit. num. 14.* Farinacius *de hæresi, quæst. 183. §. 6. n. 74.* Soufa *lib. 1. c. 8. n. 17. in Aphorif. Inquisit. Diana tract. 7. p. 4. resolut. 4. vers. Nota secundo, Carena 2. p. tit. 17. n. 12.*

5 Qualis autem suspicio hæresis oriatur ex matrimonio a Religiosis, vel Clericis in Sacris constitutis, contracto, non eodem modo ab omnibus judicatur. Nam esse de vehementi docet Pegna, *in 2. p. Directorii, quæst. 49. com. 74. vers. Jam Apostata, Cantera quæst. criminal. de hæreticis, n. 70. & 71. fol. 431.* Simanchas *in Enchiridion, tit. 12. n. 1.* Carena *loc. cit. n. 72. & sequentibus.*

6 Sed ex stylo nostræ Hispanicæ Inquisit. Religiosi, & Clerici in Sacris constituti matrimonium contrahentes, de levi tantùm de hæresi suspecti habentur; undè communiter hujusmodi rei non torquentur, ut refert Diana *p. 4. tract. 7. resolut. 5. vers. Verum hodie stylus.* Et ut observat Castrus Palaus, *tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 8. n. 4* Isti rei puniuntur eadem pœna, qua plectuntur contrahentes binas nuptias, & graviori ob suspicionem Lutheranae hæresis; igitur ordinariè imponitur abjuratio de levi, tanquam de hæresi leviter suspectis, ut docet Diana: Nisi talis qualitas personæ, & circumstantiæ concurrerent, ut etiam necesse fuerit Reum torquere, eique abjuramentum de vehementi imponere, ut si Religiosus, vel Clericus esset de Provincia infecta Lutheranae hæresis; quandoquidem in tali casu, sequenda esset opinio Simanchæ, Canteræ, & aliorum.

7 Dubitari autem potest, quid sentiendum sit de Religioso, vel Clerico in Sacris constituto, qui matrimonium de facto non contraxerit, sed tantummodo sponsalia? Et verò Carena *loc. cit.* §. 3. n. 11. ait ex stylo Italicæ Inquisitionis sicut de conjugato contrahente sponsalia cum alia, sic de Religioso, quòd hujusmodi rei, uti de hæresi suspecti subduntur foro, & Judicio Dominorum Inquisitorum.

Sed tamen in Inquisitione Hispanica, ubi delictum attentatum de Polygamia dubitatur, an pertineat ad Inquisitores, potest esse specialis difficultas. Et Sousa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. c. 33. n. 6.* negat conjugatum contrahentem sponsalia cum secunda reddi suspectum de fide. Undè Diana *4. p. tract. 8. resolut. 4. vers.* Quòd quidem in Inquisitione Romana, ait, determinationem hujus casus potendam esse à Suprema Hispaniarum Inquisitione; sed tamen Illustrissimus Dominus Trasmiera, *lib. 2. cit. quæst. 3. n. 16. fol. 127.* doctissimè asserit, quòd ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis pertinet, & eodem ferè modo sentiendum est de Religioso, vel Clerico in Sacris constituto sponsalia celebrante, *lib. 3. quæst. 12. num. 23. fol. 291.* maximè, quando hujusmodi Reus ita delictum attentaverit, ut omnino id prosequutus fuisset, quantum est ex parte sua, nisi aliàs ex aliqua occasione impeditus, & detentus fuerit, nempè, vel quia innotuit ejus prava voluntas, & sic captus fuit, vel ex alia causa: secus autem si ex se resipiscens desierit hujusmodi scelus perpetrare.

C A P U T XXVII.

De Polygamis, seu contrahentibus binas nuptias.

1 **U**Xorum pluralitatem, seu Polygamiam licitam esse, impiè dixerunt Anabaptistæ, & Lutherus, ut refert Cardinalis Bellarminus *tom. 2. controvers. de matrimonio, controvers. tertia, c. 10. Valentia in 3. p. tom. 4. disp. 10. quæst. 1. punct. 3.* Undè Hetzeus Anabaptista, ut summam impudicitiam Orbi declararet, tredecim simul duxit uxores; & Bernardinus Ochinus libellos tali authore dignos edidit, quibus Polygamiam inter suos docere veritus non est, ut refert Canisius *tom. 2. lib. 2. de Maria Deipara, c. 13.* Hinc etiam erravit Valentinianus Arrianus, qui legem tulit, licere duas uxores habere, sicut & ipse accepit, Socrates *lib. 4. Ecclesiasticæ historiæ.*

2 Sed contra horum hæreticorum impudicitiam est Catholica veritas, definita à Siriaco Papa in *Epist. 1. & ab Innocentio III. in cap. Gaudemus, Nicolao 1. & Concil. Trident. sess. 24. canone 2.* Ubi ait: *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit, & Concilium etiam Nicenum c. 24. crimen Bigamiæ reprehendit.*

3 Hinc est, quòd qui secundas nuptias contrahit, prima uxore vivente, suspectus est de hæresi, & censetur malè sentire de Sacramento matrimonii; Et si talis contrahens originem traheret ex gente Mahometanorum, verisimiliter præsumi potest, quòd legem Mahometi sequatur, Simanchas *tit. 40. de Catholicis Institutionibus n. 4. Dominus Trasmiera lib. 2. de Polygamia, quæst. 1. n. 4.* Undè factum hæretica-

le est simul plures nuptias contrahere, ex *cap. ad abolendam* 2. quia directè iste modus contrahendi opponitur Sacramento matrimonii, quod est unius cum una legitima conjunctio, cum ab initio, una costa in unam uxorem conversa est, ut loquitur *Innocentius III. loc. cit.* Vide *Dominum Trasmiera lib. 2. cit. quæst. 1. n. 17.*

4 Qui scienter nubit cum aliena uxore, & mulier scienter nubens cum alterius viro pari modo malè sentire ostendunt de Sacramento matrimonii, ac qui duas uxores ducunt, ex *Simancha, & Farinacio, quæst. 178. de hæresi, n. 73.*

5 Item crimen Bigamiæ incurrit, qui contrahit secundas nuptias per Procuratorem, *Dominus Trasmiera lib. 2. quæst. 3. n. 19.* Sic etiam eandem hæresis suspicionem, & in easdem poenas incurrit Procurator, qui scienter secundas celebrat nuptias, quamvis alieno nomine celebret, durante primo matrimonio; & ratio est, quia non minùs quàm mandans, quin immò magis videtur malè sentire de Sacramento matrimonii.

6 Præterea eandem hæresis suspicionem præ se fert consulens Polygamiato; quandòquidem videtur etiam malè sentire de Sacramento matrimonii. Ita *Emmanuel Moura opus. 1. de incantationibus, sect. 3. c. 6. n. 11.* *Dominus Trasmiera lib. 3. quæst. 9. n. 2.* & *Diana 4. p. tract. 7. resolut. 4.*

7 Ut quis dicatur Reus de delicto Bigamiæ, non est opus, quòd secundum matrimonium, quantum est ex se, sit validum, sed quòd non stante primo, validum esse posset, *Albertinus de Agnoscendis Catholicis assertionibus, quæst. 23. n. 10.* *Farinacius de delictis carnis, quæst. 140. n. 25.* *Dominus Trasmiera, lib. 2. quæst. 9. 11. & 12.* qui doctissimè, & fusè de hac re.

8 Suspectus item est de fide contrahens binas nuptias,

De Polygam. contrahen. binas nup. 155
tias, & si nullam uxorem carnaliter cognoscat, Sou-
sa in *Aphorif. Inquisit. lib. 1. c. 35. n. 3.* Dominus Trasmiera
lib. 2. cit. quæst. 3. n. 1.

9 Item testis falsò coram Ordinario deponens
de obitu conjugis, si jam Bigamus ad Tribunal San-
cti Officii deferatur; ab ipsis Inquisitoribus, testis
examinari, & puniri potest, Dominus Trasmiera *lib.*
3. quæst. 16. n. 12.

10 Qualiter autem Polygami sint suspecti de hære-
si, duplex est opinio, Simanchas *de Catholicis Insti-*
tut. tit. 40. n. 6. ait esse de levi suspectos, quem secutus
fuit Guttier. *practicar. qu. quæst. 8. n. 1.* Dominus Trasmiera
lib. 2. quæst. 1. nu. 29. & praxis Inquisit. His-
panicæ; quia Hispani solùm respiciunt ad libidinem
ac concupiscentiam Polygami, quæ regulariter solet
esse prima causa impulsiva, & origo ad tale facinus
perpetrandum.

Sed esse de vehementi suspectos hujusmodi Poly-
gamos testatur Farinacius *de hæresi quæst. 178. n. 68.*
Fernandez de Othero, *quæst. Juris, p. 3. quæst. 9.*
n. 4. in fine, Carena *tit. 5. de Polygamis, §. 9. n. 41.* &
patet ex praxi Supremi Tribunalis Sanctæ Romanæ
Inquisitionis observata, quia respicit ad Originem hu-
jus delicti, quòd proveniat ex infecta radice hæresis
Lutheranæ, & Anabaptistarum.

11 Ratio verò quare Romana Inquisitio observat
infectionem hæresis, nostra verò Hispanica, vel libi-
dinem, vel cupiditatem, videtur quæri posse, ut do-
ctè observat Dominus Trasmiera *dict. quæst. n. 1.* quia
nimirum apud illas plures inventi sunt, qui ideò in
Bigamiam inclinarent, quia hæresi, alioque errore
laborarent, quare meritò talis animadversio illic est
inducta; apud nostros verò, quia ut plurimum hu-
jusmodi Polygami libidine ducti, aut alia simili pas-
sione illud scelus committunt, propterea majori mi-
sericordia

sericordia tractantur. Vel etiam ex Jure id provenit, quòd scilicèt attendens Romana Suprema Inquisitio periculum, quod hæretica tabes inducere solet, ubi periculum hæresis est; contra illam præsumit ad curandum. Nostra verò Inquisitio flammam confidens, quas luxuria excitare solet, ac mentes perturbare, humanæ fragilitati indulgentius compatitur.

12 Verum tamen est, quod si contrahens binas nuptias originem trahit ex gente Mahometanorum, vel è Religione Infecta Lutheranae, vel Calvinianæ hæresis, tunc etiam in Hispanica Inquisitione præsumitur, quòd legem sequatur Mahometi, vel dogma Lutheri, Simanchas *tit. 40. cit. n. 4.* atque in tali casu vehemens oriretur hæresis suspicio contra hujusmodi reos, ut docet Umbertus Locatus *in Judic. Inquisit. verb. Hæreticus num. 22. vers. Hinc est. D. Trasmiera loc. cit. n. 4.* Item est de vehementi suspectus in nostra Hispanica Inquisitione, si quis plures quàm duas contrahit nuptias. Sic D. Trasmiera *dict. quæst. 1. n. 31.*

13 Sed contra praxim Hispanicæ Inquisitionis, & contra doctrinam doctissimè traditam à D. Trasmiera, arguit Carena *2. p. tit. 5. n. 58. vers. Et sic patet contra D. Trasmieram*, quòd minùs consequenter in hac re loquuntur Doctores Hispani, qui cogunt Polygamos ad abjurandum tantùmmodo de levi, & fortilegos, qui abuntuntur Sacramento baptismi, Imagines scilicèt baptizando, abjurare faciant de vehementi, cum par ratio militet in utroque casu.

14 Sed respondeo, pace tanti viri docti, cujus doctrinam alioqui magnifacio, quòd dispar est ratio: ideò enim baptizans imaginem est de hæresi vehementer suspectus, quia hoc natura sua præ se fert aliquid, quod est hæresis manifesta; ut quòd illæ imagines
sint

sint capaces hujus Sacramenti : Ita Pegna 2. p. *directorii commento 67. vers. Postremò generaliter.* At in Polygamis consideratur, quòd in delictis, quæ circa carnis fragilitatem versantur, videtur potissimum locum habere depravata voluntas, quæ mentem sæpè excoecare, & consilium obnubilare solet, ut rectè D. Trasmiera advertit *num. 29.* Præterea sæpè imagines baptizans, illis utitur ad sortilegia perpetranda, quæ omnia reddunt operantem de hæresi manifestè suspectum : quando nisi is crederet, talia Sacramenta habere virtutem ad maleficiorum operationem, illa non adhibuisset. Sic Pegna *loco cit. vers. Item illa sortilegia* ; At in Polygamis non videtur manifestè ista deordinatio mentis, sed tantùm inordinatus affectus voluntatis, & concupiscentiæ propter libidinem.

15 Secundò arguit Carena *loco cit. vers. Et mihi maximam difficultatem.* Contra id quod asserit D. Trasmiera *num. 31.* Scilicèt, quòd si quis plures, quàm duas contrahit nuptias, non solùm est de levi suspectus, sed etiam de vehementi. Quia si ex simplici, & unica Polygamia oritur suspicio levis de hæresi, non poterit ex duplici Polygamia resultare vehemens suspicio ; ex duabus enim levibus suspicionibus non consurgit suspicio vehemens, sicuti nec ex duabus vehementibus suspicio violenta. Farinacius *de hæresi, quæst. 195. n. 24.* ita Carena.

16 Sed respondeo, quidquid sit, an ex duabus suspicionibus de levi oriatur una suspicio de vehementi, ut docet Locatus *in Judic. Inquisit. verb. Abjuratio num. 1.* quòd nequè Farinacius *loco cit.* absolute negat, sed tantùm aliis cogitandum relinquit, quia illi durum videtur ; nec tamen negat quin ex duabus vehementibus suspicionibus oriatur suspicio violenta, sed tantùm ait Farinacius ibi : eum qui ab-
juravit

juravit de vehementi. Si secundo lapsu, non nisi de vehementi suspicione constiterit, non debere dici relapsum. Sed quidquid sit de hoc, de quo *Dominus meus de Trasmiera* ibi non disputat, sed solum ait; quod reiterans illicitas nuptias Polygamus redditur suspectus de hæresi vehementi; quia magis abutitur Sacramento matrimonii, & majorem illius contemptum habere videtur, ac magis depravata voluntas in hujusmodi reo apparet. Ad eum planè modum, quo de blasphemantibus hæreticaliter docet Eymericus in *directorio*, p. 2. qu. 41. num. 5. & *Repertorium Inquisit. verb. Blasphemia*, vers. *An tales blasphemi*, ubi dicitur, quod qui pluries, & frequenter in ludo, & extra ludum, in tales blasphemias prorumpunt, debent arctari ad abjurandum, ut vehementer suspecti, juxta *caput accusatus in principio*. Si autem non frequenter, sed rarò: tunc eo casu videntur abjurare debere, ut leviter suspecti, juxta idem *caput accusatus*. Pari ratione, qui unicam committit Polygamiam, considerans nostra Inquisitio carnis fragilitatem, & concupiscentiam ejus, ex depravata tantum voluntate, habetur leviter de hæresi suspectus. Cùm verò quis plures, quam duas contrahit nuptias, erit de vehementi suspectus; quia ultra inordinatum affectum voluntatis, magis manifestatur deordinatio mentis, majorque contemptus Sacramenti matrimonii.

17 Neque absurdum existimari debet interdum ex unico delicto oriri levem suspensionem, ex iterato verò vehementem, quod quidem apertè asserit Eymericus in *directorio Inquisitorum* p. 2. qu. 56. nu. 10. in fine, quod probat ex *Concilio Tarraconensi*, ubi ait, quod qui dicit, vel facit aliquid contra fidem, & hoc semel, suspectus sit leviter de hæresi: qui autem bis, vel ter, suspectus sit de hæresi vehementer: qui autem

autem pluries, & frequenter, suspectus sit de hæresi vehementissimè.

18 Dubitari hinc autem potest, an conjugatus contrahens sponsalia cum alia, subdatur Judicio Inquisitorum; negant Sousa *in Aphoris. Inquisit. loc. cit. n. 6.* & Aloysius Riccius *in praxi variarum resolutionum, resolut. 343.* per totam. Probat Riccius, quia aliud est matrimonium, aliud promissio matrimonii; & aliud contrahere, aliud promissio de contrahendo, *L. in bona fide de eo, quod certo loco, Cap. penult. de elect. in 6.* ubi *Glossa in verb. Exprimendo.*

Affirmat tamen Carena *tit. 5. §. 6. num. 33.* ex usu jam in Sancto Inquisitionis Officio Italiae practicato, quòd talis sic contrahens sponsalia, uti de hæresi suspectus subdatur foro, & Judicio Inquisitorum. Ita etiam Costa *de remediis subsid. remedio 15. num. 15.* qui alios etiam laudat. Verum tamen est, quòd hi uti tatummodo de levi suspecti de hæresi, solum modo de levi abjurant; eo quòd in istis adest prava animi dispositio ad abusum Sacramenti, ac proindè de levi sunt de hæresi suspecti, & de levi abjurare debent. Ita Carena *loco cit. n. 43.*

19 Item de uxorato, qui nec contraxit matrimonium, nec sponsalia cum alia, viva ejus conjugate; sed tantummodo tractavit de alia ducenda, hic enim (inquit Carena *num. 35. vers. Ex dictis colligi potest*) omissa omni abjuratione, deberet poenis arbitrariis à Dominis Inquisitoribus puniri; quæ quidem omnia procederent ex stylo Supremæ, & Romanæ Inquisitionis, nulli dubium est, ubi contrahentes binas nuptias, tanquam vehementer de hæresi suspecti, de vehementi etiam abjurant.

20 Solùm difficultas esse potest in nostra Hispanica Inquisitione, ubi Polygami, ut dictum est, habentur solùm de levi suspecti, ac proindè videtur procedere

cedere opinio Soufæ, & Riccii, quòd uxoratus contrahens sponsalia, nullo modo sit suspectus de hæresi, & quòd non subdatur Judicio Dominorum Inquisitorum, sed à suo Ordinario sit puniendus. Undè Diana 4. p. tract. 8. resolut. 4. ut suprà in simili diximus, in hac difficultate dicit determinationem hujus casus poscendam esse à Supremo Hispaniarum Inquisitionis Tribunali; sed nihilo minùs Dominus Trasmiera lib. 2. quæst. 3. n. 16. fol. 127. distinguit, quòd tunc ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis hujusmodi reus pertineat, quando qui hoc delictum Bigamiæ attentavit, omnino prosequutus fuisset, quantum est ex parte sua, nisi aliqua occasione impeditus, & detentus fuerit: non cognoscere autem de eo Dominos Inquisitores, si ex se ipso resipiscens desierit hujusmodi crimen perpetrare, & hoc pacto servatur in praxi in hac nostra Inquisitione, & hujusmodi reus poena arbitraria punitur. Verùm in his omnibus me subjicio Judicio Summæ, & Generalis Romanæ Inquisitionis.

C A P U T XXVIII.

De Frangentibus, & conspurcantibus, seu inhonorantibus Sacras Imagines.

USus, & adoratio Sacrarum Imaginum ex traditione Apostolica incoepit, ex Sancto Thoma 3. p. quæst. 25. art. 3. ad 4. imò ex Christo Domino originem traxit; quandoquidem ipse suæ faciei Imaginem linteo impressam in passione reliquit. Item misit effigiem suam *Abagaro Regi Edessæ*, quæ Genuæ asservatur in Ecclesia Sancti Bartholomæi; de hac imagine testantur Stephanus, & Adrianus Pontifices apud *Jvonem* 4. p. sui, *Decreti* c. 83. & *Damascenus*

cenus *lib. 4. de fide cap. 17. Vide Suarez in 3. p. tom. 1. disp. 54. sect. 1. vers. Dico primò.*

2 Omnes tamen ferè Infideles Christi Ecclesiam calumniati sunt, quòd Imagines veneretur. Iconomachorum primi authores fuerunt Judæi, Samaritani, & Mahometani; nam post annum Domini 600. Mahometus, hominibus suæ sectæ nullas Imagines in Templis permisit. Undè Turcæ nos Idololatrias existimant propter cultum Sacrarum Imaginum. Inter Christianos verò, Leo Isaurus Imperator à Judæis persuasus, publico edicto, Imagines deponi, & deleri ex Templis jussit: cujus impietatem secutus est Constantinus V. Copronymus appellatus, hujus Leonis filius, quòd in signum futuræ impietatis Sacrum baptismum suo stercore foedarit: *Post annum 800. iterum bellum contra Imagines renovavit Leo Armenius Imperator; & qui ei successerunt Michaël Balbo, & Theophilus. Et in Occidente Claudius Hispanus Episcopus Taurinensis, qui Imagines, & Cruces à Templis suæ Diœcesis abstulit: Anno verò Domini 1372. Joannes Wiclef Imagines reprehendit. Et nostro sæculo anno 1522. Andreas Carolstadius, Imagines è Templo abstulit. Deniquè Lutherani, & Sacramentarii damnatam jam olim Iconomachiam ab Inferis revocarunt. Sic etiam Joannes Calvinus lib. 1. c. 1. & lib. 4. cap. 9. §. 9. Institutionum. Undè Calvinistæ ubicumquè possunt Imagines frangunt, vel comburunt, vel abradunt.*

3 Contra igitur Sanctas Imagines, si quis dixerit, aut commiserit aliquid, propter hæresis suspicionem, quam prima fronte præ se fert, ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis punitur, tanquam de hæresi suspectus; non enim est verisimile, ut is, qui rectam fidem habeat, perpetrari audeat talia crimina, inquit Simanchas *tit. 33. num. 18.* Neque in hoc facinore, ait,
L quip-

quippiam est, quòd allicere, aut movere queat voluntatem in Imaginum Sacrarum injuriam, nisi pertinax error intellectus perperam sentientis de veneratione illorum; nam peccata illa, quæ natura objecti non trahunt voluntatem, verisimile est, quòd perpetrentur voluntate mota ab intellectu peccantis.

4 Imaginem igitur frangens, vulnerans, deturpans, spurcans, vel lapidem in eam jaciens, vel similia operans vehementer de hæresi suspectus redditur, ex *Simancha de Catholicis Institutionibus, tit. 33. nu. 18.* *Farinacio de hæresi quæst. 178. n. 53.* *Zanardo in Summa, cap. 64.* *Soufa in Aphorif. Inquisit. lib. 2. cap. 42. num. 14.* ex *Alphonso de Castro de justa hæreticorum punitione, lib. 1. c. 12. & is, Carena 2. p. tit. 7. §. 7. n. 38.* & ratio est, inquit Castro, quia hæc sine vehementi hæresis suspitione fieri non possent, præsertim cum sit hæresis in 7. synodo damnata, dicere: *Imagines non esse veneratione dignas.*

5 Cognitio hujus criminis, quamvis *Simanchas loco cit. n. 18.* contendat esse mixti fori, nisi fortè accesserit error in fide pertinax. Nihilo minus *Carena loc. cit. n. 4.* probat hoc delictum non esse mixti fori, sed ejus cognitionem pertinere ad Judices fidei, privativè quo ad laicos; & fusè id probat. Huic nefario crimini de Jure civili imponitur poena mortis naturalis; arbitraria verò de Jure canonico; attentis circumstantiis personæ, & delicti, *Clarus, §. fin. qu. 66. n. 19.* *Menoch. de arbit. lib. 2. centur. 4. casu 326.* & alii apud *Soufam loco cit. num. 15.*

6 Perpetrans autem ausu temerario publicè hoc horrendum delictum, sivè hæreticalem animum fateatur, sivè non, tradendus est Curiaæ Sæculari ultimo supplicio plectendus, ob facti qualitatem. Ita factum fuisse tradunt *Ancharranus consil. 15.* & *Cassaneus consil. 1. in quinto præsupposito, nu. 69.* apud *Soufam*
loc.

loco cit. n. 16. Et Carena tit. 7. §. 7. n. 42. vers. Neque obstat, refert, quòd etiam Bononiæ tres rei, qui plures Imagines in Civitate conspurcaverunt, de ordine Supremi Tribunalis Sanctæ Inquisitionis Romanæ, fuerunt brachio Sæculari traditi, anno 1623. qui debitas tanti sceleris pœnas persolverunt; & meritò: quandoquidem ait Chrysofomus in quadam oratione apud Simancham *loco cit.* Qui injuriam facit Imagini, eum, qui per Imaginem repræsentatur, injuria affecisse intelligitur. Sic etiam, qui Imaginem Imperatoris violavit, non secùs ac si Imperatorem ipsum contumelia affecisset punitur.

7 Animadvertendum est circa Sacrarum Imaginum adorationem, quòd multum distat nostra adoratio ab idololatria, & idolorum cultu: Ecclesia enim Catholica solùm eas imagines in veneratione habet, quæ personas adoratione dignas repræsentant. Deindè non absolutè eas adorat, neque respicit ad formam, vel figuram ligni, sicut idololatræ, sed ad Christum, ad Virginem, ad Sanctos, qui in imaginibus repræsentantur, & quos illa ligna in memoriam adducunt, veneratur, atque adorat; non enim sistit ille motus adorationis, illeque cultus in ligno, & imaginibus, quatenus ipsæ imagines res sunt ex ligno, & picturis confictæ. Sed quatenus repræsentat Sanctos, & quatenus tendit, & refertur in exemplaria, & prototypa. Undè in Concilio Trident. *sess. 25. in Decreto 2. de Sanctis Imaginibus.* Sic dicitur: *Imagines porrò in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quòd credatur inesse aliqua in eis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa.*

CAPUT XXIX.

De cultu debito, qui sacris Imaginibus est exhibendus.

1 **C**irca Imaginum Sacrarum adorationem servandus est modus debitus, & abstinendum est ab omni superstitioso cultu. Quoniam imagines depinguntur ad instruendam rudem, atque indoctam plebem, ut eleganter Damascenus *lib.4. de fide c. 16.* & oratione *tertia de Imaginibus* docet: Et Gregorius Nyssenus *oratione de Sancto Theodoro*, ait: *Solet enim etiam figura tacens in pariete loqui, maximeque prodesse.* Item Sanctus Gregorius Papa, *lib.9. epist.9.* & refertur, *Cap. perlata ad nos dist.3.* sic inquit: *Nam quòd legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quod sequi debeant.* Si igitur picturæ, & imagines sunt libri imperitorum hominum, & ad instar historiarum: quemadmodum libri ab erroribus expurgantur, & in historiis falsa, & apocrypha corriguntur, ita in imaginibus nihil permittendum est, quod devotionem, honestatem, & gravitatem non præferat.

2 Hinc est, quòd in *Indice expurgatorio Hispanico librorum prohibitorum, regula xi.* animadvertitur; quòd prohibeantur quæcumq; figuræ, imagines, inventiones, &c. quæ videri possint in contemptum, & irrisionem Sanctorum, & eorum etiam habituum: quæ regula fundatur in Concilio Trident. *sess.25. in Decreto de invocatione, & veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus*, ubi dicitur: *Omnis porrò superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum Sacro usu tollatur, omnis turpis quæstus*

quæstus eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate Imagines non pingantur, nec ornentur.

3 Et juxta hujusmodi sanctiones optimè Eminentiſſimus, & Reverendiſſimus Dominus D. Joannettinus Doria S. R. E. Presbyter Cardinalis, & Archiepiſcopus Panormitanus in Dioceſana Synodo, *par. 1. cap. 4. num. 11.* expreſſè mandat, ne in Sacris Imaginibus pingendis, ſculpendisque, aliquid incertum, ſuperſtitioſum, apocryphum, aut inſolitum adhibeatur, & omninò vitentur profana, turpia, obſcœna, inhoneſta, & quæ procacitatem oſtentant. Undè ad tollendos profanos uſus circa habitus, & ornatus Sacrarum Imaginum animadvertere debent Prælati; & coercenda videtur ineptia, & ſuperſtitio quarundam muliercularum, quæ, ut ſuis indulgeant affectibus, ad Chriſti parvuli imaginem ornandam, immoderato luxu utuntur, veſtientes eum fœminea veſte, & ampla Cyclade, vulgò, *guarda Infante*, & Hiſpano Idiomate, *Enaguas*, qui quidem ornatus magis ad iriſionem habitus Salvatoris, quàm ad devotionem, & gravitatem excitat: & contra Decretum Concilii Tridentini, & Dioceſanas ſanctiones hujusmodi ornatus procacem venuſtatem præferre videtur; quandoquidem ex ipſo vulgari nomine, *guarda Infante*, apud vulgi exiſtimationem, hæc ampla Cyclas apta videtur ad celandum Infantem in alvo conceptum, ergo procax apparet ornatus, & ut dedecens à Chriſti Imagine arcendus, quippè qui à Salvatoris noſtri puritate alienus, & inſolitus.

4 Maximè tollendus eſt hic vanus, inſolitus, & ſuperſtitioſus ornatus ad vitandam occaſionem hæreticis noſtri temporis, ne Sacras Imagines irrideant. Nam ſi novatores malè ſentiunt, quòd Imago Beatiſſimæ Virginis Mariæ in noſtris Templis benè culta,

& ornata cum Corona aurea appareat, & putant hoc esse ineptiam, & luxum foeminarum, ut refert Canisius *tom. 2. lib. 5. de Deiparac. 23.* qui tamen ornatus, non nisi ex devotione erga Virginem, & ad ostendendam ejus gloriam in coelo à fidelibus exhibetur. Quid igitur dicere possent hujusmodi hæretici Novatores si cernerent Imaginem Christi Domini muliebri Cyclade ornata, & procaci venustate comptam?

§ Adde, quod inter utilitates Sacrarum Imaginum, una est, quòd ad imitationem animos provocant, & ad fortitudinem excitant; hujus utilitatis meminit septima Synodus, quæ *actione quarta* refert, quandam impudicam foeminam, cùm ad quendam evocata veniret, in ipso limine conspexisse imaginem Polemonis pudicissimi hominis, & indè confusam erubuisse, & poenitentia ductam, domum suam rediisse; ergo habitus modestus in Sacris Imaginibus est exhibendus, qui ad honestatem, pietatem, & devotionem nos excitet, quod Concil. Trident. in *Decreto superiùs allato de invocatione, & veneratione, &c.* animadvertens ait: *Ut pro iis Deo gratias agunt, ad Sanctorumquè imitationem, vitam, moresquè suos componant.*

C A P U T X X X.

De Venerantibus homines illorum Canonizatione, vel Beatificatione.

I **Q**Uicumque, Romano Pontifice inconsulto, publicè, defunctos nondum à Sede Apostolica Canonizatos, vel Beatificatos, venerari audent, publicè eos invocando, campanas in die eorum obitus pulsando, Altaria erigendo, in Litaniis, aut in Mar-

Martyrologio eorum nomina ponendo, Imagines eorum cum radiis, luminibus, aut Laureolis proponendo, tabellas, aut Luminaria ad eorum sepulchra apponendo, graviter ab Inquisitor. puniendi sunt, prout ita speciali Constitutione, cautum est à Sanctissimo Domino nostro Urbano VIII. lata in Sancto Officio universalis Romanæ Inquisitionis sub die 13. Martii 1625. & est constitutio 37. Sanctitatis suæ, quæ incipit: Sanctissimus Dominus noster sollicitè animadvertens, &c. quam refert Diana, post quartam partem inter Bullas Apostolicas spectantes ad Tribunal Sancti Officii fol. mihi 481. ex impressione Lugdunensi 1636. quam ob rem nonnulla hac de re, & de Sanctorum Canonizatione animadvertenda sunt.

2 Animadvertendum est primò, quòd Innocentius Tertius, *Cap. audivimus de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, definit Canonizationem his verbis: *Canonizatio est canonicè, & regulariter instituerè, quòd aliquis pro Sancto habeatur.* Sequuntur ibi *Canonistæ; Sylvester, & alii Summistæ, verb. Canonizatio.* Cardinalis verò Bellarminus, *tom. I. lib. I. de Sanctorum Beatitudine* definit hoc modo: *Canonizatio nihil est aliud, quàm publicum Ecclesie testimonium de Vita, Sanctitate, & Gloria alicujus hominis jam defuncti, & simul judicium, & sententia, qua determinantur illi honores qui aliis Sanctis debentur.* Vide *Luyfium Turrianum de fide disp. 17. dub. 1.*

3 Animadvertendum secundò ex *Bellarmino opusc. de Sanctis, lib. I. cap. 8.* quòd duplex Canonizatio distinguitur, altera particularis, universalis altera; Particularis dicitur, qua Sanctus aliquis, sive Martyr, sive Confessor colendus proponitur uni particulari Ecclesie. Universalis, qua toti Ecclesie colendus proponitur, ita ut nemini Christiano liceat de ejus hominis Sanctitate, & Beatitudine dubitare. Parti-

cularis autem Canonizatio , antiquis temporibus , Episcoporum particularium Judicio commissa erat , ita docet Waldensis *lib. de Sacramentalibus , tit. 14. cap. 122.* & colligitur ex Cypriano *lib. 3. Epist. 6.* ubi jubet ad se scribi , cùm aliquis martyrium pateretur , ut singulis annis in ejus memoriam dies natalis celebretur ; & colligitur etiam ex Concilio Florentino , *sess. 7.* ubi Latini Patres testantur in Ecclesia Gregorium , Simonem Metaphrastem pro Sancto coli , cujus nunquam fuit memoria in Ecclesia latina. Idem denique colligitur ex Divo August. *tit. 7. in opere breviculi contra Donatistas collatione. Tertii diei.* Ex Optato Milevitano *lib. 1. contra Donatistas.* Universalis autem Canonizatio solùm ad Supremum Ecclesiæ Pastorem , & Pontificem semper pertinuit ; ita habetur *Cap. audivimus , & Cap. ex eo , de reliquiis , & veneratione Sanctorum , & Cap. venerabili , de testibus , & attestationibus.*

4 Et ratio est , quia ad Summum Pontificem pertinet proponere toti Ecclesiæ , quid in materia Religionis sit agendum. Verum tamen est , inquit Bellarminus *loc. cit.* quòd plurimi antiquiores Sancti , qui colebantur in particularibus locis , decreto particularium Episcoporum , cæperunt paulatim coli in Ecclesia universa , non certa aliqua lege , vel decreto , sed consuetudine à Summis Pontificibus consensu tacito approbata , ut sunt Sanctus Martinus , Sanctus Nicolaus , Sanctus Hilarius , & quàm plures alii ; undè Episcopi nunquam habuerunt jus Canonizandi , absoluta Canonizatione , ut aliqui docuerunt ; quia non potuerunt obligare totam Ecclesiam , cùm sint peculiare Episcopi ; solùm enim in sua Provincia poterant facultatem concedere , ut aliquis vii Sanctus coleretur , juxta supra dicta : sed hæc non erat absoluta , & universalis Canonizatio , nequè totam Ecclesiam obli-

obligabat. Verum tamen est, quòd hic modus Canonizandi jam nunc non licet; quandoquidem Alexander III. & postea Innocentius III. considerantes aliquos abusus, qui circa Sanctorum cultum oriri possent, decreverunt, ut nullus coleretur tanquam Sanctus, absque Romani Pontificis approbatione, ut patet ex *cap. 1. & 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*. Ex hac verò prohibitione non colligitur Episcopos antiquitus potestatem habuisse absolutè Canonizandi. Undè quòd asserunt aliqui recentiores, Episcopos jus Canonizandi habuisse, ex traditione Apostolica, & Decretis Pontificum; omnino absque idoneo fundamento asseritur, si de absoluta Canonizatione sermo fit. Vide Turrianum *loc. cit. dub. 2.*

5 Animadvertendum tertio, quòd nunquam fuit mos in Ecclesia Catholica, venerari homines mortuos tanquam Sanctos, antequam publica auctoritate legitimorum Judicum Ecclesiasticorum, essent recepti, & approbati, legitimi autem Judices in Provinciis erant Episcopi ad particularem Canonizationem, qui diligentiam exactam adhibebant, ut Sanctos proponerent colendos; quod Episcopis omnibus scripsit observandum Fabianus Papa *Epist. ad omnes Ecclesie Communitates*. Habetur *prim. tom. Concil.* Pro tota verò Ecclesia Romæ legitimus Judex semper fuit Romanus Pontifex, & in principio Ecclesie pro cognoscendis, & servandis rebus, & historiis Martyrum Notarii septem sunt designati, à Clemente primo Antero & Fabiano, ut constat ex eorum vitis, & ex *Epist. Fabiani citata*.

6 Animadvertendum quarto, semper fuisse in Ecclesia maximam curam, ut veri Sancti à falsis, & commentitiis, sive incertis distinguerentur, ne falsi, vel incerti, ut Sancti colerentur. Constat ex *Concil.*

Carthaginensi 1. cap. 2. Concilio Laodicensi cap. 9. & 39. Gangrense cap. 20. ut refert Gratianus cap. si quis per Superbiam 30. dist. & idem statuit Carthaginense quintum cap. 14. refert Gratianus, Cap. placuit, ut altera, de consecratione dist. 1. Concil. Epaunense cap. 25. Concil. Bracharense 3. cap. 5. aliàs 6. Concil. Moguntinum cap. 51. Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 62. refertur cap. 2. de reliquiis, & veneratione Sanctorum, Concilium Trident. sess. 25. Cap. de invocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum.

7 Animadvertendum quintò. Romanam Ecclesiam semper majorem diligentiam adhibere, ad Canonizandos Confessores, quàm Martyres, & ita observandum esse, docent *Canonistæ in cap. 1. de Reliquiis, & veneratione Sancti. Innocentius n. 1. in fine Hostiensis, n. 6. in fine. Joannes Andr. n. 4. in fine, & ratio est, quia in Martyribus facilius elucet causæ Sanctitatis, nempe patientia, constantia, & titulus mortis, quandò scilicet occiduntur in odium fidei. In aliis verò magna Inquisitio vitæ, & Sanctitatis, & miraculorum, atquè bonorum omnium examen requiritur. Consuevit etiam Romana Ecclesia alia exigere, ad Sanctorum Canonizationem, quæ referunt *Canonistæ in Cap. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, videlicet multiplicatas preces magnorum virorum, & principum intercedentium pro Canonizatione, & constantem famam Sanctitatis Canonizandi.**

8 Animadvertendum est ultimò, ita esse proprium Pontificis Canonizare, ut sinè illius facultate alicui non liceat, ita *Canonistæ in cap. 1. de Reliquiis; Ubi Innocentius num. 2. Hostiensis num. 7. Joannes Andreas num. 5. rursus Canonistæ in cap. 2. de Reliquiis num. 6. Ubi Glossa Sedis Apostolicæ, Geminianus n. 11. Turrecremata in cap. 1. de Consecratione dist. 3. Troillus tit.*

rit. de Canonizatione Sanctorum dub. 2. Jacobus Castell. *tit. de Canonizatione Sanctorum quaest. 3.* qui docet ex communi consensu Doctorum, neque Episcopos, neque Legatos à Latere, neque Collegium Cardinalium, Sede Apostolica vacante, neque Concilium Provinciale, neque Universale, posse Sanctos Canonizare, auctoritate Pontificis non interveniente, & constat ex *cap. 1. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, qui est Alexandri III. quippè qui praefuit Ecclesiae, Anno Domini 1160.

9 Quae de Canonizatione Sanctorum dicta sunt, etiam de Beatificatione sunt intelligenda; quandoquidem Beatificatio est quaedam species verae Canonizationis, quae à solo Pontifice Romano concedi potest. Vide Turrianum *loc. cit. dub. 4.* Hinc est enim, quòd Beatificatio dicitur Canonizatio particularis, quoad cultum, juxta placitum Summi Pontificis, restringendo ad certum genus cultus, ut alicui Ecclesiae particulari, vel Monasterio, vel Ordini Religiosorum, ut possint cultum Sacrum illi deferre, E. G. Officium divinum recitare, aut Missam celebrare certo die, cum tamen hujusmodi restrictio non fiat circa Canonizatum. His animadversis,

10 Dicendum est primò, non licere aliquem defunctum, nondum Canonizatum colere cultu Sacro & publico, sinè Apostolicae Sedis facultate. Constat ex prohibitione Alexandri III. *cap. 1. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, & ex Concil. Generali Lateranensi, sub Innocentio III. *cap. 63. relato in cap. 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* Ita docent Canonistae in *cap. 1. de Reliquiis.* Innocentius nu. 3. Hostiensis nu. 2. Panormitanus n. 3. Notabili 21. Sic etiam Bellarminus *loco cit. cap. 10.* Turrianus *loc. cit. dub. 9.* Verum posse deferri cultum privatum non Canonizato, quem quis putat prudenter in gloria esse,

se, patet, quia cum Pontifices & Concilia prohibeant cultum deferri non Canonizato, loquuntur publicè, & solemniter: hoc expressis verbis constituit *Concil. Lateranense* citatum, & tenuerunt expressè *Hostiensis*, *Panormitanus loco cit.* Cardinalis Bellarminus, & alii, quos laudat, & sequitur *Turrianus loco cit.*

11. Sed ut clariùs appareat, quinam cultus deferri liceat, vel non debeat in honorem hominum non Canonizatorum, vel Beatificatorum, Cardinalis Bellarminus *loc. cit. cap. 10.* ex doctrina de cultu publico & privato, ad septem veluti capita hujusmodi cultum redigit.

Primò docet hominem non Canonizatum non posse appellari Sanctum, quasi relatum ab Ecclesia in Catalogo Sanctorum: est enim cultus publicus, & solùm fit quando aliquis Canonizatur. Quamvis possit appellari Sanctus, tanquam is, de quo piè, & prudenter creditur esse in gloria; affert quædam exempla Bellarminus *in responsione ad quoddam scriptum Anonymum apud Turrianum in selectis disputationibus Theologicis, p. 1. disp. 33. post dub. 5.* de Sancto Bernardo, qui vocavit Malachiam Sanctum statim à morte; & vitam ejus, ut verè Sancti descripsit; S. quoque Thomas Sanctum appellavit Bonaventuram, adhuc in carne mortali viventem, & alia id generis exempla refert.

12. Secundò asserit, hominem non Canonizatum non posse invocari in publicis Litanis, & Officio Sacro, ac in Martyrologio scribi: is enim cultus institutus est ab Ecclesia, pro Canonizatis; licitum tamen est eum invocare privata auctoritate, ut probat Bellarminus ex Hieronymo *in vita Paulæ*, & Gregorio Nazianzeno *in vita Athanasii.*

13. Tertiò, non licet in honorem ejus hominis non Canonizati, Templum, vel Altare ædificare; quandoqui-

doquidem hic etiam est cultus publicus institutus pro eo, qui auctoritate, vel facultate Pontificis colitur. Quartò, nec licet Missam dicere de tali homine propter eandem rationem.

Quintò, pari ratione, publicum festum diem celebrare in honorem ejus hominis non est licitum; licebit tamen privatim Deo vacare in memoriam ejus, ut patet ex *Cassiano collect. 19. cap. 1.* & aliis, apud *Turrianum loc. cit.*

Sextò, non licet, hominis non Canonizati Imaginem, cum radiis, luminibus, seu Laureolis pingere, & adorandam in Templo proponere; hoc enim est testimonium Ecclesiæ, de gloria illius, & publicus cultus: ac expressè prohibetur in Bulla allata *Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII.* Licitum erit tamen pingere sine radiis, & privatim colere: hac enim ratione non est cultus publicus.

14. Sed an hæc constitutio prohibeat etiam quod imago illius, sic cum radiis picta, in angulo domus secreto, vel in proprio cubiculo teneatur? Et respondetur esse prohibitum, ex verbis illius Bullæ, videlicet: *Eorum Imagines in Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum Laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur.*

15. Septimò, non licet Reliquias hominis non Canonizati in Templo proponere adorandas, quia est cultus solemnis, & publicus, qui sine Pontificis facultate, nulli est deferendus: licebit tamen eas reliquias privatim colere, eo quòd iste cultus, publicus & solemnis non sit, ut multis exemplis probat *Bel-larminus in lib. cit. de Sanctis, & in responsione ad scriptum Anonymum, ut supra.*

16. Dicendum secundò, non licere publicè ad sepulchra hominum mortuorum cum fama Sanctitatis, non tamen Canonizatorum, vel Beatificatorum, cereos

cereos, vel lampades accendere, nec tabellas, Imagines ex cera, aut argento, &c. tam pictas, quam exculptas appendere, seu affigere. Hæc conclusio est contra Turrianum *loco cit. dub. 10.* & Molfesium *consil. 45. num. 33. post secundum volum. commen. ad consuetud. Hispan.* Probatur verò ex constitut. prædicta Domini nostri *Urbani VIII.* illis verbis: *Ad horum hominum sepulchra vetuit, ac inhiuit tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, &c. appendi, seu affigi, & lampades, sive alia quæcumque lumina accendi.*

17 Ad illa autem, quæ objicit Turrianus, & commemorari solent ex multis Sanctorum historiis, ex relationibus auditorum Rotæ in Canonizationibus Sanctorum, ut Sancti Didaci, Hyacinthi, Sancti Raymundi, & aliorum. Respondet Pegna *in scripto illo anonymo apud Turrianum impresso in selectis disputationibus Theologicis, p. 1. disp. 33. cit. vers.* Ex omnibus istis patet responsio, quòd quando ad sepulchra illorum Sanctorum, & similibus, donaria offerebantur, & luminaria accendi permittebantur, id per Episcopos locorum testibus examinatis, & receptis probationibus, cognitum fuerat de vitæ Sanctitate, & miraculorum operatione.

18 Sed imposterum de hujusmodi tabellis, & donariis modum præscribit Sanctissimus Dominus noster *Urbanus VIII. in declaratione post dictam Bullam die 30. Octobris 1625.* quòd decretum impressum habetur apud Barbosam, *cap. 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, & in libello Bullarum recentiorum post prædictam Bullam, fol. mihi 148. ex impressione Neapolitana 1634.*

19 Dicendum tertio, prohibitum esse de hominibus mortuis fama Sanctitatis, libros imprimi continentes gesta, miracula, vel revelationes, sinè recognitione, atquè approbatione Ordinarii super iis recognos-

cognoscendis. Ita in prædicta Bulla Domini nostri Urbani VIII. expressè præcipitur.

20 Dicendum quartò, contra publicè venerantes homines mortuos ante eorum Canonizationem, vel Beatificationem, & contra quoscumque reos aliquid operantes contra dispositionem Bullæ prædictæ, procedere posse Inquisitores fidei. Ita evidentissimè Pontifex in eadem Bulla, sicut etiam ante docuerat Zachinus *de hæreticis c. 22. n. 8.* & Pegna in ejus scripto super hoc confecto impresso apud Turrianum in selectis disputationibus ubi supra, vers. Postremò illud observandum, ubi ait, quòd similia præsumentes interrogari ab Inquisitoribus possunt, quòd sentiant de Romani Pontificis autoritate.

C A P U T X X X I.

De Confessariis sollicitantibus ad impudicos actus.

OMnes Confessarii in Sacramentali confessione allicientes, provocantes, seu allicere, & provocare tentantes mulieres, ad actus impudicos, & inhonestos, utpotè de fide suspecti, subduntur judicio Inquisitorum hæreticæ pravitatis, ac eisdem denunciandi, ut puniri possint, vigore constitutionis Pauli IV. die 16. Aprilis 1561. Pii IV. die 6. Aprilis 1564. Clementis VIII. die 3. Decembris 1592. Pauli V. 16. Septembris 1608. & novissimè Gregorii XV. die 30. Augusti 1622.

§. I.

*Explicantur varii casus, in quibus interve-
niat sollicitatio in Bullis comprehensa.*

Varii autem sunt casus, in quibus ex vigore supra dictarum Bullarum, & specialiter Gregorii XV. propriè intervenit sollicitatio in confessione, Inquisitoribus denuncianda, ac ab eis punienda, de quibus consulendi sunt Doctores, qui fusè hac de rescripserunt, ut Acunha de confessariis sollicitantibus, & Freitas ejus additionator Sousa opusc. de confessariis sollicitantibus, & in Aphoris. Inquisitorum lib. 1. cap. 34. Bonacina de variis tractatibus disp. 6. punct. 3. Joannes Sanchez in selectis disputationibus, disp. 11. Diana part. 1. tract. 7. p. 4. tract. 5. Trimarchius de confessario abutente Sacramento pœnitentiæ, Castrus Palaus tom. 1. operis Moralis tract. 4. disp. 9. ex quibus aliqua cursim adnotabimus.

1 Ut autem confessarius juxta hæc decreta denunciandus sit, ut puniatur satis est, si cum verbis, vel signis dubiis, seu nutibus, & tactibus sollicitaverit, vel laudando mulieris venustatem, Bonacina loco cit. num. 5. Sousa in Aphoris. Inquisit. lib. 1. c. 34. num. 54. Peyrinus in privilegiis minimorum tom. 2. constitut. 4. Gregorii XV. §. 6. num. 21. Sanctarellus de hæresi c. 44. num. 9. vers. Dico 6. Diana 4. p. tract. 5. resolut. 25. Carena de modo procedendi in causis Sancti Officii, p. 2. tit. 6. §. 5. n. 37.

2 Nec excusat parvitas materiæ, quin talis Confessarius non denunciatur; Joannes Sanchez in selectis disputationibus disp. 11. num. 24. Peyrinus tom. 3. Privilegiorum cap. 11. nu. 6. Freitas in additionibus ad tract.

tract. de Confess. sollicit. quæst. 7. n. 33. Diana loc. cit. resolut. 5. Trimarchius loc. cit. disp. 2. sect. 7. n. 24. Ratio est, quia quamvis manum, vel pedem foeminae præmere, vellicare, & similia peccata possint esse venialia intra genus luxuriæ; dummodò finis mortalis absit, atque periculum pollutionis; hæc tamen si tempore administrationis Sacramenti fiant, vel immediatè ante, vel immediatè post, erunt mortalia, & damnata, ob gravem injuriam Sacramento illatam, inquit Sánchez relatus.

3 Item incurrit poenas, & denunciandus erit Confessarius inducens mulierem, vel virum ad nefandum congressum. Sic Castrus Palaus *tract. 4. disp. 9. punct. 2. n. 3. Sousa in Aphorif. Inquisit. loc. cit. n. 19. Joannes Sanchez loc. item cit. n. 23.*

4 Etiam si post sollicitationem statim poeniteat, poenas non evadet Confessarius sollicitans, Sanctarellus *de hæresi dub. unic. c. 44. n. 18. Bonacina disp. 6. cit. punct. 3. num. 4. Diana loc. cit. resolut. 22. Carena loc. cit. num. 36.*

5 Si Confessarius item, in confessione, vel antè; vel post immediatè, præbet poenitenti scriptum, in quo sollicitatio continetur, etiam si tale scriptum non statim legendum præbeat, sed domi suæ, aut alibi, erit denunciandus, quandoquidem sollicitatio ortum habet à Sacramento, eique fit injuria, Joannes Sanchez *loc. cit. nu. 32. Diana loc. cit. resolut. 2. Trimarchius disp. 2. sect. 8. num. 54. Pater Joseph de Augustino in brev. notitia pro primo ingressu ad audiendas confessiones de Confessar. sollicitantibus num. 7. fol. mihi 318.*

6 Item si Confessarius ad Lenocinium sollicitaverit, erit denunciandus, & poenas brevis non effugiet, Sousa *in Aphorif. loc. cit. nu. 21. & de Confess. sollicit. tract. 7. c. 14. n. 3. Acunha quæst. 17. num. 8. & Freitas*

ibidem n. 14. Bonacina *loc. cit. punct.* 3. nu. 19. Diana *loc. cit. resolut.* 8. Trimarchius *disp.* 2. *sect.* 10. n. 72. Joannes Sanchez *loc. cit.* n. 44.

7 Est etiam denunciandus, & Inquisitorum judicio subjicitur Confessarius, si à poenitente in confessione domum suam petat, ut ibi concubinam adducat, Diana *loc. cit. resolut.* 45. ex Bulla Gregorii XV. qui prohibet ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis, quomodolibet perpetranda.

8 Est etiam denunciandus, & poenis subjacet Confessarius, qui mulierem ad confessionem accedentem, sollicitet illam, confessionem dissuadendo, & in aliud tempus deferendo, Freitas *in addit. novis. de Confessariis sollicit. quest.* 14. n. 18. Moura *opus. de incant. sect.* 3. nu. 18. Castrus Palaus *loc. cit. punct.* 7. n. 3. Diana *loco cit. resolut.* 39. Ratio est, quia tunc Confessarius laqueum parat, ubi à laqueis poenitentem liberari debebat, propterea Gregorius XV. *in Constitut.* apposuit, puniendum esse sollicitantem occasione confessionis, etiam ipsa confessione non secuta.

9 Si verò foeminae dicenti se velle statim confiteri, Confessarius solùm confessionem dissuadeat, animo eam postea alliciendi ad impudicos actus, si per talem dissuasionem præcisè animus sufficienter mulieri manifestatur, taliter quòd ipsa possit intelligere, dissuasionem confessionis oriri ex animo ad inhonesta alliciendi, certum est esse sollicitationem denunciandam; secus verò si animus non manifestetur, Joannes Sanchez n. 49. Castrus Palaus *punct.* 7. *cita. num.* 6.

10 Item si poenitens, & Confessarius ad invicem se sollicitant, & si poenitens fuerit prima in miscendis sermonibus impudicis, aut Confessarium sollicitaverit, dummodo Confessarius consenserit, & inhonestos

stos sermones habuerit, erit denunciandus, & in pœnas incurreret, Soufa *in Aphorif. loco cit. num. 11.* Freitas *de Confessariis sollicitantibus quæst. 11. num. 35.* Diana *loc. cit. resolut. 14.* Pater Joseph de Augustino *loc. cit. num. 4. fol. 316.*

11 Etiam si Confessarius consentiat sollicitationi pœnitentis sollicitantis, erit denunciandus, Fagundez *de præc. Eccl. præcepto secundo, l. 4. c. 3. n. 56. & 57.* Ludovicus à Paramo *de origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 10. n. 171.* Diana 4. p. tract. 5. resolut. 4. & 24. Pater Joseph de Augustino *num. 5. loc. cit.*

12 In Decreta quoque deliquit Confessarius, si foemina ad concubitum naturalem provocet Confessarium, ipse tamen reprovocet ad nefandum, sive ad mollitiem, Joannes Sanchez *dict. disp. 11. nu. 27.* Castrus Palaus *loc. cit. punct. 5. num. 4.* Trimarchius *disp. 9. sect. 4. num. 34.*

13 In pœnas Bullæ Pontificiæ incurreret etiam, & denunciandus erit Confessarius; è contra, si mulier ad Sodomiticum congressum incitet, & Confessarius renuat; suadet tamen ad naturalem, Castrus Palaus *punct. 5. num. 4.* Trimarchius *loc. cit. nu. 34.* Ratio est, quia Confessarius absolute inductor est ad malum.

14 Quando verò mulier ad actum naturalem instiget, & Confessarius tamen contentus tantum osculis, & tactibus ad illa sollicitet, pœnas Bullæ non vitabit; quia tam à copula, quam ab osculis, & tactibus posset, & deberet foeminam avertere, Joannes Sanchez *dict. disput. 11. num. 28.* & Diana *loc. cit. resolut. 13.*

15 Sub pœnis item Bullæ comprehenditur Confessarius, & erit denunciandus, etiam si extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones Sacramentales audiuntur, simulando confessiones audire, etiam si Confessarius,

& poenitens conveniant in simulatione, ut ibi impudicos, & inhonestos sermones habeant, Sanchez *dict. disp. 11. n. 40.* Diana 4. p. tract. 5. *resolut. 50.* Trimarcius *disp. 3. sect. 2. num. 19.*

16 Animadvertendum est autem, quòd per verbum illud Bullæ: in loco quocumque electo ad confessionem audiendam, intelligitur non solum locus in Ecclesia, sed etiam in domo, in agro, in monte, dummodò sollicitantes confessionem simulent, patet ex verbis Bullæ: *Simulantes confessiones audire*, quòd eveniet, si mulier flexis genibus more eorum, qui peccata sua confiteri volunt coram Confessario, ad audiendum applicato, constituatur, ita ut actus ille ab assistentibus, & circumstantibus confessio credatur, Sousa *in additionibus ad Bullam Gregorii XV. in tract. de sollicitat. n. 15. fol. mihi 265.* Fagundez *lib. 6. in 6. præceptum Decalogi cap. 12. n. 19.* Ratio potest esse, quia Confessarius in lasciva locutione peccat adversus Religionem debitam Sacramento poenitentiae: quandoquidem Sacramento poenitentiae debita est illa exterior reverentia, & ceremonia, ut scilicet poenitens flexis genibus, detecto capite, & supplex ad pedes Confessarii accedat, pro peccatorum venia consequenda. Qui ergò ad ceremoniam inhonestæ locutioni arrogat, Sacramentum ipsum jure suo spoliatur, & graviter lædit, Joannes Sanchez *disp. 35. num. 5.* Castrus Palaus *tract. 4. disp. 9. punct. 8. n. 3.*

17 Hinc Confessarius, si vocatus à foemina pro ejus confessione audienda, ab ea sollicitatur ad turpia, quæ etiam minas superaddat, se exclamaturam, vim sibi inferri, nisi consentiat, ob quæ mulieri postulanti consentiat; ligatur Constitutione Gregorii XV. ac Inquisitoribus est denunciandus, Joannes Sanchez *disp. 11. num. 30. vers. At jam ex Constitutione*, Carena *tract. de Officio Sanctæ Inquisit. par. 2. tit. 6. §. 19.*

n. 95. Ratio est, quia inhonesta & impudica, prætextu confessionis perpetratur.

18 Præterea Sacerdos jurisdictione carens, si sollicitet, est denunciandus, & poenas Bullæ non effugiet, *Acunha quæst. 11. num. 5.* *Freitas n. 13.* *Joannes Sanchez num. 38.* *Castrus Palaus loc. cit. nu. 1.* *Diana dict. tract. 5. resol. 8.* *Trimarchius disp. 7. sect. 4. nu. 4.* *Pater Joseph de Augustino loc. cit. nu. 8.* quidquid in oppositum dicat *Fagundez*, novissimè *lib. 6. in 6. præceptum Decalogi cap. 12. n. 24.*

19 In poenas item Bullæ incurrit Confessarius, & erit denunciandus, qui immediatè post confessionem, sicut qui immediatè antè sollicitat: Immediatè verò post sollicitare censetur Confessarius dans poenitentiam mulieri, ut nuda à se verberaretur, & cùm ad hoc pervenisset, manu propria, aut scutica ab ipso percutitur, *Souza opusc. de Confess. sollicitant. tract. 1. cap. 18. num. 14.* & *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 34. n. 40.* *Diana 4. p. tract. 5. resolut. 47.*

20 Etiam poenas sollicitantium non evadet Confessarius, & est revelandus Inquisitoribus, si mulieri suadeat, ut ipsi eo loco verenda ostendat, quæ ipsa in eadem confessione, morbo affecta habere, dixit *Souza de Confessariis sollicitant. loc. cit. num. 14.* & *in Aphorif. loc. cit. num. 41.* *Diana loc. cit.*

§. II.

Qua ratione Confessarius sollicitans sit de hæresi suspectus, & qualis sit talis suspicio.

1 **C**ertum esse debet ex Summorum Pontificum decretis, Confessarios sollicitantes ad inhonesta esse de hæresi suspectos. Sed in quo consistat hæc

hæresis suspicio? Doctores ut plurimum supponunt, & non explicant: Illustrissimus autem Dominus Trasmiera *de Polygamia lib. 3. quæst. 2. num. 45.* ait, quòd sollicitantes ad turpia sunt de hæresi suspecti, quia specialiter fini Sacrosancti Sacramenti pœnitentiæ opponuntur; quia cum Sacramentum pœnitentiæ sit institutum ex sua primaria, & formali institutione ad remittendas culpas; adversus hujus Sacramenti finem specialiter operatur, quia eo abutitur, ad committendum enorme delictum impudicitiae, atque suspicionem exhibet, quòd malè sentiat de Sacramento pœnitentiæ; eandem rationem affert Trimarchius *disp. 4. sect. 4. nu. 26. ex Peyrino tom. 2. Privilegiorum constitut. 4. Gregorii XV. §. 3. num. 6.* Et hanc eandem rationem ostendere videtur Summus Pontifex Gregorius XV. illis verbis: *Ut Sacerdos ad Sacras confessiones audiendas deputatus, Sacrosancto pœnitentiæ Sacramento, sollicitando pœnitentes ad turpia, abutuntur, & pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, &c.* quia loco remittendi peccata, ad peccandum inducit.

2 Aliam etiam affert rationem Dominus Trasmiera *loc. citat. num. 31.* quòd sollicitans, occasionem hæreticis præbet ad blasphemanda Ecclesiastica Sacramenta, & specialiter pœnitentiæ Sacramentum, quòd nimirum sit apta inventio pro impudicis Sacerdotibus ad suas explendas libidines, maximè quia hæretici nostri temporis confessionem auricularem, ut vocant, ex dæmonis officina esse depromptam, falsò asserunt Calvinus *lib. 3. instit. cap. 4. §. 29.* & cum Calvino, & Calvinistis convenit Lutherus *contra Latomum*; ait enim *nego in totum confessionem esse exigendam*; sic etiam Philippus Melancton *in exam. ordin. Zwinglii contra confessionem Lutheri*, & omnes, tam Zwingliani, quàm Lutheristæ cum Calvinistis con-

conveniunt, & confessionem Sacramentalem veluti rem pestilentem, & Ecclesiæ multis nominibus noxiam damnant. Vide Boerium *lib. 2. examine secundo, art. 24. errore 8.* Undè sollicitator præbet occasionem, ut inter alia, hac etiam ratione hæretici confessionem ut noxam damnent.

3 Qualis autem suspicio de hæresi oriatur ex sollicitatione, de levi, vel vehementi? Non conveniunt inter se Doctores. Nam quod fit de vehementi suspectus de hæresi Confessarius sollicitans, tradit Genuensis *in praxi Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ cap. 66. n. 2.* Pegna *in directorio par. 2. Commen. 81.* Modius *de Sacris Ordinibus cap. 27. n. 6.* Aloysius Bario *post flores Inquisitorum, tit. de Confessariis sollicitantibus.* Ubi dicit, quòd hodie ex stylo Urbis, & Orbis, imò etiam ex Apostolico rescripto, Confessarii sollicitantes sunt vehementer de hæresi suspecti. Et fertur ita declarasse *Clementem VIII.* ut testatur Genuensis *loc. cit.* Eandem suspicionem de vehementi admittit Alphonsus de Leone *in thesauro fori Ecclesiastici par. 3. c. 37. num. 35.* Carena *de modo procedendi in causis Sancti Officii par. 2. tit. 6. rubr. de Confessar. sollicit. §. 13. n. 53.* Trimarchius *de Confessario abutente disp. 4. sect. 4. n. 34.*

4 Sed esse hujusmodi sollicitantes de levi solùm suspectos, tenet Joseph Sesse *tom. 4. decis. 449. num. 3. & decis. 454. n. 6.* Paramus *de Origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 10. num. 15.* Sousa *de Confessariis sollicitantibus tract. 1. cap. 5. n. 6.* Acunha *tract. de Confessariis sollicitantibus quæst. 2. n. 20.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 6. nu. 1.* & ferè omnes Doctores Hispani, hac de re tractantes. Hinc est, quòd in Hispanica Inquisitione hujusmodi rei non torquentur, ut observat Sousa *loc. cit. tract. 2. c. 13. conclus. 3. n. 11. & in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 34.*

num. 64. & 65. *Castrus Palaus loc. cit. punct. 11. n. 4.* *Acunha quæst. 13. num. 14.* & ideò in nostra Inquisitione Hispanica hujusmodi rei, tanquam leviter de hæresi suspecti abjurant tantùm de levi, ut docent præfati Doctores *Sousa loc. cit. tract. 1. cap. 5. num. 6.* & *Diana 4. p. tract. 7. resolut. 7.* quam ob rem unusquisque sequitur praxim suæ Inquisitionis.

5 Sed dubitari potest, an qui sollicitat in loco ad confessionem electo, vel prætextu, & occasione confessionis, simulando confessionem, reddatur de fide suspectus, abjurarequè debeat de levi suspicionem, sicut sollicitantes, de quibus antiquæ Constitutiones loquebantur? An verò absque abjuratione, extraordinaria pœna puniendi sint, quandòquidem *Gregorius XV. in sua Constitutione* hoc non declarat? In qua re negativè respondet *Sousa in Aphorif. Inquisit. loc. cit. num. 68.* & *Carena par. 2. tit. 6. §. 13. nu. 54.* qui asserunt, quòd abjurant Confessarii sollicitantes in Sacramentali confessione, aut in actu proximo antecedente, vel consequente, aut quando prætextu confessionis, aut occasione illius sollicitant. Non tamen abjurant, quando sollicitatio fit solùm in Confessionario, aut in loco, ubi confessiones audiuntur; quia abutendo tantùmmodo Confessionario, inquit *Carena*, nullam oriri hæresis suspicionem, ac proindè hoc modo sollicitantes nullo pacto abjurare debent.

6 Affirmativa tamen sententia est *Dianæ 4. part. tract. 5. resolut. 50. vers.* *Quo ad alios verò casus*, ubi ait, quod sollicitantes in Confessionario, solùm confessionem simulantes sunt de hæresi suspecti, & abjurare debent, ut alii sollicitantes abjurabant, aitque sic in Romana, & universalis Inquisitione observari. Et novissimè hanc etiam sententiam amplectitur *Fagundes lib. 6. in 6. præceptum Decalogi cap. 12. nu. 25.* & asserit item *Sousam de Confessariis sollicitantibus in*

Annotationibus ad hanc Constitutionem Gregorii XV. num. 15. & ita etiam sentiendum existimo ex praxi nostræ Hispanicæ Inquisitionis.

Probatur hæc nostra sententia, quia licet Summus Pontifex in hac nova Constitutione, seu in verbis noviter in illa additis, non dicat sic sollicitantes esse de hæresi suspectos; id tamen supponit ex Constitutione Pauli IV. ubi inserta, & à se approbata, & confirmata; in ea autem antiqua Constitutione sollicitantes cum injuria Sacramenti declarantur suspecti. Cùm igitur eadem ratio inveniat in hujusmodi sollicitantibus, atque in illis, idem de omnibus est sentiendum.

7 Sed ad hanc rationem contra *Diana*, respondet *Carena in secunda editione novissima loc. cit.* quòd Pontifex solum committit hoc crimen sollicitationis abutendo Confessionario, Inquisitoribus puniendum, non tamen per hoc declarat tales abutentes loco ad confessiones electo, vel confessiones simulantes, esse de hæresi suspectos; ad eum planè modum, quo in Regno Lusitaniæ ex Constitutione Pii IV. & Gregorii XIII. Inquisitores habent cognitionem criminis Sodomitici, ut refert *Sousa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 59. num. 10.* quòd etiam servatur in Regno Aragoniæ, Valentia, & Barcinone ex Bulla Clementis VII. ut testatur *Castus Palaus tract. 4. disp. 8. punct. 12. num. 11.* & tamen in tali casu crimen nefandum committentes nullo modo abjurant, nec quidem de levi, ut refert *Emmanuel Moura de Incantationibus sect. 3. cap. 1. nu. 16.* & *Castus Palaus loco cit.* ergo eodem modo observandum est cum hujusmodi sollicitantibus.

8 At pace Doctissimi Viri Domini *Carenæ*, respondeo pro meo concive *Padre Diana*, quòd maxima est disparitas, quia & si Inquisitores in Regnis His-

paniæ contra Sodomitas procedunt, attamen illud crimen non mutat naturam delicti sæcularis; licet mutet forum, undè Domini Inquisitores puniunt tales reos, juxta leges sæculares, & municipalia statuta, ex concessione Pii IV. ut refert Soufa *loc. cit. num. 28.* Etsi Gregorius XXIII. concessit, quòd procedant Domini Inquisitores contra Nefandos, sicuti in causis fidei, illæ particulæ *sicut in causis fidei*, intelliguntur solùm quo ad modum procedendi, & extat declaratio *Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. ad Illustrissimum Inquisitorem Generalem Lusitaniæ, anno 1622. die 5. Martii in Epistola Eminentissimi Cardinalis Mellini*, ut refert Soufa *loc. cit. num. 11.* Undè in causis Sodomitarum solent illis tradi nomina testium, sicuti in causis sæcularibus, ut de hoc more testatus est mihi Illustrissimus Dominus meus D. Didacus Garcia de Transmiera, vir generosis natalibus conspicuus, eximia eruditione, atque mira pietate insignis, nunc Regni Siciliae Inquisitor, & olim Valentiae. Et tamen in Sacro Tribunali Inquisitionis non dantur nomina testium, & determinavit Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium 14. *Maii 1566.* Igitur non est par ratio de sollicitatione facta prætextu confessionis, vel abutendo solum confessionario, quia hoc crimen committitur Inquisitoribus, & quo ad substantiam delicti, & quo ad modum procedendi, sicut omnia alia crimina sollicitationis per antiquas Bullas; ergò tales sollicitantes uti de hæresi leviter suspecti debent abjurare, sicuti sollicitantes abjurabant.

§. III.

An Confessarius sollicitans ad alia crimina extra venerem sit de hæresi suspectus, & an incurrat in pœnas Bullæ Gregorii XV.

1 **C**irca primum, est sententia negans, sollicitantes ad alia crimina extra venerem esse de hæresi suspectos, ita ut contra eos procedere possint Domini Inquisitores, ex vi suæ ordinariæ jurisdictionis. Ita Joseph Alderete *in tract. de Religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 15. nu. 22.* Portel *in Additionibus ad dubia regularia, verb. Solicitare num. 8.* Bonacina *loc. cit. num. 13.*

2 Secunda sententia affirmat, quæ mihi probabilior videtur. Ita Pegna *in Directorio Inquisitorum 2. part. commen. 8. vers. Ille quoque, Acunha quæst. 8. n. 9.* Freytas *in Addit. quæst. 8.* Joannes Sanchez *in selectis disputationibus. disp. 11. n. 23.* Emanuel Moura *opuscul. de Incant. sect. 3. cap. 3. n. 17.* Castrus Palaus *tract. 4. disp. 9. punct. 6. num. 2.* Dominus Trasmiera *de Polygamia lib. 3. quæst. 2. num. 52.* Trimarchius *de Confessario abutente disp. 4. sect. 3. num. 6.* Ratio est, quia sicut sollicitantes ad inhonesta sunt de hæresi suspecti, quia præbent fundamentum, ut de illis suspicio formetur, non benè sentire de Sacramentis, eo quòd abutantur Sanctissimo poenitentiae Sacramento: quandoquidem opponuntur primario fine confessionis, qui est peccatorum remissio; sed hæc ratio æquè militat in sollicitantibus ad alia crimina: ut si Confessarius ad furtum, vel homicidium, vel aliud quodvis maleficium inducat: Imò major malitia videtur adesse in inductione ad hæc peccata, quàm in inductione ad luxuriam;
cùm

cùm inductio ad venerem magis ex passione procedat, quàm ex malitia, ut animadvertit Castrus Paulus *loc.cit. num. 1.* Ac proindè in his casibus confessorius occasionem accipiens forsitan ex peccatis confessis, loco medicinæ porrigit venenum, cùm abusu Sacramenti; ac proinde videtur eadem hæresis suspicio procedere, sicuti in sollicitatione ad actus impudicos.

3 Circa secundum, an sollicitantes scilicet ad alia crimina incurrant in poenas Bullæ Gregorii XV? Dicendum est, sollicitantem ad alia delicta extra venerem, non incurrere poenas contentas in Bullis editis contra sollicitantes ad turpia. Ita Acunha *quæst. 8. num. 6. & sequentibus*, & ibidem Freytas *num. 16.* Sanctarellus *de hæresi cap. 46. dub. unic. n. 1.* Peyrinus *tom. 2. privilegiorum Constitut. 4. Gregorii XV. §. 3. n. 7.* Bariola *in floribus Inquisitorum, quæsito quando committitur*, Bonacina *tract. var. disp. 6. punct. 3. num. 13.* Joannes Sanchez *dict. disp. 11. n. 23.* Sousa *in opusc. de sollicitatione tract. 1. cap. 13. n. 4. & in Aph. lib. 1. cap. 34. n. 20.* Diana *1. part. tract. 4. resolut. 20. & part. 2. tract. 5. resol. 17.* Trimarchius *disp. 14. sect. 7. nu. 9.* Dominus Trasmiera *loc. cit. n. 34.* Carena *tit. 6. n. 19.* Et ratio est, quia Pontifices loquuntur de sollicitantibus ad inhonesta, nomine autem inhonestorum per Antonomasiam, & ex communi loquendi usu, intelliguntur peccata carnalia. Quare autem Pontifices in suis Constitutionibus voluerunt solum comprehendere sollicitantes ad venerem, inde est; quia inter crimina de fide suspecta, sollicitatio ad turpia est maximi momenti, & valdè periculosa, quippeque, ut plurimum accidere poterat, nisi poenis obviaretur.

4 Sed tamen sub poenis contentis contra sollicitantes ad inhonesta, comprehenderetur, si aliquis sollicitans ad alia crimina, motivum venereum haberet,

ut

ut E. G. si Confessarius sollicitaret ad Beneficium amatorium ; quia tendit ad finem impudicum, & inhonestum.

5 Item si sollicitat ad homicidium mariti, ut liberius, defuncto viro, cum muliere uxore tractare possit, ex motivo impudico. Secus si ex alia intentione, E. G. ex odio, & nullum signum ostendit, quod ex libidine moveatur ad sollicitandum ad hujusmodi homicidium. Ita Trimarchius *loc. cit. sect. 3. num. 12.*

6 Dubitari autem hic potest, an sollicitans ad actus inhonestos in aliis Sacramentis, incurrat in poenas contentas in Bullis contra sollicitantes editis, E. G. Sacerdos dum assistere celebrationi contractus matrimonii, vel dum Eucharistiam, baptismum, vel aliud Sacramentum administraret? Et respondetur negative, ita communiter Doctores Acunha *quest. 16. n. 6.* Sanctarellus *de hæresi disp. 46. dub. unico num. 5.* Bonacina *tract. var. loc. cit. num. 14.* Laurentius de Peyrinis *in privilegiis, tom. 2. constit. 4. Gregorii XV. §. 5. num. 17.* Sousa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 34. nu. 20.* Lezan. *in summa tom. 1. cap. 19. num. 34.* Joannes Sanchez *dict. disp. 11. n. 42.* Freitas *loc. cit. num. 10.* Castrus Palaus *tract. 4. disp. 5. punct. 1. num. 4.* Carena *tit. 6. §. 5. num. 26.* Trimarchius *disp. 3. sect. 7. num. 65.* Dominus Trasmiera *de Polygamia lib. 3. quest. 2. n. 58.*

Et ratio est, quia Pontifices loquuntur de sollicitantibus in confessione, vel occasione, aut prætextu confessionis, seu in loco, in quo poenitentium confessiones excipiuntur, vel excipi simulantur. Ratio autem cur hoc statutum sit ratione confessionis, non autem reliquorum Sacramentorum, hæc esse potest ; quia majus sollicitationis periculum imminet in confessione, quam in reliquis Sacramentis, Cum enim poenitentes
peccata,

peccata, ac pravos animi, & corporis sui motus, & affectus secretò fateantur, tunc impudicus, intemperans Confessarius facilè indè posset occasionem arripere provocandi ad libidinem pœnitentem, nisi metu denunciationis, & gravis pœnæ coerceatur. Ita Bonacina ex Acunha & Sanctarello citatis. Quæ ratio est quasi à posteriori.

7 Aliam autem rationem, veluti à priori, ut ita dicam, affert Dominus Trasmiera *loc. cit.* quia ita sollicitans in aliis Sacramentis non videtur primarium finem illorum Sacramentorum pervertere, cùm non sint instituta ad remissionem peccati, sicut Sacramentum pœnitentiæ, excipit tamen ipse Dominus Trasmiera Sacramentum baptismi, quod est institutum ad delenda, cùm originali, etiam peccata actualia ante baptismum commissa in adulto, & Sacramentum extremæ unctionis, quod institutum est saltem secundariò, ad delenda peccata, quæ tunc per alia Sacramenta deleri non possunt, ut ait Coninch. *de Sacramentis disp. 12. dub. 5. num. 19.* sed in istis Sacramentis procedit ratio primo loco adducta: quandoquidem in iis non videtur imminere taliter periculum sollicitationis; quis enim erit ita impudicus, & insanus, ut sollicitare audeat Agonizantem ministrando extremam unctionem? Sic etiam non militat illud periculum cum Sacerdos mulieri adultæ Sacramentum baptismi administrat; cùm hoc non fiat secretò, sicut Sacramentum pœnitentiæ, sed publicè coram compatribus, & aliis assistentibus.

8 Adde, quòd sollicitans in Sacramento baptismi, non ita principaliter opponeretur fini hujus Sacramenti: quia tunc si sollicitata assentiretur, posset esse Sacramentum validum quidem, sed informe: non sic in sollicitatione in Sacramento pœnitentiæ, quia in tali casu Sacramentum, nec formatum esse posset,
nec

nec validum, si mulier sollicitanti assensum præberet.

§. IV.

An qui pœnitentem ad venerem sollicitaverit ante Bullarum promulgationem pœnis contra sollicitantes subjaceat.

Negativè respondet Fagundez de præceptis Ecclesie in editione novissima præcepto secundo lib. 4. cap. 3. nu. 74. Sousa de Confessariis sollicitantibus tract. 1. cap. 20. num. 6. Diana part. 1. tract. 3. resolut. 15. & p. 4. tract. 5. resolut. 40. Antonius Navarius in summa Bullar. tit. de sollicitationib. in confessione num. 16. Portel in additionibus ad dubia regularia verb. Sollicit. num. 7.

2 Sed probabilior videtur affirmativa sententia, quam sequitur Acunha quæst. 3. n. 10. & 35. Freytas in edit. novissima de Confess. sollicit. qu. 3. nu. 15. Hieronymus Roderic. in Compendio quæstionum regularium resol. 131. num. 1. Bonacina loc. cit. num. 7. Homobonus part. 1. examinis tract. 13. cap. 3. quæst. 13. assert. 4. Sanctarellus de hæresi cap. 44. num. 11. Dominus Trasmiera de Polygamia lib. 3. quæst. 3. nu. 36. Trimarchius disp. 14. sect. 5. num. 31.

Et ratio est, quia præfati Pontifices, in allatis Bullis, mandant Inquisitoribus, ut in præmissis contra quomodolibet diffamatos diligenter inquirent, ergò potestatem conferunt inquirendi de crimine sollicitationis, sive patratum fuerit post Gregorii constitutionem, sive ante illius edictionem: quamquam Confessarius in hoc casu, non est puniendus juxta Gregorii XV. Constitutionem, cum hæc nondum edita esset, dum ipse deliquit.

3 Probatur præterea, quia licet Constitutiones, & statuta ad præterita non extendantur, *cap. 1. de postulationibus Prælat. in 6. cap. cognoscentes, & cap. fin. de Constitut. & L. leges, C. de legibus.* Et multò minùs extendantur ad præterita, quæ jam definita, & decisa fuerunt, per sententiam, aut solutionem, vel transactionem, *cap. de his, & accusationibus, & ibidem Berous nu. 20. Covarruvias secundo varia. cap. 1. Clarus, & alii apud Sanctarellum, & Acunham loc. cit.*

Nihilo minùs Constitutiones, etiam ad præteritos actus extenduntur, dum constat legislatorem voluisse, suas Constitutiones ad præteritos actus extendere, *cap. fin. de Constitutionib. & L. leges, C. de legibus.* In nostro autem casu constat Gregorium XV. voluisse suam Constitutionem ad præteritos actus extendere; mandat enim Confessariis, ut admoneant pœnitentes de obligatione denunciandi Confessarium sollicitantem, & hæc obligatio ipsum statim post promulgationem afficit: ergò etiam implicitè obligat pœnitentem ad denunciandum Confessarium, à quo pœnitens sollicitatus jam fuit; alioquin Confessarius non teneretur statim post edicti promulgationem admonere pœnitentem de hujusmodi obligatione. Ita Rodericus Acunha apud Bonacinam, *tract. var. disp. 6. punct. 3. nu. 7.*

4 Præterea lex declaratoria Juris antiqui ad actus præteritos extenditur, ut colligitur ex *cap. ultim. de Sponsa duorum, & cap. cum tu de usuris, & tradunt Doctores in cap. ult. de Constitut. Suarez lib. 3. de legibus cap. 14. num. 8. Layman lib. 1. tract. 4. cap. 14. num. 12. Castus Palaus tom. 1. tract. 3. disp. 5. punct. 3. §. 5. n. 6.* Et ratio est, quia lex declaratoria non constituit Jus, sed declarat Jus jam constitutum, ut habetur, in *lege hæredes palam, §. sed & si notam, ff. de*

ff. de testam. 12. & tradit Felinus in cap. licet causa, col. 12. de probat. & Doctores communiter in L. 1. ff. si certa petas. Sed Bulla Gregor. XV. est lex declaratoria; declarat enim Jus jam antiquum, illud innovando, & confirmando ad tollenda dubia apud aliquos: ergò ad præterita trahitur.

5 Quòd autem Bulla Gregorii XV. sit quædam lex declaratoria patet ex *Bulla Pii IV. quàm in sua Constitutione inseruit de Verbo ad Verbum. Et in eo, quòd innovat, & confirmat, declarat, quòd antea Paulus V. declaraverat in quodam decreto, quòd refert Coriolanus de casibus reservatis part. 1. sect. 2. art. 22. n. 4. apud Joannem Sanchez disp. 11. n. 66. refert etiam Belochius in tractatu de casibus reservatis par. 2. quæst. 7. num. 32. & Carena 2. part. tit. 7. §. 5. n. 32. in hæc verba.*

Feria 5. die 10. Julii 1614. in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ Universalis Inquisit. habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis, coram Sanctissimo Domino nostro Paulo, divina providentia Papæ V. ac Illustriss. D.D.D. Petro tit. Sanctæ Mariæ in transiberim Aldobrandino, Roberto tit. Sanctæ Mariæ in via Bellarmino Ferdinando Taberna, tit. Sancti Eustachii, & Joannes Garcia Sanctorum quatuor Coronatorum Millino, nuncupatis Presbyteris Sanctæ Romanæ E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis: facta relatione, quòd multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem confessionis; de rebus inhonestis, Sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procederetur in Sancto Officio: Ex quo sequitur etiam ante decretum Gregorii XV. Confessarios sollicitantes esse denunciandos, & subdi foro Inquisitorum, etiam si sollicitent extra confessionem,

tionem , tantummodo in Confessionario , confessionem simulando : ergo Bulla Gregorii fuit declaratoria Juris antiqui , ac proindè ad præterita extenditur.

6 Deniquè animadvertendum est , quòd Confessarius , qui non declarat foeminae sollicitatae obligationem denunciandi , aut qui eidem dicit , ad talem denunciationem faciendam non teneri , ab Inquisitoribus pro qualitate culpæ potest puniri , ut habetur in Bulla Gregorii XV. & notat Soufa *in opusc. de sollicitantibus in additionibus num. 27. & in Aphorif. loco cit. num. 73. & Freytas in additionibus novis, ad tractatum de Confess. sollicit. quæst. 21. n. 77.*

C A P U T X X X I I .

De Legentibus , ac retinentibus libros prohibitos.

I Ustissima , & legitima est Ecclesiæ lex prohibens hæreticorum libros , ut constat ex antiquissima ejusdem Ecclesiæ , & Christianorum Principum consuetudine ; nam *Actorum* 19. multi , qui fuerunt curiosa sectati (legendo scilicèt libros magicos , aut alios pravam doctrinam continentes) libros suos publicè combusserunt , quamvis essent magni pretii , ut ibidem dicitur , & id factum jussu Apostolorum insinuatur. Item *Concilium Nicenum* jussit comburi libros Arrii , ut testatur Nicephorus *lib. 8. cap. 18.* Idemque sub gravissimis pœnis statuit Constantinus magnus. Vide Baronium , *anno 325.* Item Theodosius , & Valentinianus *L. damnato 6. C. de hæreticis , & Manicheis , §. nec verò* , jusserunt comburi omnes libros Nestorii , & Valentinianus , ac Martianus ibidem , *L. qui-*

quicumque §. nec ulli, sub pœna deportationis in insulam prohibuerunt libros *Nestorii*, aut *Euthychetis*, legi, aut seruari, Gelasius quoque Papa Codices Manichæorum Romæ inventos ante foras Basilicæ Sanctæ Mariæ concremari præcepit, ut constat ex libro Pontificali in vita Gelasii. Idem de libris Wicleff duo Concilia Constantiense, & Romanum iusserunt, ut constat ex gestis Concilii Constantiensis *quæst.* 8. plura de hac re videri possunt apud Alphonsum de Castro, *de justa hæreticorum punitione cap.* 15. & Bellarminum *lib.* 3. *de Laicis cap.* 20.

2 Hinc est, quòd Summi Pontifices antiquorum Patrum vestigiis inhærendo, in *Bulla Cœnæ Domini*, *clausula prima*, sub pœna excommunicationis Pontifici reservatæ, prohibent omnibus Christi fidelibus, ne hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine autoritate Sedis Apostolicæ, scienter legant, aut retineant, imprimant, seu quomodolibet defendant, ex quavis causa, publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore. Hæc prohibitio extensa est in aliquibus decretis Pontificiis; nam *Sixtus V. in Bulla contra Astrologos Judicarios Cœli, & terræ*, sub excommunicatione, prohibet libros de Astrologia, seu de divinatione tractantes *de Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, Necromantia, &c.* quam excommunicationem Casstrus Palaus *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. dicit, Pontificem sibi reservasse, sed revera, ut patet ex eadem Bulla, Pontifex prohibet sub censura contenta in Indice librorum prohibitorum, ex decreto *Concilii Tridentini*, quæ excommunicatio non est reservata. Item *Clemens VIII. in Indice librorum prohibitorum* sub excommunicatione, non tamen sibi reservata, prohibuit hæreticorum libros, etiam si de Religione non tractent, nisi prius expurgentur; Item libros Autho-

rum, qui sunt de hæresi suspecti, imò, & Catholicorum, quibus aliqua sunt hæreses admistæ, quique expurgatione indigent, prout latius in supra dictis regulis habentur. Vide in fine Concilii Tridentini, & Azorium, tom. 1. *Institutionum moralium lib. 8. cap. 16. quæst. 14.* Insuper pro Regnis Hispaniæ extat constitutio novissima *Pauli V.* quæ incipit: *Cùm sicut accepimus*, in qua prohibentur omnes libri, qui expurgatione indigent, sub censura Pontifici, vel Inquisitori Generali reservata; qui autem sint hi libri, per regulas tredecim generaliter explicatur, quæ appositæ sunt initio expurgatorii, ut testatur *Castrus Palaus tract. 4. disp. 2. punct. 10. in principio.*

3 Ad incurrendam igitur excommunicationem Bullæ Coenæ, contra legentes, retinentes, &c. libros hæreticorum, quatuor requiruntur. Primum, ut tales libri sint hæreticorum. Secundum, ut contineant hæresim, vel tractent de Religione. Tertium, ut scienter legantur, retineantur, &c. Quartum, ut id fiat absque licentia Papæ.

4 Hinc sequitur primò, infidelium libros legentem, retinentem, &c. ut librum Thalmud, &c. non comprehendi, licèt comprehendatur sub excommunicatione lata, vel à Clemente VIII. in quadam ejus Bulla, vel in *Indice librorum prohibitorum*, *Regula 10.* Ita *Duardus ad Bullam Coenæ lib. 2. Canone 1. quæst. 35. num. 5.* *Sanchez lib. 2. Decalogi cap. 10. n. 22.* *Suarez de fide disp. 20. sect. 2. num. 11.* *Filliuccius tract. 22. cap. 7. num. 203.* Sic etiam non comprehenduntur in Bulla Coenæ legentes libros Catholicorum, in quibus sunt inserti hæreticorum errores, vel in quibus sint Scholia, aut annotationes hæreticorum, etiam si legant animo imbibendi errores; quandoquidem isti non sunt libri hæreticorum, *Suarez loc. cit. num. 10.* Etiam si, supposito, quòd sint prohibiti, incurrant
excom-

excommunicationem Indicis, nemini reservatam.

5 Sequitur secundò, legentem epistolam hæretici continentem hæresim non incurrere, quia non est liber: quòd si legat epistolam dedicatorem, vel ad lectorem, vel præfationem in libro hæretici incurret, quia hæc partes sunt libri, sic Filliuccius *loc. cit.*

6 Tertiò sequitur, probabilius esse dari parvitatem materiæ, ita ut non incurratur excommunicatio Bullæ Coenæ à legente pauca verba secundum Azorium; vel decem lineas secundum Sayrium; vel unam paginam, secundum Sanchez *n. 31.* hoc tamen non probatur Bonacinae *com. 3. de censuris in particulari disp. 1. qu. 2. punct. 4. n. 14. maxime si pagina grandior sit*, Castrus Palaus *loco cit. n. 5.*

7 Sequitur quartò, si liber sit hæretici, etiam si unam solam hæresim contineat, inducit excommunicationem legenti; at si ex professo de Religione non tractet, non incurret eum legens. Item libro prohibito etiam ob unam hæresim, in nulla ejus parte legendus est: Excommunicatio enim extenditur etiam ad legentem librum in ea parte, in qua nulla est hæresis. Quòd si dividatur in multos tomos, & unus ex iis non contineat hæresim, vel non tractet de Religione, legi poterit absque incurso hujus excommunicationis. Ita Sanchez *loc. cit. num. 34. 35. & 36.* Filliuccius *loco citat. num. 204.*

8 Ille autem liber dicitur de Religione tractare, in quo ex professo, & non tantum incidenter, seu obiter, differitur de re Sacra, ut de Scriptura, de articulis fidei, de rebus ad cultum Dei, vel Sanctorum spectantibus, vel de Theologia scholastica, secus si de historia, vel philosophia, sic Bonacina *loco cit. punct. 4. num. 22.* Castrus Palaus, §. 1. *num. 7.* Fagundez in *primum præceptum Decalogi lib. 1. cap. 14. n. 16.*

9 Sequitur quintò, ignorantiam non modò probabilem, sed etiam crassam, & affectatam excusare ab incurfu hujus censuræ, quia requiritur, ut scienter legatur, retineatur, &c. nisi accederet ignorantia illa ad temeritatem magnam, & vehementem suspicionem habuisset malitiam libri, *Castus Palaus*, §. 2. *num. 1.* Quòd si ignoret librum continere hæresim, vel de Religione tractare, etiam si sciret esse hæretici, non incurreret, quia utrùmque illorum requiritur. Satis autem est visu percurrere, etiam si nulla verba proferantur, ut ex aliis docet *Sanchez à n. 38.* *Bonacina n. 11.* *Filliuccius n. 205.*

10 Sequitur sextò, Catholicos in locis etiam ubi hæresis viget, etiam si ibi Tridentinum, nec Bulla Cœnæ promulgata sit, teneri ad non legendum libros hæreticorum, alioquin incident in excommunicationem. Si sciant eam receptam esse apud Catholicos, *Filliuccius n. 206.*

11 Sequitur septimò, audientem, sive sit causa lectionis, sive non, excusari, quia verè non legit, etiam si sit famulus, & legat jussu Domini, incurrit, nisi gravi metu excusaretur, *Sanchez num. 48. & 49.* *Bonacina nu. 11.* qui illud de metu limitat, nisi metus sit incussus in contemptum fidei, vel Ecclesiæ.

12 Qui legerit librum hæretici scriptum lingua, quam non intelligit, non incurrit: quia attento fine legis, prohibita est lectio non exterior, & materialis, quæ solum verba profert, sed formalis, quæ sensum verborum intelligit; quia hæc sola est lectio propria, *Sanchez num. 34.* *Filliuccius n. 206.* *Castus Palaus*, §. 2. *n. 2.* quamvis *Bonacina nu. 13.* contrarium sentiat, sed adversus eum stat communis sententia Doctorum.

13 Sequitur octavò, retinentem, sive in domo sua, sive in aliena incurrere, etiam si non animo legendi,

gendi, sed curiositatis, vel ornatus Bibliothecæ, vel etiam ad confutandos errores sine periculo perversio- nis retineat, incurritur tamen censura, & suspicio hæresis. *Pegna in additionibus ad directorium Inquisi- torum 2. part. Com. 3. ad cap. fraternitas de hæreticis, Farinac. de hæres. quæst. 180. num. 39. & 40. Suarez de fide disp. 20. cit. sect. 2. num. 21. Ad Inquisitorem deferendi sunt ex Bulla Julii III. cum meditatio.*

14 Comburens propria autoritate libros prohibi- tos, vel donans habenti facultatem eos retinendi, quamvis non incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ; quia verè non retineret: incurrit tamen cen- suram latam in *Bulla Julii III. Castrus Palaus loc. cit. §. 3. num. 12. Bonacina disp. cit. nu. 181. Fagundez in 1. præceptum Decalogi lib. 1. cap. 14. num. 30. Non erit verò suspectus de hæresi, Sousa in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 2. n. 30.*

15 Sequitur nonò, licentiam Episcopi, aut Inqui- sitoris non sufficere, ut hujusmodi libri legi possint; sed à Papa debere esse, qui solus hanc licentiam da- re potest, Sanchez num. 43. & sequentibus, Suarez dicta quæst. 2. n. 27. ubi etiam latè probat hanc licen- tiam non posse concedi à Collegio Cardinalium, Se- de vacante; patet ex verbis Bullæ Cœnæ, tum ex *Bulla Julii III. quæ incipit, cum meditatio, & refer- tur à Pegna in fine directorii Inquisitorum inter Bullas Apostolicas, fol. mihi 105. & Pii IV. quæ incipit: Cùm pro munere, in eodem directorio, fol. mihi 129.* qui- bus revocantur omnes facultates Episcopis, Archi- episcopis, Primatibus, Patriarchis, Cardinalibus, & aliis quibuscumque personis concessas, exceptis In- quisitoribus, & Commissariis à Sede Apostolica de- putatis. Quod tamen limitandum etiam est in Regnis Hispaniarum, ubi solùm Inquisitor Generalis habet potestatem legendi libros hæreticorum, & cui ipse

commiserit, non alius; constat ex *Bulla Pauli V. & apposita in principio Expurgatorii*. Ita *Castrus Palaus loc. cit. punct. 10. §. 3. num. 4. Diana 4. part. tract. 8. resol. 46. vers.* Notandum est tamen. Multa alia ad hanc excommunicationem pertinentia, vide apud citatos Authores.

16 Sed nunc quæri potest primò ad quem spectat cognitio hujus criminis, & quis sit Judex contra retinentes, & legentes libros prohibitos? pro qua re

Dicendum est primò, legentes, vel retinentes libros, qui prohibiti sunt ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis, subdi Judicio Dominorum Inquisitorum hæreticæ pravitatis; probatur ex verbis expressis *Bullæ Pii IV. Incipit: Dominici gregis*, ibi: *Si quis autem adversus eas regulas, prohibitionemque fecerit, is quidem, qui hæreticorum libros, vel cujusvis Authoris scripta, propter hæresim, vel falsi Dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritvè, ipso jure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum, uti de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat, &c.* Undè cum soli Inquisitores punire possint reos, uti de hæresi suspectos, ad ipsos quoque dumtaxat spectabit hujusmodi criminis animadversio, & cognitio.

17 Dicendum secundò, legentes, & retinentes libros Astrologiæ Judiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Necromantiæ, &c. & alios, qui de futuris contingentibus, fortuitisque casibus, & liberis tractant, aut in quibus sortilegia continentur, ab Inquisitoribus, & Ordinariis locorum puniendos esse; constat ex *Bulla Sixti V. contra Astrologos Judiciarios, quæ ex constitut. 17. ejusdem Pontificis, quæ incipit: Cæli & Terræ Creator, §. 4.*

18 Dicendum tertio, retinentes, & legentes libros, ex aliis causis prohibitos, puta ob obscœnitates, vel

vel contra bonos mores, puniendos esse ab Ordinariis Ecclesiasticis, & etiam ab Inquisitoribus de Ordinariis, patet ex *Bulla Pii IV.* superius allata, ubi sic habetur: *Qui verò libros alia de causa prohibitos legerit, habueritvè, præter peccati mortalis reatum Episcoporum arbitrio severè se noverit puniendum.* Ad quod etiam facit *regula 7. Indicis, & 10. in §. fin.*

De Inquisitoribus etiam probatur, quòd procedere possint contra hujusmodi reos, ex decis. Supremæ, & Generalis Romanæ Inquisitionis, quæ determinavit, quòd Inquisitores sunt Judices, etiam contra retinentes libros prohibitos, ob res lascivas & contra bonos mores: & constat ex literis conscriptis Reverendissimo Inquisitori Cremonæ per Eminentissimum tunc Cardinalem Mellinum *sub die 6. Februarii 1627.* ut refert Cæsar Carena Consultor, & Advocatus Fiscalis Inquisitionis Cremonæ, *tract. de modo procedendi in causis Sancti Officii, part. 2. tit. 10. §. 2. n. 19.*

19 Quæritur secundò, an retinens libros prohibitos, & damnatos sit habendus pro hæretico, an verò tantùm pro suspecto de hæresi?

Et quantum ad libros hæreses continentes, aliqui Jurisconsulti non vulgaris nominis existimarunt, hujusmodi retentorem librorum hæresim continentium esse hæreticum, atque pro hæretico habendum. Ita docuerunt Archidiaconus *in cap. filii ante num. 1. vers. Et nota, quòd in crimine hæreseos de hæreticis in 6. & in cap. sanè proferetur 24. quæst. 2. in principio, vers. Sed quando, Joann. de Anania in cap. Si quis Episcopus num. 5. vers. In Glossa finali, extra de hæreticis, & num. 6. vers. Et sic patet, & alii relati per Pegnam in additionibus ad directorium Inquisitorum part. 2. com. 3. ad cap. fraternitatis extra de hæreticis vers. Ex supra dictis, & per Farinacium de hæresi quæst. 180. num. 34.*

20 Sed contraria sententia probabilior, & verior tenenda est, quòd tales detentores horum librorum, ex hoc solùm non judicantur hæretici, licet verissimè de hæresi sint suspecti. Constat hoc ex *Bulla Pii IV.* superiùs allata. Ubi expressè dicitur: *Eamquè ob causam in eum, uti de hæresi suspectum inquire.* Atquè ita sentiunt Pegna *loc. cit. vers. Horum tamen sententia*, Decianus *cap. 46. num. 26. in tract. criminal. tom. 1. lib. 5.* Farinacius *loco cit. num. 33.* alios referens Ludovicus à Paramo *de Origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 9. num. 147. & sequentibus*, Azevedius *ad Regias Hispan. constit. lib. 1. tit. 7. L. 27. num. 16.* Sanctarellus *de hæresi cap. 41. dub. 3. num. 5. vers. Septimò sunt suspecti*, Duardus *ad Bullam Cœnæ lib. 2. can. 1. quæst. 51. num. 21. & sequentibus*, Genuensis *in praxi Curie Archiepiscopalis Neapolitan. cap. 18. n. 12.* Carena *tit. 10. §. 3. n. 23.* Diana *4. par. tract. 7. resolut. 6.*

21 Sed tamen limitanda est conclusio, nisi quis penes se librum haberet à se compositum, in quo ex professo hæreses contiaerentur, & Catholicæ veritates ex instituto oppugnarentur; in tali enim casu hujusmodi detentor, uti hæreticus esset habendus, & condemnandus; ut optimè animadvertit Pegna *loco cit. alios etiam laudans*, & Farinacius *de hæresi qu. 80. num. 16. & 17.* Vide etiam *Repertorium Inquisitorum verb. Libri*, Delrius *lib. 5. disquisit. Magicarum, sect. 7.* Idem etiam sentiendum esset si cum retentione concurrent aliquæ urgentissimæ conjecturæ, Farinacius *ibidem num. 35.* Duardus *loc. cit. n. 24.*

22 Sed dubitari potest quænam suspicio de hæresi oriatur contra retinentes libros prohibitos de levi, an verò de vehementi? Zachinus *de hæreticis cap. 7. num. 7.* *Repertorium Inquisitorum loc. cit.* Locatus, *verb. Libri*, Delrius *lib. 5. sect. 17.* existimarunt, ex
hujus-

hujusmodi retentione librorum hæreticorum, vel ob hæresim prohibitorum, vehementem oriri hæresis suspicionem contra detinentem.

At verò Decianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 46. num. 26. vers. Aut verò apparet*, opinatus est levem tantummodo suspicionem oriri, ex dicta detentione,

23 Sed tamen veriùs statuendum est, hoc Judicis arbitrio considerandum esse, ac determinandum, perpenſis, & consideratis omnibus circumstantiis, & qualitatibus; quandòquidem si inconsideratè retinuerit, vel legerit librum prohibitum, si parum, & semel, si reprehendenti statim obtemperaverit, si incunctanter, ac novit librum esse prohibitum, Inquisitoribus fidei illum detulit; si sollicitè absolutionem quæsivit; is leviter tantummodo suspectus est habendus. Si verò studiosè penes se librum hæretici, vel pro hæresi prohibitum retinuerit, totumque legerit, aut sæpius, si diligenter inquirat, undè tales libros habere possit, ex longinquis Regionibus sibi deferri nititur; in tali casu is erit, absque dubio de vehementi suspectus de hæresi. Sic Carena *tit. 10. cit. §. 4. num. 26.*

24 Deniquè animadvertendum est, quòd si hujusmodi libri reperti fuerint penes hæredem, qui nondum omnes angulos domus hæreditariæ lustraverit, utiquè talis nullam contrahet hæresis suspicionem. Ita latissimè docuerunt Pegna *com. 3. cit. vers. Ut ergo gradus*, Farinacius *de hæresi quæst. 180. num. 9. alios referens*, Genuensis *cap. 18. cit. nu. 12.* Menochius *de præsumpt. 6. num. 18.* Paramus *de Origine Sanctæ Inquisit. lib. 8. quæst. 9. num. 148.* Azeved. *ad Regias Constitut. Hispan. lib. 1. tit. 7. L. 27. num. 18.* Carena *tit. 10. §. 4. n. 27. qui alios etiam laudat.*

25 Sed quærendum est ulteriùs, an præter legentes, & retinentes libros hæreticorum, sint alii casus,
in

in quibus eadem hæresis suspicio locum habeat?

Et respondetur affirmativè. Primò scriptores horum librorum prohibitorum sunt de hæresi suspecti, ad eum planè modum, quo retentores. Sic Riminal. *Jun. consil. 414. num. 21. & sequentibus*, Pegna *part. 2. in directorio Inquisit. com. 17. vers. Sed quæ erit pœna &c.* Ubi ait; quòd si scienter eos libros transcribunt, uti fautores hæreticorum puniuntur. Sic etiam Azorius *tom. 1. Institut. Moralium lib. 8. cap. 17. quæst. 5.* Farinacius *de hæresi quæst. 180. n. 18.* Carena *loc. cit. §. 5. n. 28.*

26 Secundò, asportantes hæreticorum libros ex hæreticis Provinciis ad Catholicos, sunt de hæresi suspecti. Ita Azorius *loco cit. quæst. 6. dummodò tales asportantes sciant, se libros hæreticorum deferre*; secùs verò si illos asportarent in fasciculis inclusos, nescientes quid ibi contineatur: quia tunc omnis hæresis suspicio cessaret, Pegna *com. 17. cit. versu cæterum inscriptores*, Farinacius *loco cit. nu. 15.* Carena *loco cit. num. 29.*

27 Tertiò, corrumpentes libros Catholicos, & inter Catholicas doctrinas dogmata hæretica commiscentes, eodem modo sunt de hæresi suspecti, Pegna *loco cit. vers. Denique*, Farinacius *num. 14.* Carena *num. 30.*

28 Quartò, Impressores librorum hæreticorum, si noverint illos esse hæreticos, eandem suspensionem incurrunt, de qua re, & de pœnis hujusmodi Impressorum, vide *Bullam Leonis X. incipientem, exurge Domine, vers. Inhibemus præterea*; relatam per Pegnam post directorium inter literas Apostolicas pro Sancto Officio, *fol. mihi 90.* & aliam Bullam Pii IV. quæ incipit, *cùm pro munere, ibidem editam, fol. mihi 129.* & quoddam decretum Eminentissimorum Cardinalium Supremorum Inquisitorum, emanatum anno

anno 1543. relatum à Pegna *ibidem*, fol. 112. vide etiam Pegnam *com. cit. ferè per totum*, Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 10. nu. 57.* Farinacium *loc. cit. n. 19.* & Carenam *loc. cit. num. 31.* qui etiam animadvertit, quòd in istis gradus suspicionis dignoscendus est, consideratis circumstantiis, & qualitatibus, ut supra.

C A P U T X X X I I I .

De pœnitentibus non adimplentibus pœnitentias ab Inquisitoribus impositas.

1 **C**ONTRA pœnitentem, & Ecclesiæ reconciliatum, injuncta sibi pœnitentia, si eam non adimpleat, procedere, & inquirere possunt Domini Inquisitores. Sic Eymericus *in directorio Inquisit. part. 3. quæst. 47.* & ibi Pegna *in additionibus com. 146. vers.* Et quantum ad primam, Simanchas *de Catholicis Institut. tit. 48. rub. de pertinacibus num. 29. & 30.* (reprobatis Decio *consil. 137. & probo ad Monachum in cap. præsidentes de hæreticis in 6.*) Farinacius *de hæresi, quæst. 193. n. 123.* alios referens, Bariola *in floribus in Directorum Inquisitorum 3. part. & Com. 146.* Diana *4. par. tract. 7. resolut. 14.* Carena *2. part. tit. 2. §. 4. num. 16.* Et ratio est, quia, ut inquit Bariola, malè videtur de fide sentire non adimplens id, ad quod se jure jurando obligavit.

2 Hinc non est admittendum, quod voluit Decius *in tract. criminali, lib. 5. cap. 54. num. 40.* qui ait, non subdi judicio Inquisitorum eum, qui non adimplet pœnitentiam, ob fragilitatem carnis; secùs si ob malitiam, utpotè putans se non teneri, vel existimans verum credidisse; vel quòd Inquisitores eam potestatem non habuerint, pœnitentiam injungendi:
&

& sic concludit, quòd data malitia non adimplentis, possit Inquisitor procedere; secùs non data malitia; sed si vè quis poenitentiam non adimpleverit ex malitia, vel ex fragilitate carnis; non nisi Inquisitores cognoscere possunt: ideò simpliciter statuendum est, contra poenitentias non adimplentes, Dominos Inquisitores procedere posse; & ipsi, an non adimplentem poenitentiam punire debeant tanquam hæreticum, ex qualitate malitiæ existentis, vel deficientis, arbitrabuntur, ita Farinacius *loc. cit.*

3 Qualis autem suspicio contra fidem oriatur ex hoc delicto? *Diana loc. cit.* ait non levem fidei suspicionem oriri; *Carena verò num. 23.* asserit, ex non observantia poenitentiae injunctæ, si vè non observantia consistat in omittendo, si vè in committendo, quòd oritur vehemens suspicio: Denique *Repertorium Inquisitorum, verbo, Carcer*, contendit, quòd oriatur violenta suspicio, sed tamen existimo, quòd hæc suspicio, ex circumstantiis personæ, ac ex qualitate non observantiae poenitentiae, erit judicanda levis, vel vehemens.

4 Dubitari autem potest, an fugiens ex carcere, sibi pro poenitentia assignato, habendus sit pro relapso, nec ne? In qua re *Zachinus de hæreticis cap. 10. num. 4. vers. De eo verò, & nu. 5.* & ibi *Campegius in addit. tit. C. in verb. Detrusus*, & alii, quos citant *Farinacius quæst. cit. num. 134. & Diana loc. cit.* putant fugientem è carcere, habendum esse pro relapso. Vide etiam *Joannes Rojas sing. 173. nu. 3.* ubi ait, quòd relapsus dicitur, & poena relapsorum puniendus est, qui non adimplet poenitentiam sibi injunctam per Inquisitores, sic ille alios etiam referens.

5 Contraria tamen communior, & probabilior sententia est tenenda, quam sequitur *Simanchas de Catholicis Institutionibus tit. 16. nu. 24. & 25.* ubi oppositam opinionem vocat crudelem, & falsam, nulloquè jure,

re, aut urgenti ratione probatam. Sic etiam Pegna *dict. Com. 146. vers. Sed altera quæstio*, & plures alii, quos laudat, & sequitur *Farinacius loc. cit. num. 135. Diana loco cit. vers. Sed his non obstantibus Bariola loc. cit. Caena loco cit. num. 18.* & etiam Rojas sibi contrarius *tract. de hæreticis par. 2. assertione 41. n. 333.* qui omnes existimant, fugientem ex carcere, pro pœnitentia assignato, non reputandum esse relapsum, sed ut impœnitentem. Et ita in praxi servari in Supremo Tribunali Romanæ Inquisitionis, refert *Farinacius loco cit.*

6 Et ratio potest esse, quòd adducit Simanchas citatus, quia relapsus non est, nisi qui in hæresim labitur, at fugiens è carcere nullam hæresim fuga committit: Igitur relapsus non est. Undè iste fugiens, si compareat, potest ad pœnitentiam admitti, aliqua alia pœnitentia injuncta, Pegna *dicto Com. 146. vers. Itaque quamdiù*, *Farinacius loc. cit. & alii.*

7 Limitanda verò est hæc sententia, in non adimplente pœnitentiam, aliquid etiam committendo, in quod incidentes à jure relapsi putantur; ut hæreticos acceptare, visitare, associare, donare, favorem impendere: Hi, namquè non modo impœnitentes, sed relapsi judicabuntur. Jus enim præsumit delinquentes hæc agere ex consequentia erroris, à se priùs approbati. Ita *Bariola loc. cit. Sousa in Aphorif. Inquis. lib. 3. cap. 29. num. 9.*

8 De non adimplentibus pœnitentias, & nihil aliud committentibus par est ratio, ac de fugientibus ex carcere, quòd impœnitentes magis sunt dicendi, quàm relapsi, ex Pegna, Farinacio, & Simancha *loc. cit.*

9 Item, quæ de fugiente è carcere, sibi pro pœnitentia assignato, dicta sunt, extendi etiam debent ad fugientem à carcere, ad custodiam sibi destinato; nam fugiens ex hoc carcere, pendente processu, si
hone-

honestior sit, diligentius custodiendus, & durius puniendus; si verò sit vilis, fustibus cædendus, atque ita in praxi servari, testatur Simanchas *tit. 16. nu. 23.* quem sequitur Farinacius *quæst. 193. num. 138.* Quòd si comprehendi nequeat, tunc contra talem fugientem proceditur uti confessum, & impoenitentem, *Simanchas ubi suprà, & in Enchiridion tit. 26. num. 5. Rojas de hæreticis part. 2. num. 185. Ludovicus à Paramo de origine Sanctæ Inquisit. lib. 3. quæst. 4. de ordine procedendi num. 72.* Vide etiam de hac re Constitutionem Pii V. *si de protegendis, vers. Quivè carcerem, relatam per Pegnam in fine Directorii inter Bullas Apostolicas, pro Officio S. Inquisit. fol. mihi 137.*

10 Qui verò, in carcere pro hæresi detentus, se ipsum occiderit, ejus tanquam impoenitentis Imago relaxanda est, ita Joannes Rojas *de hæreticis p. 2. assertione 14.* Quam assertionem ampliat, etiamsi delictum suum reus confessus fuisset, & se poenitere affirmaverit, *cap. Judas C. nihil de pœnitentia, dist. 3.* hoc verborum tenore: *nihil profuit egisse pœnitentiam, per quam scelus corrigere non potuit.* Probat etiam Rojas multis juribus *L. 3. §. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sent. mortem sibi conscis. glos. sing. ubi Bart. in L. fin. C. de jure fisci lib. 10.* Verùm advertit ex Covarruvia, quod hæredes possunt innocentiam rei purgare, quod furore, vel mentis alienatione, defunctus se occidit, quod sanè probationis genus difficillimum esse, arbitratur idem Rojas.

11 Difficultas hic oritur, num aliquis possit se sub relapsi pœna obligare ad pœnitentiam peragendam? Et respondetur negativè ex communi sententia. Ratio est; quia nullus est Dominus membrorum suorum, nisi quatenus Leges permittunt. *L. liber homo ad L. Aquiliam.* Ita Pegna *dict. commen. 146. versu,*

& *quamvis* &c. Hyppolitus Riminal. *lib. 2. cons. 150. n. 6. 7. & 35.* Thomas Trivifanus *lib. 2. decis. crim. 38.* Diana *loco cit. Carena n. 24.* alios laudans.

12 Qui verò, injunctas pœnitentias non modo non adimplet, sed animo indurato adimplere recusat, velut impœnitens est judicandus, & nisi resipiscat, tradendus est Curiaë Sæculari. Idem judicium est de eo, qui pœnitentiam impositam propter hæresim probatam, recipere renuit. Ita Pegna *dict. Com. 146. vers. cæterum, &c.* Farinacius *de hæresi q. 193. §. 7. n. 140.* Soufa *in aphorif. Inquisit. lib. 3. cap. 29. nu. 7.* Diana *loco cit. & alii.*

13 Item abjurare nolentes habentur pro convictis, & Curiaë Sæculari tradendi, ex Constitutione Martini V. quæ habetur inter Bullas Apostolicas, relatas à Pegna *in fine Directorii pag. mihi 69.* Quod intelligendum est de eo, qui est de hæresi confessus, vel convictus quique abjuramentum de formali facere recusat. Simanchas *de Catholicis Institutionibus tit. 1. n. 25.* Paramus *de origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. q. 4. de expedit. processus n. 23.* Farinacius *q. 194. n. 34.* Si verò abjurare recusans est de hæresi suspectus tantummodo de vehementi, vel de levi; tunc non est statim relaxandus, sed prius excommunicandus; quod si in dicta excommunicatione, ex causa fidei lata, per annum inforduerit; tunc erit ut hæreticus impœnitens condemnandus; Eymericus *in Directorio p. 2. q. 55. n. 15. vers. Sed quid agetur,* & ibi Pegna *sub lit. H.* Farinacius *loc. cit. n. 35.* Soufa *in Aphorif. lib. 2. cap. 40. n. 16.*

14 Animadvertendum autem est hic, quòd abjurare propriè est, rem aliquam cum juramento negare; quicumque igitur id, quod prius affirmavit cum juramento, & maximè in judicio, revocaverit, & cum juramento negaverit, abjurasse dicitur, Farinac. *de hæresi q. 93. n. 1.* Sed abjurare in delictis, jure cano-

nico, nihil est aliud, quàm detestari, & execrari crimen, ut *in cap. Clericos de cohabit. Cleric. in cap. 2. qui Clerici, vel voventes.* Undè in proposito, abjuratio detestationem erroris importat, quam Ecclesia, ab antiquissimis temporibus, invenit, ad ostendendam conversionem, & satisfactionem de præterito, & in futurum firmitatem illius, qui reconciliandus est. Quamobrem abjuratio sic à Doctõribus definitur: solemnis hæresis detestatio, cum assertione Catholicæ veritatis, & obligatione, juramento, & poena munita permanendi in fide christiana. Sic Pegna *in Additionibus ad tertiam part. Directorii, de quarto modo terminandi processus com. 40. vers. Est autem abjuratio.* Rojas *singular. 1. num. 3. & 4. ex mente textus in cap. ego Berengarius de consecratione dist. 2. cap. quoties, cap. convenientibus, ubi glos. verb. Scripto, & cap. saluberrimum, cap. ad abolendam, vers. Præsenti de hæreticis.*

C A P U T X X X I V .

An teneantur fideles omnes Hæreticos iudicibus fidei denunciare.

I CUM peccatum hæresis est publicum, nemini dubium est, teneri omnes, qui novitiam illius habent, denunciare personam, quæ illud commisit, *ex cap. qua propter 2. q. 7. & cap. 2. de hæreticis.* Solum est controversia, quando delictum hæresis ita est occultum, ut unus tantum, præter delinquentem, illius conscius sit. In qua re, sunt qui opinentur talem non esse obligatum denunciationem judicialem facere: sic Joannes Andreas, *cap. novit, de Judæis, quem sequitur Villadiego tract. de hæreticis, quæst. 10.*
Gundi-

Gundifalv. tract. de hæreticis.

Probant autem, quia talis denunciatio est inutilis, & nociva; ergo non solum non est obligatoria, sed nec etiam licita. Antecedens probatur, quod sit inutilis, quia Judex, ex denunciatione sic facta, non potest procedere contra denunciatum, nec ad punitionem delicti, nec ad illius correctionem. Ergo est omnino inutilis. Est etiam talis denunciatio nociva delinquenti; quandoquidem infamatur frater in re gravissima, nullo fructu ex infamatione obtento, quod est maximum nocumentum.

2 Altera tamen sententia communis vera, & tanquam certissima tenenda, affirmat dari de hac re præceptum non solum divinum, sed etiam Ecclesiasticum. Sic docet Azorius tom. 1. lib. 8. cap. 19. q. 9. Sanchez lib. 2. Decalogi cap. 23. fine. Simanchas de catholicis Institutionibus tit. 19. n. 10. Alphonsus de Castro lib. 2. de justa hæreticorum punitione c. 25. Rojas sing. 13. Suarez disp. 20. de fide sect. 4. Farinacius de hæresi q. 197. §. 2. num. 36. Bonacina de censuris disp. 2. q. 6. punct. 1. nu. 9. Castrus Palaus tract. 4. disp. 2. punct. 4. num. 2. Fagundez lib. 1. in 1. præceptum Decalogi cap. 26. n. 6.

Probatur primò ex Sacris literis, Deut. 13. *Ne parcat oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum,* id est fratrem infidelem, de quo ibi est sermo.

3 Quod verò detur præceptum Ecclesiasticum, patet, quia extat præceptum excommunicationis, cap. 2. & ibi glos. & DD. extra de hæreticis, cap. qua propter 2. question. Cardinal. in cap. Si peccaverit nu. 29. 3. quest. 2. & extat Constitutio Innocent. II. 4. edita de anno 1254. Incipit, *noverit Universitas,* vers. *Item si quis hæreticos sciverit* relata per Pegnam in fine Directorii inter Bullas Apostolicas fol. mihi 17. & alia Nicolai III. edita de anno 1281. quæ incipit;

Noverit Universitas, vers. Item si quis eum, relata ut supra folio mihi 52. & Gregorii IX. Bulla, quæ incipit: Excommunicamus, edita de anno 1238. relata ut supra post Directorium, fol. mihi 3. Patet etiam ex edictis Dominorum Inquisitorum, quæ in singulis fidei actibus publicantur, in quibus præceptum imponitur, statim denunciandi hujusmodi hæreticos.

4 Deinde ratione probatur efficaciter, à contrario fundamento oppositæ sententiæ; quia talis denuntiatio de peccato hæresis est necessaria ad bonum commune Reipublicæ Christianæ, & ipsi delinquenti; ergo est facienda. Antecedens, quo ad primam partem, probatur; tum quia per denunciationem impeditur, ne hæresis serpat, neque alios inficiat. Tum etiam, quia hæreticus videns se esse denunciatum, vel denunciandum esse, quantumvis occultissimè hæresim manifestet, continebitur, timens correptionem, & supplicium. Ex parte verò ipsius denunciati, probatur etiam ipsi delinquenti denunciationem utilem esse; quia hoc modo, & continetur à peccato committendo, & à peccato commisso facilius, hac via revocari potest, & celerius emendabitur.

5 Revelare autem quis hæreticum tenetur, excepto sigillo Sacramentali poenitentiae, quantumvis sub secreto jurato hæresim cognoverit, vel promiserit, dederit fidem, ac etiam juraverit de non revelando. Quandoquidem hujusmodi juramentum non est obligatorium: argumento textus *in cap. intimavit extra de testibus, & in cap. non est obligatorium de regulis juris in 6. & in specie voluit Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad 2. Guido Fulcodius, qui Clemens IV. inde creatus est, in consultationibus ad Inquisitores q. 8. Farinacius de hæresi q. 197. §. 2. nu. 50. Castrus Palaus tract. 4. disp. 2. punct. 4. num. 9. Fagundez lib. 1. in 1. præceptum Decalogi c. 2. nu. 17. & 18.*

Sed

6 Sed oritur difficultas, an suspecti de hæresi debeant denunciari fidei Inquisitoribus? Et respondeatur affirmativè, ex communi verissima Doctorum sententia. Sic Farinacius *loco cit. nu. 35. vers. Adde, & eundem Lælium Zecchium; Delrius lib. 5. disquisit. Magicarum sect. 4. vers. Tenentur omnes*, ubi dixit, omnes etiam teneri revelare Sortilegos, quando eorum Sortilegia sunt cum hæresi conjuncta, subditque vix contingere, istos, maleficos, & sortilegos non habere hæresim conjunctam.

7 Quod verò quisque denunciare teneatur Sortilegos, etiam quòd sortilegia non sint hæreticalia, voluisse videtur Lælius Zecchius *in summa p. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi c. 11. n. 13. vers. Sciat tamen aliquis, & num. 12.* ubi amplius, quòd quis denunciare tenetur fautores hæreticorum, hæreticorumque libros tenentes, & in eodem *num. 10. in principio, vers. Ampliatur*, ubi ampliatur, quòd quis revelare teneatur proferentes verba hæreticalia, etiam loco; quandoquidem, ut ipse ait, Ecclesia non judicat de occultis, *cap. Erubescant dist. 32. &c.* Sic etiam Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 32. num. ult.* & Lazarius *de blasphem. quest. 12. ferè per totam*, ubi loquuntur de obligatione denunciandi blasphemos hæreticales, *Genuensis in praxi Archie. Neapol. cap. 18. num. 10. Campanili in diversorio Juris Canon. rubr. 12. cap. 13. num. 147.* atque de hoc nequaquam dubitari potest, stantibus edictis Dominorum Inquisitorum, in actibus fidei publicatis, quæ loquuntur generaliter, & sinè distinctione de suspectis de hæresi; quamobrem comprehenduntur etiam de levi suspecti de hæresi, videlicet semel in ira tantùm, vel bis blasphemantes. Ratio est, quia suspicio levis in hoc crimine habetur pro legitima, ad affectum saltem cogendi taliter suspectum, ad abjurandum de levi, juxta textum in

cap. *Accusatus in principio de hæreticis in 6. & ita est praxis quotidiana in Tribunali Sancti Officii, ut rectè docet Carena 2. tit. 9. §. 2. n. 8.*

C A P U T X X X V.

An Personæ conjunctissimæ teneantur hæreticum occultum Judicibus fidei denunciare.

1 **P**rima sententia docet non teneri filium patrem hæreticum occultum Inquisitoribus denunciare; teneri tamen patrem filium hæreticum, similiter occultum Judicibus indicare, Simanchas *de Catholicis Institutionibus, tit. 29. n. 55.* Abulensis *in Deuteronomium cap. 13. quæst. 3.*

2 In contrarium, est communissima DD. sententia, teneri scilicet filium, & uxorem ad denunciandum patrem, vel virum hæreticum, & ita sentiendum est cum Pegna *ad directorium Inquisit. part. 2. com. 15. sub litera B.* Sic etiam Paramus *de Origine Sanctæ Inquisit. lib. 3. quæst. 8. nu. 38.* Farinacius *de hæresi quæst. 197. §. 2. num. 49.* Suarez *de fide dis. 20. sect. 4. num. 21.* Lælius Zechius *de casibus reser. casu 2. num. 2. vers. Secundò amplia,* Sanctarellus *de hæresi cap. 9. n. 14.* Barbosa *de potestate Episcopi 3. part. allegat. 96. num. 56.* Castrus Palaus *tract. 4. disp. 2. punct. 4. num. 14.* qui tamen ait, non teneri uxorem respectu mariti, si timeret ex tali revelatione, sibi à marito mortem parari, aut aliud grave damnum eventurum: teneri tamen, si hæc præcaveri possunt, Fagundez *lib. 1. in primum præceptum Decalogi cap. 26. n. 26. & 27.*

3 Probatum verò hæc sententia ex Sacra pagina, Deut. 13. *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, & filius*

filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis, ut animam tuam, dicens: Eamus, & serviamus diis alienis, &c. non miserearis, ut occultes eum; in quo loco præcipitur pater denunciare filium; ergo comprehendit etiam ea lex filium respectu patris, & in ea etiam præcipitur filius denunciare patrem; quia correlativorum eadem est ratio; præsertim, quia licet obligatio filii ad patrem sit major, tamen amor patris ad filium est etiam major, & sic uterque se excedit, & uterque, tenetur utrùmque denunciare. Sic Fagundez loc. cit.

4 Secundò, quia *L. minimè, ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, dicitur occidendum esse parentem hostem patriæ; sed hæreticus æquiparatur hosti patriæ, imò hostem patriæ excedit: quia est hostis Ecclesiæ in his, quæ ad Deum, & animam immediatè pertinent. Ergò si filius tenetur accusare patrem hostem patriæ, fortiori tenebitur illum accusare si hæreticus sit, & hostis Ecclesiæ; quandoquidem ordo charitatis postulat, ut bonum animæ, & spirituale anteponatur bono vitæ, & temporali.

5 Nec dicas, ex hac denunciatione gravissimum damnum filiis oriri, ob poenas in filios hæreticorum latas à Sacris Canonibus. Quia ex Alphonso de Castro *lib. 2. de justa hæreticorum punitione, cap. 26. & Pagna 2. part. directorii com. 15.* in eo casu, quo filius parentem denunciaret, à poenis in hæreticorum filios jure statutis, ob præmium delationis liberatur, & servandus est indemnis, quantum fieri potest, ita ut poena confiscationis propriè legitimè, & poena infamiæ remittatur. Argumento *L. quisquis, §. ult. C. ad L. Juliæ Majestatis.* Idem asserit Rojas *singul. 12. n. 5.* Suarez *de fide disp. 20. sect. 4. num. 22.* Sanctarellus *de hæresi cap. 9. num. 15.* alios referens Fagundez *lib.*

1. in I. præceptum Decalogi, cap. 26. n. 27. Et est definitum in quadam Constitutione Federici Imperatoris, quæ incipit: *commissi in §. nec quidem ibi*; has autem Federici leges multi Pontifices comprobarunt, & specialiter Innocentius IV. & Alexander IV. ut refert Pegna in fine directorii inter Bullas Sancti Officii pag. mihi 19. & 29.

6 Sed difficultas oritur, an quæ dicta sunt de patre hæretico, habeant locum in patre, vel marito de hæresi suspectis? Aliqui in hac re tenuerunt, ea non militare in marito, & patre de hæresi suspectis, ac proinde eos à filio, vel uxore minimè esse denunciandos. Moventur ex quadam traditione *Abbatis, cap. inter sollicitudines de purg. can. num. 6.* quæ etiam communiter approbata est à DD. prout testantur Ricciullus *de jure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium lib. 5. cap. 19. num. 27.* & Sanctarellus *de hæresi cap. 33. num. 6.* traditio autem esto, quod statutum, & dispositio loquens de hæreticis, non habet locum in suspectis de hæresi: at DD. loquentes de filio, & uxore obligatis ad denunciandum, loquuntur de patre, & viro hæreticis. Igitur illorum traditio non debet extendi ad eosdem de hæresi tantùm suspectis. In hac re Diana *part. 1. tract. 4. resolut. 6.* nihil de suo affirmans, refert pro hac sententia Lazarium *tract. de blasphemia, quæst. 12. num. 67.* & Homobonum *tract. de casibus reservatis part. 2. cap. 7. fol. 241. & in Exam. Eccl. part. 1. tract. 7. cap. 7. quæst. 32.* & licèt hæc sententia probabilis ab aliquibus censetur.

7 Nihilo minùs contraria sententia, tamquam fidei favorabilior, est etiam probabilior; tum quia eadem ratio militat in hæreticis, ac in suspectis de hæresi; & edicta Dominorum Inquisitorum loquuntur etiam de suspectis de hæresi denunciandis: & dum lo-

loquuntur de personis, ad denunciandum obligatis, id per verba generalissima præcipiunt. Ergò generaliter intendunt comprehendere etiam filium, & uxorem respectu patris, & mariti. Ita in terminis similis edicti Inquisitoris Brixiae, quòd ob illa verba generalia, comprehendat etiam patrem, & quamlibet aliam personam conjunctam, docuit Zechius *de casibus reservatis, casu 2. num. 2. vers. Ampliatur 2.* Sic etiam Carena *2. part. tit. 9. §. 3. num. 13.* & affert Lazarium *de blasphemia quæst. 12. num. 57.* sequutus Comitolum *quæst. morali. lib. 4. qu. 8.* ubi dixit filium cogi posse, ob edicti Inquisitoris Papiensis generalitatem, ad denunciandum patrem blasphemum, Petrus Binsfeld *de Confess. Malefic. membro 2. post princip. §. pro parte negativa,* dixit parentes teneri denunciare filios maleficos, & è contra. Sic etiam Lazarius, & Comitolius *cit. & Homobonus disquis. tom. 1. tract. 7. de primo præcepto Decalogi cap. 3. quæst. 16.* ferè per totam, & tamen malefici, & blasphemii sunt tantummodo de hæresi suspecti. Sic etiam Pegna *ad directorium Inquisitorum part. 2. commen. 76. vers. At non videtur,* ubi solùm putat, uxorem excusandam, si non denunciât maritum suum, ex eo, quòd comedat carnes in diebus vetitis, si ejus maritus sit terribilis; ergò excluso timore, denunciare tenetur.

8 Et ex his patet responsio ad rationem in contrarium; quandòquidem eadem militat ratio in hæreticis, ac de hæresi suspectis, & DD. in hac materia differenter de utrisque loquuntur.

Denique, si hæc obligatio denunciandi hæreticos, & de hæresi suspectos arctat filium respectu patris, patrem respectu filii, & uxorem respectu mariti, patet quid sit dicendum de aliis conjunctis, ut de fratre, &c.

CAPUT XXXVI.

An obligatio denunciandi reos Judicibus fidei morte delinquentis extinguatur.

1 **Q**UAMVIS regulariter loquendo, actio & obligatio accusationis, & denunciationis per mortem delinquentis extinguatur: quod quidem sicut morte illius extinguitur delictum, quo ad poenam temporalem, ita extinguitur actio, & Jus denunciationis, vel accusationis. Ita Doctores docent communiter, Angelus, & Imola, & Bartholus in *L. Defuncto, ff. de publ. Jud.* & patet ex his verbis prædictæ legis: *Defuncto eo, qui reus fuit criminis est poena extincta, L. 1. cum sequent. C. si reus, vel accusator, L. his, qui in reatu, ad L. Juliae Majestatis, L. contra pupillum, §. 15. qui ad maius de re Judic. L. si poena, ff. de poenis, L. ex Judiciorum in fine, ff. de accusationibus, L. 1. C. ne ex delicto defunctorum.*

2 Nihilominus hæresis crimen, ob ejus atrocitatem, & immanitatem, morte non extinguitur, sed post mortem puniri potest, habetur id in practica; nam post mortem hæretici imponitur poena concremationis cadaveri, Antonius Gomez tom. 3. variarum cap. 1. num. 79. ad finem, est textus, in *L. Manicheos, §. 2. vers. In mortem, C. de hæreticis*, ubi dicitur in mortem quoque Inquisitio extendatur. Et est etiam textus apertus, in *cap. accusatus, §. in eo vero casu de hæreticis in 6.* Sic Simanchas de Catholicis Institutionibus tit. 18. rubr. de defunctis num. 5. & sequentibus, Eymericus in Directorio Inquisitorum par. 3. quæst. 43. & ibi Pegna comment. 42. Farinacius de hæresi quæst. 197. §. 4. num. 86. multos alios referens,
Castrus

Castrus Palaus, *tract. 4. disp. 8. punct. 18. §. 4. num. 1.*

3 Poenæ autem contra hæreticos defunctos, sunt Infamia, excommunicatio, Confiscatio bonorum, & denegatio sepulturæ, quia Inquisitores eorum ossa exhumari faciunt, si ab aliis possunt, & comburi; ut docent communiter DD. apud Farinacium *dict. quest. 197. num. 92.* vide Pegnam in 2. part. *Directorii in repert. cap. si quis Episcopus extra de hæreticis, litera B. in verb. Saltem post mortem, & vers. seq.* Ubi proponit illam difficultatem, quomodo scilicet hæreticus post mortem possit excommunicari prout communiter asserunt DD. si jam vivens ipso jure, & eo ipso, quòd in hæresim incidit, excommunicatus est: & hanc difficultatem duobus modis resolvit. Primò, quòd post mortem, hæreticus non excommunicatur, sed anathematizatur, hoc est, maledicitur, devovetur, & execratur; ut per Alphonsum de Castro *lib. 2. de justa hæreticorum punit. cap. 20.* Secundò, retenta communi intelligentia, quòd hæreticus post mortem non excommunicatur, sed excommunicatus declaratur.

4 Sed hìc dubitari potest, an hæc obligatio denunciandi reos post mortem militet etiam contra suspectos de hæresi? Et respondetur, quòd adversus Fautores, defensores, receptatores hæreticorum, & de hæresi suspectos, nequaquam post mortem procedi potest; patet expressè, ex *Cap. accusatus, §. porrò de hæreticis in 6.* Ratio est, quia non sunt hæretici, sed de hæresi suspecti: solum autem crimen hæresis formaliter, post mortem delinquentis puniendum servatur; ergò non crimen suspicionis hæresis; ita pluribus relatis, docet Pegna 3. part. *directorii commen. 92. vers. Alterum caput*, ubi ait, quòd in hoc crimine, suspensiones quantumvis vehementes, morte reorum extinguuntur. Sic etiam Simanchas

de Catholicis Institutionibus tit. 4. rubr. de Accusat. num. 5. & tit. 46. nu. 77. Repertorium Inquisitor. verb. Accusatio, vers. Sed an accusatio habeat locum? Farinacius de hæresi quæst. 197. nu. 104. Castrus Palaus tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 4. num. 6. Acunha in Decretum Gratiani part. 1. dist. 23. cap. 14. n. 6. Diana 4. part. tract. 7. resolut. 28.

5 Dubitatur secundò, intra quantum tempus proponenda est denunciatio contra mortuos? Variæ sunt DD. sententiæ super tempus, quo præscribitur, ne contra defunctum procedi possit. Aliqui enim, neque parvi nominis Doctores, affirmant quinquennio præscribi, Bartholus in *L. 2. C. de Apostatis*, asserit, intra spatium quinquennii posse procedi contra hæreticum defunctum. Sic etiam *Glossa ordinaria, in L. Manicheos, C. de hæreticis.*

Alii verò opinantur spatio viginti, alii triginta, alii quadraginta annorum præscribi actionem contra hæreticos defunctos. Alii etiam inter damnationem memoriæ defuncti, & confiscationem suorum bonorum differentiam constituunt, affirmantes quinquennio præscribi in damnatione memoriæ defuncti, & in confiscatione, quadriennio, Bayardus ad Clarum, §. *hæresis num. 27.* Felinus *Cap. cum nobis de præscript. n. 52.* Alii è contra in confiscatione dicunt, intra quadraginta annos præscribi, juxta *textum in cap. 2. de præscriptionibus lib. 6.* In damnatione verò memoriæ, & in aliis hæreticorum pœnis, nullo tempore præscribi. Sic Pegna *dicto Comment. 92. vers. In qua difficultate breviter dico.*

6 Et quamvis aliqui recentiores affirmant, solo quadraginta annorum spatio præscribi, tum jus confiscandi bona hæreticorum, tum etiam actio damnationis memoriæ. Sic Castrus Palaus *tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 7. num. 14.* Nihilominus statuendum est
cum

cum Pegna, quòd nullis temporis spatiis finitur actio damnandi memoriam hæretici defuncti, imò post quadraginta, & plures annos, præscribitur verò quadriennio jus confiscandi bona. Sic etiam Simanchas *tit. 8. num. 14. ex L. 2. & ibidem Glossa, & Bartholus, C. de Apostatis cap. ult. de præscript. lib. 6. prima instructio Hispalensis cap. 20. Acuña in decret. Gratiani part. 1. dist. 23. cap. 14. num. 6. Diana 4. part. tract. 7. resolut. 28. vers. Verùm mihi contraria sententia, Soufa in Aphorif. Inquisit. lib. 2. cap. 50. num. 1. Paramus de Origine Sanctæ Inquisit. lib. 3. quæst. 4. n. 83. Sanchez lib. 2. Decalogi cap. 22. n. 4. Carena 2. part. tit. 19. §. 2. n. 6.*

7 Sed objicit Castrus Palaus *loc. cit.* quia jus confiscandi bona hæreticorum quadraginta annorum spatio præscribitur, juxta textum in *cap. 2. de præscriptionibus lib. 6.* sed confiscatio accessoria est memoriæ defuncti condemnatæ: ergo si memoria defuncti, ultra quadraginta annos, damnari potest, & confiscatio ipsa, quæ illi accessoria est, semper intrare debet.

Respondeo, quòd dispar est ratio de actione procedendi contra memoriam defuncti hæretici, & confiscatione bonorum; quia in damnatione memoriæ ob atrocitatem delicti, nulla datur temporis præscriptio: quo ad confiscationem vero, præscribi magis communiter voluerunt Doctores, eo quòd ea bona ab hæredibus illius, cujus memoria damnata fuit, bona fide possessa fuerunt quadraginta annorum spatio, & ideò facta est præscriptio, ut volunt Pegna, Sanchez *loc. cit.* & Farinacius *de hæresi quæst. 190. §. 9. per totum à num. 129. Soula in Aphorif. lib. 3. cap. 19. num. 1. 2. & 3.* ubi, quòd nulla est dubitatio quòd bona hæc præscribantur; non sic est de damnatione defuncti.

CAPUT XXXVII.

An in casu hæresis, præmittenda sit correctio fraterna ante denunciationem.

IN On desunt Doctores, qui negant faciendam esse denunciationem Judicialem, si delictum hæresis occultum est, & speratur, correctione secreta, emendandum; sic tenent Gundisalvus *tit. de hæreticis, qu. 20. num. 6.* Repertorium Inquisitorum, *verb. Denunciatur, vers. An quando proceditur, Decianus in tract. criminal. lib. 5. cap. 30. num. 3.* ut refert Castus Palaus *tom. 1. operis moralis, tract. 4. disp. 3. punct. 4. num. 4.*

2 Dicendum tamen est primò, hæreticum etiam occultum denunciandum esse Inquisitoribus fidei, absque fraterna correctione, hæc sententia communior est, & Reipublicæ melior. Sic Alphonsus de Castro *de justa hæreticorum punitione lib. 2. cap. 25.* Simanchas *de Catholicis Institutionibus tit. 19. rubr. de denunciatis. nu. 10. & sequentibus, & in Enchiridion. tit. 23. rubr. de denunciatis. num. 5. & sequentibus, Sigismundus Scaccia de iudiciis c. 16. n. 3.* Rojas *tract. de hæreticis 2. part. assertione 3. nu. 81. & in singularibus fidei singul. 3. num. 21.* Pegna *in directorio Inquisit. 2. par. comment. 2. ad cap. qui alios de hæreticis, vers. Quòd si quærat, & comment. 18. ad cap. qualiter, & quando de accusationibus circa finem, Joannes Azorius Institut. Morali. tom. 1. lib. 8. cap. 19. quæst. 9.* Lorca *2. 2. disp. 47. num. 23.* Bañes *in D. Th. 2. 2. quæst. 11. art. 4. vers. Sed circa solutionem, Farinacius de hæresi, quæst. 197. num. 39.* Suarez *de fide disp. 20. sect. 4. n. 11.* Aloysius Turrianus *de fide disp. 89.*

89. dub. 2. vers. Tertiò hoc est intelligendum, & in selectis disputationibus, part. 1. disp. 30. centur. 2. dub. 24. Cominch. de fide disp. 28. dub. 8. nu. 150. Aloysius Bariola in floribus directorii Inquisit. part. 2. comment. 18. Fagundez in præcepta Ecclesiæ, præcepto 2. lib. 6. cap. 4. nu. 11. num. 11. & in præcepta Decalogi lib. 1. in primum præceptum cap. 26. n. 7. Peyrinus tom. 1. de subdito quæst. 1. cap. 16. §. 2.

3 Est etiam nostra conclusio de mente *D. Th. 2.2. quæst. 33. art. 7.* quamvis aliquibus videatur, eum admittere fraternam correctionem in hæresi formali: Sed si benè expendantur ejus verba, nostram conclusionem ipse confirmat; quandoquidem sic ait: *Si hæreticus privatim homines à fide avertat, & quia ille, qui sic occultè peccat, non solum in te peccat, sed etiam in alios: oportet statim procedere ad denunciationem, ut hujusmodi impedimentum impediatur, nisi fortè aliquis firmiter æstimaret, quòd statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* hæc Sanctus Doctor. Unde Cajetanus ibidem expendens verba illa Sancti Thomæ, *nisi fortè, &c.* advertit, quòd raritatem casus admonitionis secretæ denotavit textus, per illa verba, *nisi fortè, potius quàm consilium talis admonitionis in casu illo; ac si dixerit, nisi quod tamen rarissimum est, & ferè nunquam eveniet.* Insuper idem Cajetanus, ex allatis verbis Sancti Thomæ tres condiciones requirit in tali casu, ut præmittenda sit correctio ex mente S. Doctoris: Et prima conditio notatur per illa verba: *aliquis firmiter.* Secunda; quòd statim. Tertia; posset impedire: hoc est in tanto casu, non sufficit, quòd aliquis probabiliter æstimet, quòd aliquando; neque sufficit, quòd firmiter censeat, quòd statim posset, de possibili impedire, sed necessariò requiritur conjunctim hoc totum, scilicèt, quòd ille aliquis firmiter æstimet, quòd statim poterit, & de

de facto actualiter impedire. Ita Cajetanus. Vide etiam Alphonsum de Castro *lib. 2. cit. de justa hæreticorum punitione cap. 25.* qui ait: *Quia rarissimè contingere potest, ut privatus homo possit hujusmodi malis mederi, ideò non assertivè, sed sub conditione, dixit S. Thomas, nisi fortè.*

4 Sed quoniam regulariter hæretici subdoli sunt, & sub ovina pelle lupum gerunt, ut sæpè fingunt se emendatos, ut facilius suos errores clanculum seminent, & diffundant, ergò præsumi non potest, per secretam correctionem eorum emendatio, & quòd hujusmodi mala impediri possint, propterea ommissa correctione immediatè sunt Judicibus fidei denunciandi.

5 Probatur verò ratione nostra conclusio; quia præceptum correctionis fraternæ est affirmativum, quòd non obligat in omni eventu, sed solùm quando est spes fructus; sed quando non speratur fructus, sed potiùs detrimentum contra bonum commune, ut in crimine hæresis, nulla erit obligatio Evangelicæ correctionis. Adde, quòd hoc præceptum militat, spectatis rebus secundùm se; secùs verò, si ob commune bonum, lex aliqua lata esset, quæ casus communiter contingentes respiceret: tunc enim bonum commune particulari est præferendum; & potiùs spectandum est vitare periculum boni communis communiter contingens, quàm in uno, vel alio casu vitare damnum alicujus delinquentis. Ita Ferdinandus de Castro Palao *tract. 4. disp. 3. punct. 4. num. 5.*

6 Secundò, probatur ratione etiam Sancti Thomæ *loco cit.* quòd ordo correctionis Evangelicæ: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum, Matth. 18.* locum solum habet, quando peccatum est commissum contra te; si verò non solùm in te peccat, sed etiam in alios; oportet statim procedere ad denunciationem, præter-

prætermiffa fraterna correctione. Undè idem Sanctus Tho. in cap. 18. Matthæi in verba illa, *si peccaverit in te, ex Glossa*, sic ait: *Si injuriam, vel contumeliam intulerit tibi. Undè vult dicere, quòd peccatum factum contra nos remittamus; sed peccatum, quod fit contra Deum nos remittere non possumus, hæc S. Tho.* At crimen hæresis quadam speciali ratione est immediate contra Deum commissum, ut ait Simanchas tit. 19. n. 13. Ergò non pertinet ad ordinem Evangelicæ correctionis.

7 Probant tertio multi Doctores non contemnendi, quia hæretici non sunt fratres Evangelici, licet sint fratres natura, id est proximi, & per consequens ordo Evangelicus cum eis non est servandus, ut adnotavit Archidiaconus in cap. *Sibi peccaverit. 2. quæst. 1.* Panormitanus in cap. *Novit. de Judicibus*, & alii. Quòd autem hæretici non sint fratres Evangelici, nititur probare Alphonsus de Castro loc. cit. ex patribus Theophylacto, Tertulliano, & D. Augustino. Verùm tamen hoc non placet Suario de fide disp. 20. sect. 4. num. 11. Tùm quia, lex illa correctionis est naturalis, & est lex charitatis; & ideò ad omnes proximos naturæ extenditur, sicut & charitas. Tùm quia, hæreticus ratione baptismi inter fratres numerari potest.

8 Vera igitur explicatio illius Evangelici præcepti magis communior est, Christum Dominum ibi loquutum fuisse de correctione Evangelica, quæ ordinatur ad solam emendationem solius fratris, quæ semper prærequirit fraternam monitionem, & ideò ibi semper illi ordo est servandus, extra hæresis crimen; quia per secretam admonitionem potest finis intentus sufficienter obtineri. Hic autem agimus de denunciatione judiciali, quæ non solum pertinet ad finem solius emendationis fratris peccantis, sed spectat ad
P. aliud

aliud finem, nempe ad bonum commune spirituale immediate; quod semper præferendum est bono privato, ac particulari; & ideò hæc denunciatio judicialis non comprehenditur sub illo præcepto, de quo ibi Christus loquitur, ut de se patet. Sic Eragund. lib. 1. in 1. præcept. Decal. cap. 26. n. 13. Diana part. 1. tract. 4. resolut. 2. Carena 2. part. tit. 9. §. 4. num. 18. vers. Tertio, quia duplex est denunciatio.

9 Neque obstat illud D. Pauli ad Titum 3. *Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita*; ubi supponit Apostolus, hæreticum prius esse fraternè corrigendum, quàm deferatur ad Judices, aut devitetur: nam D. Paulus, ibi non ad quoscumque sententiam illam dixit; sed ad Episcopum Titum, ad quem ex officio pertineat hæreticum judicare, & per sententiam excommunicationis evitare ab aliis, ut optimè explicat Simanchas tit. 19. cit. num. 14. & Nicolaus Lyranus, ac D. Tho. ad eundem locum Pauli interpretantur, vel ut alii respondent Paulum loquutum fuisse ibi cum Tito Episcopo, & quia Ecclesia eo tempore vires non habebat ad cremandos, & puniendos hæreticos in Judicio convictos; solum restabat eos devitare, & excludere à communicatione fidelium: cogendo scilicet fideles, ut eos devitarent; supponit ergò D. Paulus jam fuisse denunciatum illum hæreticum, atque in Judicio convictum; quare non est similis casus, ut de se patet.

10 Dicendum secundò, præscindendo ab Edicto Dominorum Inquisitorum, audientem secreto quempiam proferentem hæreticam propositionem ex ignorantia, & simplicitate, nec sibi constat, eum, qui hujusmodi propositionem protulit, esse hæreticum, debere secreto per fraternam correctionem admovere, priusquam illum ad Inquisitores fidei denunciaret. Ita Pegna secunda par. Directorii Inquisit. comment.

18. *ad cap. qualiter, & quando de Accus. in fine*, Alphonsus à Castro *loc. cit. concl. 2.* Graffius *1. part. decis. lib. 2. cap. 69. num. 18.* Toletus *de instruct. Sacerdotum lib. 4. cap. 5. num. 1.* Martinus Delrio *lib. 5. disquisit. Magicar. sect. 4. num. 6. vers. Secundò si constat*, Bariola *loc. cit.* Peyrinus *tom. 1. de subdito quæst. 1. c. 16. §. 2.* Bonacina *tract. var. disp. 6. punct. 2. §. 8. num. 5. vers. Si verò non sit hæreticus ex malitia, &c. & alii.*

11 Et ratio potest esse, quia ignorantia in crimine hæresis solet excusare, ut alibi diximus: ergò pari ratione potest denunciatio juridica prætermitti, si per fraternam monitionem emendatio sequatur. Et quamvis hæc vera sint, stando in jure naturæ; nihilo minus etiam post Edictum Dominorum Inquisitorum de hæretico deferendo, fortassis non præsumitur, quòd velint Inquisitores sibi fieri denunciationem, neque ratione eruditionis proximi, cùm jam sit sufficienter emendatus per correctionem, ut supponitur, neque ratione punitionis, cùm ille, qui per ignorantiam erravit, non sit regulariter puniendus.

12 Hinc Bonacina *loc. cit.* de rigore Juris asserit: non videri denunciandos Concionatores, qui inter concionandum aliqua proferunt ex incuria, vel inconsideratione. Ratio est, quia non est præsumendum, ipsos velle contravenire Judicio Ecclesiæ, aut ea dixisse cum plena denunciatione, & advertentia, ita ut velint errori adhærere; nisi aliter de ipsorum mente conjiciatur.

13 Dicendum tertio, suspectum de hæresi, absque prævia fraterna correctione, esse denunciandum Inquisitoribus, etiam si per Evangelicam correctionem emendatio credatur, stante, quòd Inquisitorum edictum publicatur de hæretico, sive suspecto de hæresi denunciando; licet stando in solo jure naturæ,

probabile sit, posse quempiam à denunciatione cessare, si firmiter credat per secretam monitionem fore huiusmodi de hæresi suspectum emendandum; ratio est, quia hîc agitur de denunciatione judiciali, quæ ut dictum est, non pertinet solum ad emendationem fratris peccantis, sed ad bonum commune spirituale, quod semper bono privato, & particulari præferendum est.

14 Nec obstat ad præceptum Inquisitorum præceptum à Christo Domino latum, de correctione fraterna præmittenda; quia Christi præceptum est de peccatis, quæ non vergunt in damnum commune, & tertii, ut satis constat ex illis verbis: *Si peccaverit in te.* Unde Lamiaë, & Strigæ semper sunt denunciandæ, nulla præcedente monitione, etiam quòd eorum crimen, cum hæresi non sit conjunctum. Sic Martinus Delrio *loc. sup. cit.* & ex eo Farinacius *de hæresi quæst. 197. num. 39.* probat Delrius, quia Lamiaë semper sunt valdè pertinaces, & vix fieri potest ut ex ignorantia peccent; & mora semper est aliis damnosa. Eadem ferè ratio militat de aliis maleficis, & sortilegis. Sic etiam de blasphemia, si sit conjuncta cum hæresi, absque fraterna correctione, denunciandam esse docent Turrianus 2. 2. *de fide disp. 38. dub. 3.* & Fagundez *in præcepta Eccles. præcepto 2. lib. 6. cap. 4. num. 12.*

Verùm specialis difficultas controvertitur de Confessario sollicitante ad turpia, an sit denunciandus Inquisitoribus fidei, absque prævia correctione fraterna? Pro qua re

15 Dicendum est quartò, Confessarium sollicitantem ad inhonesta in Sacramento poenitentiaë, vel immediate ante, vel post, vel intuitu confessionis, prætermissa fraterna correctione, esse denunciandum. Ita docent Joannes Sanchez *in selectis disputationibus disp. 11. num. 56.* ubi laudat Arevalum *de correctione fraterna*

terna fol. 188. Sic etiam Gordonus in *Theologia Morali* tom. 2. lib. 6. quæst. 12. cap. 25. §. 2. num. 63. Bonacina tract. var. disp. 6. punct. 3. num. 9. vers. Ex quo patet, Paramus de orig. Sanctæ Inquisitionis quæst. 10. num. 4. Enriquez lib. 6. cap. 17. num. 4. in Glossa littera L. Rodericus Acunha de Confess. sollicit. quæst. 18. num. 11. & ibi Freytas in additionibus, ubi num. 30. probat non esse præmittendam correctionem fraternam in Confessariis sollicitantibus, licet probabiliter posset quis arbitrari eum ex dicta correctione emendatum, Diana part. 1. tract. 4. resolut. 2. & p. 4. tract. 5. resolut. 24. Trimarchius de Confessario abutente disp. 12. sect. 2. num. 15. & alii apud ipsum.

16 Est verò nostra conclusio contra Fagundez in præcepta Ecclesiæ præcept. 2. lib. 4. cap. 3. nu. 31. Portel in additionibus ad dubia regularia, verb. Solicitare, Castrum Palaum tom. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 10. num. 1. Peyrinum loc. cit. & alios quos refert Diana loc. cit.

Sed re vera, si horum opinio expendatur, non absolutè multi ex his illud docent, sed sub conditione, quòd certò speretur emendatio futura per fraternam monitionem; & moventur isti Authores ex ratione, & verbis Sancti Thomæ suprà allatis, qui loquens de hæretico, ait: *Nisi fortè aliquis firmiter æstimeret, quòd statim per secretam monitionem posset hujusmodi mala impedire*; quæ sententia intelligenda est, cum conditionibus superius explicatis in prima conclusione: quòd scilicet similiter, statim, & de facto, æstimeretur correctio futura. Sed ipsimet Authores contrariæ sententiæ existimant in Confessario sollicitante rarò per secretam correctionem sperari posse emendationem, ac proinde rarò cessare obligationem illum Inquisitoribus denunciandi. Ergò ruit omne fundamentum, in

quo eorum opinio fundatur. Et ita Peyrinus, & Castrus Palaus *loc. cit.* observant, ait enim Peyrinus: *Verum quidem est, quòd in istis delictis vergentibus in damnum communitatis, ut in proditione, hæresi, & isto sollicitationis mulierum, rarò potest sperari emendatio per fraternam correctionem, ideò rarò hæc erit adhibenda.* Eodem ferè modo Castrus Palaus afferit: *Rarò autem existimo hanc emendationem, hac correctione secreta sperari posse, ac proindè rarò cessare obligationem denunciandi; ergò cum in Confessario sollicitante non speretur emendatio per fraternam correctionem, illa prætermissa, erit Inquisitoribus denunciandus.*

17 Probatum verò nostra conclusio ratione desumpta ex eodem Sancto Thom. 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. *ad* 3. quia quando ex peccatis occultis imminet periculum multitudinis corporale, vel spirituale, non habent ibi locum verba domini: *Si peccaverit in te frater tuus;* quia frater tunc peccans, non peccat in te tantum, sed in crimine sollicitationis est periculum spirituale multitudinis, ergò cessat obligatio fraternæ correctionis, etiam ex naturæ jure.

Minor autem probatur, quòd scilicèt in crimine sollicitationis sit periculum spirituale plurium animarum, ex eo; quia si Confessarius sollicitans prius esset corrigendus, quàm denunciandus, lata nimis via aperiretur sollicitationi erga plures mulieres, cum posset vafere confessarius impunè sollicitare fretus, aut quòd lasciviam explebit, si fortè mulier sollicitationi assentiatur; aut quòd corrigetur, si dissentiat sollicitata: quare cum in potestate sollicitantis sit, se emendatum esse ostendere; in ejus item voluntate erit denunciationem vitare, & plures animas libidinis veneno inficere posset.

18 Adde quod idem S. Thom. 2. 2. *quæst.* 33. *art.*

2. ad 3. afferit aliquando esse actum charitatis fraternam correctionem omittere, quando scilicet damnum tertio imminet: & affert Sanctum Augustinum lib. 1. de Civit. Dei cap. 9. dicentem: *Nam si propterea quisque objurgandis, & corripiendis male agentibus parcit, quia vel metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ab bonam vitam, & piam erudiendos impediant infirmos alios, & premant, atque avertant à fide, non videtur esse cupiditatis occasio, sed Consilium charitatis.* Hæc Augustinus; ergò erit Consilium charitatis omittere fraternam correctionem in sollicitantibus, ne mulieres infirmas premant, & à bona vita impediant, atque avertant.

19 Probatur secundò, alia ratione nostra conclusio, qua in prima conclusione probavimus, hæreticum esse denunciandum, non servata Regula Evangelicæ correctionis, quæ etiam militat in casu nostro; quòd præceptum fraternæ correctionis est affirmativum, quod non semper obligat, nisi solum quando speratur fructus, *Cap. Si quis autem. Vers. Item si scirem de pœnit. distinct. 8. D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 6. in corp. Navarrus dict. cap. inter verba num. 626. Covarruvias de sponsal. 2. part. cap. 6. §. 9. n. 8.* Sed in crimine sollicitationis regulariter loquendo, non est spes, quòd criminofus secreto admonitus emendabitur, ut fatentur etiam Authores contrariæ sententiæ; quandoquidem procedit ex depravato animo; existimandique sunt hoc scelus perpetrantes, perditissimis moribus infecti; ergo non sunt secretò admonendi per fraternam correctionem, sed statim denunciandi. Et confirmatur minor ex S. Thom. *quod l. 11. art. 12.* ubi sic ait: *Credo, quòd si esset aliquod peccatum carnale, quod vergeret in detrimentum multitudinis, statim esset denunciandum; sed tale est crimen sollicitationis; ergo cessat obligatio fraternæ cor-*

rectionis. Unde quantumvis sollicitans privatim monitus asserat, aut etiam juret, se ab ejusmodi crimine omninò cessaturum; non possumus illi fidere; quia facile poenitentiam fingit, ut animum impudicum occultet; aut si eum jam verè poeniteat, facile postea data occasione ex confessione mulieris aperientis in confessione sua crimina, & sensuales inclinationes, ad sollicitationem redibit. Ad præcavenda igitur hujusmodi mala non magis curandum est de fama nocentis, qui sua culpa id sibi molitus est, & denunciatio fieri debet.

20 Probatur tertio, quia etiam si stando in jure naturali, excusari posset à denunciatione suspectus de hæresi, si firma & moralis certitudo erit de ejusemendatione per fraternam correctionem; adhuc tamen erit obligatio denunciandi, prætermissa ipsa fraterna correctione, ex præcepto Dominorum Inquisitorum, statim denunciandi suspectos de hæresi, & sollicitantes in confessione ad inhonesta; ut patet ex Edictis, quæ in singulis fidei actibus publicantur, in quibus id præceptum imponitur, ut docet Simanchas *tit. 19. n. 12.* & Pegna *in 3. part. directorii Inquisit. comment. 12.*

21 Quòd autem possint Domini Inquisitores per Edictum præcipere, ut prædicti sollicitantes absque ulla fraterna admonitione præmissa, statim denuncientur, probat & fatetur Fagundez *secundo præcepto Ecclesie lib. 4. cap. 3. num. 85.* Primò, quia tanta esse poterit dissolutio ex parte Confessoriorum, & tanta negligentia ex parte personarum, quæ sollicitantur, in denunciando; ut nisi ita præcipiant, medicina in venenum, & confessionis Sacramentum in animarum carnificinam, per horrendum sacrilegium convertatur. Secundò, quia possunt Inquisitores, ob experientiam, quam habent, judicium de spe emendationis prædictorum sollicitantium ad se reservare,
&

& nulli alteri committere, quàm sibi ipsis; quippè qui tanquam docti, & in ea re experti securius rem expendent, & convenientius remedium applicabunt.

22 Et quòd Domini Inquisitores præterea possint hujusmodi præceptum per Edicta imponere, nulli dubium est, cùm in ea re Apostolica autoritate utantur, ut docet Suarez *de fide disp. 20. sect. 4. num. 11.* Arevalus *de correctione fraterna fol. 188. concl. 6. proposit. 6.* Joannes Sanchez *disp. 11. cit. num. 56.* Tale autem præceptum non minorem vim habet, quàm lex canonica; quamvis enim præceptum sit, & per modum præcepti feratur; tamen quia Tribunal à quo procedit, perpetuum est, ideò per modum legis perpetuò durabit, & supposito etiam præcepto divino de hæretico denunciando, & naturali de bono communi præferendo bono particulari; optimè Ecclesia cum poenis gravissimis excommunicationis suum præceptum adjungit, ut metu poenarum Ecclesiasticarum melius præceptum naturale servaretur, ut expressiùs docet Suarez *loc. cit. n. 21. in fine.*

23 Verùm addit Fagundez *in præcepta Ecclesiæ loc. cit.* sibi non constare, an Inquisitores per Edictum velint excludere monitionem fraternam in eo casu, quo certò, & moraliter constat, de emendatione sollicitantis, nec sibi constare asserit, qualis sit praxis Inquisitionis Castellæ; quare prædicta praxis, si de illa constiterit, servanda erit: si verò non constiterit interrogandi sunt Domini Inquisitores, an per illa Edicta monitionem fraternam intenderint excludere. Sed mihi certissimè constat in nostra Inquisitione Sicula, quòd Domini Inquisitores per Edicta excludere prorsus intendunt in crimine sollicitationis fraternam monitionem; imò deplorant, quòd aliqui inhonesti Confessarii, freti beneficio correctionis fraternæ, nimis cum libertate Sanctitatem, & puritatem Sa-

P 5

cramenti

cramenti poenitentiae convertunt in corruptelam, & deceptionem animarum.

24 Sed objicies: Præceptum de fraterna correctione est de jure divino, & naturali: *Si peccaverit in te frater tuus*; ut famæ, & bonæ opinioni proximi consulatur; ergò per præceptum positivum Inquisitorum omitti non potest fraterna monitio.

Respondeo, quòd præceptum Christi de fraterna correctione militat in peccatis, quæ non vergunt in damnum commune, & tertii, ut supra satis probavimus, ex illis verbis: *Si peccaverit in te*: lex autem, & præceptum Inquisitorum ob bonum commune latum est. Præterea hìc agimus non de denunciatione Evangelica, quæ ordinatur ad solam emendationem solius fratris, sed in casu sollicitationis, & in hæresis suspitione agitur de denunciatione judiciali, quæ solum pertinet ad alium finem, nempe ad bonum commune spirituale immediatè, quod præferendum semper est bono privato, ac particulari; & ideò denuntiatio Judicialis non comprehenditur sub illo præcepto, de quo Christus loquitur in illo loco, *Matth. 18.* Ita Fagundez in *præcepta decalogi, præcepto 1. lib. cap. 26. num. 13. & alii.*

C A P U T XXXVIII.

De Superioribus ordinum regularium procedentibus contra suos Religiosos in causis hæresis, vel eos non denunciantibus.

I **Q**Uoniam per privilegia Religionum aliquando Prælati Regularium procedebant, & judicabant in causis hæresis de suis subditis Religiosis; unde Lezana in *summa quæst. Regularium cap. 18. n. 18.* refert

refert quandam Bullam Clementis VII. de anno 1530. per quam eximebat Fratres Carmelitas ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, etiam in casu hæresis: aliam etiam Constitutionem Pii II. circa annum Domini 1490. refert Pegna *ad directorium Inquisitorum part. 3. comment. 77.* per quam Generali Vicario Ordinis Fratrum minorum concessit, ut ipse Inquisitionem, & punitionem suorum fratrum in fide, vel de hæresi suspectorum exerceret. Attamen Pius IV. in *Bulla quæ incipit; Pastoris æterni vices*, & refertur à Pegna *in fine directorii inter Bullas Apostolicas, fol. mihi 127.* Statuit, ut Inquisitores possint in hac causa procedere contra quoslibet Religiosos, & exemptos; dummodo à suis Superioribus non fuerint præventi. Licet quo ad hanc partem affirmet Pegna *dicto Comment. 77. vers. Tamen si verò*, quòd illa extravagans nunquam fuit usu recepta.

2 Sed Paulus V. in *sua Constitutione 26. incipiente: Romanus Pontifex edita Kalendis Septembris anno 1606.* expressè revocat, cassat, & abolet omnia, & quæcumque privilegia Religiosorum Ordinum, quibusvis Prælati per dictum Pium IV. ac quoscumque Romanos Pontifices concessa, cognoscendi causas ad Sanctum Officium quovis modo spectantes. Simulque prohibet, ne Regularium Superiores in causis ad Sanctum Inquisitionis Officium pertinentibus se intromittant, aut procedant, causas etiam coram ipsis pendentes ad Sanctum Officium avocat, easque omnes Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus terminandas committit, sub poena inhabilitatis, privationis vocis activæ, & passivæ, & omnium aliarum poenarum à Jure impositarum contra fautores hæreticorum, & impediens Sanctum Officium, & excommunicationis sibi reservatæ. Tenorem autem allatæ Bullæ refert Diana *in fine 4. part.*

part. inter Bullas Apostolicas spectantes ad Sanctum Officium fol. mihi 468. & Campanili in diversorio Juris Canonici rubr. 12. cap. 13. num. 138. quam etiam Constitutionem inter alias perlegi mandat Sanctissimus Dominus noster Urbanus VIII. in singulis Religiosorum Capitulis, & Congregationibus, & quolibet anno in publica mensa feria IV. post octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, ex Constitutione edita 14. Aprilis 1633.

3 Hinc est, quòd si Regularium Superiores in prædictam Constitutionem delinquant, adversus eos Inquisitores animadvertere, & procedere possunt; atque ipsi Superiores ab excommunicatione dictæ Bullæ, quæ Summo Pontifici est reservata, sunt, absolvendi, de qua Bonacina tom. 3. de censuris in particulari disp. 2. quæst. 9. punct. 7. & Filliuccius tom. 1. tract. 15. cap. 8. num. 196.

4 Eodem ferè modo procedere possunt Domini Inquisitores contra Superiores Regularium, si quomodo impedire præsumpserint subditum Regularem, ne statim hæreticos, vel de hæresi suspectos denunciaret, ut in dicta Bulla §. 3. volentes, & expressè mandantes, ut ipsi Religiosi possint, & debeant omnes, etiam Ordinum hujusmodi professores de hæresi suspectos, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus liberè denunciare, absque eo quòd Superiores prædicti personas denunciantes, & causas perquirere, vel quomodo id impedire, vel retardare audeant, seu præsumant.

5 Huc etiam spectare potest quoddam decretum Pii V. sub die 17. Augusti 1567. per quod præcipitur, ut Regulares recurrentes ad Sanctum Officium ut in eo testimonium perhibeant, ne graventur à suis Superioribus per quinquennium continuum à die recursus, nequaquam à suis Superioribus molestari possunt.

sunt. Nisi prius ipsis Eminentissimis Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus consultis, quod decretum refert *Peyrinus tom. 2. Privilegiorum Constitutione 9. Pauli V. num. 28. & Lezana in Summa dicto cap. 18.* & affert etiam *Diana post 4. part. inter decreta, & Constitutiones Pontificum spectantes ad Tribunal Sancti officii, fol. mihi 497.* in hæc verba.

Sanctissimus Dominus noster Pius Papa V. in Generali Congregatione Sancti Officii, consulens libertati ipsius Sancti Officii, & Indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo testimonium perhibentium, statuit, & decrevit, ut Regulares quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum personæ, quæ pro tempore ad Officium Sanctæ Inquisitionis pro quocumque negotio recurrerint, seu confugerint, vel in eo testimonium perhibuerint veritatis, aut alias quomodolibet deposuerint, nequaquam à suis Superioribus per quinquennium continuum à die recursus, seu depositionis hujusmodi molestari, vel ex quacumque causa, vel excessibus prætensis personarum illarum, & de debitis propter ea pœnis, seu pœnitentiis eisdem imponendis, nisi ipsi Illustrissimi Cardinales Inquisitores Generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clarè notificatum, & ab ipsis Cardinalibus desuper responsum fuerit.

6 Dubitari hîc autem potest, an sint de hæresi suspecti Regularium Superiores non denunciantes suos subditos de hæresi suspectos, seu impediens quomodo, vel retardantes Religiosos sibi subditos, ne hujusmodi de hæresi suspectos denuncient? In qua re illud certum est, ex communi Doctorum sententia, quòd omittentes hæreticos denunciare, cùm teneantur, ultra alias pœnas suspecti etiam sunt de hæresi, fautoresque per hoc hæreticorum dicuntur. Ita *Repertorium Inquisitorum in verb. Fautores, vers. Item in judicando, Decianus in tract. criminali lib. 5. cap.*

51. num. 25. *Pegna in Directorio Inquisitorum part. 2. comment. 68. vers. Postremò*, Duardus *ad Bullam Cœnæ Domini lib. 2. canone 1. quæst. 32. num. 29.* Farinacius *de hæresi quæst. 197. §. 2. nu. 38.* Sanctarellus *de hæresi cap. 9. num. 19.* alios referens, Carena 2. *part. tit. 9. §. 8. num. 26.* ubi animadvertit cum Farinacio *dicta quæst. 197. num. 48.* hoc maximè locum habere in Cruce signatis, ad quos ex Officio, & ex proprio juramento munus denunciandi hujusmodi hæreticos spectat.

7 Sed tamen par ratio militare videtur in casu nostro: quandoquidem Summus Pontifex in allata Constitutione præcipit Regularium Superioribus, ut quasi ex Officio debeant suos subditos hæreticos, vel de hæresi suspectos revelare Inquisitoribus. Hinc est, quòd supra dicta excommunicatio in allata Bulla solum contra Superiores lata est, ut notat Bonacina *loc. cit. n. 6.*

8 Hæc autem omnia nulli dubium est vera esse, & locum habere in omittente denunciare hæreticos formales; sed difficultas oriri potest de Superioribus non revelantibus suspectos de hæresi, vel de iis, qui quoquomodo impedire, vel retardare audent personas hujusmodi denunciandas? Pro qua re, Carena *tit. 9. §. 8. num. 40. in 3. part.* loquens universaliter de omittentibus denunciare suspectos de hæresi, ait: quòd tales non denunciantes non sunt de hæresi suspecti, licet puniri possint omnibus pœnis in Edictis Inquisitorum statutis. Movetur ex eo, quòd alias contra omnes regulas Juris præsumptio oriretur ex præsumptione, & suspicio ex suspicione. Et ex hac regula idem dici posset de Superioribus omittentibus denunciare suos subditos de hæresi suspectos.

9 Nihilo minus Filliucius *tom. 1. tract. 15. cap. 8. num. 196.* in propriis terminis ait, Superiores Regularium,

larium, qui Religiosos suos de hæresi suspectos non denunciaverint Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus, esse de hæresi suspectos. Quæ sententia ex eo mihi etiam probatur, quia Paulus V. in *allata Constitutione*, §. 3. *vers. Volentes*, expressè loquitur de Regularibus non revelantibus suos subditos de hæresi suspectos, vel audentibus impedire, vel retardare hujusmodi personas suspectas denunciandas; quòd si contra prædicta deliquerint, eos omnes incurrere in poenas contra fautores hæreticorum, & impeditores Sancti Officii statutas: sed fautores hæreticorum, & impeditores Sancti Officii sunt de hæresi suspecti; ergò & Regularium Superiores suos subditos non revelantes non solum poenis statutis in Edictis Inquisitorum sunt puniendi, sed etiam erunt de hæresi suspecti, utpotè fautores hæreticorum, & impeditores S. Officii.

10 Ad rationem in contrarium respondeo, hanc hæresis suspicionem non oriri ex suspitione, sed ex fautoria, quæ crimen reale est, & ab Ecclesia punibile, contra quod Summus Pontifex excommunicationem tulit sibi reservatam.

Verum tamen est, ut animadvertit Bonacina *de censuris in particulari disp. 2. quæst. 9. punct. 7. num. 4.* quòd ut incurratur excommunicatio ad actionem impediendi requiritur audacia, seu præsumptio, quia in Bulla dicitur: quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, vel præsumant, pari ratione dicerem requiri eandem audaciam ad incurrendam hæresis suspicionem, & poenam fautoria.

11 Sed quæres, an Superior Regularis excommunicationis poenam, & hæresis suspicionem evadat, si per se ipsum non denunciavit Religiosum subditum, quem de hæresi suspectum esse audivit, sed curet sum denunciari ab eo, à quo audivit?

Et respondetur ex eodem Bonacina *loc. cit. n. 7.* evadere omnes poenas, quia jam satisfacit fini, & intentioni legis, cum denunciatio Superioris per se ipsum, majorem notitiam, & cognitionem non pariat, quam per alium, à quo audivit, ut in casu supponitur.

C A P U T X X X I X .

An Confessio extrajudiciaria in crimine hæresis faciat plenam probationem.

1 **C**onfessio extrajudicialis, seu extra Jus (ut Doctores antiqui frequentius appellare consueverunt) est manifestatio actus proprii vel privationis actus, extra Judicium competens facta. Sic Soufa *in Aphorif. Inquisit. lib. 2. cap. 21. num. 1.* Quærimus autem hinc, an hujusmodi confessio in crimine hæresis plenam probationem pariat? Pro qua re

2 Animadvertendum est primò, quòd delicta sunt in duplici differentia; alia enim sunt, quæ habent corpus delicti, & vestigia relinquunt, ut Criminalistæ loquuntur. Hujus generis sunt homicidium, adulterium, furtum, &c. alia crimina nullum vestigium relinquunt. Et sunt purè interna, quæ solo animo committuntur, ut est hæresis crimen: quam distinctionem amplectuntur, Farinacius *de reo confesso, & convicto quæst. 82. num. 10.* Albertinus *de agnoscendis Catholicis assertionibus quæst. 25. num. 3.* Thomas Trivisanus *lib. 2. decis. 38. nu. 7.* Vincentius Mancini *de Confess. extrajudiciali cap. 3. art. 2. n. 20.* Illustrissimus Dominus Trasmiera *de Polygamia lib. 2. qu. 15. num. 17.*

3 Animadvertendum secundò, quòd in criminibus,

bis, quæ habent corpus delicti, confessio extrajudicialis non facit plenam probationem; sed solum indicium ad torturam, *Gloss. celebris in L. cap. 5. ff. de adulter. Felinus cap. olim num. 5. de rescript. Clarus; §. fin. quæst. 21. num. 19. quàm plures referens. Rota Roma. decis. 180. in novis. Pegna 3. part. Directorii comment. 110. in Appendice, vers. Ergo præter memorata, Sousa lib. 2. cit. cap. 21. num. 9. Hector de Guido de confessione Judiciali, & extrajudiciali part. 2. cap. 4. n. 1. Diana 4. part. tract. 6. resolut. 12.*

4 Verùm ex Baiardo in *addit. ad Jul um Clarum quæst. 21. num. 112. & Menochio de præsumptionibus lib. 1. quæst. 89. num. 16.* quatuor conditiones requiruntur ad hoc; ut confessio extrajudicialis sit indicium ad torturam. Prima quòd sit verisimilis, atque ita causam præexistentem habere debet, aliter speciem falsitatis præ se fert, *Bald. in L. si quis, in hoc genus num. 3. C. de Episcopis, & Clericis. Vivius opin. 138. num. 7. Carrer. in practica crimin. in princi. nu. 121. vers. Intellige dummodo; Rota decis. 5. de exception: in antiquo. Vincentius Mancini de extrajudiciali confessione cap. 3. art. 2. nu. 8. Hector de Guido loc. cit. part. 3. cap. 4. nu. 60. Diana 4. part. tract. 6. resolut. 12. Carena part. 3. tit. 10. §. 9. n. 60.*

5 Requiritur secundò, quòd hæc confessio seriò; & non jocosè facta fuerit, nec emanata calore iracundiæ; tunc enim, nec indicium ad torturam faceret. Ut per text. & ibi *Glossa in cap. ex literis de Divor. tenuit Abbas cap. at si Clerici n. 15. cùm non debeat lubricum linguæ ad pœnam facilè trahi; L. famosi, ff. ad L. Juliae Majestatis, Menoch. de præsumpt: lib. 1. quæst. 89. num. 17. & 19. Mascard. lib. 1. conclus: 350. nu. 14. & sequent. Hector de Guido loco cit. n. 46. Sousa in Aphorif. loc. cit. n. 7. Diana loco item cit.*

6 Tertium requisitum, quòd confessio non sit ge-

nerica, sed specialis & clara: quòd quidem generica non faceret indicium ad torturam, Bald. in *L. quoniam*, ff. de his qui notan. infam. Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. anno 16. usque ad 20. Gomez de debitis cap. 13. num. 8. Carrerius in practica crimin. in principio num. 121. vers. *Intellige dummodo*, Boss. de confessi. nu. 43. Foller. in sua practica in tit. & si confitebuntur n. 13. part. 2. Hector de Guido n. 52. Mancini nu. 10. Sousa lib. 2. cap. 21. nu. 5. Diana dicta resolut. 12.

7 Ultima conditio est, quòd hæc confessio sit benè probata testimonio duorum testium contestium. Vivius opin. 138. num. 6. Carrerius in dicta pract. crimin. num. 121. Mascardus lib. 1. conclus. 379. n. 1. & sequentibus, Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 89. num. 21. Mancini num. 3. Sousa num. 9. Diana loc. cit.

8 Confessio probata à testibus singularibus, etiam mille, non facit indicium ad torturam, Carrerius in principio cit. num. 121. vers. *Limita item*, Mancini loc. cit. num. 5. Sed tamen Sousa loco cit. num. 10. asserit, quòd confessio extrajudicialis sufficienter probatur testibus singularibus quorum singularitas est adminiculativa, præsertim in crimine hæresis, in quo plenè concludunt; ex Mascardo lib. 1. concl. 379. n. 9. & sequitur Diana loc. cit.

9 Animadvertendum tertio, quòd interdum confessio extrajudicialis E. G. Adulteri, vel adducitur ad probandum crimen adulterii, & tunc non remanet probatum delictum, sed facit tantummodo indicium, quod cum sit à delicto remotum, ut legitimum sit, necessariò per duos testes, utiquè contestes, & omni exceptione majores probari debet. Vel confessio extrajudicialis adducitur aliquando ad probandum novum delictum, scilicet ad probandam jactantiam de delicto E. G. si quis extrajudicialiter fateatur se commississe

misisse homicidium; tunc ipsa confessio extrajudicialis in iudicio adducta, & probata non probat homicidium, sed plenè probatur ipsa gloriatio de delicto, quæ jaçtancia quoddam novum delictum est, & in hoc casu procedit, *textus in cap. Quàm sit grave tit. 31. de excessibus Prælatorum*, ubi Papa ex confessione extrajudiciali cujusdam Clerici Adulteri, eum privavit omnibus Beneficiis, ob gloriationem defloratæ Virginis. Ita Rota *decis. 1. de confessione in novis. & Cantera in quæst. criminal. cap. 2. de indiciis sufficientibus ad torturam num. 21. Dominus Trasmiera dict. qu. 15. num. 5. Carena part. 2. tract. 12. §. 31. à num. 259. Hisp. Animadversis.*

10 Dicendum est primò, confessionem extrajudicialem in crimine hæresis, quod in animo consistit, facere plenam probationem. Ita Follerius *in pract. crimin. in verb. Et si confitebuntur part. 2. num. 26. & sequentibus*, Albertinus *de Agnoscendis Catholicis, &c. quæst. 25. num. 10.* Farinacius *de reo confesso, & convicto quæst. 82. num. 10.* Sousa *loco cit. num. 4.* Thomas Trivisanus *lib. 2. decis. 38. num. 7.* ubi affert, ita Venetiis in Congregatione Sancti Officii, ipso consulente, decisum fuisse, *Cantera cap. 1. de probatione per confessionem num. 10.* ubi quòd quando confessio extrajudicialis transit in specificum nomen delicti, plenè probat, & ex eo daretur poena ordinaria delicti; v. g. ut si aliquis extrajudicialiter confessus fuisset, se credere legi Moyfi, vel quòd non credit legi Evangelicæ, &c. Et affert *Glossam in L. Fulcimus, §. quid sit latitare, vers. Animus, ff. de quibus causis in possess. eatur.* Sic etiam Hector de Guido *de confessione judiciali, & extrajudiciali part. 2. cap. 4. n. 28.* Mancini *de Confess. judiciali, & extrajudiciali cap. 3. art. 2. n. 20.* ubi affert Angelum, *in l. 1. n. 6. vers. Et ubi delictum, D. Trasmiera dict. q. 15. n. 18.*

11 Probatur verò conclusio, quia hæresis crimen, intellectu, & voluntate consumatur, ut Calderinus in consil. 5. num. 2. de hæreticis, & Joannes Nicolaus Arelatan. in notabili suo. 9. n. 2. Sed voluntas probatur per verba, quæ sunt animi passionum notæ, ex Aristotele primo Perihermenias, quem citat Baldus, in L. de quibus ad finem, C. de legibus. Ergo talis præsumitur esse voluntas illius, qualem verba prolata indicant, L. Labeo, ff. de supell. L. Gloss. in L. fulcimus, §. sed is, qui, vers. Animus, ff. ex quibus causis in possess. eat. Barthol. in L. sine lectione sub n. 3. ff. de lege primo.

12 Adde, quòd in dependentibus ab animo, & voluntate alicujus, sufficit enunciatio illius, & ex enunciatione inducitur plena probatio enunciati, etiam, quòd de enunciato aliter non constet: & perindè enunciatum accipitur, ac si tunc dictum fuisset, Bart. & alii in L. Gerit. n. 14. & 15. ff. de acquirenda hæredit. & in L. Julius, §. cum qui, ff. de constit. per Jason. in L. ex his verbis col. 2. vers. Est limitat. C. de in officio text. in authent. si quis in aliquo. C. de Edent. Felinus in cap. ex part. E. L. primo. col. 5. de rescript. &c. Vide Trivisanum decis. cit.

13 Dicendum secundò, quòd qui per confessionem extrajudicialem gloriatur, se plura sortilegia exercuisse, & constat de sola jactantia, tanquam mali gloriator, ob hoc solùm graviter debet puniri, Text. est, in capite quàm sit grave, de excessibus Prælat. ubi Canonistæ, Abbas cap. olim num. 9. de rescript. & ibi etiam Felinus n. 7. idem Abbas cap. at si Clerici n. 16. de Judic. in cap. de hoc num. 7. de Simon. Hector de Guido loc. cit. cap. 4. num. 26. Barbosa in dicto cap. quàm sit grave nu. 5. alios referens, Dominus Trasmiera dict. quæst. 15. n. 15. Carena part. 2. tit. 12. §. 31. n. 259. Addunt tamen citati Doctores, quòd hujus
modi

modi reus puniri debet extra ordinem, & Judicis arbitrio, pro qua re Hector de Guido affert Marfil. de Minore num. 32. ff. de quæst. Menoch. de arbit. Judicis, casu 331. Bayard. ad Clarum qu. 55. n. 3. in fine.

C A P U T XL.

De Sponte comparentibus, & tempore gratiæ.

I **Q**Uoniam Dominus, & Salvator noster Jesus Christus dixit *Joan. 6. eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Justum, & congruum est, ut Sancta Mater Ecclesia ejus Sponsa eos, qui ad Christum, & ejus fidem redire voluerint, foras non ejiciat, nec claudat gremium ad ipsam redeuntibus; ideò in Sacro Tribunali SS. Inquisitionis spontè comparentibus venia ultrò concedi solet, & tempore gratiæ hæreticis redeuntibus impunitas non denegatur. Propterea hîc de spontè comparentibus, & tempore gratiæ aliqua considerare, opus esse duximus.

2 Quoad primum igitur, spontè venire ille dicitur, qui infra tempus gratiæ, indiciis non præventus, coram Inquisitoribus fidei comparet, errorem suum detegit, plenam de se, ac de aliis veritatem dicit, ac de suis delictis humiliter veniam petit. Colligitur ex Guidone Fulcodio *in Constitut. ad Inquisitores quæst. 2. apud Pegnam 3. part. Directorii comment. 12. vers. Infra quod tempus, &c. & ex Concilio Biterrensi cap. 2.* Colligitur etiam, *L. spontè de muneribus, & honoribus, L. 4. §. fin. C. de Sicar. L. 2. C. de his, qui latrones occul.* Sequuntur Archidiaconus, & Joannes Andreas *in cap. ut commissi, verb. Obedientes de hæreticis in 6.* & idem testatur Pegna rescriptisse

peritos Avenionenses, responso quodam super variis dubiis circa Inquisitionem, edito anno Domini 1235. Sic etiam Farinacius de hæresi quæst. 193. num. 28. Soufa lib. 4. in Aphorif. Inquisitorum cap. 8. n. 8.

3 Quam autem gratiam consequantur spontè venientes, docet Concilium Bitterense cap. 2. his verbis. Venientes pœnitentes, & dicentes plenam de se, ac de aliis veritatem, habeant impunitatem mortis, immutationis exilii, & confiscationis bonorum. Quod etiam in Inquisitione Hispanica servari docet Simanchas tit. 44. n. 3. ex quadam instructione Hispalensi cap. 3. & 7. & adducit etiam, cap. Vergentis de hæreticis, & Hostiensis in summa tit. de hæreticis col. 2.

4 Spontè venientes hæretici, & si benignè tractentur, non tamen omnem pœnam evadunt, sed pro qualitate personarum, & criminum Inquisitorum arbitrio, vel multa pecuniaria puniendi sunt, aut eis imponitur, ut Eleemosynam largiantur, seu alia hujus generis charitatis opera præstent, Pegna dicto Comment. 12. vers. Non tamen spontè.

5 Debent etiam hæretici spontè comparentes abjurare formaliter hæreses, quamvis in hoc casu non publicè, sed secretè abjuratio sit imponenda, Simanchas de Catholicis Institutionibus tit. 1. rubr. de abjuratone num. 24. Umbertus Locatus in Judiciali Inquisitorum, verb. Ordinatus. n. 2. Joannes Rojas de hæreticis part. 2. assert. 27. num. 272. Farinacius de hæresi quæst. 194. Carena tit. 18. §. 2. num. 9. in 2. part. Repertorium Inquisitorum in verb. Occulta, & in verb. Misericordia; ubi affert instructionem Inquisitionis, hac de re.

6 Necessario debent etiam tales spontè comparentes, ut Beneficio gratiæ gaudeant, plenè tam de se, quam de aliis confiteri, alias habendi sunt tanquam diminuti confitentes; ita colligitur ex Concilio Bitter-

Bitterensi, apud Pegnam dicto comment. 12. vers. *Magnam veniam, ex illis verbis Concilii. Infra quem terminum venientes, pœnitentes, & dicentes plenam de se, ac de aliis veritatem, habeant impunitatem, &c.* Soufa in *Aphorif. lib. 4. cap. 8. num. 4.* Ratio est, quia non est judicandus verè contritus, & ex corde reverfus ad fidem, qui plenè non confitetur, & dimidiam vult sperare veniam.

7 Animadvertit præterea Pegna dicto *Comment. 12. vers. Id quoque diligenter*: quòd hoc Beneficium gratiæ, collatum spontè venientibus non tribuitur illis, quibus aliàs hujusmodi gratia jam facta fuit. Colligitur ex suprà dicto *Concilio Bitterensi in illis verbis: assignato eis termino competenti, quod tempus gratiæ vocare soletis; quibus tamen aliàs hujusmodi gratia non est facta.* Sed nihilo minùs addit Pegna, iis etiam, quibus aliàs hoc Beneficium est tributum, aliquid est condonandum.

8 Animadvertit etiam Farinacius *quæst. 193. n. 28. vers. Et scias, &c.* Quòd quando admittitur, & dimittitur aliquis pœnitens spontè se deferens Sancto Officio, solet in absolute apponi clausula dummodo indiciis præventus non sit.

9 Hinc oritur difficultas primò, an dicatur spontè comparere, qui indiciis præventus, in Sancto Officio comparet non citatus, nec vocatus, &c?

Et respondetur cum distinctione, vel enim iste hæreticus scit, vel suspicatur, se præventum, & sic metu probationum in Sancto Officio comparuit, & confessus est; & in tali casu pro spontè comparente non habetur: licèt mitiùs sit tractandus, *cap. Estote misericordes de regulis Juris, Locatus post Judicial. Inquisit. Inter casus decisos Placentiæ, casu 7.* Farinacius *loc. cit. n. 28. 36. & 37.* Soufa *lib. 4. cap. 4. n. 4*

Si verò indiciorum constiterit, eum conscium ne-

quaquam esse, gaudet Beneficium spontè comparentium. Ita Farinacius *loc. cit.* Sousa *dict. cap. 9. n. 2.* Carena *tit. 17. cit. §. 1. n. 2.* quia spontè, non coactus venire videtur. An autem iste comparens conscius fuerit se præventum, vel ignoraverit, arbitrio Dominorum Inquisitorum, perpensis omnibus circumstantiis judicandum relinquitur.

IO Secunda difficultas adhuc potest esse, an etiam comparens non citatus, nec vocatus, tamen præventus quo ad aliquas E. G. blasphemias, si etiam alias, de quibus nullo pacto est indiciatus, fateatur, an quo ad has pro spontè comparente sit habendus.

Respondetur pari ratione, qua supra; si enim dubitat, se quo ad illas esse præventum, non habetur pro spontè comparente; si verò scit se non præventum, videlicet, quia asserat se solùm nullis præsentibus, illas blasphemias protulisse; tunc ille pro spontè comparente videtur habendus; quandoquidem quo ad has blasphemias non est indiciis præventus, nec de eis poterat juridicè interrogari, juxta ea, quæ tradit Pegna *part. 2. comment. 18. sub litera B.* ubi quòd rei non possunt interrogari, nisi de his, de quibus sunt indiciati.

II Dubitari hìc iterum potest, an hæreticus relapsus, si à nemine adhuc deprehensus, spontè veniat, ac errorem plenè confiteatur, erit sibi mortis poena remittenda, & Beneficio spontè comparentium gaudere debeat? Negativè respondet Simanchas *de Catholicis Instit. tit. 57. num. 21. & sequentibus.*

Sed tamen contraria sententia benignior amplectenda est, relapsum ad poenitentiam esse admittendum, ac poenam mortis esse illi condonandam. Ita Alphonsus à Castro *de justa hæreticorum punitione lib. 2. cap. 2.* Pegna *dicto comment. 12. vers. Sed quid relapsus,* Farinacius *quæst. 193. num. 36.* Probat Pegna, quia
in

in hoc casu , cessat sinistra illa suspicio , qua relapsi censentur fictè conversi ; cum se ipsos poenitendo deferant , & veniam postulent. Nititur etiam Pegna hoc probare ex verbis *Concilii Bitterensis*. Verùm tamen enim advertit , tutissimum esse in hac re , ut privati Inquisitores Supremum Senatum Sanctæ Inquisitionis consulant.

12 Hæc tamen intelligenda sunt cum limitatione , ubi relapsus verè esset spontè comparens ; secus verò si metu probationum in Sancto Officio comparuisset ; quia videlicet illi innotuit , quòd aliquis erat eum denunciandus , vel indiciis erat præventus : quandoquidem tunc relapsus nequaquam est ad misericordiam recipiendus , Decianus , *lib. 5. tract. crimin. cap. 56. num. 12.* post Alphonsum à Castro *in loco per eum relato* , Farinacius *de hæresi quæst. 193. num. 37.* Paramus *de origine Sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 4.* Rubrica *de forma , & ordine Judiciario S. Offic. n. 12.*

13 Quæ de hæreticis spontè comparentibus dicta sunt , eodem ferè modo proportionaliter sentiendum videtur de suspectis de hæresi , & pari ratione cum eis proceditur in Sancto Officio Inquisitionis ; ut si committens facta hæreticalia , dicat se non credisse , ita faciendum esse , sed fidem in corde retinuisse , cogendus est abjurare secundum modum suspicionis , & aliæ poenitentiae salutares illi imponuntur , ut docet Pegna *ad Directorium Inquisitorum par. 2. com. 59. vers. Sed videamus.*

14 Quo ad tempus gratiæ verò , secundum Canonistas , gratiæ tempus , est quoddam temporis spatium , infra quod revertentibus ab hæresi , vel Apostasia ad fidem Catholicam , aut contra illam peccantibus & spontè confitentibus delicta sua , magni momenti immunitates conceduntur. *Concilium Bitterense , cap. 2.* Guido Fulcodius *in responsione ad consultationes In-*

quisitorum, quos refert & sequitur Pegna de tempore gratiæ cap. 1. Soufain Aphoris. Inquis. lib. 4. cap. 1. num. 3.

15 Hoc autem tempus gratiæ solus Summus Pontifex, jure proprio, concedere potest; cum sit supremus Judex in crimine hæresis, supremamque potestatem habens supra jus positivum; quandoquidem pœnæ jure canonico, aut consuetudine Ecclesiastica contra hæreticos latae sunt, cap. ad abolendam, §. illos de hæreticis cap. super eo de hæreticis in 6. ergo nullus præter Summum Pontificem remittere potest hujusmodi pœnas & tempus gratiæ concedere, Soufa lib. 4. cap. 3. n. 1. in Aph. Inquisit. Carena par. 2. tit. 18. §. 4. n. 27. Ex quo patet, quòd tempus gratiæ, ex Sedis Apostolicæ benignitate, primò incepit, quæ juris severitatem, mitiore jure inspecto aliquando moderatur. Ita Pegna de tempore gratiæ cap. 6. Soufa loc. cit. c. 4. n. 4.

16 Sed quæri potest, in quibus casibus tempus gratiæ concedi consuevit? Et verò, ut ex Doctõribus colligitur, primò quando in aliquo Regno, Provincia, vel Diocesi Inquisitionis Officium de novo instituitur, antequam in particulari contra aliquem procedatur, tempus gratiæ conceditur. Ita, Eymericus in Direct. 3. part. nu. 52. & 53. ubi Pegna com. 12. nu. 56. vers. Sed animadvertant. Et de tempore gratiæ cap. 7. ubi pro hac re refert Concilium Bitterense, Soufa loc. cit. cap. 5. nu. 1. Carena §. 5. citat. num. 28.

Tempus item gratiæ secundò concedi solet, si in aliquo Regno, vel Provincia, ubi jam Inquisitionis Officium introductum fuerat & ob aliquas causas intermissum, de novo & accuratè procedendum sit, Albertin. in repetit. cap. 1. de hæretic. lib. 6. quæst. 12. nu. 4. ex doctrina Archidiaconi in cap. ut commissi, verb. Obedientes de hæretica. in 6. Pegna de tempore gratiæ cap. 7. Soufa cap. 5. num. 2.

Concedi

Concedi debet etiã tertio tempus gratiæ, quando aliquod Regnum, Provincia, vel Civitas de novo ad fidem convertitur, Pegna *dict. cap. 7.* Soufa *loc. cit. nu. 4.*

17 Cùm in aliqua Civitate hæretici clanculum multos Catholicos decipiunt & à vera fide divertunt; tunc ad subveniendum deceptis & ad componendam, & expurgandam Rempublicam, tempus gratiæ concedi potest. Sic Cardinal. Alban. *in quadam instructione ad Fratres Prædicatores in Lombardia super modo procedendi contra hæreticos*, Pegna *de tempore gratiæ cap. 7. cit.* Soufa *cap. 5. nu. 3.*

18 Si alicui delicto contra fidem addatur nova poena, eaque gravissima, videlicet quòd illud perpetrantes, pro primo lapsu tradantur Curiaæ Sæculari; concedi potest tempus gratiæ, Pegna *d. cap. 7.* Soufa *loc. cit. nu. 5.* Carena *loco item cit.* Hanc poenam posuit Paulus IV. *in quadam constitutione, quæ incipit: Cum quorundam hominum pravitas, relata per Pegnam in fine Direct. inter literas Apostolicas, fol. mihi 121.* Contra negantes Trinitatem Personarum in Divinis. Secundo contra negantes Divinitatem Christi Domini. Tertio adversus negantes Christum conceptum de Spiritu Sancto. Quarto negantes Christi mortem, ut nos redimeret. Quinto negantes Beatæ Virginis Mariæ Virginitatem. Quamobrem tempus gratiæ trium mensium idem Pontifex concessit, ut patet ex allata Bulla.

19 Non videtur sufficiens causa, regulariter loquendo, ad concedendum tempus gratiæ, multitudo populi contra orthodoxam fidem delinquentis, Pegna *de tempore gratiæ cap. 8. casu 5.* Nisi ex concessione temporis gratiæ, majus bonum spirituale sequatur multitudini peccanti contra fidem, quàm ex illius denegatione. Si tamen delictum magis nocet multitudini,

tudini peccanti contra fidem, quàm ex illius dene-
gatione. Si tamen delictum magis nocet multitudini,
quàm scandalum, quod ex punitione oriretur, con-
cedi non debet, sed ultio est exhibenda, S. Thom.
2. 2. quæst. 108. art. 1. ad 5. Felin. in cap. Dilecti n.
7. verb. Quòd autem de except. Soufa dict. lib. 4. cap.
8. nu. 5.

¶ 20 Aliud quæsitum est hac de re, quinam gau-
deant Beneficio temporis gratiæ, vel eo frui exclu-
dantur?

Et statuendum est, Beneficium temporis gratiæ
non esse concedendum illis, quibus jam fuit aliud
concessum, cùm hoc potius sit favere peccantibus,
quàm eos ad fidem reducere, Pegna de tempore gra-
tiæ cap. 8. Soufa in Aphorif. lib. 4. cap. 7. nu. 6. Con-
cilium Bitterense cap. 2. Carena tit. 18. §. 6. n. 19.

21 Non gaudent item Beneficio temporis gratiæ,
qui plenè delicta, ac delictorum tempus, tam de se,
quàm de aliis complicibus non confitentur: Concilium
Bitterense, ut supra de spontè comparentibus, Soufa
loc. cit. cap. 8. num. 4. Carena loc. cit.

22 Debent spontè venire, qui frui volunt tempore
gratiæ, ideò qui in particulari monitus, vel citatus,
coram Inquisitoribus se præsentet in tempore gratiæ,
non dicitur spontè venire, ac proindè Beneficio tem-
poris gratiæ non gaudet. Non tollitur tamen sponta-
nea comparitio per monitorium generale, sive gene-
ralem citationem, quæ publicè fit cum tempus gratiæ
conceditur, Soufa cap. 8. cit. num. 5. & 6. & affert
L. ult. Cod. de his, qui Latron. occult. vers. Domini,
Archidiaconus, & Joannes Andreas in cap. ut com-
missi de hæretic. lib. 6. Pegna in Director. 3. part. com-
ment. 12. vers. Infra quod tempus gratiæ, Guido Ful-
codius dict. quæst. 2. Farinacius de hæresi quæst. 193.
§. 1. n. 27.

23 Si quis autem se præsentet Inquisitoribus paulo post tempus gratiæ elapsum, dummodò res sit integra, nec reus sit personaliter citatus, requisitus, vel indiciis præventus, non excluditur à Beneficio gratiæ, ex præsumpta benignitate Pontificis. Sic *Guido Fulcodius in respons. ad consultationem Inquisitorum quæst. 2.* Archidiaconus, & Joannes Andreas *in cap. ut commis. in verb. Obedientes de hæret. lib. 6.* Pegna *de tempore gratiæ cap. 12. casu 1. ex L. mancipiorum, ff. de optione legis, Soufa cap. 9. nu. 7. Carena dict. n. 19.*

24 Veniens non indiciatus post tempus gratiæ probans, se justo aliquo impedimento fuisse legitimè detentum, non excluditur à Beneficio temporis gratiæ, Pegna *de tempore gratiæ cap. 12. Soufa dict. cap. 9. nu. 13. Carena loco cit.* Impedimentum autem satis probatur per proprium juramentum ipsius, præsertim si aliqua probatio facilè non occurrat, Rota *decis. 3. de jurejurando in antiquis, Bartholom. Roman. Alexander, & Jason, in leg. 2. §. quod diximus, ff. si quis cautionibus.*

25 Ille, cujus delicta intra tempus gratiæ per aliorum confessiones innotescunt, si eodem tempore durante compareat, pleneque delicta sua confiteatur, non admittit Beneficium gratiæ, sed spontè censetur venire, Pegna *de tempore gratiæ cap. 10. Soufa cap. 8. n. 9.* Aliàs restringeretur tempus gratiæ ad eos tantum, qui cum habeant complices, primò venerunt; & sic nullus quantumcumque voluntariè, & spontaneè veniret, esset securus, quòd consequeretur Beneficium gratiæ, atque id multos arceret à confessione delictorum, cum tamen gratia amplianda sit, non restringenda, *Cap. odia de regulis juris lib. 6.*

26 Relapsus spontè veniens tempore gratiæ, si non sit denunciatus, nec indiciis præventus, ad Beneficium gratiæ admittitur, Pegna *in Direct. in dict. comment.*

ment. 12. ut *suprà*, Soufa lib. 4. cit. cap. 11. num. 1.

26 Quod etiam extenditur ad relapsos fictos, illos nimirum, qui in primo lapsu jubentur tradi Curiaë Sæculari, de quibus Paulus IV. in sua Constitutione *suprà citata*.

27 Hæresiarchæ, & Dogmatistæ, qui nullo modo præventi sunt Inquisitione, vel indiciis, si intra tempus gratiæ se præsentent Dominis Inquisitoribus, ostendentes veræ conversionis signa, frui possunt Beneficio gratiæ. Secùs verò, si veræ conversionis, ac veræ poenitiæ signa non apparent, Pagna de tempore gratiæ cap. 12. casu 4. Soufa lib. 4. cap. 10. n. 1. & 2. Sicut etiam Dogmatistæ, si relapsi sint, rarò, vel nunquam concedendum erit eis Beneficium temporis gratiæ, Soufa loc. cit. nu. 3.

CAPUT XLI.

De Revelationibus veris à falsis discernendis.

1 **A**D munus, & Officium Dominorum Inquisitorum spectat revelationes, & visiones examinare, ac veras à falsis discernere, ut docet Emanuel de Moura in opusc. 2. de Incantat. & in Psalm. sect. 2. cap. 3. nu. 19. ex Ricardo de Sancto Victore, sequitur Diana 4. part. tract. 8. resolut. 125. Ideò ad discernendas veras à falsis revelationibus, tria sunt examinanda. Primò, res revelatæ. Secundò, circumstantiæ revelationum, & apparitionum. Tertiò personæ quibus fit apparitio, seu revelatio, Delrius lib. 4. disquisit. magic. cap. 1. quæst. 3. Raphael de la Torre de Religione tom. 2. qu. 95. art. 3. disp. 3.

2 Quoad personam verò, cui fit revelatio, consideranda est fides illius, an sit sincera, & Catholica; unde

unde colligi potest, revelationem fictam doemoniacam, vel saltem non facile credendam, si persona sit hæretica, infidelis, vel apostata à fide Catholica. Ita Delrius *dict. quæst. 3. sect. 2. vers. Quoad personas*, Soufa *in Aphorif. Inquisit. lib. 1. cap. 39. n. 12.* Dominicus Gravina *in lib. ad discernendas veras à falsis revelationibus part. 2. lib. 1. cap. 3.* Unde initio Ecclesiæ, Cherintus falsas revelationes finxit, & eas Apostolorum nominibus insignivit, ut Cajus, & Dionysius Alexandrinus tradiderunt. Sic etiam Marcus Magus, & Montanus, fictas revelationes divulgaverunt, ut Patres antiqui illius temporis scripserunt, Eusebius *lib. 5. cap. 15. 16. & sequentibus.* Sic etiam multi alii hæretici, ut videre est apud Delrium, & Gravinam.

3 Secundò, examinandum est, si habens revelationem sit arreptitius, phreneticus, aut furiosus; quandòquidem hujusmodi revelationibus nequaquam est credendum: nam multos delusos à quadam fœmina scribit *Firmianus ad Beatum Cyprianum.* Hoc argumento *Miltiades* probat, prophetias Montani falsas fuisse: quia spontè incipiebat vaticinari, sed invitus, ac furore, atque amentia correptus, pergebat. Sic Delrio *loco cit.*

4 Tertiò, consideranda est morum integritas personæ, an fidei sinceritas virtutibus sit ornata, an verò è contra vitiis deturpata. Ideò non credendum revelationibus superbiorum, ambitiosorum, carnalium, & hypocritarum, &c. qui singularia quædam affectatæ devotionis, & pœnitentiæ signa per Superiores Ecclesiasticos non approbata ostentant.

5 Quartò, consideranda est corporis constitutio, nam si valetudo est parum firma, vel attræbilis abundantia laborat is, cui fit revelatio, si Vigiliis attenuatus, aut corporis inedia afflictatus, si sit cerebro læso

læso, vel nimis apprehensivus; tales enim etiam vigilantes putant se videre, audire, gustare, quæ nec gustu, nec auditu, nec oculis percipiunt.

6 Consideranda quintò est ætas, nam si ad decrepitam ætatem declinat, delirii periculum est; si puerilis fuerit ætatis, potest ex levitate, & morbo imaginoso revelatio oriri: quandòquidem pueri humidiores sunt cerebro, & vaporibus pleni, & facilissimè commoventur.

7 Sextò animadvertenda est sexus differentia, nam plerumque mulierculæ revelationes habere solent, cujus rei tres causæ afferri solent; ut docet Simanchas *de Catholicis Institutionibus tit. 21. n. 25*. Prima, quia foeminæ naturæ humidioris, & viscosioris sunt, quàm viri. Humidum verò facilè commovetur, ideò mulieres aptiores sunt ad figuras, & impressiones suscipiendas, atquè citius imaginantur. Secunda, quia mulieres minùs prudentes sunt: quamobrem cum fingantur eis vanæ species, falsæ apparitiones, atque illusoriæ visiones, fortitudinem, aut constantiam ad resistendum, & respuendum non habent. Tertia, quia mulieres magis quàm viri affectibus abundant: & ut Aristoteles tradit lib. de Somno, & Vigilia, hi, qui sunt in passionibus, ad modicam similitudinem moventur, & facilè credunt, id esse verum, quod illis ita esse apparet; quod non ignorantes Dæmones frequentius foeminis, quàm viris vanas, & illusorias revelationes suggerunt. Sic Barthol. Sybill. *in specul. Peregrin. quæst. decadis 1. cap. 8. quæst. 2. Delrius loc. cit. sect. 3. Gravina part. 2. lib. 1. cap. 1. Torre disput. 3. cit.*

8 Considerandi sunt septimò, mores personæ, an perfectioni Evangelicæ incumbat, an in spirituali exercitatione veterana, an verò novitia tantùm. Utrùm aliàs eam diabolus deceperit, aut decipere nixus sit.

Sic

Sic Delrius *dict. quæst. 3. sect. 2.* Torre *dicta disp. 3.* Soufa *lib. 1. cap. 39. num. 12.* Gravina *loc. cit. lib. 1. cap. 16.*

9 Ex parte verò ipsius revelationis, vel rerum revelatarum considerandum primò est, qualis sit illa revelatio? An sit sapiens visio, & conformis sapientiæ, quæ de Cœlo est, si hominem humiliorem, & mansuetiorem reddat, quàm sine revelatione; si instigat ad virtutes? Quòd si avaritiæ, aut libidinis, vel dominandi ingerit appetitum; procul dubio à carne, vel dæmone procedit. Aut si suadeat aliquid falsum, utpotè contra fidem, Sacram Scripturam, traditiones Ecclesiæ, sacros Canones, Concilia, Leges divinas, aut Ecclesiasticas, sinè dubio spiritus malignus immittit, Delrius *loc. cit. sect. 5.* Torre *dict. disp. 3.* Soufa *n. 6.* Gravina *lib. 2. citato cap. 5.*

10 Ad hanc rem adduci potest factum memorabile, quod in hoc Siciliae Regno accidit, Anno 1635. ubi fuit quidam Carolus Tabalora ex Usumarso Calabriae oppido approbatæ Religionis Laicus professus, qui lusoriis Dæmonum revelationibus deceptus, eo abductus est, ut hæresiarcha evaderet: quandòquidem se filium Dei, ac Messiam esse affirmabat, & quòd Christus solùm Redemptor, non autem Messias fuerit, item se Salvatorem Orbis futurum quoad efficaciam, fatuè assererat, eo quòd Christus solùm quoad sufficientiam fuisset. Omnem statum Ecclesiasticum ab eo renovandum, & reformandum affirmabat; novas leges, ritus & jejunia ediderat; quas leges hæresibus plurimis refertas propria manu, & diversis characteribus scripserat; sicut etiam suum Evangelium cum narratione propriæ genealogiæ, atquè Officium de eo recitandum in hac nova lege conscripserat; scripturas varias ad sua commenta adaptabat, & ubi in sacris literis de vero Messia

Christo Domino fit mentio, de se ipso loqui, & non de Christo autumabat; miracula plurima se perpetrasse & exhibiturum jactabat. Quamobrem ad Sanctissimæ Inquisitionis Judices delatus, comprehensus est, & ibi per quinquennium ferè auditus, examinatus & monitus, nequaquam ad sanam mentem, & ad veram fidem Catholicam redire voluit, imò errores suos tanta contentione, & audacia defendebat, ut etiam dicere auderet, ad illud Tribunal à Deo missum fuisse, ut Dominos Inquisitores ad suam novam legem amplectendam, & promulgandam perduceret. Erat is sensu quidem integro, quoad cerebrum pertinet, sed qui tales insanias, & nugas audiret, non nisi eum mente captum esse persuadere posset. Hinc multoties Qualificatores, & Theologi Sanctissimæ Inquisitionis, sicuti mos est, in hoc sacro Tribunali vocati sumus cum homine isto disputare, si fortè ad fidem, & mentem redire vellet; & tantùm abest, ut proficeremus, quòd coram Dominis Inquisitoribus, ignorantes nos vocabat, & quòd ipsi & non nobis Deus locutus fuerit. Tandem tanquam hæreticus pertinax, & obstinatus in publico spectaculo, & solemni actu fidei celebrato Panormi, Die 9. Septembris 1640. per Illustrissimos, & Reverendissimos Dominos D. Joannem de Torrezilla, D. Didacum de Trasmiera, & D. Consalvum Bravo, Curiaæ Sæculari traditus est ultimo supplicio plectendus, & dum ad supplicium duceretur, pluviam coelitus missam exspectabat, ut omnem ignem extingueret, sicut illi diabolus promiserat; sed ut Altissimo placuit, antequam ultimum cruciatum subiret, resipiscens se delusum à dæmone fatetur, veniam petit, & sua crimina confessus est, postea strangulatus flammis injicitur, & in cineres est redactus.

II Altera animadversio ex parte etiam ipsius re-
vela-

velationis est, si in visione, vel revelatione suadentur aliqua contra virtutes, aut si persuadendo aliquod bonum, simul, aut successu temporis aliqua misceantur impia, vana, & inutilia: vel si excitat ad opera egregia, quandò sunt perfectorum impeditiva; aut non congruunt professioni, Officio & conditioni personæ, cui fit revelatio; vel si moveat ad singularia, & extraordinaria jejunia, orationes, & ceremonias singulares. Ita Delrius *loco cit. sect. 5.* ubi plura refert exempla, Torre *dict. disp. 3.* Sousa *loc. cit. n. 7.*

12 Ex parte deniquè circumstantiarum, observandus est primò finis, si revelationes, & apparitiones absquè necessitate evulgantur, & propagantur, ut si causa non est spiritualis, sed temporalis & propria, vel curiositas, levitas, vanitas, cupiditas, avaritia, ambitio, &c. aut si revelata non eveniant, præsertim quæ erant utilia, & bona, indicium est, revelationem à dæmone fuisse, Delrius *dict. quæst. sect. 6. vers. Primò occurrit*, Torre *disp. 3.* Sousa *n. 10.* Gravina *part. 2. cit. lib. 1. cap. 18.*

13 Observandæ secundò sunt cogitationes, quæ revelationem præcesserunt, vel subsequutæ sunt: nam si quando aliquis pravis cogitationibus vexatur, statim ei fit revelatio, vel si ad revelationem prava desideria subsequantur: præsertim si in ipsa pugna cum pravibus tentationibus non appareat perfecta victoria, ex parte voluntatis resistentis, indicium est, revelationem esse illusoriam; quandò quidem Spiritus Sanctus, & vera revelatio non accedit ad animum pravibus cogitationibus refer-tum; & ad veram revelationem semper bona desideria, & affectus boni subsequuntur, Delrius *dict. sect. 3. vers. Secundò discutiendæ*, Torre *disp. 3. cit.* Sousa *num. 9.*

14 Discutiendum est tertio, an lætitia, quæ initio apparitionis mentem demulserat, postea in horro-

rem, aut moerorem vertatur: vel si horror, & timor, qui à principio mentem invasit, sensim non amoveatur, hæc falsæ revelationis indicia sunt, nam divina consolatio initio quidem hominem perturbat, & horrorem inducit, sed postmodum hac molestia, & animi anxietate depulsa, dulcedinem quandam internam perfundit, Delrius *dict. sect. 6. vers. Quintò advertendum*, Torre *dict. disp. 3. Sousa nu. 8.*

15 Considerandum deniquè quartò, si apparitio fiat in forma bestiarum, & monstruosa; vel si fiat in forma humana non sit formosa & benè formata: sed aliqua in ea cernantur deformia, ut si corpus sit tetrum, foetens, gibbosum, oculi flammantes, vel in speciem nigri Æthiopsis. Sic Delrius *dict. sect. 6. ubi plura de hac re edoctè docet*, Torre *dict. disp. 6. Sousa lib. 1. cit. cap. 39. n. 11.*

ATque hæc ad gloriam Dei optimi, & laudem Gloriosæ Virginis Matris Mariæ. Profiteor tamen in omnibus eum sensum tenere, quem Sancta Romana, & Catholica Mater Ecclesia amplectitur, & docet; à cuius vera doctrina, & catholicis dogmatibus nullatenûs deviare intendo, sed in omnibus ejus judicio me subjicio.

INDEX RERUM.

Primus Numerus folium, Secundus marginalium Numerum ostendit.

A *Abjuratio.* Abjurat de formali, ut hæreticus dubius in fide, *fol. 17. num. 8.* Abjurans de vehementi non est irregularis, *fol. 27. nu. 26.* Sed non amplius audit confessiones, *ibi*: De levi abjurat, suspectus leviter, *fol. 66. n. 5.* De vehementi verò, suspectus de vehementi. Et si in idem crimen incidat, habetur ut relapsus, *ibid. n. 6.* Polygami abjurant de levi in Hispania. Qualiter sortilegi, *fol. 156. nu. 13.* Nolentes abjurare, *fol. 209. n. 13.* Abjurationis definitio, *n. 14.* Blasphemi hæreticales consuetudinarii abjurant de vehementi, *fol. 71. n. 15.* Hæretici spontanei abjurant hæreses formaliter, sed secretò, *fol. 246. num. 5.*

Absolutio. Negans fidem fictè absolvitur in foro externo à censuris latis contra hæreticos, *fol. 20. n. 5.* Absolutio ab hæresi occulta, ex Trident. datur ab Episcopo, *fol. 20. n. 6.* An sublatum sit per Bullam coenæ? *fol. 20. n. 7. & fol. 21. n. 9.* Episcopus in sua Dioecesi in foro externo hæreticos poenitentes absolvit, & Ecclesiae reconciliat; sed in Hispania, non nisi cum Inquisitoribus, *fol. 22. n. 12.* Ab hæresi juridica, & pro foro externo Inquisitoribus commissa est absolutio. An ab occulta in foro conscientiae, *fol. 23. num. 13.*

Æromantia. Est divinatio per aërem. Quid divinatores per eam observent? *fol. 91. num. 9.*

Angelus. Eorum nomina ignota nobis, præter nominatos in script. Ignota brevibus, est superstitio, *fol. 109. n. 4.* Falsa Angelorum nomina à Pontifice damnata. Nomina Angelorum, malefici dæmonibus tribuunt, *ibi: n. 6.* Nomina septem Angelorum B. Amadeo revelata, quibus Panormi Templum dedicatum est, *ibi: num. 7.*

Anima. Circa separatas dæmon nihil potest, nec eas afferre de loco ad locum, *fol. 95. n. 4. & fol. 116. n. 8.* Ubi quid possit circa corpori unitas.

Apostata. Apostasiæ definitio, à *fol. 9. n. 1.* Differentia Apostatæ ab hæretico, *n. 2.* Est gravius crimen, quam hæresis. Sacrificans Idolo, vel dæmoni, quoad Ecclesiam est Apostata, sicut tradens se dæmoni, & paciscens cum eo, *nu. 3. & 4.* Item reiterans Baptismum, sicut & proficiscens ad Sarracenos, eorumque ritus servans, *n. 5. & 6.* Et sicut persuadens alicui ad apostatandum à fide, *n. 8.* Videtur apostatate à Deo, cum dæmone foedus iniens, *fol. 87. n. 14.*

Ars notoria. Est magia superstitiosa ad infusionem scientiæ, *fol. 102. n. 1.* Vocatur clavicula Salomonis. Ritus illius artis, *ibi:* Anabaptistæ illam colunt, & quomodò scripturam recitant, *n. 2.* Quomodò differat à divinatione, *nu. 3.* Reducitur ad illam ars Paulina, & omnis ars addiscendi ope dæmonis, *n. 4. & 5.*

Astrologia. Duplex est. Naturalis & judiciaria, *fol. 96. n. 1.* Illa non est mala, sed valdè incerta, *n. 2.* Ista dum prædicit contingentia est superstitiosa, *n. 3. & 4.* Ex Bulla Sixti V. prædicere ex Astris inclinationem pueri nascentis non est per se malum, sed est valdè incertum, *fol. 97. n. 5. & 6.* Prædicere tamen futura, quæ ex sola Dei pendent voluntate, ut talem futurum Episcopum, est erroneum, *nu. 7.* Sicut & præ-

prædicere ex Astris, fidei nostræ mysteria, Imò & hæreticum, Constitutio Urbani VIII. contra Astrologos, fol. 98. n. 7.

Aruspicium. Est divinatio ex animalibus in Aradæmonum immolatis, fol. 92. n. 12. Auguria & cognitionem futurorum eventuum, captare per animalium interiora, superstitiosum est, & pactum includit, n. 13. An explicitum, n. 14.

Baptismus. Eum reiterans est Apostata, fol. 11. n. 5. Baptizans Imagines, vel rebaptizans pueros, vel hæreticus est, vel vehementer suspectus, fol. 81. nu. 10. Baptizatum invalidè, si deficiat à fide, licèt quoad forum interius sit hæreticus, Ecclesia quoad exterius non punit, fol. 36. n. 7. & 8. An eum possit Ecclesia cogere ad verum Baptismum, fol. 38. n. 9. & 10. Baptizatus, & in infantia inter hæreticos nutritus, habendo ignorantiam invincibilem, imò, & errores culpabiles contra Deum, potest manere fidelis, fol. 40. n. 7. De sollicitante mulierem in Baptismo, fol. 190. n. 7. & 8.

Blasphemia. Hæreticalis, & non hæreticalis, fol. 66. n. 1. Nomina convici contra Deum est hæreticalis, fol. 67. n. 2. Spectat ad eam, quòd creaturæ tribuatur quod est proprium Dei. Hæreticalis exempla, à n. 4. An sit hæreticalis renegare D. Petrum, n. 9. Est, diabolum appellare Sanctum, licèt non in Regno Siciliae. Benè, cùm sic appellatur à Maleficis, n. 10. Sicut & Deo tribuere pudenda. Item: si Deus esset, talia non pateretur, n. 11. Etiam jocosè dicere hæreticalia & contra fidem, n. 12. Hæreticalis pertinet privativè ad Inquisitores, n. 13. Quam inducat suspicionem, n. 14. De Blasphemi abjuratone, n. 15. Hæreticalis non gaudet immunitate, n. 16. Blasphemia cum hæresi, correctionem fraternam non admittit, fol. 228. n. 14.

Brevium Gestatio. Cum quibus conditionibus liceat, fol. 107. n. 2. Quòd ea gestantes nequeant violenter mori superstitio, n. 3. Et est hæreticalis, si in carta ad collum appensa sint nomina incognita, fol. 108. n. 4. Pro doloribus viscerum carta, cum quibusdam nominibus superstitiosa est, fol. 109. n. 8.

Bulla Cœnæ vide V. Absolutio.

Campana error Turcarum est ejus contemptus, fol. 135. n. 1.

Canonizatio Beatificatio Sanctorum. Vide à fol. 166. totum cap. 30. usque ad n. 20. Et plura de cultu non Beatificatorum, à n. 10. De Lampadibus, & Tabellis, n. 16. Et de impressione librorum, n. 19.

Catechumenus. Negans articulum fidei est hæreticus in foro interno, non in externo, fol. 35. n. 5.

Catholica veritas. Gradus ejus numerantur octo, & quinam sint, fol. 57. à n. 1. & 2. Ubi de gradibus hæreticæ propositionis.

Carcer. De fugiente ab ipso assignato pro pœnitentia, vel pro custodia, fol. 206. à n. 4. Et de se occidente in carcere, dùm pro hæresi detinetur, fol. 208. num. 10.

Caro. Ejus abstinentiam hæretici tollere nituntur, fol. 136. à n. 1. Suspectus est de hæresi comedens eam in die prohibito, fol. 137. nu. 2. An de levi, vel de vehementi, n. 3. & 4. An fidelis in locis hæreticorum licitè comedat ad se occultandum, à nu. 5. & 6. In esu carnis datur materiæ parvitas, fol. 139. n. 8.

Censura. Contemnunt Ecclesiasticas hæretici, fol. 130. n. 1. Contemptus alius positivus; alius negativus. Primus contemptor est de hæresi suspectus, n. 2. & 3. Contingit quatuor modis, fol. 131. n. 6. Et puniatur ab Inquisitore, censuram suspensionis contemnens, n. 7. Contemptus negativus, n. 8.

Chiromantia, à fol. 99. Damnata à Sixto V. n. 1.

Prædicare bonam, vel malam fortunam est superstitio, sicut & modus divinandi per lineas manus, n. 2. Illicitum consulere de hoc Egyptianam, fol. 100. n. 3. Et ista punitur ab Inquisitore. Secus si ex lineis manus conjiciatur corporis dispositio, & animi pro- pensio non tamen certò, n. 4.

Circulus. In illo jurant Malefici cum dæmone pa- ciscentes, fol. 84. n. 4. Quia est symbolum Divinita- tis, vel quia oppositus extremis Crucis.

Concilium. Quidquid in generali definitur est ve- ritas Catholica secundi gradus, fol. 58. n. 3. Appro- batum à Pontifice nequit errare in fide. Quatuor Concilia Generalia, S. Gregorius venerabatur, ut quatuor Evangelia.

Concionatores. Contra eos proferentes propositio- nes censurabiles, procedunt Inquisitores, & Episcopi, fol. 56. n. 21. Si aliqua proferunt ex injuria, non sunt denunciandi, fol. 227. n. 12.

Confessarius sollicitans. Confessarius sollicitans, à fol. 175. Subditur Inquisitori. Si sollicitet signis etiam dubiis, denunciari debet, fol. 176. n. 1. Quin excu- set materiæ parvitas. nu. 2. Si sollicitet virum. nu. 3. Etiam si poeniteat statim post sollicitationem. num. 4. Et si sollicitet per scriptum, fol. 177. n. 5. Si sollicitet ad Lenocinium poenitentem. n. 6. Si interroget poe- nitentem de domo sua, ut ibi concubinam adducat, n. 7. Quid si confessionem differat, n. 8. & 9. Si mu- tuò se sollicitent confessarius & foemina, denuncia- dus est, etiam si confessarius se habeat solum ut con- sentiens, à nu. 10. usque ad 14. Denunciandus item est, si in confessionario extra occasionem confessionis, simulando confessionem sollicitet, fol. 179. n. 15. Sive confessarius sit in Ecclesia, vel extra, in domo, vel agro, dummodò adsit simulatio confessionis, fol. 180. n. 16. Quid si consentiat ex metu, sollicitatus à foe-

mina, *n.* 17. Sacerdos non confessor sollicitans non evadit poenas, *n.* 18. Et idem si mulierem in poenitentiam manu propria verberet, *num.* 19. Sollicitans est de hæresi suspectus, *fol.* 181. à *nu.* 1. Quomodo debeat abjurare, *fol.* 184. à *n.* 5. Sollicitans ad alia peccata probabiliter est de hæresi suspectus, *fol.* 187. *n.* 1. & 2. Sed non incurrit poenas Gregorii XV. *nu.* 3. Nisi in illo delicto motivum habeat impudicum. Sollicitans ad impudica in aliis Sacramentis non incurrit has poenas, *fol.* 189. *num.* 6. Sollicitans est denunciandus sine correctione fraterna, *fol.* 228. *n.* 15. Punitur ab Inquisitore confessarius dicens foeminae sollicitatae non teneri ad denunciandum, vel non declarans ei denunciandi obligationem, *fol.* 194. *n.* 6.

Confessio. Jocosè audiens confessionem alterius punitur ab Inquisitore ob injuriam Sacramenti, *fol.* 135. *n.* 3. Confessiones audiens non Sacerdos, est de hæresi suspectus, *fol.* 144. *n.* 1. Vide Poenitentiae Sacramentum.

Confessio extrajudicialis. Quid sit, *fol.* 240. *nu.* 1. In criminibus quæ habent corpus delicti, non facit plenam probationem, sed iudicium ad torturam, *n.* 3. Sed requirit quasdam conditiones, *fol.* 241. à *n.* 4. In crimine hæresis facit plenam probationem, *fol.* 243. *n.* 10. 11. 12. Qui gloriatur de Sortilegiis tanquam mali gloriator graviter puniri debet, *fol.* 244. *n.* 13.

Confiscatio bonorum, *fol.* 219. *num.* 3. & *fol.* 220. *num.* 6. & 7.

Correctio Fraternalis, *fol.* 222. Non datur in crimine hæresis, *nu.* 2. & 3. Per illam emendatio non potest præsumi, *n.* 4. Ut aliquando adhibeatur, quæ conditiones requiruntur, *fol.* 223. *n.* 3. Quando delictum est contra bonum commune non obligat, *n.* 5. Correctio Evangelica respicit emendationem fratris. Denunciatio verò bonum commune, *fol.* 225. *nu.* 8.

Datur

Datur locus correctioni quando hæresis ex ignorantia profertur, *fol. 226. n. 10. & 11.* Sed non in suspectis de hæresi, *fol. 227. n. 13.* Quando frater peccat *in te* præmittitur correctio, secus si in alios, & contra bonum commune, & id habet locum etiam in delictis occultis, imò est charitas illam omittere, *fol. 228. à n. 14. ad 18.* Et vide omninò, *fol. 233. à n. 22.*

Credibilium. Est triplex genus, *fol. 32. num. 2.*

Crux. Posita inter magicas sigilla est velut captiva, *fol. 85. num. 4.*

Dæmon. Invocare eum ut revelet, vel faciat quæ non potest, est fortilegium hæreticale, *fol. 77. nu. 3.* Sicut & pactum expressum cum eo inire, *nu. 4.* Futurâ contingentia non noscit certò, *fol. 79.* Secus necessaria. Superstitio est inquirere ab illo prorsus occulta ac si perquirantur contingentia, *n. 2.* Tenere in annulo ligatum dæmonem, & ab eo petere responsa est fortilegium hæreticale, *fol. 82. nu. 12.* Abjurare superiorem, ut à corpore pellat inferiorem, pactum includit, *fol. 86. num. 12.* Dæmones invocati dupliciter apparent. Vel assumendo corpus, vel solùm formando voces, *fol. 88. num. 1.* Procurare ut appareant, vel respondeant illicitum, *nu. 2.* Invocare illum etiam per modum imperii, probabile est quod est hæreticale, *fol. 123. à num. 5.* Quid possit circa animas, vide verbo *Anima.* De potestate dæmonis circa corpora, & circa animas. Vide à *fol. 113.* multa.

Defensores. Hæreticorum irregularitatem incurrun, *fol. 27. num. 24.* Contra eos post mortem non proceditur, *fol. 219. nu. 4.*

Denunciatio. Omnes hæreticos denunciare debes etiam si solus scias, *fol. 211. à nu. 3.* Etiam si sub sigillo jurato, *fol. 212. nu. 5.* Idem de suspectis de hæresi, *fol. 213. n. 6. & 7.* Hæreticos verò tenetur etiam
filius

filius patrem, & uxor virum, nisi hæc timeat prudenter grave damnum, *fol. 214. à n. 2.* Filius autem manet liber à poenis contra filios hæreticorum latis, *fol. 215. nu. 5.* De hæresi autem suspectum probabile est filium, & uxorem teneri denunciare, *nu. 6. & 7.* Hæreticus denunciandus etiam post mortem. *fol. 218. nu. 2.* Secus suspecti de hæresi, *fol. 219. n. 4.* De tempore denunciandi defunctos hæreticos, *fol. 220. à nu. 5.* Vide verbo, *correctio*, & verbo, *concionatores.* Non denuncians cum debet, censetur fautor & est suspectus, *fol. 237. à nu. 6.*

Divinatio. Quid sit, *fol. 77. n. 1.* Hæreticalis & non hæreticalis. Datur illa si fiat abutendo Sacramentis, vel invocando dæmonem ad ea, quæ ipse non potest, *nu. 3.* Et quando fit cum pacto expresso, *nu. 4.* Variæ divinationes hæreticales, *fol. 79. nu. 1.* Variæ aliæ divinationis species, *fol. 88. nu. 1.* Datur pactum expressum in divinatione per Oraculum, *fol. 89. nu. .* In quibus aliis? *fol. 93. nu. 14.* Divinationes in quibus implicitum, *ibi, n. 15.*

Dubius. In fide deliberare, est hæreticus, *fol. 10. n. 2.* Requiritur pertinacia, *nu. 6.* Vide verbo, *Apostata*, & verbo, *Abjuratio*, & verbo, *Baptismus.*

Dogmatista. In quo ab hæresiarcha differat. Vide verb. *Hæresiarcha.*

Ecclesia. Nequit errare dum propositionem qualificat pro certa, aut probabili, *fol. 55. à nu. 19. & 20.*

Edictum. Inquisitorum mandat denunciare, tam suspectos de hæresi, quàm hæreticos, *fol. 216. nu. 7. & 227. nu. 13.* Item sollicitantes, sine fraterna correctione, *fol. 202. nu. 21.* Tale Edictum habet vim legis, *n. 22.*

Episcopus. Cognoscit de sortilegiis, & maleficiis, quæ non sapiunt hæresim manifestè, *fol. 129. num. 9.* An absolvant ab hæresi occulta, V. *Absolutio*, dispensat

pensat cum hæretico poenitente, ut ministret in Ordinibus susceptis, dempta Missæ celebratione, *fol. 26. nu. 21. & 22.* Etiam dispensat in irregularitate ob hæresim occultam, *fol. 28. nu. 27.* Procedit contra concionantes propositiones suspectas, *fol. 57. num. 21.* Et contra abutentes scriptura sacra in rebus profanis, *fol. 72. nu. 2.* Est judex contra legentes, & retinentes libros prohibitos ob obscœnitates, & non causa fidei, *fol. 200. n. 18.* Episcopalibus ornamentis jocosè abutentes puniuntur ab Inquisitoribus, *fol. 135. n. 2.*

Eucharistia. Sumi debet à jejuno, *fol. 139. & 140. n. 1. & 2.* Non jejunus sumens sine causa, & Sacerdos celebrans plures missas sine illa, punitur ab Inquisitore, *n. 3.* adhibere illam ad refectionem corporalem facit suspicionem de hæresi, ubi exemplum de Juvene, *n. 5.* Sumens majores, vel plures hostias, puniri potest, *n. 6.* An augeatur gratia, quamdiu species in stomacho durant? *ibi.*

Excommunicatio (V. Censura) De hæreticis in Bulla Cœnæ, *fol. 18. n. 1.* Antea non erat reservata. Est solùm de jure Ecclesiastico, *n. 2.* Fautores, & defensores hæreticorum excommunicantur, *fol. 19. n. 4.* Sicut & negans exterius fidem, *nu. 5.* Contemnens excommunicationem est de hæresi suspectus. Ubi de deturpantibus cedulones, *fol. 130. n. 3.* Et de excommunicationis verbis contemptis. Infordescens in illa est de hæresi suspectus, *fol. 132. n. 1.* Sed quando est ex causa hæresis, *fol. 12. à n. 2.* De excommunicatione hæretici post mortem, *fol. 219. n. 3.*

Fautores. Hæreticorum, & defensores excommunicantur in Bulla Cœnæ, *fol. 19. n. 4.* Censentur fautores, qui non denunciant cum debent, *fol. 237. num. 6.*

Fides Catholica. Non dicitur secta, *fol. 2. n. 3.* Fides in judicio intellectus consummatur, *fol. 3. n. 5.* Est

voluntaria, *n.* 6. Negans illam fictè non est verè hæreticus, *fol.* 19. *n.* 3. Nec excommunicatur excommunicatione hæretici, *n.* 3. Si neget ut faveat, excommunicatur ut fautor, *num.* 4. Negans fictè est hæreticus, vel Apostata in foro externo. Neccessaria est fidei confessio, concurrentibus circumstantiis, *fol.* 75. *num.* 4.

Filius. Vide V. *Denunciatio.*

Fuga. Vide V. *Carcer.* Fugiens si nequeat comprehendi, proceditur contra eum uti confessum, *fol.* 207. *num.* 9.

Geomantia. *fol.* 90. Est divinatio externa, & corpori terrestri, *n.* 6. Divinationes ad eam spectantes, & quomodo includant pactum, *ibi.*

Hæresiarcha, *fol.* 12. Undè dictus, & quis sit, *n.* 1. Differt à Dogmatista. Ille est, qui ex consuetudine & officio errores docet. Item, qui hæreticos in errore confirmat, *n.* 4. Et qui errores inventos à se, vel aliis, per alios prædicat. Et disseminat, vel libros componit, & evulgat, *fol.* 14. *n.* 6. Tradendus Curiaæ sæculari etiam pro prima vice, *n.* 6. De conditionibus ut tradatur, à *n.* 7. Frui potest beneficio temporis gratiæ, *fol.* 254. *n.* 27.

Hæresis, à *fol.* 1. Quid sit, *n.* 1. & 2. Hæresis est propositio in Conciliis anathematizata, *fol.* 9. *n.* 10. Est species infidelitatis, *fol.* 34. *n.* 2. Est error intellectus, *fol.* 3. *n.* 5. Voluntarius, & pertinax, *n.* 6. & 7. Pertinacia in quo stet, *n.* 8. & 9. Potest committi in instanti, *num.* 8. Hæresis supponit fuisse fidem, *fol.* 4. *n.* 11. Ad hæresim ab Ecclesia punibilem requiritur verus Baptismus; secùs ad internam. Ibidem. Excusat ab hæresi ignorantia invincibilis, *fol.* 39. *n.* 3. Imò, & crassa, *fol.* 41. *n.* 8. Negare veritatem privatim revelatam est hæresis, sed non punitur ab Ecclesia, *fol.*

fol. 8. n. 9. Signa hæresis manifestativa, *fol. 5. nu. 2.*
 Crimen hæresis non extinguitur morte, *fol. 218. n. 2.*
 Absolutio ab hæresi per Episcopum, *fol. 20. n. 6.* Per
 Inquisitores, *fol. 23. à n. 14.*

Hæreticus, à *fol. 5.* Definitio, *n. 1.* Internus, & ex-
 ternus, *n. 2.* Ut hæreticus sit externus, signa debent
 significare determinatè hæresim præsentem, *num. 3.*
 Perire Consilium non facit eum externum, *n. 4.* De
 hæretico occulto per accidens, & de manifesto, *nu.*
5. De affirmativo, & negativo, *fol. 7. n. 6.* Nega-
 tivus persistens tradendus Curiaë sæculari, *n. 6.* De con-
 ditionibus ad negativum, *n. 7.* Diminutus habetur ut
 negativus, *fol. 8. nu. 8.* Qui ex desperatione vadit ad
 Sarracenos, & eorum ritus servat solùm externè,
 non est hæreticus, *fol. 11. n. 6.* Poenæ hæreticorum,
fol. 18. n. 1. Mentales purè non sunt excommunicati,
n. 2. Benè verò occulti per accidens, *nu. 2.* Hæreti-
 cus non est pars Ecclesiae, *fol. 29. à nu. 1.* Qui verum
 tenens, putat esse contra Ecclesiam, esset hæreticus
 formalis, non materialis, *fol. 42. nu. 9.* Quando pu-
 niretur ab Ecclesia, ibi: An sint fratres Evangelici,
fol. 225. n. 7. Vide *V. Baptismus*, *V. Catechumenus.*
 De hæreticis defunctis, *V. Denunciare*, *V. Hæresis.*

Hostia. Infirmus sumens non consecratam, ne aliis
 faciat scandalum, an sit de hæresi suspectus, *fol. 143.*
num. 4.

Hydromantia. Unde dicta? Est divinatio per a-
 quam. Divinationes hydromantiae, *fol. 90. à n. 7.*

Jaëtantia de sortilegiis, Quomodò puniatur, *244. n.*
13. Idololatria, à *fol. 74.* Quid sit? Est prima supersti-
 tionis species, *n. 1.* Contingit tripliciter, à *n. 2.* Quan-
 do est sine infidelitate interna, cum affectu hono-
 randi creaturam honore Deo debito, facit vehemen-
 ter suspectum, *fol. 74. n. 3.* Potest esse sine errore in-
 tellectus; est tamen peccatum inexcusabile metu, vel
 timore

timore ullo, *n. 4.* Committitur causaliter, & per cooperationem, *fol. 75. n. 5.* Est reus ejus, qui hostiam non consecratam exhibet adorandam, *nu. 6.* Secus, qui diabolum adorat transfiguratum, existimans Christum, *n. 7.* Licet sit gravius peccatum, quam omnia opposita virtutibus moralibus; secus oppositum Theologicis, *num. 8.*

Ignorantia. Est poena primi peccati, à *fol. 38. n. 1.* Invincibilis de mysteriis supernaturalibus, dari potest, *nu. 4.* Quomodo excuset ab hæresi, *v. hæresis.*

Imaginum Adoratio, à *fol. 160.* Horum usum calumniantur hæretici Iconomachi, *fol. 161. n. 2.* Eas inhonorans est suspectus vehementer, *n. 3. & 4.* Pertinet ad judices fidei, privativè quoad laicos, *fol. 162. n. 5.* Eas vulnerans temerariè, publicè, traditur Curiaæ sæculari, *n. 6.* Adoratio Imaginum, quomodo non sit idololatria, *n. 7.* Imagines instruunt populum rudem. Ubi de honestate earum, *fol. 164. n. 1. 2. & 3.* Imaginum utilitas, *fol. 166. n. 5.*

Infidelitas. Quotuplex sit, *fol. 34.* Est paganismus, Judaismus, & hæresis, *n. 3.* Differunt accidentaliter. Dubius in fide non est species, sed instar generis, *fol. 35. n. 4.* Infidelitas alia secundum negationem, & ex ignorantia; alia secundum contrarietatem, *fol. 38. n. 1.* Datur alia media, *fol. 39. n. 2.* Qualiter detur ignorantia mysteriorum in infideli, & in Baptizato nutrito inter infideles, *n. 4. & fol. 40. n. 7.* Infideles subditi nequeunt cogi ad fidem, multò minùs non subditi, *fol. 42. nu. 1.* Sed possunt cogi ad servandam fidem semel susceptam, *fol. 43. n. 2.* Et subditi cogi probabiliter possunt ad audiendam fidem, *nu. 3. & 4.* Et ne prædicationem Evangelicam impediunt, & puniri infidelis ab Ecclesia irrisione, vel blasphemis impediens, *fol. 44. n. 5.* Infideles subditi cogi possunt, ut deponant errores rationi naturali contrarios, & falsum

sum cultum Deorum, & ut nihil perpetrans injuriosum Christianæ Religioni, *fol. 45. n. 6.* Casus in quibus infideles puniuntur ab Inquisitoribus, *n. 7.* Si dæmones invocaverint, & responsa eorum acceperint, *n. 9.* Vide ibi alios.

Inquisitor. Quoad hæresis absolutionem. Vide *cap. 6. à n. 13. fol. 23. & v. Absolutio.* Ante absolutionem præmittenda est abjuratio formalis, & juridica, *fol. 25. n. 18. & 19.* An dispenset in irregularitate occulta ex hæresi, *fol. 28. n. 28.* In quibus casibus procedant contra Judæos, *fol. 45. à n. 7.* Contra Concionatores, *v. Concionator.* Sequi debent vota Qualificatorum, *fol. 65. n. 5.* Non verò Consultorum, Cognoscit de blasphemia hæreticali privativè, *fol. 69. à n. 10.* Etiam de iocosa, *n. 12.* De abutentibus scriptura, & misericentibus facta profanis, *fol. 72. n. 2.* Contra Sacerdotem celebrantem, & non consecrantem, *fol. 76. n. 6.* Contra mulieres Ægyptianas annunciantes fortunam, *fol. 100. n. 3.* An debeant tradere Judici sæculari lamias occidentes Infantes, *fol. 128. n. 7.* Cognoscunt de sortilegiis, etiam non hæreticalibus, *n. 9.* Contra infordescentem in excommunicatione, an procedant, *fol. 132. nu. 1.* Procedit si excommunicatio sit causa hæresis, non si alia, *n. 5. & 6.* Etiam contra contemptores rituum, & ceremoniarum Ecclesiæ, *fol. 135. n. 1.* Contra comedentes carnes in die prohibito, *fol. 137. n. 2.* Contra celebrantes sine causa non jejunos, & contra celebrantes plures missas, *fol. 140. num. 3.* Contra fumentes Eucharistiam ad corporalem refectationem, *n. 4.* Vide *v. Eucharistia.* Contra non consecrantem in Missa panem, & vinum, & dicentem verba supra particulam consecratam, *fol. 142. nu. 1.* Contra conficientes corpus Christi extra Missam, *n. 2. & 3.* Contra laicum sumentem in morte hostiam non consecratam pro consecrata, *nu. 4.* Contra celebrantem,

tem, & confessionem audientem, quin sit Sacerdos, *fol. 144. n. 1.* Contra Religiosos, & Clericum matrimonium contrahentes, *fol. 149. nu. 1.* Contra maritum, qui uxore viva, sine ejus consensu suscipit ordines Sacros. Contrahens sponsalia an subdatur Inquisitori, *fol. 152. n. 7.* Procedit Inquisitor contra venerantes mortuos ante Beatificationem, *fol. 166. à n. 1.* Confessarios sollicitantes, à *fol. 175. n. 1.* Contra legentes libros prohibitos, *fol. 200. n. 16.* Libros Astrologiæ judiciaræ, *n. 17.* Et prohibitos ob obscœnitates, *n. 18.* Solus enim Generalis Inquisitor in Hispania potest libros prohibitos legere, & cui ipse commiserit, *fol. 199. n. 15.* Procedit Inquisitor contra non adimplentes pœnitentias, *fol. 205. n. 1.* Contra Superiores Regularium procedentes in causis fidei, *fol. 236. n. 3. & 4.* Edictum Inquisitorum vim legis habet, *fol. 233. n. 22.* Inquisitor examinat revelationes, & visiones, *fol. 254. n. 1.*

Irregularitas. Ob hæresim incurritur, *fol. 26. n. 20.* Suspecti notorii, licet ratione infamiæ eam incurrant, purgant per abjurationem, *fol. 27. n. 25.* Irregularitas extenditur ad fautores, &c. *num. 24.* Impedit ab ordinibus, *n. 21.* Ubi quis dispenset. Episcopus, & Prælati Regularis cum suis, *fol. 28. n. 27.* In Sacerdotio suscepto non dispensat Episcopus ad celebrandum, *fol. 26. num. 22.* Incurrit eam, qui fictè negat fidem, *ibi, n. 20.* Secus, qui abjurant de vehementi, *fol. 27. n. 25.* Nequeunt tamen confessiones audire, *n. 26.* Incurrit etiam Sacerdos consecrans extra Missam.

Judaismus & Judæi. Istorum & Thalmud est prohibitum, *fol. 47. nu. 16.* Judaismus est species infidelitatis, *fol. 34. nu. 2.* Judæi in quibus subduntur Judicibus fidei, *fol. 45. nu. 7.* Prohibentur ostia, & fenestras apertas habere in die Parasceves, & in diebus lamen-

lamentationis, & passionis in publicum prodire, *fol. 47. nu. 17.* Procedit Inquisitor contra eos, si transeant ad aliam sectam, *fol. 48. nu. 20.* Si Christianos derideant, vel Christum Dominum, vel in Parasceve agnum Cruci affigant, *fol. 47. nu. 17.* Permittuntur habitare inter fideles, & ritus suos, & festivitates celebrare; secùs Sarraceni, *fol. 48. n. 21.* Et hoc ideò, quia illi colunt Deum verum; secùs isti, *fol. 49. num. 22.*

Lamiæ. Cur sic appellentur? *fol. 124. nu. 1.* Vide *Striges.*

Libri prohibiti. Componentes hæreticos, & divulgantes sunt hæresiarchæ, *fol. 13. nu. 5.* Thalmudici comburendi, *fol. 47. n. 16.* Libri de Sanctitate hominis mortui non possunt imprimi, sine recognitione Ordinarii, *fol. 174. n. 19.* Lex libros suspectos prohibens juxta, *fol. 194. n. 1.* Legentes, &c. libros hæreticorum, excommunicantur, *fol. 195. n. 2.* Excommunicatio contra legentes libros judicarios non est reservata Pontifici, sicut contra legentes libros hæreticorum, &c. *ibi, num. 2.* In Hispania censura est Pontifici, vel Inquisitori Generali reservata, *ibi:* Requisita ad incurrendam excommunicationem Bullæ Coenæ, *fol. 196. n. 3.* Quid de legentibus libros infidelium, vel Catholicorum habentium errores insertos, *ibid. n. 4.* Legens Epistolam hæretici continentem hæresim, non incurrit excommunicationem Bullæ, nisi Epistola sit dedicatoria, vel Præfatio in libro, *fol. 197. n. 5.* Excusat materiæ parvitas, *n. 6.* Liber ob unam hæresim prohibitus, in nulla parte ejus est legendus, *ibi, n. 7.* Quinam liber dicatur tractare de Religione, *nu. 8.* Ignorantia excusat legentem, *nu. 9.* Catholici tenentur non legere libros hæreticorum, etiam si Trident. vel Bulla non sint ibi promulgata, *fol. 198. n. 10.* An incurrat audiens legentem, vel legens jussu

Domini, *nu.* 11. Vel legens librum scriptum in lingua, quam non intelligit? *nu.* 12. Retinens etiam in domo aliena, & sine animo legendi incurrit, *n.* 13. Comburens propria autoritate libros prohibitos excommunicatur, *fol.* 199. *n.* 14. Solus Papa dat licentiam legendi, *n.* 15. Contra legentes, procedit Inquisitor, *n.* 16. Idem de libris Judiciaræ, Geomantiæ, &c. Contra hos etiam Ordinarius, *nu.* 17. Sicut & contra libros obscœnos, *n.* 18. Retentio libri damnati, an probet hæreticum, vel suspectum, & qua suspitione? *fol.* 201. à *n.* 19. usque ad 22. Non est suspectus hæres apud quem reperiuntur libri, si nondum omnes domus angulos lustravit, *fol.* 203. *n.* 24. Scribentes, asportantes ad Catholicos libros hæreticorum, & imprimentes, & etiam corrumpentes libros Catholicos, sunt suspecti de hæresi, *n.* 25.

Magia, *fol.* 101. à *n.* 1. Alia est naturalis; alia dæmoniaca, *fol.* 110. *nu.* 1. Superstitiosa, quænam sit? *ibi*, *nu.* 2. Exercentes sunt sortilegi hæreticales, & aliquando hæretici, *fol.* 112. *nu.* 4. Cabalistica unde dicta? *fol.* 116. *n.* 1. In quo consistat? *num.* 2. & 3. Quam sit superstitiosa, *fol.* 117. *num.* 4. & 5. Magi, Arioli, Sortilegi, Aruspices, Idololatræ, Divinatores, Incantatores, interdum continentur nomine sortilegi, *fol.* 73. *n.* 1.

Maleficium, *fol.* 118. *n.* 1. Aliud amatorium. Aliud Beneficium effectus non fiunt à malefico, sed à dæmone ad præsentiam figmentorum malefici, *fol.* 119. *n.* 2. Non licet unum maleficium alio solveere, nec petere à malefico parato, *ibi*, *num.* 3. Nec istud petere est licitum Judici, *n.* 4. Benè ut solvat per media licita, *fol.* 120. *n.* 5. An quando potest solveere modis licitis, & creditur facturus modis illicitis, *nu.* 5. Deest vere maleficii signum, licitum est, *n.* 6. Quomodo maleficus est suspectus, *ibi*, *n.* 7. An maleficia sint hære-

hæreticalia dum invocatur dæmon per modum imperii? *ibi*, *num.* 6. Malefici dicuntur Apostatae, *fol.* 10. *num.* 4.

Matrimonium. Vide v. *Polygamia*, & *Religiosus*.

Missæ. Vide v. *Eucharistia*. V. *Inquisitor*. Celebrans non Sacerdos, est suspectus de hæresi, *fol.* 144. *n.* 1. In quo gradu suspicionis? *fol.* 145. *n.* 2. Traditur brachio sæculari, *ibi*, *num.* 3. & 4. Non incurrit hanc poenam, si non incepit celebrare: *Ibidem*.

Necromantici. Dicuntur Apostatae à fide, *fol.* 10. *n.* 4. Quid sit necromantia? *fol.* 94. *n.* 1. Tribus modis exercetur, *n.* 2.

Observantia vana? Tertia species superstitionis. Dicitur etiam *Magia*, *fol.* 101. *n.* 1. Ad plures extenditur, *n.* 2. *Observantia sanitatum*, *fol.* 104. Applicare verba consecrationis, vel alia sacra ad rem ad quam non sunt instituta, est superstitio, *ibi*: Item, si sanitas prætendatur precibus, cum circumstantia vana, *fol.* 105. *nu.* 3. Item usus Imaginum Astronomicarum, sub tali signo, & figura ad curandos morbos, *ibi*, *nu.* 3. Idem de certis orationibus, *num.* 4. De *observantia Reliquiarum*, & *Brevibus superstitiosis*, *fol.* 106. à *n.* 1. *Observantia vana* sunt verba, vel signa sacra cum vanis circumstantiis, *nu.* 1.

Pactum. Inire cum dæmone, sortilegium est hæreticale, *fol.* 78. *n.* 4. Datur expressum, & tacitum, *fol.* 83. *n.* 1. Quid sint, *ibi*, *nu.* 2. & 3. Iniens expressum, apostatare videtur, *n.* 4. Quomodo fieri soleat, *fol.* 84. *nu.* 4. Aliquando est cum *Idololatria*, & *suspensione* vehementi de hæresi, & *Apostasia*, *fol.* 85. *nu.* 5. Tacitum præsumitur, cum invocatur dæmon ad rem soli Deo reservatam, mediis vanis, *ibi*, *nu.* 6. Ad tacitum non requiritur ut quis paciscatur, sed ut utatur mediis vanis. *Ibidem*. Non includitur per *protestationem*, *ibi*, *num.* 7. Datur, cum in medio non

datur proportio ad rem, *ibi*: Item quando procuratur certior notitia effectus, quam haberi potest per causam, *fol. 86. n. 8.* Et qui supponit res captivi ut per somnia noscat eventus, *n. 9.* Et suspectus est de pacto, qui non est exorcista, & sibi vendicat virtutem expellendi dæmones, *nu. 10.* Et qui se jactant de potestate expellendi nubes, &c. *n. 11.* Pactum tacitum, si alia non adsint, non est hæreticale, *fol. 87. nu. 13.* Explicitum in quibus divinationibus interveniat, *ibi, num. 14.*

Paganismus. Est species infidelitatis, *fol. 34. nu. 2.* Quid sit, *nu. 3.* Quis Paganus? *num. 3.* Turcæ sunt Pagani, *ibi*: Illi & Sarraceni non permittuntur suas festivitates, & ritus celebrare inter fideles, *fol. 49. n. 22.* Cogi possunt deponere errorem rationi naturali contrarium, & cultum falsum Deorum, *fol. 45. n. 6.*

Pertinacia. Requiritur ad hæresim, *fol. 3. nu. 7.* Non stat in diuturnitate, *ibi, n. 8.* Requiritur ad illam notitia definitionis Ecclesiæ, & voluntas resistendi, *fol. 4. n. 9.* Sine illa dubius in fide non est hæreticus, *fol. 16. nu. 6.* Excusat ignorantia, *fol. 41. n. 8.* Requiritur ad hæresim formalem, non ad objectivam, *fol. 50. nu. 4.*

Philtrum, seu Poculum amatorium. Ex arte Dæmonis inventum, *fol. 122. n. 1.* An hominem invitum trahat ad odium, vel amorem, *n. 2.* Propinans illud ad tentandam pudicitiam est manifestè suspectus de hæresi, *ibi, num. 3.* Si credat cogi posse libertatem, hæreticus est, *ibi*: Qualiter est suspectus de vehementi, *ibi, num. 4.* An Philtrum cum invocatur dæmon per modum imperii sit hæreticale? *fol. 123. num. 5. & 6.*

Physiognomia. Ex illa fortunam, vel successus conjectare, est superstitio, *fol. 100. n. 1.* Secus malos animi affectus probabiliter, *fol. 99. n. 4.*

Pœnitentia. Contra non adimplentes, procedit Inquisitor, fol. 205. à n. 1. Ex non adimplentione, quæ suspicio hæresis oriatur, nu. 3. Sub poena relapsi non potest quis se obligare ad pœnitentiam peragendam, fol. 208. n. 11. Qui adimplere recusat induratè, impœnitens habendus, & tradendus Curiaæ sæculari. Sicut & qui renuit recipere pœnitentiam impositam, propter hæresim probatam, ibi, n. 12.

Pœnitentiæ Sacramentum. Celebrans non Sacerdos est suspectus de hæresi, fol. 144. nu. 1. In quo gradu suspicionis, fol. 145. n. 2. Traditur brachio sæculari, ibi, n. 3. & 4. An incurrat si non det absolutionem, fol. 146. à n. 6. Etiam si non absolvat punitur ab Inquisitore, fol. 147. n. 10. Si sit Sacerdos, sed sine licentia audiat, punitur à suo Ordinario, fol. 148. n. 13.

Polygamia, fol. 153. n. 1. Esse illicitam est de fide, nu. 2. Polygamus est suspectus de hæresi, n. 3. Item, qui contrahit scienter cum uxorato, fol. 154. num. 4. Etiam si Polygamus contrahat per Procuratorem, & iste si sciat, nu. 5. Qui consulit est etiam suspectus, num. 6. Committit qui secundò contrahit, etiam si quantum est ex se non sit validum, n. 7. Est suspectus etiam si utrumque matrimonium sit tantùm ratum, fol. 155. n. 8. An suspicio sit de levi, vel vehementi? Est diversitas in Italia, & in Hispania, num. 10. Argumentum contra praxim Hispaniaæ, fol. 156. n. 13. Solvitur, n. 14. An conjugatus contrahens sponsalia, fol. 159. à n. 18.

Prælati Regulares. Dispensant cum suis, in irregularitate ob hæresim occultam, fol. 28. nu. 27. Non cognoscunt de causa hæresis, fol. 235. n. 2. Nam excommunicationem incurrunt Papæ reservatam, & puniuntur ab Inquisitore, ibi, nu. 3. Similiter si subditos impediunt, ne denuncient, ibi, nu. 4. Non cognoscunt per quinquennium causas subditi, qui de-

nunciavit, nisi Consulto Supremo Tribunali, *fol. 236. n. 5.* Si non denuncient suspectos, vel si retardent subditos à denunciando, fiunt ipsi suspecti, *ibi, à n. 6.* Evadunt tamen si denuncient per aliam, *fol. 239. n. 11.*

Præstigium. Quid sit? Et est prima species divinationis, *fol. 88. n. 1.*

Propositio. Hæretica est quæ contrariatur objecto fidei, sive veritati Catholicæ, *fol. 50. nu. 4.* Habetur hæretica ex triplici capite, *fol. 57. n. 1.* Erronea contradicit objecto fidei mediaturè, sive conclusioni certò deductæ ex fide, *fol. 51. nu. 5.* Item, quæ est contra veritatem aliquam certam, ab Ecclesia nondum definitam, *ibi, n. 6.* Omnis contra scripturam, est hæretica, *ibi, n. 7.* Hæresim sapiens dicitur, quæ per conclusiones probabilissimas, & moraliter certas objecto fidei contradicit, *fol. 52. n. 8.* Vel est, ex qua cum notorio vero, quod negari non potest, sequitur hæresis, *n. 9.* Malè sonans, duplicem sensum proprium habet, Catholicum & hæreticum, & iste est frequentior, *nu. 10.* Temeraria est, quæ in re fidei, sine regula rationis, & sine autoritate procedit, *fol. 53. n. 11.* Scandalosa, aut piarum aurium offensiva est, si sit alteri occasio errandi, vel malè de fide sentiendi, *n. 12.* Schismatica, sive seditiosa est, quæ unionem membrorum Ecclesiæ tollit, *n. 13.* Impia, quæ contra pietatem Catholicam asseritur, *nu. 14.* Injuriosa, quæ alicui fidelium statui, vel illustri personæ detrahit, *fol. 54. nu. 15.* Blasphema dicta à blasphemia est quæ injuriam irrogat Deo, vel Sanctis, *n. 16.* Uni & eidem propositioni convenire possunt plures censuræ ex his, *ibi, nu. 17.* In qualificandis, & censurandis propositionibus prædictæ censuræ committi possunt. Ecclesia nequit errare in qualificatione hac, *fol. 55. n. 19.* Nec cum judicat, propositionem esse probabilem, *fol. 56. n. 20.* Contra asserentes propositiones
suspe-

suspectas, &c. procedere possunt Inquisitores, & Episcopi, *ibi*, n. 21.

Protestatio. Fidei quid sit, *fol.* 31. n. 1. Quomodo excuset protestantem, *fol.* 33. nu. 4. Excusat in his, quæ quis explicitè credere non tenetur, *ibi*: Non juvat quando est contraria factò, nu. 5. Nec quando admonitus à Judice non vult ab errore recedere, n. 6. Prodest scribenti librum erroneum, *fol.* 34. n. 7. Excusavit Abbatem Joachin, *ibid.*

Pyromantia. Est divinatio per ignem, *fol.* 91. n. 10. Quomodò ea utantur divinatores, *ibi*, n. 10. & 11.

Pythones. Divinatio Pythonica, quæ? *fol.* 89. n. 4. Pertinet ad illam divinatio oraculorum, num. 5.

Qualificatores. Noscunt de qualitate propositionum, *fol.* 63. n. 1. Eorum responsa actis judiciariis inferenda, *ibi*: Eorum votum est decisivum, *fol.* 65. n. 5.

Relapsus. Quis sit, *fol.* 207. n. 6. Abjurans de vehementi, si secundo lapsu solum constet de vehementi suspitione, non est relapsus, *fol.* 157. n. 16. Nec fugiens è carcere assignato pro poenitentia, *fol.* 206. n. 5. Benè verò poenitentiam non adimplens, & aliquid etiam committendo, *fol.* 207. n. 7. Sub relapsi poena non potest quis se obligare ad poenitentiam peragendam, *fol.* 208. n. 11. Relapsus fictus, quis? *fol.* 208. n. 18. Relapsus spontaneus an admittendus, *fol.* 248. n. 11. Veniens ad Beneficium temporis gratiæ admittitur, *fol.* 253. n. 26.

Religiosus, vel Clericus. Contrahens matrimonium est excommunicatus, & irregularis, si matrimonium consummaverit, & de hæresi suspectus, *fol.* 149. n. 1. & 2. An de levi, vel de vehementi, *fol.* 151. n. 5. An si sola sponsalia, *fol.* 152. n. 7.

Revelatio. Privatam negare, est hæresis, *fol.* 8. num. 9. Ad discernendam veram à falsa, tria examinanda, *fol.* 254. num. 1. Conditioes veræ, n. 2. & 3.

Examinandum si instigat ad virtutem si suadet contra fidem, *fol. 256. n. 6.* Exemplum de decepto à revelatione, qui evasit hæresiarcha, *n. 10.* Aliæ circumstantiæ examinandæ, *fol. 258. n. 11.*

Ritus Ecclesiasticos. Et sacras ceremonias contemnens, est de hæresi suspectus, & punitur ab Inquisitore, *fol. 135. n. 1.* Eos rejiciunt hæretici, *fol. 143. n. 3.*

Sacerdos. Celebrans, & non consecrans, *fol. 76. n. 6.* Qui causa vindictæ aras spoliat, aut luminaria extinguat nocendi gratia, si ex inimicitia Missas defunctorum pro vivente celebret ut citius moriatur, sortilegium committit hæreticale, *fol. 82. n. 11.* Celebrans non jejunos, vel plures Missas, sine causa, *fol. 140. n. 3.* Si non consecret, quia est in mortali, sed super hostiam consecratam proferat consecrationem, punitur ab Inquisitore, *fol. 142. n. 1.* Fit irregularis, si sine Missa consecret, & de hæresi suspectus, *fol. 143. n. 3.*

Sagæ. Vide v. *Striges.* Cur sagæ appellentur, *fol. 124. n. 1.*

Sacra Scriptura. Primus gradus veritatis Catholicæ, *fol. 58. n. 2.* Interpretatio omnium Patrum, quartus gradus, *fol. 59. n. 5.* Scripturam pervertere sacrilegium. Erroneè intelligens, latè est hæreticus, *fol. 72. n. 1.* Miscens eam profanis, vel ad paschinos, ab Inquisitore etiam punitur, *n. 2.* Punitus qui ex illa composuit impudica, *ibi, nu. 2.* Imò, & à Deo punitus, *n. 3.* Applicare illam ad ea, ad quæ non sunt ordinata à Deo, vel Ecclesia, abusus superstitionis, *fol. 103. nu. 2.* Experimentum circa hoc, *ibi:* Licitum portare Scripturam, vel Evangelium collo appensum, si non adsit circumstantia vana, *fol. 118. n. 1.*

Somnium. Divinatio per illud, *fol. 89. nu. 3.* Procedit à dæmone per sacrificia invocato, *ibi:* In somno dæmon strigibus varia repræsentat, *ibi:* Ex somno

à dæmone procurato, futura, vel occulta sciri non possunt, *ibi*: Procurare orationibus, vel rebus capiti suppositis, in somno scire aliquid, claudit pactum saltim tacitum, *fol. 86. n. 9.*

Sortilegium. Est nomen generale, continens divinatores, Incantatores, Idololatrias, Magos, Ariolos, &c. *fol. 73.* Sortilegium divinatio dæmoniaca solet appellari, *f. 77. n. 1.* Unum hæreticale, aliud non, *ibi, n. 2.* Datur illud, si exercetur cum abusu sacrorum, cum invocatione dæmonis ad ea, quæ ipse non potest, vel cum intercedit pactum expressum, *n. 3. & 4.* Non hæreticale, horum nihil intervenit, *fol. 78. n. 5.* Hæreticalia, alia sapiunt hæresim manifestam, alia non, *nu. 6.* Hæreticale est, si à dæmone contingentia perquiruntur, *fol. 79. n. 1.* Et cum fit pro inveniendis furtis dæmone invocato, *ibi, n. 3. & 4.* Et cum pro his accipitur phiala, & ponitur puella cum candela, &c. *fol. 80. nu. 5.* Et cum abutitur vasis, aut vestibus sacris, *ibi, n. 7.* Num quando immiscetur hostia non consecrata? *fol. 81. n. 8. & 9.* Item baptizare Imagines, vel libros Magos, vel rebaptizare pueros, *n. 10.* Cum Sacerdos in vindictam spoliat aras, vel Missam de Requiem celebrat pro vivis, ut citius moriantur, vel utendo in Missa rebus profanis, *fol. 82. n. 11.* Et tenere dæmonem ligatum, & responsa petere ab eo, *n. 12.*

Spontaneus. Quis sit? *fol. 246. nu. 3.* Quid consequatur? *Ibidem.* Hæretico spontaneo imponitur pœnitentia salutaris, *n. 4.* Abjurat secretò, *ibi, nu. 5.* Ut fruatur gratia, plenè debet confiteri de se, & de aliis, *n. 6.* Hæc gratia debet non esse iterum illis facta, *fol. 247. num. 7.* An sit spontaneus, qui venit non citatus, si jam est in iudicio præventus, *ibi, n. 8. & 9.* Quid si non est præventus quoad omnia, *fol. 248. n. 10.* An spontaneus relapsus hæreticus gaudeat beneficio spontanei, *n. 11.* Non gaudet si est præventus, *ibi n. 12.* Suspectus de hæresi spontaneus, etiam gaudet, *n. 13.* Vide *tempus gravis.*

Striges. Undè dictæ? *fol. 124. n. 1.* Professio earum, una solemnis, alia privata, *fol. 125. n. 2.* Sintne hæreticæ Apostatæ, & Idololatræ, *f. 126. n. 3.* Signa earum fascinatio puerorum, & maleficia, *n. 4.* Aliquando feruntur verè à dæmone ad congregationem, *ibi n. 5.* De unctione, & unguento earum, *fol. 127. n. 6.* An ob infanticidia tradendæ Curia seculari, *fol. 128. n. 7. & 8.* Denunciandæ sine correctione, *fol. 228. n. 14.*

Superstitio. Undè dicta? *fol. 73. n. 1.* Ejus definitio, *n. 2.*

Species ejus Idololatria, Divinatio, & Vana observantia, fol. 74. n. 1.

Suspicio. Hæresis. Quid? fol. 64. Est triplex, *ibi*: De levi, fol. 65. num. 1. Vehemens sumitur ex verbis, vel factis hæresim concludentibus frequenter, *ibi*, n. 2. Violenta excludentibus ferè semper, n. 3. Leviter suspectus abjurat de levi, fol. 66. n. 5. Vehementer, debet abjurare, n. 6. Suspectus est, qui in materia morum, novas & singulares tenet opiniones, & tenaciter contra receptas, n. 7. Et qui persistens in crimine notorio, recusat correctionem, *ibi*: An ex duplici suspitione levi confluat vehemens, fol. 157. n. 15. & 16.

Tempus Gratia. Quid sit? fol. 249. n. 14. Solus Pontifex jure proprio illud concedit, fol. 250. n. 15. In quibus casibus, n. 16. Quinam gaudeant illo, fol. 252. num. 20. Non gaudet, cui iterum concessum fuit, n. 20. Nec qui plenè non est confessus, *ibi*, n. 21. Nec qui venit citatus, n. 22. Benè qui nec citatus, nec preventus est, licet veniat paulo post, fol. 253. n. 23. Veniens post, probando legitimè impeditum, etiam gaudet, num. 24. Si delicta spontanei per aliorum confessiones innotescant, etiam gaudent, n. 25. Imò relapsus spontaneus, veniens tempore gratiæ, n. 26. Et relapsus fictus. Hæresiarchæ etiam, & Dogmatistæ gaudent, si veniant intra tempus gratiæ, n. 27.

Testis. Fallò coram Ordinario deponens de obitu conjugis, si Bigamus ad Sanctum Officium deferatur, ab Inquisitore iterum examinatur, & punitur, fol. 155. n. 9.

*Tortura. In Hispania Religiosi, vel ordinati in sacris, matrimonium contrahentes non torquentur, fol. 152. n. 6. Confessio extrajudicialis facit indicium ad torturam, fol. 246. n. 3. Cum quibus conditionibus, fol. 241. n. 4. Non facit illud confessio testibus singularibus probata, *ibi*, n. 8. Quid in crimine hæresis? *ibi*.*

*Traditio apostolica. Catholicæ veritatis quintus gradus, fol. 60. n. 6. Quæ sit? *ibi*.*

*Uxor. Pluralitas earum impiè asseritur licita, fol. 153. n. 1. Tredecim duxit simul Hæzeus Anabaptista, *ibi*: Uxor virum hæreticum denunciare debet, fol. 214. n. 2. Si vir sit terribilis, excusatur denunciare eum comedentem carnem in diebus prohibitis. Vide v. Polygamia.*

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY
7072868

215. ALBERGHINI, GIOVANNI: Manuale qualificatorum Sanctae Inquisitionis, in quo, omnia quae ad illud Tribunal ac Haeresum censuram pertinent, brevi methodo adducuntur; Episcopis, Inquisitoribus, eorum Ministris, Theologis, Consultoribus, Confessariis, & Jurisconsultis perutile & necessarium. Auctore R. P. F. Joanne Alberghini Panormitano, ...
Coloniae: Sumpt. Fratrum de Tournes, 1740.
(6) Bl., 284 S., kl-8° (17,5 cm).
Expl.: Chicago, Newberry L — Luxemburg Samml. v.d.V. — Madrid BN (2/35504).
¶ Vekene, n° 440 — NUC:NA.0135025.

FUNDACION UNIVERSITARIA SAN PABLO CEU

7072856

EX BIBLIOTECA
MARCO ABAD
ESPAÑA

Bibl. E.v.d. VEKENE Luxbg.

Signatur: I.63.1184

Inventur: Okt. 1966

Standort: D.3

